

175057

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**1945-1960 YILLARI ARASINDA TÜRKİYE'DE
SANAT ORTAMI VE
YAYIN HAYATINA YANSIMASI**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Hande DEDEAL
(402011009)**

175057

**Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 09 Mayıs 2005
Tezin Savunulduğu Tarih : 02 Haziran 2005**

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Ayla ÖDEKAN
Diğer Jüri Üyeleri Prof. Dr. Semra GERMANER (M.S.G.S.Ü)
Yrd. Doç. Dr. Nilüfer ÖNDİN (M.S.G.S.Ü)

HAZİRAN 2005

ÖNSÖZ

1945-1960 Yılları Arasında Türkiye’de Sanat Ortamı ve Yayın Hayatına Yansıması konulu yüksek lisans tezinde, araştırmalarımı sürdürdüğüm sırada kültürel değişimin Osmanlı Batılılaşması sonrası ve Cumhuriyet’in ilk yıllarında etkin bir dönüşüm süreci olduğunu gördüm. Bu nedenle dönemin sanat ortamını ve 1945-1960 yılları arasında, günümüzde de hala etkilerini sürdüren kırılmanın sanat ortamına nasıl bir etkisi olduğunu araştırdım.

Konuyla ilgili olarak en kapsamlı araştırma Cumhuriyet Gazetesi’nin taranması oldu. Bununla birlikte, siyasi tarih, ekonomi ve sanat tarihi ile ilgili kitap ve sürteli yayınlardan yararlandım ve bu kaynaklar yardımıyla dönemin sanat ortamı ile ilgili bir değerlendirme yaptım.

Tezin konusunu ve kapsamını belirleme aşamasında, beni yönlendiren, konuyla ilgili kaynaklara ulaşmamda, motivasyonumu korumamda bana yardımcı olan danışmanım Sn. Prof Dr. Ayla Ödekan’a, gösterdiği ilgi ve sabır için teşekkür ederim.

Ayrıca; bana çeşitli şekillerde yardımcı olan arkadaşlarım Özge Altunkaya ve Asuman Kırılancı’ya, başta kız kardeşim Tuğçe Dedeal olmak üzere desteklerini esirgemeyen ve her konuda son derece anlayışlı olan aileme, teşekkür ederim.

İstanbul, Mayıs 2005

Hande DEDEAL

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	ii
RESİM LİSTESİ	v
ÖZET	vii
SUMMARY	ix
1. GİRİŞ	1
2. CUMHURİYET ÖNCESİNDE KÜLTÜREL DEĞİŞİM VE SANATA YANSIMASI	3
2.1. Osmanlı'da Batılılaşma Hareketleri ve Kültürel Değişim	3
2.2. Modernleşme Kavramı ve Osmanlı Modernleşmesi	5
2.3. Batılılaşma Hareketinin Sanata Etkisi	7
2.3.1. Sanayi-i Nefise Mektebi Alisi'nin Kurulması ve Sanatta Yeni Atılımlar	10
2.3.2. Osmanlı Ressamlar Cemiyeti	11
2.3.3. 1914 Kuşağı	12
3. 1923-1945 YILLARI ARASINDA KÜLTÜREL DEĞİŞİM VE SANATA YANSIMASI	14
3.1. Cumhuriyetin Kuruluşu ve Devrimin Gelişimi	14
3.2. Kurumlarıyla Cumhuriyet	16
3.3. Çağdaşlaşma Yolunda Sanatın Rolü	18
3.3.1. Müzik ve Sahne Sanatlarında Yeni Eğitim Kurumları	18
3.3.2. Bir Ulusun Kuruluşunda Mimarlık	21
3.3.3. 1923-1950 Yılları Arasında Plastik Sanatların Durumu	23

4. 1945-1960 ARASINDA KÜLTÜREL DEĞİŞİM VE SANATA YANSIMASI	31
4.1. Türkiye’de 1945’ten Önce Çok Partili Hayata Geçiş Denemeleri	31
4.2. Demokrat Partinin Kuruluşu ve Etkinliği	33
4.3. 1950 Seçimi ve Demokrasinin Değişen Çehresi	35
4.4. 1945-1960 Yılları Arasında Kültür Hayatı	40
4.5. Kentlerin Değişen Çehresi ve Mimari	47
4.6. Gecekondu Kültürü	49
4.7. 1945-1960 Yılları Arasında Sanat Ortamı	50
4.7.1. Soyut Sanata Yöneliş	54
4.7.2. V. Uluslar arası Sanat Eleştirmenleri Birliği kongresi ve “İş ve İstihsal” Sergisi	56
4.7.3. Vilayet Resimleri Sergisi	60
4.7.4. Heykel Sanatı Alanında Gelişmeler	63
4.7.5. Yedinci Sanat	65
4.7.6. 1950’li Yıllarda Tiyatronun Durumu	67
4.7.7. 1945-1960 Yılları Arasında Sanat Ortamı Yayın Hayatına Yansıması	69
5. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	79
KAYNAKLAR	84
EKLER	89
ÖZGEÇMİŞ	152

ŞEKİL LİSTESİ

- Şekil 5.1:** Sanayi-i Nefise Mektebi'nin İlk Binası (Özsezgin, K., 1998, s.15)
- Şekil 5.2:** Abdülmecid Efendi, *Haremde Beethoven*, - tuval üzerine yağlıboya, 155.5x211 cm,
<http://www.resimheykelmuzesi.org/images/thumbs/FYX024YFZK407F7YD710G55VVEKTCQ.jpg> (09.05.2005)
- Şekil 5.3:** Refik Ekipman, *Bar*, 1937, tuval üzerine yağlıboya, (İstanbul Resim Heykel Müzesi)
<http://www.resimheykelmuzesi.org/tr/piece.asp?sid=NU0I01IYXH3445WG70R0HDPN4IZURZ> (09.05.2005)
- Şekil 5.4:** Ali Avni Çelebi, *Silah Arkadaşları*, - tuval üzerine yağlıboya, 150.5x100, (İstanbul Resim Heykel Müzesi)
<http://www.resimheykelmuzesi.org/tr/piece.asp?sid=9R6Q8JSKIE862OO5T153ALM239PCW8> (09.05.2005)
- Şekil 5.5:** Nurullah Berk, *Nargile İçen Adam*, 1958, tuval üzerin yağlıboya, 93.5x60 cm, (Özsezgin, K., 1998, s.37)
- Şekil 5.6:** Cumhuriyet Gazetesi, 15 Mayıs 1950, sayı: 9255, (Köktener, A., 2005, s.79)
- Şekil 5.7:** Aliye Berger, *İstihsal*, 1954, tuval üzerine yağlıboya, 200x300 cm. Yapı Kredi Resim Koleksiyonu (Elvan, N., 2005. s.57)
- Şekil 5.8:** Fehmi Karakaş, *İstihsal*, 1954, tuval üzerine yağlıboya, 200x300 cm. Yapı Kredi Resim Koleksiyonu (Elvan, N., 2005, s.58)
- Şekil 5.9:** Hakkı Anlı, *İstihsal*, 1954, (Elvan, N., 2005. s.59)
- Şekil 5.10:** Nejat Melih Devrim, *Kompozisyon*, 1953, tuval üzerine yağlıboya, 194x129
<http://www.resimheykelmuzesi.org/tr/piece.asp?sid=7QRESV2UGM1166ILP60EZ99JMOIZA5> (09.05.2005)

- Şekil 5.11:** Fahrünisa Zeid, *Kompozisyon*, 1953, tuval üzerine yağlıboya, 187x175 cm,
<http://www.resimheykelmuzesi.org/tr/piece.asp?sid=F2YYX1QV1B968FT5XZTBVGF3U93V6C> (09.05.2005)
- Şekil 5.12:** Zeki Faik İzer, *Kendi Boşluğundaki Kuş*, 1964, 130.5x100 cm, tuval üzerine yağlıboya, (İstanbul Resim-Heykel Müzesi) (Özsezgin, K., 1998, s.121)
- Şekil 5.13:** Ferruh Başağa, *Kompozisyon*, 1960, Tuval üzerine yağlıboya, 65.5x91.5 cm,
<http://www.resimheykelmuzesi.org/tr/piece.asp?sid=1BEFAR3WL0980XP9CLJ8GYYHNVFSEV> (09.05.2005)
- Şekil 5.14:** Ali Hadi Bara, *Soyut Kompozisyon*, - Demir, 150x60x60 cm,
<http://www.resimheykelmuzesi.org/tr/piece.asp?sid=KQYIVHYAIA4112F5HFVJRVS1CDSTZF> (09.05.2005)
- Şekil 5.15:** Zühtü Müridoğlu ve Ali Hadi Bara,
<http://www.resimheykelmuzesi.org/tr/photograph.asp?id=34> (09.05.2005)
- Şekil 5.16:** İlhan Koman, *Ülkemde güneş doğuyor*, 1957, İstanbul'dan toplanan eski pencere demirleri ile yapılmıştır, (MOMA, New York),
http://www.koman.org/main/in_frame_works.htm (09.05.2005)
- Şekil 5.17:** Hüseyin Gezer, *Efenin Aşkı*, - Alçı, 110x94x46 cm,
<http://www.resimheykelmuzesi.org/tr/piece.asp?sid=RW6P3O6HPH4341LBOM2QY3Z8JKYZ7M> (09.05.2005)
- Şekil 5.18:** Şadi Çalık, *Kompozisyon*, - Demir, 95x55x35 cm,
<http://www.resimheykelmuzesi.org/tr/piece.asp?sid=ZGLIQS3HIP4343ZSCN1EROG3909B2W> (09.05.2005)
- Şekil 5.19:** Kuzgun Acar, *Soyut Kompozisyon*, - Demir, 50x56x61 cm,
<http://www.resimheykelmuzesi.org/tr/piece.asp?sid=381MJJILBG4061IWFEPiKEWG21NFTN> (09.05.2005)
- Şekil 5.20:** Görünmeyen Adam İstanbul'da, 1955, Akad, (Scognamillo, G., 1987, s.112)
- Şekil 5.21:** Beyaz Mendil, 1955, Akad, Ruth Elisabeth, (Scognamillo, G., 1987, s.134)

ÖZET

Türkiye’de, 1945-1960 yılları arasını kapsayan bir dönem içinde sanat ortamının nasıl olduğu sorusunun kültürel değişim bağlamında ele alındığı bu tez, Osmanlı Batılılaşmasından başlatılarak ve Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren 1960 yılına kadar olan dönemi kapsayan bir süreci incelemektedir

Tez üç ana başlık altında ele alınmıştır. Her başlık altında, dönemin siyasi hayatı ve kültürel değişimi belirleyen sanat ortamına değinilmiştir. Başlıklardan ilkinin “Cumhuriyet Öncesinde Kültürel Değişim ve Sanata Yansıması” oluşturmaktadır. Batılılaşma kavramı Türkiye’de kültürel değişimin başlamasıyla doğrudan ilişkilidir. III. Ahmet döneminde ilk kez Avrupa’ya elçi gönderilmesiyle karşılıklı etkileşim süreci başlamıştır. Bu dönemden sonra Batı ile kurulan ilişkiler sayesinde askeri alanda gerçekleştirilen yenilikler sanatı da etkilemeye başlamıştır. Daha çok mimari ve dekorasyon alanında görülen Batı etkisi, II. Mahmut’tan itibaren resim alanına da kaymıştır.

Kültürel değişim söz konusu olduğunda Osmanlı döneminde değinilmesi gereken önemli olaylardan birisi Tanzimat’ın ilan edilmesidir. Tanzimat fikri, Batının sadece biliminden değil aynı zamanda bilimin temellendiği Batı kültürünün de öğrenilmesinden yanadır. Tanzimat’la başlayan süreci Meşrutiyet dönemi devam ettirmiştir. Meşrutiyetle birlikte Batı tarzında sanat anlayışı da Osmanlı saray ve çevresine yayılmaya başlamıştır. Osmanlı döneminde Batı ile kurulan ilişkilerin kaçınılmaz sonucu olarak kültürel bir değişimin başladığını görmek mümkündür. Batıda toplumsal etkinin büyük payı olan aydınlanma, Osmanlıda sadece bir üst sınıf hareketi olarak gerçekleşmiş, toplumun yararına kullanılmamıştır.

Tezin diğer başlığı, “Cumhuriyetin İlanından 1945 Yılına Kadar Kültürel Değişim ve Sanata Yansıması” incelenmiştir. Cumhuriyetin ilk yıllarındaki çağdaş milletler seviyesine ulaşma düşüncesi, bilim ve teknik alanda ilerlemeyi amaçlayan bütünsel bir kültür projesidir. Cumhuriyetin kültür hamlesinin temel taşlarından biri de

sanattır. Sanata ve sanatçıya verilen devlet desteği, halkı sanatla eğitmek gibi ileri bir görüşün parçasıdır. Osmanlı modernleşmesinden en belirgin farkı bu çağdaşlaşmanın merkezine halkın konulmasıdır. Ancak geleneksel değerlere sıkı sıkıya bağlı olan toplumun büyük bir kesimi için bu kültürel değişim benimsenmemiş ve tepki ile karşılanmıştır. Bu nedenle Cumhuriyetin ilk döneminde “halka rağmen halk” için söylemi ön plana çıkmıştır.

Son başlığı, “1945-1960 Yılları Arasında Kültürel Değişim ve Sanata Yansıması” konusu oluşturur. 1945 yılı Türk siyasi tarihinde çoğulcu parlamenter sisteme geçildiği yıl olması açısından önem taşır. 1950 yılında iktidara gelen Demokrat Parti ile dışa açılma, liberal ekonomi gibi kavramlar ön plana çıkmış. Ekonomik kalkınmaya yönelen hükümet kültür alanlarındaki desteğini azaltmıştır. 1945-1960 yılları arasındaki dönemde ise iktidarın doğrudan kültüre yönelik olmasa da dolaylı yoldan bir değişimi tetiklediğini söylemek mümkündür. Osmanlı döneminde saray çevresinde gelişen sanat, Cumhuriyetin ilk yirmi yılında bir kültür politikası olarak ele alınmış ve devletçe desteklenmiş, 1945-1960 yılları arasında ise devlet desteğinin azalmasıyla bireysel çabalar başlamıştır.

SUMMARY

This dissertation, explores the affect of cultural modification to artistic environment between 1945-1960 in Turkey. The research consists of three main parts; The westernization in Ottoman Empire, Turkish Republic

The research consists of three main parts. Each section includes political and artistic environment which was inspired by cultural modification. The first part is called “The Cultural Modification and its reflection on Arts before the foundation of Turkish Republic”. The concept of Westernization is directly related to the beginning of cultural modification in Turkey. The process of interaction between Ottoman and Europe starts with the first assignment of an ambassador in the era of Ahmet III. As a result of this correlation with West, the developments in the army also affects the arts. The outcome which was seen in architecture and decoration, moved to painting in the era of Mahmut II.

The declaration of Tanzimat (Administrative Reforms) is one of the most important occurrence in terms of cultural modification. The idea of Tanzimat supports to acquire a knowledge of Western culture as well as science. The process which started with Tanzimat continued with Meşrutiyet (Constitutional Monarchy). Western style artistic approach began to be appreciated in royalty at the time of Meşrutiyet. It was possible to follow a clear cultural modification in Ottoman era as a result of the connections with West. The enlightenment which occurs from public in West was limited with only upper classes in Ottoman, instead of arising from public.

The second part is “The Cultural Modification and its reflection on Arts from the foundation of Turkish Republic to 1945”. The idea of reaching the level of developed countries, is a complete cultural project which consists of developing in both science and technology. The arts was one of the key aspects of this cultural project. Government’s support for art and artists appears as a cultural policy which aims to educate public with art. The most significant difference of this policy from Ottoman Modernization was to state public in the center of it. However this cultural modification wasn’t appreciated enough and responded in a positive way by some

conservative groups of public. Therefore the expression of “for public in spite of public” was valid until 1950’s.

The last part is named “The Cultural Modification and its reflection on Arts from 1945 to 1960”. 1945 is an important year in Turkish political history as the democratic parliamentary system was put into practice in this year. The concepts such as liberal economy and joining to the foreign market was coming into view with ‘Demokrat Parti’ (Democratic Party) in 1950’s. The government lessening its support on cultural achievements since it was dealing with economic development in 1945-1960 caused individualisation in art.

1. GİRİŞ

1945-1960 yılları arası, Türkiye tarihi için olduğu kadar Türk sanatı için de önemli bir dönem ve bir kırılma noktasıdır. Bu dönem, kültürel değişim ve sanat ortamı ile ilgili olarak, XVIII. yüzyıldan başlatılabilecek bir sürecin uzantısıdır. Buradan hareketle, bu tezde 1945-1960 yılları arasındaki kültürel değişimin sanat ortamına yansımalarının nasıl olduğunu belirlemek amaçlanmıştır.

Bu sürecin kavranması için, giriş kısmından sonra ikinci ve üçüncü bölümlerde, Osmanlı Batılılaşması ve Cumhuriyetin kuruluşundan 1945 yılına kadar olan zaman aralığında kültürel değişim ve sanat olguları ele alınmıştır. 1945-1960 yılları arasındaki sanat ortamının ve kültürel değişimin etkilerinin araştırılmasında bu geçmişin yadsınamayacak bir yeri olduğu düşünülmüştür.

Tezin dördüncü bölümünde, 1945-1960 yılları arasında kültürel değişime neden olan etkenler ve bunların sanat ortamı üzerindeki yansımaları araştırılmıştır. Batılılaşmadan itibaren 1960'a kadar getirilen bu süreç içindeki tüm veriler üzerinden, beşinci bölümde bir değerlendirme yapılmıştır.

Ele alınan her üç bölümde de kültürü belirleyen etkenlerden biri olması gerekçesiyle siyasi hayata değinilmiş ve bu siyasetin kültür değişimleri ve sanat üzerindeki etkileri incelenmiştir. Bu incelemede, her bir bölümde o dönemin kültür politikaları ile biçimlenen sanat ortamına yer verilmiştir. Osmanlının Batılılaşma sürecinde sanat ortamında en belirgin değişim, resim ve mimari alanında olmuştur. Cumhuriyet'in birinci evresi olarak belirlenen ve kuruluşundan 1945 yılına kadar olan dönemde mimari, resim, heykelle birlikte, kurumlaşarak dinamizm kazanan sahne sanatları ele alınmıştır. 1945-1960 yılları arasında ise bunlara ek olarak, dönemin kültürel değişiminin özel yansıması olarak değerlendirdiğimiz sinema sanatı incelemeye alınmıştır.

Türkiye’de 1945-1960 yılları arasında kültürel değişim ve sanata yansımaları konulu bu tezin araştırma aşamasında yararlanılan en temel kaynak, belirtilen yılları kapsayacak şekilde taranan Cumhuriyet Gazetesi’dir. Gazeteler arasında yaptığımız araştırma sonucunda, kültür konusunda düşünce ortamının kavranmasında Cumhuriyet Gazetesi’nin önemli bir yeri olduğu görülmüştür. Cumhuriyet Gazetesi, dönemin aydın grubunu bir araya getiren, kültürel içerikli haber, makale, başyazı ve güncel sanat olaylarını, en yoğun biçimde, günü gününe aktaran bir kaynak olarak dönemin sanat ortamı hakkında önemli bilgiler içermektedir.

Ayrıca, Milli Kütüphane’nin hazırlamış olduğu bibliyografyada taranmıştır. Cumhuriyet Gazetesi ve Milli kütüphane taraması sonucunda erişilen tüm yazı ve makalelere ekler bölümünde yer verilmiştir. Ayrıca Varlık Dergisi söz konusu dönemler göz önüne alınarak taranmış ve konu ile ilgili makaleler ekler bölümde sıralanmıştır. Prof. Dr. Ayla Ödekan’ın (1973) Türkiye’de Elli Yılda Yayınlanmış Arkeoloji, Sanat Tarihi ile İlgili Yayınlar Bibliyografyası’ndan da bu amaçla yararlanılmıştır. Son yıllarda kültür ve sanat araştırmalarında önemli bir artış görülmektedir. Bu açıdan teze kaynaklık eden yayınlar arasında kültür kavramı ile ilgili olarak Bozkurt Güvenç’in “İnsan ve Kültür” kitabı, sanat konusunda “Cumhuriyetin Renkleri ve Biçimleri”, Sezer Tansuğ’nun “Çağdaş Türk Sanatı”, siyasal tarih konusunda “Çağdaş Türkiye 1908-1980 Türkiye Tarihi IV”, Cumhuriyet Gazetesi ile ilgili olarak Aysun Köktener’in “Bir Gazetenin Tarihi” adlı kitabı yer almıştır. Ayrıca, Yrd. Doç. Dr. Nilüfer Öndin’in “Cumhuriyet’in Kültür Politikası ve Sanat 1923-1950” adlı kitabı ve Yrd. Doç. Dr. Mehmet Üstünipek’in “Cumhuriyet’ten Günümüze Türkiye’de Sanat Yapıtı Piyasası” konulu doktora tezinden yararlanılmıştır.

Tezin araştırma ve yazım aşamasında karşılaşılan en büyük sorun, ele alınan konunun çok geniş olmasıdır. Bu bağlamda bir sınırlamanın getirilmesi zorunlu olmuştur. Yüksek lisans tezi kapsamında incelenen, 1945 -1960 yılları arasındaki dönem, içinde barındırdığı değişimler, gelişmeler ve çelişkileriyle günümüze doğrudan ve dolaylı olarak yansımaları bulunan, ayrıca sanat tarihi açısından da günümüz sanatının kavranmasında, sanatçıların yönelimleri ve sanat ortamının oluşması ekseninde gelişen önemli kilit noktalarından biridir. Bu özelliği dolayısıyla kuşkusuz daha geniş kapsamlı çalışmaları gerektirmektedir.

2. CUMHURİYET ÖNCESİNDE KÜLTÜREL DEĞİŞİM VE SANATA YANSIMASI

2.1. Osmanlı'da Batılılaşma Hareketleri ve Kültürel Değişim

Osmanlı İmparatorluğu, XVIII. yüzyıl başlarında teknolojik gelişmelerin sonucunda, büyüyen ve askeri olarak da üstünlüğünü kanıtlayan Batı karşısında gerilemeye başlamıştır. Büyük bir toprak bütünlüğüne sahip olmanın dezavantaj olduğu böyle bir dönemde Avrupa'daki gelişmeler model alınmak suretiyle Osmanlı İmparatorluğu ayakta durmaya çalışmıştır. III. Ahmet döneminde Batı'daki askeri eğitim ve teknoloji başta padişah olmak üzere üst düzey devlet görevlilerinin ilgilerini çekmiş ve bunu takiben Avrupa başkentlerine elçiler gönderilmiştir. Batı uygarlığının kişinin refahına yönelik değerleri Osmanlı idareci sınıfına sızmıştır (Mardin, 1994). Bir sefahat dönemi olarak bilinen Lale Devri bu anlayışın ürünüdür.

XVIII. yüzyılın sonlarına doğru Osmanlı İmparatorluğunun savaşlarda yenilgilerle karşı karşıya kalması, askeri alanda teknolojik geriliğin bir nedeni olarak görülmüş ve bu aşamadan sonra ıslahat hareketleri önem kazanmıştır. III. Mustafa döneminde ağırlık verilen ıslahat çalışmaları, III. Selim (1789) tarafından devam ettirilmiştir. Fransız kültürüne olan hayranlığı ile bilinen III. Selim'in getirdiği değişikliklerin devamlılığını II. Mahmut sağlamıştır. II. Mahmut'a kadar yapılmaya çalışılan değişiklikler askeri alanda kalmıştır. II. Mahmut 1839 yılında Gülhane Hattı Hümayunu'nu ilan etmiş, böylece ilk defa Batılılaşma hareketleri sadece askeri değil siyasi hayatta da kendini göstermeye başlamıştır.

Osmanlı'nın Avrupa ile yakın ilişki içinde olması, Rusların Osmanlı toprakları üzerindeki siyaseti için engel teşkil etmesi, Osmanlı-Rus ilişkilerinin gerilmesine neden olmuştur. Bu sorun karşısında Avrupa'nın desteğini alan II. Mahmut 1856 Islahat Fermanı'nı ilan ederek, Batı'nın Osmanlı üzerindeki iktisadi hakimiyetini

daha da arttırmasına neden olmuştur (Arsal, 2000). Islahat Fermanı'nın ilan edilmesi, devletin g tt    politikaya kar    önemli tepkilerin do   masına sebep olmuştur. Bu fermanla o zamana kadar hakim sınıf olan Müslümanlardan bu imtiyazlı durum alınmı  , din farkı gözetmeksizin bir ‘‘Osmanlı vatanda     ’’ olu   turulmaya  alı   lmı  tır. Fakat kısa bir süre sonra Islahat Fermanı'nda yüzeyde ama   lanan ‘‘beraberli   n’’ tersine  evrildi   , gayri müslimlerle yabancılardan kendilerine sa   lanan hukuksal imkanları Batı'nın diplomatik deste   i sayesinde Müslüman tebaayı çok geride bırakır şekilde kullandıkları g r lm   t r. (Mardin, 1994a)

1876-1909 yılları arasında iktidara gelen II. Abdülhamit'in Batıcılık anlayı  , teknolojik, ideolojik, askeri ve eğitim gibi ba   lıklarla  evreleniyordu. Bütün bunların yanında M sl manlı    da g   lendirme çabası içindeydi (Mardin, 1994a). 1856 Fermanıyla ortaya çıkan Osmanlı vatanda      yaratma d    ncesi, bu dönemde J n Türk (Genç Osmanlı) akımı olarak bilinen bir milliyetçilik tarzına d n   m   t r. J n Türklerin ve Mithat Pa   'nın  alı   maları sonucunda Osmanlı İmparatorlu   'nun ba   nda olan II. Abdülhamit iktidarı payla   maya mecbur bırakılmı   ve böylece meşrutiyet sistemine ge ilmi  tir (23 Aralık 1876). Bu dönem, eşitlik, adalet hürriyet gibi kavramların  ne çıkması açısından önemlidir.

II. Meşrutiyet'in siyasi tarihimize oldu    gibi d    nce tarihimize de önemli bir yeri vardır. Reformist ve Batıcı anlayı  ın etkili olmaya ba   ladığından beri bir üst sınıf hareketidir. Batı uygarlı   nın  eklen taklit edilmesi ba   ta Lale Devri'nde oldu    gibi (Patrona Halil İsyanı) halk ve asker tarafından benimsenmemi  , bunu takip eden dönemlerde de devlet düzenindeki ıslahat hareketleri tepki ile kar   lanmı  tır. 1856 Islahat Fermanı'nda azınlıklara imtiyaz verilmesi bu tepkiyi k r   lemi  tir. Bu çeşit yukarıdan gelen kültür de i  imi hareketleri geleneksel Osmanlı kültürünün tepkisini  ekmi  tir. II. Mahmut döneminde ortaya atılan ‘‘Osmanlı vatanda     ’’ d    ncesi ger   le   tirilemeyince İslam Birli   i (Panislamizm) d    ncesi taraftar bulmu  tır. Bu g r    Abdülhamit döneminin resmi politikası haline d n   m   t r. Panislamizm Batı'nın dünya üzerinde egemen konuma geçmesi ve s m rgecili   n yayılması kar   sında duyulan bir tepkidir ve temelinde Batı'nın taklit edilmesine kar    durmak yatmaktadır. Aynı dönemde Ziya G   alp'in de ba   nda bulundu    bir hareket T rk  l   't r. İslamcılı   n Batı'nın teknolojisinden faydalanmak ve yozla   mı   kültüründen uzak durmak olarak özetlenebilecek politikasının da etkisiyle, İslam

bütünlüğünü bozmaya çalışma eleştirisi Türkçülük akımına gösterilen en büyük tepkiydi. Ziya Gökalp'in izlediği tutumun, Batı'nın toplumsal özelliklerini araştıran, bu özelliklerden hangi oranda yararlanılabileceğini arayan (Mardin, 1994a) bir tutum olması İslamcılık düşüncesiyle ters düşmekteydi.

Osmanlı toprakları, II. Meşrutiyet'in ilanından (1908) dört yıl sonra önemli bir tehlikeyle karşı karşıya kalmıştı. Fransız İhtilali sonrasında yayılan milliyetçilik akımı Osmanlı egemenliği altında yaşayan ulusların Avrupa ülkelerinden aldıkları destekle bağımsızlıkları için harekete geçmelerini tetiklemiştir. 1912 yılında patlak veren Balkan Savaşları ve ondan iki yıl sonra başlayan Birinci Dünya Savaşı'ndan yenik çıkan Osmanlı, Mondros Mütarekesi ile parçalanmaya başlamış ve işgal altındaki topraklarda önceleri düzensiz gruplar şeklinde başlayan direniş, sonraları bir kurtuluş savaşına dönüşmüş ve Atatürk'ün önderliğinde saltanat sistemi son bulmuş, Türk ulusunun yeni yönetim biçimi olan Cumhuriyet ilan edilmiştir. (29 Ekim 1923)

2.2. Modernleşme Kavramı ve Osmanlı Modernleşmesi

Hem Avrupa hem de Osmanlı toplumu için ikiye ayrılmış bir kültür anlayışının var olduğunu söylemek mümkündür. Sosyolojik ve ekonomik anlamda, şehir ve kırsal kesim iki kültür anlayışını beraberinde getirir. Tarımla uğraşp, kırsal kesimde yaşayan halkla, yönetici sınıflara mensup, kentlerde yaşayan halk arasında kültürel alanda farklılaşma vardır. Avrupa modernleşmesi sürecinde bu iki kültür arasında bağlantıyı kuracak ara kurumlar üretilmiştir. Bunlara vatandaşlık kavramı, milli kültür oluşturma çabası örnek olarak verilebilir. (Mardin, 1994a)

Osmanlı idarecilerinin Batı'ya olan ilgileri arttıkça halkla aydın sınıf arasındaki uçurum büyümüş, modernleşmenin sınırlarının genişlemesi için gereken ara kurumların oluşması çok gecikmiş, üst sınıf ve alt sınıf düşünce ve yaşamı ortak bir hayat biçimine dönüşmemiştir. Bu önemli problemin kökenlerine inebilmek için Avrupa modernleşmesinin gelişme süresine bakılmasında ve Osmanlı ile aralarındaki farka değinilmesinde yarar vardır.

Modern kavramının en temel özelliği geleneksel olanın karşıtı olmasıdır. Modern düşünce de geleneksel olandan farklılaşır, modern zihin, eleştirelken geleneksel zihin dogmatiktir. Modernleşmenin bir başka temel noktası da laikliktir. Laiklik geniş anlamıyla dinsel olanla dünyevi olanın birbirinden ayrılmasıdır. Modernizmin bir başka parametresi olarak sivil toplum-ara kurumların varlığı gösterilebilir. Sivil toplum kuruluşları gibi örgütlenmeler sayesinde yöneten ile yönetilen arasında bir köprü oluşturmaktadır. Böylece bir ulus-devlet içinde erkin paylaşımı söz konusu olabilmıştır. Buna örnek olarak Avrupa'daki lonca sistemi verilebilir. Osmanlı'da da esnaf loncaları vardır. Ancak bunlar özerk ara kurumlar değildir. Esnaf loncalarının özerkleşmemesinin yegane sebebi devlet müdahalesidir. Osmanlı'nın bütüncül, geleneksel yapısı iktidarın küçük ya da büyük herhangi bir iktidarla paylaşılmasına izin vermemiştir.

Türk modernleşmesi incelendiğinde kültür değişimini izleyebilmekte yararlanılabilecek en önemli kaynaklardan biri romandır. Romanlar, Osmanlı aydınlarının değişimin beraberinde getirdiği sorunlara yaklaşımlarını gösterir. Modernleşme sürecinde aydınların en çok üzerinde durdukları sorunlar, kadının toplumdaki yeri ve üst sınıf erkeklerin Batılılaşmasıdır. Şinasi'nin Şair Evlenmesi Recaizade Mahmut Ekrem'in "Araba Sevdası" bu örnekler arasındadır.

Ahmet Hamdi Tanpınar (2000) ilk kez 1951 yılında Cumhuriyet Gazetesi'nde yayınlanan "Medeniyet Değiştirmesi Ve İç İnsan" başlıklı makalesinde Türk entelektüelinin ikiye ayrılmış, bölünmüş olduğunu, bir kısmının Batılı ve modern değerleri, yaşama biçimlerini, kısacası Batı kültürünü tamamen reddedenler, bir kısmının da gelenekleri yok sayarak tamamen Avrupa yaşam biçimlerini benimseyip, buna göre bir yaşam tarzı kurmanın gerekliliğini savunanların varlığından bahsetmiştir. Arada kalmışlık söz konusudur. Ne tamamen Batı gibi olunmuş ne de geleneklerden kopulmuştur. Bu çelişik durumu Tanpınar bir trajedi olarak değerlendirir. Ona göre Orta Çağ, Rönesans, sanayi devrimi ve günümüz Avrupa insanı bir bütünlük içindedir. Avrupa modernleşmesinin temelinde var olan süreklilik ve bütünlük Osmanlı'da sağlanamamıştır. Tanpınar makalesinde bu bölünmüşlüğün yarattığı etkileri şöyle açıklıyor:

"Bugün umumî hayatımızda herhangi kökten bir ameliyeyi yapabilmek için lâzım gelen şartlardan âdeta mahrum gibiyiz. Bizi değiştirecek şeylere karşı ne bir mukavemet

gösterebiliyoruz, ne de ona tamamıyla teslim olabiliyoruz. Sanki varlık ve tarih cevherimizi kaybetmişiz; bir kıymet buhranı içerisindeyiz. Hiç birini büyük mânâsında kendimize ilâve etmeden her şeyi kabul ediyor; ve her kabul ettiğimizi zihnimizin bir köşesinde âdeta kilit altında saklıyoruz....Umumi hayat değiştiğinde, medeniyet de müesseseleriyle ve kıymet hükümleriyle değişir.” (2000:35)

Tanpınar’ın bu makalesi net bir biçimde Tanzimat’la başlayarak bugün de hala bire bir yaşadığımız bu ikiliği açıklamaktadır.

2.3. Batılılaşma Hareketlerinin Sanata Etkisi

XVIII. yüzyılda dünya genelinde yayılan ve yaygınlaşan bir takım kavramlar, yaşam biçimleri ve en önemlisi etkileşimler Osmanlı’da önemli bir kültürel değişim ihtiyacını meydana getirmiştir. Batı etkisinin kültür ve sanat hayatına yansımalarının ilk kez görülmeye başlandığı dönem III. Ahmet dönemidir. Yirmisekiz Mehmet Çelebi’nin ilk kez resmi bir elçi olarak Fransa’ya gitmesinin ardından Batı kültürü hayranlığı resmen kendisini göstermeye başlamıştır. Paris’te kaldığı süre içinde gezdiği ve hayranlık duyduğu yerler hakkında notlar almış olan Yirmisekiz Mehmet Çelebi, bu notları bir kitapta toplayarak döndüğünde padişaha sunmuştur. İki saray arasında kurulan bu sempatik ilişki sayesinde imparatorlukta Fransız kültürü ve Fransız sarayının hayat tarzı günün modası olarak taklit edilmeye başlanmıştır. Bu nedenle Batı etkilerinin yaşantıya yansması ilk kez dekorasyonda ve mimari alanda görülmeye başlamıştır. Karşılıklı olarak başlamış olan diplomatik ilişkilerin bir neticesi olarak o dönemde Avrupa’dan bazı sanatçıların başta İstanbul olmak üzere Anadolu’ya gelerek buralarda çalışmalar yaptıkları bilinmektedir. Lale Devri olarak bilinen III. Ahmet döneminde, halk ekonomik bozulmalar ve tüm diğer sıkıntılara rağmen saray ve çevresine yayılmış olan lüks yaşam tarzından rahatsız olmuş ve asla benimsenmemiş bu yeni düzen büyük bir isyanla son bulmuştur. Lale Devri’nde yapılan yüzü aşkın saray ve köşk bu isyanla yok edilmiştir.

Osmanlılarda girilen yenilik hareketleri, gelenekçi ve tutucu yaklaşımlar sebebiyle kolay kabul görmemiştir. Osmanlı’da kültür ve sanat alanında, kişiliği, düşünce tarzı, dünya görüşü ve davranışları ile etkin bir rol oynamış yöneticilerin biri III. Selim’dir. Bu dönemde de Batı etkisi kendisini en çok mimari alanda göstermiştir Bu dönemde yurtdışından gelen mimarların etkinlik göstermeye başladıkları izlenmektedir. III.

Selim'in müzik ve edebiyatla da ilgilendiği bilinmektedir. Aynı zamanda, Cezar'ın (1971) bildirdiğine göre III. Selim, Batı dansını ilk defa gören, ilk defa opera seyreden padişahtır. II. Mahmut da askeri ve siyasi alanda giriştiği başarılı yenileşme hareketleri ile Osmanlı'nın Batılılaşma sürecine önemli katkılarda bulunmuştur. Batı portre anlayışında resmini yaptırıp devlet dairelerine astırması onun ne kadar açık fikirli olduğunun göstergesidir.

II. Mahmut dönemi, aynı zamanda Batı müziğinin askeri bandoda  alınmaya başlanmasıyla da önem kazanır. Bando takımının başına getirilen İtalyan Giuseppe Donizetti, Batı müzik tekniklerine göre bandoyu yetiştirmeye başlamıştır. Yine aynı dönemde, yabancı elçiliklerde ve İstanbul'da yaşayan Batı uyruklu Osmanlı vatandaşlarının evlerinde balolar düzenlenmeye başlandığı bilinmektedir. Müziğin yanı sıra, Beyoğlu'nda Odeon Tiyatrosu olarak bilinen tiyatroda kumpanyalar düzenlenmektedir.

1839 yılında padişah olmuş Abdülmecid'in , 1858'de Dolmabahçe Sarayı'nın karşısına, bugün İnönü Stadyumu'nun olduğu yere özel bir tiyatro yaptırması tiyatro hayranlığının bir göstergesidir. Burada Türk-Müslüman sanatçıların Türkçe oyunlar oynamaları, saray dışını da etkilemiş ve Ermeni sanatçılar tarafından Gedikpaşa Tiyatrosu'nda sürekli olarak Türkçe oyunlar oynanmaya başlanmıştır. (Cezar, 1971) Görüldüğü üzere, saray ve çevresinde olmak kaydıyla Batı yaşam biçimi ve sanatsal zevkleri, yayılmaya ve belirgin bir sınıf zevki oluşturmaya başlamıştır.

Cezar'ın *Sanatta Batı'ya Açılış ve Osman Hamdi* adlı eserinin, "Sanatta Batı Etkisinin Başlangıcı ve Etkinin Yolu" bölümünde (1971) Osmanlı'da Batılılaşma yolunda ulaşılmaya çalışılan hedefin ve bunun sonucu olarak başlayan kültür değişiminin amaçlanan temel hedef olmadığını ancak yapılan çalışmalar sonucunda ortaya çıkan sonuçların kültür ve sanat değişiminde rol oynadığını belirtmektedir:

Sanatta Batı'ya yöneliş önceleri dekorasyon ve mimari alanında başlamış olmakla beraber askeri alanda Batı'nın bilgi ve teknolojisinden yararlanma amacıyla eğitim programında değişiklikler yapılmıştır. Batı tarzında resim teknikleri de askeri okulların programına giren derslerden biridir. Resim dersleri, mimarlık, mühendislik gibi derslere yardımcı olmasının yanında, örneğin topçu birliklerinin perspektif

bilgisini arttırmakta etkili olması açısından önem kazanmıştır. Resim derslerinin Mühendishane-i Bahrî Hümayûn (Deniz Harbokulu, 1773) ve Mühendishane-i Berrî Hümayun'u Harbiye (Kara Harbokulu, 1831) gibi askeri okulların programında yer aldıkları bilinmektedir. Bunun yanı sıra iki önemli sivil okul olan, II. Abdülhamid zamanında devlet tarafından açılmış ve özellikle babasız kalmış çocuklara eğitim veren Darûlşafaka Lisesi (1873) ve Fransız okulları örneğiyle kurulmuş, Fransızca eğitim yapan Galatasaray Mektebi Sultanisi (1869) de resim dersini programlarına almışlardır. Bu okullarda bir kısmı yabancı olan hocalar perspektif ve resim dersleri vermiş, çoğunlukla manzara resimleri yapılmıştır. Bu derslerde fotoğraf üzerinden büyütme ve renklendirme yapılarak resim çalışmaları yapılıyordu. Manzaralar genelde saray, köşk, kasır ve bahçelerinin resimleriydi. Bu ilk manzara resimlerinde öğretilmeyi amaçlanan şey perspektiftir. Bu tarz resimler, 1954 yılında İstanbul'da yapılan Uluslararası Eleştirmenler Birliği (AICA) toplantısı nedeniyle gelen ve Resim ve Heykel Müzesi'ni gezen yabancı eleştirmenler tarafından "primitifler" diye adlandırılmışlardır. Tansuğ'nun (1999) bu resimler hakkındaki düşüncesi, "fotoğrafların kompoze edilmeden, hatta varsa içindeki figürlerden sıyrarak, duru, sakin, adeta düşsel denebilecek bir atmosfer yorumuna kavuşturarak aynen uyguladıkları ve bu durumda resmin ön ve arka planları arasında farklılık oluşmasa da çizgisel perspektifin uygulanması dolayısıyla ışık-gölge farklılıklarının gösterilmiş olduğu" yönündedir.

Osmanlı için çok yeni olan resim sanatının bu başlangıç çabaları değerlendirilirken göz ardı edilmemesi gereken en önemli unsur, resmin burada, Avrupa'daki gibi bir süreç içinde evrimleşmediğidir. Bu asker ressamı her ne kadar yabancı hocalardan ders almış olsalar da söz edilen geleneğin olmamasından kaynaklanan bir bakış açısı yoksunluğu içindeydiler. Bu ilk adımların biraz aksak olması çok da yadırganacak bir şey değildir. Tarihsel süreç içinde bir değerlendirme yapılması gerektiğinde dönemin koşullarının göz önünde bulundurulması önemli bir ilkedir.

Batı teknolojisinin ve bilgisinin en iyi şekilde öğrenilmesi için II. Mahmud'un yurt dışına öğrenci gönderme fikri XIX. yüzyıl için ve Cumhuriyet dönemi de dahil olmak üzere bir süreci başlatması açısından önemlidir. Bu dönem içinde bazı asker ressamıların eserleri saraya alındığı gibi bazı öğrencilerin de ödül olarak yurtdışına, yeteneklerini geliştirebilmeleri için yollandıkları bilinmektedir. İlk ressamlarımız

olarak bilinen ancak haklarında çok fazla bilgi bulunmayan üç önemli asker kökenli ressam vardır: Ferik İbrahim'in (1815-1889), Ferik Tevfik (1819-1866), Hüsnü Yusuf Bey (1817-1861) . (Cezar, 1971)

XIX. yüzyılın ortalarına doğru Şeker Ahmet Paşa, Hüseyin Zekayi Paşa, Süleyman Seyyid , Osman Hamdi Bey ve onları takiben Halil Paşa, Hoca Ali Rıza Türk resminde yeni bir devir başlatmışlardır. Genellikle doğa resimleri, manzara ve natürmort kompozisyonlarını benimsemişlerdir. Osman Hamdi ise, oryantalizme farklı bir bakış açısı getiren kompozisyonları içinde figüre ağırlık vermesi açısından diğerlerinden farklılaşır. Bu sanatçıları primitiflerden ayıran en önemli özellik renk, kompozisyon gibi biçimsel öğelere verdikleri önemdir.

2.3.1. Sanayi-i Nefise Mektebi Alisi'nin Kurulması ve Sanatta Yeni Atılımlar

Osmanlı'nın modernleşme sürecine girdiği XVIII. yüzyıldan itibaren sanatın da Batı'ya yaklaşma çabalarının bu sürece önemli katkılarda bulunduğunu söylemek yanlış olmaz. Tanzimat döneminde, özellikle Pera ve çevresinde yerleşmiş olan yabancıların ve Müslüman olmayan Osmanlı halkının Batı sanatını ve kültür hayatını takip etmeleri, bu çevrelerle ilişki içinde olan saray ve aydın kesiminin dikkatini çekmiştir.

Askeri okullarda resim derslerinin verilmeye başlanması ve yetenekli öğrencilerin eğitim almaları için yurtdışına yollanmalarıyla, yine askeri amaçla başlatılmış olan bir yenilik hareketinin kültürel hayata yansıdığı görülmektedir. Bu kültürel yeniliği sivil hayata taşımak amacıyla Batı'daki anlamıyla bir güzel sanatlar akademisinin kurulması, Osmanlı'nın sanat alanında yapacağı önemli bir atılım olacaktır.

Sanatı askeri alandan sivil hayata geçiren önemli atılımı gerçekleştirecek birikimi ve gücü olan Osman Hamdi 1882 yılında Asarı Atika Müzesinin karşısına yaptırılan Sanayi-i Nefise Mektebi Alisi'nin (Şekil 5.1) de açılmasını sağlamış ve 1908 yılına kadar bu okulun müdürlüğünü yapmıştır. 1883 yılında eğitime başlanan Sanayi-i Nefise Mektebi'nde heykeltıraş olan Oskan Yervant Efendi hem müdür yardımcılığını hem de heykel atölyesinin hocalığını üstlenmiştir. Resim hocaları, Salvator Valeri ve Warnia Zarzecki olmuş, okulun üç bölümünden birini oluşturan

mimarlık derslerini de Asarı Atika Müzesi (İstanbul Arkeoloji Müzesi)'nin mimarı olan Alexander Vallaury ve Phillippe Bello vermiştir.

Sanayi-i Nefise Mektebi'nin kurulması, Batı tarzında güzel sanatlar eğitiminin akademik düzey ve disiplinde Türk sanat hayatına sokulmasında önemli bir aşamadır. Bu okul açılmadan önce primitiflerden başlayarak resimde görülmeye başlayan ilerleme, heykel söz konusu olduğunda yok denecek kadar azdır. Heykele karşı olan toplumsal tepki resimdekinden çok daha fazla olmuştur. Bunun en önemli sebebi geleneksel bakış açısına ters düşen ve kabul edilmesi çok güç olan bir olguyu içinde taşımasıdır. Sanayi-i Nefise'de Oskan Efendi'nin başında bulunduğu heykel atölyesinin ilk Türk öğrencileri olarak sadece iki isim, İhsan Özsoy ve İsa Behzat, sayılabilmektedir. Cumhuriyet döneminde heykel sanatının ideolojik atılımında kültürel bir etken olarak benimsenmesine ve kullanılmasına kadar, bu alanda bir ilerlemenin olduğunu söylemek zordur.

2.3.2. Osmanlı Ressamlar Cemiyeti

II. Meşrutiyet'in ilanından sonra fikir hayatında görülmeye başlayan hareketlilik sanata da yansımıştır. Batılı anlamda sanat eğitiminin verilmeye başladığı bir akademinin kurulması, o yıllarda birçok yabancı sanatçının İstanbul'da bulunması, sarayın sanatı desteklemesi gibi etkenler sanat hayatını canlı tutmaya devam etmiştir.

II. Meşrutiyet döneminin yarattığı özgürlük havası içinde yer alan bir topluluk dikkat çeker. 1909 yılında kurulan Osmanlı Ressamlar Cemiyeti, aynı adlı mecmuasıyla hem sanat hem de yayın hayatına katılmıştır. Bu mecmuanın, ilk kez plastik sanatların önemi üzerinde durması ve çeşitli şekillerde basın organlarını kullanarak yetkililere seslenmesiyle dikkate değer bulunmaktadır (Tansuğ, 1999: 112). Cemiyetin başkanlığına Şerif Abdülkadirzade Hüseyin Haşım Bey getirilmiş, gazetenin sorumlu yöneticisi de Osman Asaf olmuştur. Mecmuanın ilk sayısında cemiyetin amaçlarını belirten bir bölüm yayınlanmış ve bu bölümde, Batı'nın gösterdiği ilerleme karşısında kayıtsız kalmanın zararlarını yaşamakta olan devletin, bilgi ve bilimle zihinleri, güzel sanatlarla da ruhları geliştirilerek mutlu kılınmasına değinilmiştir. Ayrıca Abdülmecit Efendi'ye cemiyeti her bakımdan desteklediği için teşekkür ve övgüler sunulmuştur. Abdülmecit Efendi, bu dönem için saray tarafında sanatı destekleyen kişiler arasında büyük bir önem kazanmıştır. Kendisi de resme

yetenekli olan Abdülmecit Efendi, Padişah Abdülaziz'in oğlu ve son halifedir. Abdülmecit Efendi'nin hayatı, tam anlamıyla o dönemin üst sınıfının yaşam biçimini özetleyecek niteliktedir. Yapıtlarında Osmanlı sarayı içindeki hayatı, ailesinden kişileri resimlemiştir. O dönemin zihniyetini yansıtacak şekilde, Batılı kıyafetler içinde, Batı müziği dinlerken gösterilen figürler, kültür hayatının da ne denli değiştiğini de gösterir. Bu resimlerden biri olan, "Haremde Beethoven" (Şekil 5.2) adlı resimde, Batılılaşma döneminin getirdiği değişim bütün ayrıntılara yansımıştır.

2.3.3. 1914 Kuşağı

Meşrutiyet'in ilanından hemen sonra devletin Avrupa'ya, her daldan öğrenci göndermek için açtığı yarışmalardan biri ressamlık üzerine olmuştur. O dönemde Sanayi-i Nefise'de okuyan birkaç başarılı öğrenci de 1910 yılında Paris'e gönderilmiştir. Bu gençler, resim tarihimizde çağdaş resmin ilk dönemi olarak nitelendirilmişlerdir. (Berk ve Gezer, 1973) Bu öğrencilerden biri olan Hikmet Onat'ın anlattığına göre açılan yarışmayı kendisi ile birlikte İbrahim Çallı ve Ruhi Arel kazanmışlar, Avni Lifij, Abdülmecit Efendinin tavsiyesiyle Osman Hamdi Bey tarafından gönderilmiş ve Nazmi Ziya da bu gruptan biraz önce, kendi imkanlarıyla gitmiştir. Feyhaman Duran ise Abbas Halim Paşa tarafından eğitim masrafları karşılanmak üzere gönderilmiştir. Bu grubun içinde sayılabilecek diğer isimler, Namık İsmail ve Sami Yetik'tir.

1910-1914 yılları arasında Paris'te bulunan bu genç ressamlar, Cormon ve Jean Poul Lauren gibi ünlü ressamların atölyelerinde, katı bir akademizm altında eğitim görmüşler ve 1914 yılında I. Dünya Savaşı'nın çıkması nedeniyle yurda geri dönmek zorunda kalmışlardır. Sözü edilen bu sanatçılar, geri döndüklerinde tarzda eserler vermişlerdir. Dönemin Avrupa sanatında, Dışavurumculuk, Fovizm, Kübizm gibi bir çok akımın etkili olduğu, canlı sanat ortamında İzlenimciliği (Empresyonizm) benimsemişlerdir. 1914 Kuşağının önemli bir özelliği de Türk resim sanatına çıplak figürünü getirmiş olmalarıdır. Ancak çıplak çalışmalarında İzlenimci bir tarz uygulamamışlardır. Bu kuşak ressamları daha sonraki yıllarda, kübist ve konstrüktivist akımları benimsemiş olan D grubu tarafından "sağlam bir desenden yoksun ve portreleri gelişigüzel boyalarla karmakarışık" diye eleştirilmişlerdir (Tansuğ, 1999: 119). Duben'in (1983: 169) 1914 kuşağı sanatçılarının yorumuna

ilişkin yaklaşımı ise şöyledir; “1914’e kadar yapılan figür resminin radikal yanı resme figürü sokması ve doğayı izlemeye koyulmuş olmasıydı. Manzara resminde primitifler grubunun, fotoğraftan yararlanması, yine, kişisel yorumu mesele etmeyen bir zihniyetin sürmesine olanak tanıdı. Ne var ki bu resimler fotoğrafı aşan, ressamın kendi dünyasını ve zihniyetini yansıtan sonuçlar verebilmişti. Fakat, sanat eserine yorumu bilinçli olarak getiren ilk grup 1914 kuşağı idi.”

1914 kuşağı sanatçıları, 1916 yılından itibaren her Ağustos ayında sergi düzenlemişlerdir. Galatasaray Lisesi’nde yapılan bu düzenli sergiler, bu sanatçıların bir birlik oluşturup bilinçli olarak hareket etmenin ne denli önemli olduğunu kavramış olduklarını ortaya koymaktadır. Bu sergiler sadece resim alanında değil aynı zamanda Osmanlı’nın son dönemlerinde kültür yaşamı için de önemlidir. Düzenli sergiler sayesinde toplumun değişik kesimlerinde resim sanatına olan ilgi giderek artmaya başlamıştır.

XX. yüzyılın bu ilk on yılı içinde, 1914 kuşağının getirdiği hareketliliğin yanı sıra, Türk kadını da resim sanatı içinde yer almaya başlamıştır. 1914 yılı aynı zamanda kadınlara resim eğitimi verilen İnas Sanayi-i Nefise Mektebi’nin de kurulduğu yıldır. Roma’da sanat eğitimi almış ve Batılı tarzda yetiştirilmiş olan Mihri Müşfik Hanım kuruluşunda da çok emek harcamış olduğu bu okulun yöneticisi olmuştur. (Ödekan ve diğerleri, 2000)

II. Meşrutiyet’i takip eden birkaç yıl içinde hem siyasi hayatta, hem de fikir ve sanat hayatında Batı’ya yaklaşma bağlamında bir takım adımlar atılmış ancak I. Dünya Savaşı’nda alınan yenilgi ve ardından girilen bağımsızlık mücadelesi sırasında gerek kurumlarda gerekse sosyal hayatta temelleri atılan bu yeniliklerin yavaşladığı, büyük bir sınavın atlatıldığı zorlu yıllar olmuşlardır. 1923 yılından itibaren Türkiye’nin yeni yönetim biçimi olan Cumhuriyet rejimi XIX. ve XX. yüzyılın bu çok önemli kültür kurumlarını miras alacak ve ulusu çağdaş milletler seviyesine ulaştırma sloganıyla, bütün imkansızlıklara rağmen sağlamlaştıracaktır.

3. 1923-1945 YILLARI ARASINDA KÜLTÜREL DEĞİŞİM VE SANATA YANSIMASI

3.1. Cumhuriyet'in Kuruluşu ve Devrimin Gelişimi

Dünya tarihinde çok uluslu savaşların en büyük ilk savaşı olarak bilinen I. Dünya Savaşı'nın sonucunda Almanya başta olmak üzere Rusya ve Osmanlı İmparatorluğu'nun aynı zamanda yenilgiye uğratılması ve çöküşüyle Avrupa haritasının yeniden çizilmesi sorunu gündeme gelmiştir. Bu amaç uğrunda gerçekleştirilmeye başlanan işgaller Türk topraklarında beklenmeyen bir tepki ve direnişle karşılaşmıştır. İşgalcilere karşı açılan savaş başarıya ulaşmış ve saltanat yıkılarak Cumhuriyet rejimi benimsenmiştir. Dünya konjonktüründe yaşanan hızlı değişim rüzgarında ayakta durabilmek için kısa sürede çok iş başarmak gerekliliği nedeniyle altı temel ilke ile belirlenmiş olan, Cumhuriyetçilik, Devletçilik, Halkçılık, Milliyetçilik, Laiklik, İnkılapçılık, yeni yönetim biçimi tüm ulusa benimsetilmeliydi. Bu amaca ulaşmak için yeni Türk Devleti'nin ilk siyasi partisi 9 Ağustos 1923'te Halk Fırkası olarak kurulmuştur. Cumhuriyet Halk Fırkası'nın en önemli özelliği herhangi bir toplumsal kesimin değil tüm halkın partisi olmasıdır. Mustafa Kemal tasarladığı büyük yenilikleri partisinin programına koymuş ve bu partinin halkın kendi malı olarak benimsenmesini gerekli görmüştür.

Türk Devleti'nin kurulması ve Cumhuriyet'in ilanını takip eden süreç Atatürk Devrimleri'nin tanıtılması, benimsetilmesi ve yaygınlaştırılmasıdır. Bunun için devrimin niteliğinin kavranması gerekmektedir. Cumhuriyet'in ilanı öncelikle saltanatın sonu demektir ve bundan sonra atılacak adım rejim için tehlike arz eden, devrim düşüncesinin temel ilkelerinden biri olan laikliğin önünde engel teşkil eden hilafetin kaldırılması olacaktır. 3 Mart 1924'te Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde alınan kararla hilafetin kaldırılmıştır. (Koçak ve diğ., 2000: 136)

3 Mart'ta alınan kararlardan biri de yurttaki tüm eğitim ve öğretim kurumlarının devlet elinde toplanması esasını içeren Tevhid- Tedrisat Kanunu'nun kabul edilmesidir. Devlet ve hukukun laikleşme sürecinin başlamış olması nedeniyle eğitim kurumlarının da çağdaşlaşması gerekmektedir. Bu nedenle yeni kanunla medrese eğitimine de son verilmiştir.

Bütün bu girişimlerin ve yürürlüğe konulan yasaların çok çeşitli alanlarda uygulanması Atatürk devrimlerinin bütünselliğinin bir göstergesidir. Bu topyekün kalkınmanın başarılabilmesi için en alttan, yani halkın eğitiminden başlanması gerekmektedir. Okuma-yazma oranının %10'u geçmediği bir rakamla karşı karşıya olan Atatürk ve devletin üst düzey yöneticileri eğitim hizmetleriyle doğrudan ve hiç vakit kaybetmeden ilgilenmişlerdir. Eğitimde devrim olarak görülebilecek, Latin harflerinin kabulü ve kız çocuklarının erkeklerle birlikte okula gönderilmesi çok sayıda insanı yeni hayat tarzına, devrimlere alıştırmak ve kazandırmak içindir. Siyaset, ekonomi, sosyal ve kültürel hayatta, eğitimde “müessir medeniyetler seviyesine ulaşmak” hedefi ile gerçekleştirilen atılımlar devrimin niteliğini de belirlemiştir. Sina Akşin'in “Türkiye Tarihi (4) Çağdaş Türkiye Tarihi 1908-1980” adlı kitapta (2000) yazdığı “Atatürk'ü ve Devrimini Değerlendirmek” başlıklı bölümde devrimin kalkınma siyasetini şöyle açıklamaktadır;

“Atatürk Devriminin kalkınma siyaseti bütünsel kalkınma modeli diye tanımlanabilir. Bu, topyekün kalkınmadır. Buna göre Batıdan makineleri, aletleri, araçları, fabrikaları almak yetmez. Zira bu aldığımız teknolojinin arkasında Batı bilimi vardır. Onu da almazsak, aldığımız teknoloji iğreti ve köksüz olur. Demek ki teknolojiyi alırken bilimi de alacağız. Fakat bilimin üst sınırları felsefenin içine girmektedir. Dolayısıyla Batının felsefesini ve onun parçası olduğu insan bilimlerini de alacağız. Tabii toplumsal bilimlerin de bilimin bir parçası olduğunu unutmayacağız. Fakat felsefenin gelişmesi için felsefenin sezgisel yöntemlerini, sanat ve kültürle ilişkisini göz ardı etmemek gerekir. Görülüyor ki teknoloji- bilim- felsefe- kültür ve sanat bir bütündür. Bunların verimli olabilmesi için düşünce özgürlüğü; bilime, kültüre, sanata, bunlarla uğraşanlara, bulundukları kurumlara saygı göstermek ve değer vermek şarttır. Bu insan ve kurumların toplumsal, siyasal, dinsel dogmaların baskısı altında bulunmamaları gerekir. Atatürk'ün bütünsel kalkınma modelinde İstanbul Üniversitesi'nin kurulması, Sivas-Erzurum demiryolunun inşası kadar; konservatuvar açılması ve yeni harflerin kabulü, Nazilli Bez ve Eskişehir Şeker Fabrikalarının yapılması kadar önem verilen olaylardır.”

3.2. Kurumlarıyla Cumhuriyet

Osmanlı'da Batılılaşma hareketlerinin en yoğun şekilde yaşandığı XIX. yüzyıldan Cumhuriyet'e kadar gelen bir süreklilik olduğunu söylemek mümkündür. İçinde bir takım farklar bulundurmakla birlikte "Batılılaşma" ve "müessir medeniyetler seviyesine ulaşma" her iki dönemin de temel zihniyetidir. Cumhuriyet'in, Osmanlının son dönemlerinden aldığı bir takım miraslar hem fikir düzeyinde hem de kurumsal alanda ilerletilerek sağlamlaştırılmıştır.

Örneğin Meşrutiyet'te başlayan "uluslaşma" fikri Cumhuriyet'le bütünleşmiş bir fikirdir. Cumhuriyet'i kuran kadrolar Meşrutiyet'in, mühendishane, tıbbiye, harbiye, mülkiyede yetiştirdiği aydınlardan oluşmuştur. (Kongar, 2001: 109)

Çok uluslu bir imparatorluk olan Osmanlı İmparatorluğu'nun kalıntısı üzerine kurulan Cumhuriyet, belli açılardan bakıldığında nispeten türdeşi bir toplum devralmıştır. Arap nüfusun yaşadığı bölgeler elden çıkmış, Anadolu'daki Rum nüfusu mübadeleye tabi tutulmuş, Ermeni nüfus çok azalmıştı. Fakat her şeye rağmen, çok farklı etnik gruplar bir arada yaşamaktaydılar. Bir "ulus devlet" oluşturmak çabasındaki Cumhuriyet, aynı zamanda bir ulus yaratmak zorundaydı (Ateş, 2003: 91). Bu amaç içinde değerlendirilmesi gereken iki kurum, Türk Dil Kurumu ve Türk Tarih Kurumu'dur.

Türk Dil Kurumu (Türk Dili Tetkik Cemiyeti), ulusal gelişme olarak biçimlenen ve çağdaş bir seviyeye ulaşmanın yolu olarak benimsenen ulusçuluğun hedeflerinden biri olan dilin Türkçeleşmesi çalışmalarını yapmıştır. Arapça ve Farsça sözcüklerle dolu ve öğrenilmesi çok güç olan Osmanlıca'yı Türkçeleştirmek, ulusal bütünlüğü sağlamak için bir zorunluluk olmuştur. Bunun en önemli sebebi Osmanlıca'nın sadece yönetici sınıf tarafından konuşuluyor olması ve bunun da halkla yönetici kesim arasında sınıfsal bir farklılık doğurmasıdır. Türk Dil Kurumu'nun öncelikli hedefi bu ikiliği ortadan kaldırmaya çalışmak olacaktır. Bu amaçla Türk Dili'nin yabancı etkilerden arındırılması çalışmaları başlatılmıştır.

Cumhuriyet'in ulus yaratma politikası içinde ele aldığı bir başka mesele de tarihtir. Türk Tarih Kurumu (Türk Tarih Tetkik Cemiyeti) Türk tarihini araştırmak amacıyla

kurulmuştur. Avrupa Yunan-Roma uygarlıklarını medeniyetin temeli ve kendilerini bu medeniyetin bir parçası olarak görmekteyler. Türkiye de Anadolu'daki eski uygarlıkların kalıntıları üzerine kurulmuştur ve bu uygarlıkların doğal mirasçısıdır. Türk Tarih Kurumu'nun kuruluşunun temel sebebi bu konuda araştırmalar yapması ve bu teorinin gerçekliğini kanıtlamasıdır.

Cumhuriyet'in kültür politikasının, uluslaşma ve çağdaşlaşma amacıyla oluşturduğu kurumlardan biri de Halkevleri'dir. Halkevleri'nin temel misyonu Cumhuriyet'in tüm fikirlerini halka tanıtmak ve yaymak olarak belirlenebilir.

Türk halkını çağdaş uygarlık düzeyine ulaştıracak sosyal reformlar devletin öncü kadroları tarafından uygulama alanına alınırken, kitlelerin yapılan değişiklikleri izlemekte ve anlamakta zorluk çekmeleri, devlet örgütü ile halk arasında bir aracı kuruma ihtiyaç gösterir. Aydın ve halk arasındaki kopukluğu giderecek ve halkı devrim ilkeleri doğrultusunda bilgilendirecek ve eğitecek yeni bir örgütlenmeye ülke çapında ihtiyaç duyulmasında etkili olur. (Öndin, 2003: 80)

Cumhuriyet'in kurulduğu ilk yılları takiben hızla girilen modernleşme çalışmalarının temel kurumlarından biri de Köy Enstitüleri'dir. 17 Nisan 1940 tarihinde uzun planlama aşamasından sonra alınan bir kararla açılan enstitülerde hedeflenen, nüfusun büyük bir çoğunluğunu oluşturan kırsal kesimin modernleşme sürecine katılması ve rejime kazandırılmasında etkili olmaktır. Bu hedefin gerçekleşebilmesi için yapılması gereken temel şey, bu büyük halk kitlesinin her açıdan eğitiminin sağlanmasıydı. Köy Enstitüleri'nde kırsal kesimde yaşayan gençler seçilerek eğitimden geçirilecek ve mezun olduklarında köy öğretmeni olarak görevlendirileceklerdir. Köy Enstitüleri'nde eğitim sürekli olarak beş yıldır ve bu okullara şehirle hiçbir alakası olmayan köylü gençler alınmaktaydı. Bilimsel derslerin yanı sıra tarlada çalışmak, hayvan bakımını öğrenmek, atölyelerde el becerilerini geliştirmek gibi pratik ödevleri de yerine getirmek zorundaydılar. Sanat dersleri de bu programda yer almaktaydı. Elbette bu derslerin doğrudan amacı Köy Enstitüleri'nden sanatçı çıkartmak değil, sanat izleyicisi olarak bu bilinci edinmelerini sağlamaktır. Yine de Köy Enstitüsü mezunu sanatçı ve edebiyatçılarımız bulunmaktadır.

2.4. Çağdaşlaşma Yolunda Sanatın Rolü

I. Dünya Savaşı sonucunda Osmanlı İmparatorluğu da hayatının sonuna gelmiş ve çökmüş olan sosyal ve ekonomik yapının yanında çoğunluğu okuma yazma bilmeyen, eğitimden yoksun halkıyla, bilim, teknik, ve sanatın oluşturduğu uygarlık çağında bir ilerleme sağlayacak durumda değildir. Bu yüzden 29 Ekim 1923 tarihinde ve bunu izleyen aşamalarda gerçekleşen devrimler, ileri uygarlık kriterlerini örnek alarak bilim, teknik ve sanat eğitimi yapan kurumlar önem kazanmışlardır. Cumhuriyet'in ilk dönemlerinde en büyük sıkıntı bilim, teknik ve sanat alanlarında gerekli insan gücünün sağlanması olmuştur. Bunun için yapılan ilk iş bütün olanaksızlıklara rağmen bu dallarda devlet hesabına yetiştirilmek üzere gençlerin Avrupa'nın başlıca merkezlerine gönderilmesidir. Cumhuriyet'in temel ilkelerinden biri olan halkçılık kültür ve sanat politikasının gidişatını da belirlemiştir. Sanat eğitimi sonucunda ortaya çıkacak faaliyetlerin ülkenin her yerine ulaşması programın hedeflerinden biri olmuştur. Çağdaş kültürü halka yayma yolu ise genel eğitimin yaygınlaşmasından geçmektedir.

Batılılaşmanın kültür değişimi Cumhuriyet'te yeni anlamlar, yeni boyutlar kazanmıştır. Cumhuriyet'in kültür değişimi, varolan düzen değerlerini sürdürmek yerine yepyeni bir düzen getirmek ve yerleştirmek amacını gütmüştür. And' a (1973) göre Atatürk'ün kültür değişiminde tuttuğu yol, ilk olarak bu değişimin bilimsel yöntemlere uygun olarak yapılmasını sağlamaktır. Bu güdümlü kültür değişiminde ilk adım değiştirilmesi istenen eski kültürün incelenmesidir. Kökleşmiş inançlar, gelenek ve görenekler arasında bir denge vardır ve bir kültür değişimi bu dengenin bozulmasıyla sağlanabilir. Bundan sonra yeni kültürün yerine yerleştirilmesi son adımdır. Bu sayede bozulmuş olan denge yeniden kurulabilecektir. Böylece, siyasal, toplumsal, kültürel yenilikler hukuki düzenlemelerle kurumsal yapılar haline dönüştürülmüş ve bir yasallık kazandırılarak devletin himayesine alınmıştır.

3.3.1. Müzik ve Sahne Sanatlarında Yeni Eğitim Kurumları

Cumhuriyet'in ilanından hemen sonra tasarlanan kültür politikalarının içinde sanat kurumlarının yeniden ele alınmasında, Batı'nın çağdaş sanat kurumlarını ve Batı zevkini benimsetmek yatmaktadır.

Müzik ve sahne sanatları ele alındığında aynı resimde olduğu gibi Cumhuriyet öncesinde başlamış olan bir süreç vardır. Bunun bir göstergesi 1914 yılında açılmış halka açık ilk şehir tiyatrosu olma özelliğini taşıyan Dârülbedai (Dârülbedai-i Osmanî)'dir. Dârülbedai'de müzik ve tiyatro alanlarında eğitim verilmek üzere iki bölüm açılmıştır. Bir konservatuar kurulması için Fransa'dan çağırılan tiyatrocu André Antoine'ın I. Dünya Savaşı'nın çıkması nedeniyle İstanbul'dan ayrılmasından sonra Reşad Rıdvan'ın çalışmaları sayesinde açılmış olan Dârülbedai yalnız eğitim verilen bir kurum olmaktan öte temsilleri ile de kültür hayatını renklendirmeye başlamıştır. Dârülbedai Tiyatrosu, perdesini, 20 Ocak 1916'da Hüseyin Suat'ın Emile Fabre'dan uyarladığı *Çürük Temel* adlı oyunla açmıştır (Şener, 1998). 1916 yılında savaşın da getirdiği bir sonuç olan ekonomik sıkıntılar nedeniyle müzik bölümü kapatılmak zorunda kalınmıştır. Cumhuriyet'in ilanına kadar tüm zorluklara rağmen temsillerini sürdüren kurumun başına 1927-28 döneminde Muhsin Ertuğrul getirilmiştir. Rusya'da tiyatro üzerine çalışmalar yapmış olan Muhsin Ertuğrul'un girişimleri ile hazırlanan yeni bir yönetmelikle tiyatrodaki disiplin sağlanmış olur, bu dönemde bir toparlanma olması söz konusudur. 1931 yılında İstanbul Belediyesi'ne bağlanan kurumun ismi de Şehir Tiyatrosu olarak değiştirilmiştir.

Cumhuriyet'in Osmanlı devrinden miras aldığı bir diğer kurum 1917'de kurulmuş olan ve müzik eğitimi verilen Dârülelhan'dır. Dört yıllık bir eğitim programı olan bu okulda, Türk ve Batı müziği eğitimi verilmekteydi. Ancak, henüz oturmamış yapısıyla bu okul savaşın ve ondan sonraki zorlu yılların koşullarına karşı koyamadığından kapatılmıştır. 1923 yılında İstanbul Belediyesi'ne bağışlanan bu kurumun müdürlüğüne Musa Süreyya getirilerek, "İstanbul Belediye Konservatuarı" olarak anılmaya başlanmıştır. (Katoğlu ve diğerleri, 2000: 446) Öğretim programında Batı konservatuarlarından yararlanılan okulda Batı müziği de ağırlıklı eğitim halini almıştır.

Cumhuriyet Tiyatrosu, daha önce başlamış bir gelişimi sürdüren, aynı zamanda Cumhuriyet Türkiye'sinin kuruluşu ile yeni arayışlara giren yeni devlet düzeninin sosyal ve kültürel bünyesine uygun bir kimlik bulma yolunda önemli adımlar atan, birkaç aşamalı bir oluşumun ürünüdür. Bu oluşum, toplumumuzun siyasal, kültürel, düşünsel, sanatsal yaşamındaki değişimle birlikte ve ona koşut olarak

gerçekleşmiştir. Bu bakımdan tiyatro tarihimizi, toplum, kültür ve sanat tarihimizle birlikte ele almakta ve değerlendirmekte yarar vardır. (Şener, 1998: 13)

1924 yılında Musiki Muallim Mektebi'nin kurulmasıyla Batılı anlamda müzik eğitimi de verilmeye başlanmıştır. Ancak Musiki Muallim Mektebi'nin programında tiyatro eğitimi yer almamıştır. 1934 yılında çıkarılan Milli Musiki ve Temsil Akademisi Kanunu'ndan ancak iki yıl sonra Devlet Konservatuvarı, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı olarak kurulmuştur. Batı tarzında müzik eğitimi gerçekleştirecek olan müzik bölümünün temeli Alman müzisyen Paul Hindemit tarafından atılmıştır. Devletin sanatı himayesi Ankara'da Milli Musiki ve Temsil Akademisi'nin kurulmasıyla başlamıştır. Yönetici olarak Alman tiyatro sanatçısı Carl Ebert davet edilmiştir. 1940 yılında çıkan Devlet Konservatuvarı yasasına göre konservatuar biri müzik, diğeri temsil kısmı olmak üzere, iki kola ayrılacak ve temsil kısmı oluşturan tiyatro, opera ve bale bölümleri açılacaktır (Ay, 1949), aynı yasa kapsamında bir de tatbikat sahnesinin açılması da söz konusudur. Bale kısmı ancak 1948 yılında açılmış olmakla beraber, Devlet Konservatuvarı'nın Tiyatro Bölümü 1941 yılında ilk mezunlarını vermiştir (Muazzez İlgin, Melek Gün, Nermin Elgün, Ertuğrul İlgin, Mahir Canova, Salih Canar, Nüzhet Şenbay ve Esad Tolga). 1947'de Carl Ebert'in ülkesine dönmesi üzerine Muhsin Ertuğrul, Tatbikat Sahnesi'nin başına geçmiştir. (Şener, 1998)

Cumhuriyet'in ilk yıllarında tiyatro oyun ve yazarlarının, ideolojisinin yayılması ve benimsetilmesi konusunda nasıl bir etki gösterdiğini Şener (1998: 88) şöyle aktarmaktadır;

“Cumhuriyet'in ilk on yılında yazılmış ve çoğu sahnelenmiş olan oyunlar, gündemde olan siyasal görüşleri ve sanat anlayışını yansıtır...Yazarlar, tiyatro sanatının seyirci üzerindeki etkisini dikkate alarak ona mesaj verme, ilgisini toplum sorunlarına çekme eğilimindedirler.”

Ayrıca, böyle sosyal içerikli oyunların yanında güldürü eserlerinin de sahneye koyulduğunu belirtmektedir;

“Cumhuriyet'in ilk yıllarında Batı tiyatrosundan çoğunlukla hafif güldürü ve vodvil türünde oyunların çevirisi ve uyarlaması yapılmıştır...Yirmili ve otuzlu yıllarda, Batı tiyatrosunun bulvar güldürülerinden ve melodramlarından, müzikli oyunlarından yapılan uyarlamalar ve

çeviriler yanında Türk yazarlarının yapıtlarının da oyun dağarcığına alındığı, bunun bir sanat politikası olarak benimsendiği görülür.”

3.3.2. Bir Ulusun Kuruluşunda Mimarlık

XX. yüzyılın başında Sanayi-i Nefise'nin mimarlık bölümünden mezun olan Türk mimarlar, son dönem Osmanlı mimarisinde yabancı mimarların etkin olduğu bir ortamda yetişmişler ve bu görevi onlardan devralarak, kaynağını Tanzimat'tan alan ulusçuluk gibi kavramlardan yola çıkarak I. Milli Mimari olarak bilinen akımı geliştirmişlerdir. Mimar Kemalettin ve Vedat (Tek) Bey tarafından uygulanan bu akımda klasik Osmanlı mimarisinde uygulanan yapısal özellikleri ve bezeme programlarını fonksiyonel olmaktan ziyade biçimsel olarak kullanarak yine eklektik bir biçimde ele almışlardır. I. Milli Mimarlık Osmanlı'nın son döneminde başlayarak Cumhuriyet'in ilk yıllarında da uygulama alanı bulmuştur. Bu konuda Metin Sözen'in (1973: 18) “50 Yılın Türk Mimarisi” adlı eserinde değindiği görüşü ise; “Cumhuriyet'in kurulmasından sonra gerçekleştirilmeye çalışılan ekonomik, sosyal, kültürel, eğitimsel devrimler, Türk toplumunun yapısını değiştirmişti. Doğu'nun mistik havasını her alanda yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nden uzaklaştırmak isteyen Atatürk, mimarlık alanında da rasyonel (akılcı) bir tutumun savunucusu olmuştur. Ancak böyle bir tutumun gerçekleşmesi için gerekli koşulların var olmaması, son Osmanlı devri mimarisinin, özellikle Tanzimat'tan beri diğer kültür alanlarında olduğu gibi, Batı eklektisizminin etkisinde kalması, Cumhuriyet'in ilk döneminde mimarimizde rasyonel bir aşamanın yapılmasını engellemiştir.” şeklindedir.

Buna ek olarak yine aynı eserde, Aynı dönemde Batı'da gelişen Bauhaus gibi modern mimarlık atılımlarının gerçekleştirildiği bir dönemde eskiye hayranlığın salt biçimsel olarak algılanması ve bu mimari üslupların eklektik bir tutumla yeni yapılara biçim vermesi Batı ile taban tabana zıt durumda olmasına değinilmiş ve bunun düşündürücü olduğu belirtilmiştir. Bütün bu gerekçelerle I. Milli Mimari Akımı 1927'de artık etkisini yitirmeye başlamıştır. Cumhuriyet yönetimi, İstanbul gibi baskın Osmanlı kimliğine sahip kentler yerine, 'modernleşme' hareketini başlatmak için Anadolu'yu seçmiştir. 1930'lu yıllara gelindiğinde başkent Ankara'da gerçekleştirilmek istenen, çağdaş bir kentleşme örneği oluşturmaktır.

“Cumhuriyet’in ilanından itibaren, çağdaşlaşma yolunda önemli bir aşama olarak görülen kentleşme ve mimarlığın, bu döneme kadar arayışı içinde olduğu kimlik, devletçi uygulamalar altında oluşturulmaya çalışılmıştır. Cumhuriyet’in kent ölçeğinde hedeflediği yenileşme ve kentin sahip olduğu değerler birbiri ile tezat durumdadır. Ankara, kentsel ölçekte, Osmanlı’dan devralınanlarla değil, hedeflenen ‘modern’ kimliğe göre yoktan var edilmiştir. Aynı yaklaşımla, bütün Anadolu, “Türkiye” adı altında, sosyal ve toplumsal yaşamın her alanında yeniden yapılandırılmıştır. İçinde farklı kültürler barındıran toplumsal değerler, kültürel sürekliliklerinden koparılmadan yapılan devrimlerle yenileştirilmiştir. (Asiliskender, 2003)”

Türk mimarlar, 1930’lu yıllarda piyasayı ellerine geçirmiş olmalarından dolayı yabancı mimarlara tepki göstermişlerdir. Bundan dolayı, ulusal mimarlık yaratma isteğinin yeniden canlanması, II. Milli Mimarlık Akımı’nın oluşmasında etkili olmuştur. Bu konuda Alsac’ın (1976: 30) görüşü; “Türk mimarları rasyonel fonksiyoncu düşüncüyü geliştirirlerken bir yandan da bölgesel (yerel) özelliklerin mimarlık üstündeki etkenliğini unutmuş değillerdi...Ayrıca yabancı mimarlarla çetin bir uğraş sürdürmekteydiler. Mimarlar Türkiye’de onun koşullarına uygun olarak, Türk mimarları yapıtlar vermeli düşüncesini savunuyorlardı. Türkiye’nin büyük devrimler yapmış olduğunu, bu devrimleri simgeleyecek yapıların da yabancılar tarafından değil, devrimci Türk mimarları tarafından yapılması gerektiğini söylüyorlardı.” şeklindedir.

Ödekan’a göre (2000) akımın gerçek anlamda biçimlenmesi, Atatürk’ün ölümünden sonra II. Dünya Savaşı ortamı içinde olmuştur. Bu akımın önde gelen uygulayıcıları Sedat Hakkı Eldem ve Emin Onat’tır. Bu isimlerin yanı sıra yabancı mimarlar arasında ulusal mimarlığı benimseyen ve uygulayan bir mimar olarak Holzmeister’e yer verilmektedir.

1930’larda başlayan ve etkisini zamanla yitirerek 1950’lere kadar süren bu üslup hem konut hem de kamu binalarının inşasında uygulanmıştır. 1945’te çok partili hayata geçişten itibaren, II. Dünya Savaşı’nın da sona ermesinden sonra, nihayetinde 1950 yılında D.P.’nin iktidara gelmesi ardından başlayan devletçilikten liberalleşmeye doğru yönelen politik yapı ile birlikte uluslararası bir biçimlenmeye ve bireysel arayışlara gidilmeye başlanmış, yabancı mimarların etkinliği azalmış ve örgütlü çalışmalar yapılmaya başlanmıştır.

3.3.3. 1923-1945 Yılları Arasında Plastik Sanatların Durumu

Resim Sanatı

Cumhuriyet'in ilanından itibaren uzun bir süre sanata yönelik talebin başlıca kaynağı devlet olmuştur. Devletin bu konuda öncü olmayı üstlenmesi, dönemin koşulları göz önünde bulundurulduğunda doğal bir zorunluluk olarak görülebilir. Sanatın Avrupa'daki köklü gelişimiyle kıyaslanması mümkün olmayan bir toplumsal yapı karşısında devlet desteğinin bir ölçüde sanatçıyı, ideolojinin neferi olarak güdülediği görülmektedir. Yine dönemin koşullarında, sınırlı imkanlar altında bu güdülenmenin gerçekleşmesi şaşırtıcı değildir.

Cumhuriyet'in ilk dönemlerinde en büyük sıkıntı bilim, teknik ve sanat alanlarında gerekli insan gücünün sağlanması olmuştur. Bunun için yapılan ilk iş bütün olanaksızlıklara rağmen bu dallarda devlet hesabına yetiştirilmek üzere gençlerin Avrupa'nın başlıca merkezlerine gönderilmesidir. İlk uygulama Cumhuriyet'in birinci kuruluş yıldönümünde başlamış, yirmi iki kişilik bir öğrenci kafilesinden ikisi Almanya'ya geri kalan yirmi kişi de Fransa'ya gönderilmiştir. Bu yirmi kişi içinden beş ressamın adları; Cevad Dereli, Refik Epikman (Şekil 5.3), Şeref Akdik, Mahmud Cuda ve Muhittin Sebati'dir. (Berk-Gezer, 1973: 12)

Devletin sanat desteğinin ilk hedefi sanatı topluma tanıtmak olmuştur. Osmanlı'nın son dönemlerinden itibaren 1914 Kuşağı'nın periyodik olarak düzenlediği ancak çok sınırlı bir aydın kesiminin izlediği Galatasaray Sergileri de dahil olmak üzere sanat faaliyetleri Cumhuriyet'le birlikte İstanbul çevresinden aşama aşama Anadolu'ya yayılmaya başlamıştır. Halkçılık ilkesi bir devlet politikası olarak sanat ve toplum ilişkilerini sağlamak amacıyla kullanılmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan sonra gerçekleştirilen devrimler sanatçıların yapıtlarında da yankılarını bulmuştur. Cumhuriyet devrinin ilk on yılına ilişkin gelişmelerin bir muhasebesi niteliğinde 1933 yılında Ankara'da İnkılap Sergisi düzenlenmiştir. (Özsezgin, 1998: 29) Sergide özellikle Kurtuluş Savaşı ve Cumhuriyet konuları üzerinde durulmuştur.

1930'lu yıllar Cumhuriyet tarihimizin en yoğun ve önemli yıllarıdır. Bu dönemde Halkevleri devletçe girişilen etkinliklerin gelişiminde önemli bir rol oynamıştır. Buralarda sanata olan ilgi alanının genişletilmesi için amatör sanat meraklılarına kurslar da verilmekteydi. 1932-1940 yılları arasında Halkevleri'nin bütününde 970 sergi düzenlenmişti ve bu, o dönemde yaygın eğitimin sanatı da kapsadığının bir kanıtı olarak karşımıza çıkmaktadır. (Özsezgin, 1998: 33)

Resim Sanatının Anadolu'ya açılmasında, tek parti hükümetinin öngördüğü halkçılık ilkesi doğrultusunda 1939-1944 yılları arasında uygulanmış olan Yurt Gezileri'nin önemli bir payı vardır. Cumhuriyet'le birlikte başlayan yeni hayat, kültür ve ideolojinin yayılmasında bütün sanatçıların görev üstlenmesi gerektiğine inanılmıştır. Sezer Tansuğ'nun Yurt Gezileri ile ilgili görüşü şöyledir; “Büyük kent ortamında koleksiyoncular ve özel galeriler tarafından sanatçıların desteklediği olanaklar yaratılmamışsa, devletin kendilerine önerdiği ılımlı programlar içinde yer almak zorundadırlar, nitekim bir devlet programı olarak uygulanan yurt gezileri bu zorunluluğun sonucudur” (Tansuğ, 1999: 215). Bu geziler dolayısıyla Türk ressamı İstanbul'dan uzaklaşarak, Anadolu'yu ve insanını yakından tanıma fırsatını bulmuşlar ve bu sayede konu dağarcıklarını genişletebilmişlerdir.

Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren, plastik sanatlar alanında birlik oluşturma çabası XX. yüzyılın ortalarına kadar sanat hayatını canlandırma çabaları içinde önemli etkinlikler olarak görülebilir. Sanatçıların bir grup içinde toplanması Osmanlı'nın son döneminde de, Osmanlı Ressamlar Cemiyeti şeklinde görülmüş ve bu kurum 1926 yılında Güzel Sanatlar Birliği adını almıştır.

Avrupa'nın köklü resim sanatı geleneği ve toplumsal bilinci karşısında Türk resim ve heykel sanatının halka ulaştırılması konusunda, bireysel çabaların yeterli olabileceği savı hiç gerçekçi değildir. Bunun farkına varmış olan sanatçıların bir araya gelerek, profesyonel alanda, güvenle çalışabilmelerini sağlayacak bu kuruluşları oluşturdukları görülmektedir. Cumhuriyet'in ilk sanatçı topluluğu olarak karşımıza çıkan grup Müstakil Ressamlar ve Heykeltıraşlar Birliği'dir.

Müstakil Ressamlar ve Heykeltıraşlar Birliği

Osmanlı Ressamlar Cemiyeti'nden sonra 1923 yılında Türk resim sanatında ikinci bir dernek girişimi gerçekleşmiş ve “Yeni Resim Cemiyeti” olarak bilinen bu yeni atılım Mahmut Fehmi (Cuda), Şeref Kamil (Akdik), Büyük Saim (Özeren), Refik Fazıl (Epikman), Elif Naci, Muhittin Sebati, Ali Avni Çelebi (Şekil 5.4), Ahmet Zeki (Kocamemi)'den oluşan bir grup sanatçının bir araya gelme çabasıdır. Adı sıralanan bu sanatçılar, yabancı hocalar yerine Sanayi-i Nefise'nin öğretim kadrosuna girmiş olan 1914 Kuşağı sanatçıların ilk öğrencileri arasında da bulunuyorlardı. Amaçları, sanatı topluma tanıtmak için birlikte çalışmaktır (Giray, 1997: 33). Yeni Resim Cemiyeti, henüz çok yeniyken, başta gelen sanatçıların yurtdışı bursları alıp, Almanya ve Fransa olmak üzere iki ülkeye gitmelerinin ardından değişmiştir.

1928 yılında yurda dönen bu sanatçıların önderliğinde, Cumhuriyet döneminin ilk sanatçı topluluğu olarak Temmuz 1929'da Müstakil Ressam ve Heykeltıraşlar Birliği kurulmuştur. Birliği oluşturan kurucu sanatçılar ressam olarak Mahmud Cuda, Ali Çelebi, Zeki Kocamemi, Cevat Dereli, Refik Epikman, Hale Asaf, Şeref Akdik, ressam ve heykeltıraş Muhittin Sebati, heykeltıraş olarak Ratip Aşir Acudoğlu ve bir de dekoratör Fahreddin Arkunlar yer almaktadır. Müstakillerin ilk sergisi 1929 yılında gerçekleşmiştir. Müstakiller Batı'daki “yeni resim” düşüncesine uyum sağlayan sanatçılar olarak çalışmalarında konuyu geri plana atmış, bağımsız ve deforme biçim özelliği taşıyan bir anlayışı benimsemişlerdir. Devletin açtığı Avrupa sınavını kazanarak yurtdışında resim eğitimi alma fırsatı yakalamış bu genç ressamlar Ekspresyonizm, Realizm, Konstruktivizm, Kübizm gibi değişik akımların etkisi altında kalmışlardır. (Özsezgin, 1998: 30)

D Grubu

1933 yılında Zeki Faik İzer, Nurullah Berk (Şekil 5.5), Elif Naci, Cemal Tollu, Abidin Dino ve heykeltıraş Zühdü Müridoğlu tarafından kurulan ve adını, Osmanlı Ressamlar Cemiyeti, Sanayi Nefise Birliği ve Müstakil Ressam ve Heykeltıraşlar Birliği'nden sonra kurulan dördüncü birlik olmasından alan D Grubu'nun temel çıkış noktası, akademizme, doğanın körü körüne taklit edilmesine ve kopyacılığa karşı koymak ve kompozisyonu, Kübist ve Konstruktivist, akımlardan esinlenen

teknikle ele almaktır. Hepsi akademi çıkışlı ve birçoğu Çallı'nın öğrencileri olan D Grubu ilk sergilerini, 1933 yılında Beyoğlu, Narmanlı Han'ın altındaki Mimoza şapka mağazasında gerçekleştirmişlerdir. Yerel motif ve temalara ilgi duyan Bedri Rahmi Eyüboğlu ve Turgut Zaim de daha sonra gruba katılmışlardır.

Sabahattin Eyüboğlu'nun uygulanan yeni resim anlayışı ile ilgili düşünceleri Ar Dergisi'nin Mayıs 1938 tarihli beşinci sayısında "Öz Resme Doğru" adlı makalesinde şöyle açıklanmıştır:

"Yeni resim ideali temsili olmayan sanatlar arasına girmek, musiki ve mimari gibi güzelliği kendi içinde bulmak, heykel ve edebiyatla tamamen alakasını kesmektir. Bu ideal pek tabi olarak yeni kıymet ölçüleri yaratmıştır. Resmin tabiata benzeyen yahut mana ifade eden tarafı ikinci plana inmiştir. Hatta gaye benzememek ve mana ifade etmemek olmuştur. Yeni telakkiye göre bir tabloya yapılacak en büyük hakaret onu fotoğrafa veya edebiyata yakın görmektir.

[...]Hülasa yeni resim tabiat ve manadan tecerrüt ederek (sıyrılarak), temsili sanatlardan ve fotoğraftan ayrı bir sanat haline gelmektedir. Resmin bu istikametini en kolaylıkla benimseyecek olan memleketlerden birisi de şüphesiz Türkiye olacaktır. Çünkü biz tezyini kıymetlerin sırrını asırlarca araştırmış bir milletiz. Yazıyı bile muhtevassından tecrit ederek tezyini bir kıymet yapmış olan Türkler, tasvir ve temsilden uzaklaşan garp resmini garplılardan daha az yadırgayacaklardır... Şüphesiz yeni resim geriye dönerek basit bir minyatür haline gelmeyecektir. Tezyini kıymetlere ehemmiyet vermek, eski manasıyla tezyini bir sanat haline gelmek değildir. Yeni resim yalnız göze değil aynı zamanda zihne hitap eden yüksek bir tezyinat yaratacaktır.

[...]Modern ressamla halk arasında büyük bir anlaşmazlık olduğu inkar edilemez fakat bu anlaşmazlık resme bakış tarzının değişmesiyle kısmen ortadan kalkacaktır."

D grubu 1951 yılına kadar aktif olarak sergi düzenlemiş ve çeşitli sanatçılar bu sergilere dönem dönem katılmışlardır. D grubu üyeleri de Müstakiller gibi halkın sanat olaylarına katılımını arttırmak için çeşitli etkinlikler yapmışlar ancak Müstakiller'in bu amaç uğruna yaptığı çalışmaları da yetersiz bulmaktan ve eleştirmekten geri durmamışlardır. Konferanslar, yazılar ve sergilerle etkinlikleri arttırmaya ve halkın ilgisini çekmeye çalışmışlar, yine de halk tarafından anlaşılınmamak konusunda dönemin çeşitli düşünürleri tarafından eleştirilmekten de kurtulamamışlardır. Bu eleştiriler getirdikleri tekniklerden ziyade konu seçimlerine yönelmiştir.

Yeniler Grubu

1940 yılında, Nuri İyem, Abidin Dino, Avni Arbaş, Ferruh Başağa, Haşmet Akal, Turgut Atalay, Agop Arad, Mümtaz Yener, Selim Turan, Nijat Melih Devrim, Kemal Sönmezler ve İlhan Arakon'un katılımıyla, "Yeniler" adlı bir grup kurulmuştur. Kuruluşundan dört yıl sonra gruba Fethi Karakaş da katılmıştır.

Yeniler grubunun en önemli özelliği, toplumsal içerikli konuları ele almış olmalarıdır. O zamana kadar, Kurtuluş Savaşı kahramanlıklarını ve o dönemde yaşanan acıları yansıtan, bununla birlikte inkılapların tanıtılması gibi bir misyon üstlenen sanatçılar dışında toplumsal konulara eğilim yoktur. Yeniler grubu konu seçimiyle önemli bir aşama gerçekleştirmiş olmakla birlikte, biçimsel olarak herhangi bir yenilik getirmemişlerdir. (Ödekan ve diğerleri, 2000: 559)

Yenilerin sanat görüşü, toplumun sorunlarıyla yakından ilgilenmek, halkın yaşantısını yansıtmaktır. Berk'in değımiyle (Berk ve Gezer, 1973) genç ressamlar, D Grubu'nun Avrupa sanat eğilim ve tekniklerini memlekete getirmekle yetindiğı, toplum sorunlarına yabancı kaldığını ileri sürerek eyleme geçmişlerdir.

Liman konulu ilk resim sergilerini 1940 yılında açan Yeniler 1955 yılına kadar İstanbul'da çeşitli sergiler açmışlardır. Zaman içinde çıkış noktaları olan toplumsal resimden uzaklaşmalar olmuştur, bunun en önemli sebeplerinden bir tanesi, grubun başta gelen sanatçılarının Fransız bursu kazanarak Paris'e gitmeleri ve çıkış noktalarının tam zıttı olarak non-figüratif hatta soyut denebilecek eğilimlerde bulunmuş olmalarıdır.

Heykel Sanatı

Cumhuriyet dönemi içinde sanat alanındaki gelişmeler resim sanatı üzerinde yoğunlaşmışsa da heykel sanatının gelişimi ve Türk heykeltıraşların yetişmesi de bu dönemde gerçekleşmiştir. 1882'de Sanayii Nefise açılıp heykel resmi olarak öğrenim konusu yapıncaya kadar Türk heykeltıraş yetişmemiştir. İlk Türk heykeltıraş İhsan Özsoy Sanayii Nefise'de, Oskan Efendi'nin öğrencisi olarak yetişmişti. Mezun olduktan sonra Paris'te Deloye'un atölyesine girmiş daha sonra da Beaux Arts'da Sordi ve Thomas'ın yanında çalışmıştır. Oskan Efendi'nin emekli olmasının ardından Sanayi-i Nefise'ye hoca olarak alınmıştır. 1882'den 1923'e kadar onunla

beraber adından söz edilebilecek üç sanatçı vardır, İsa Behzat (Osman Efendi'nin ikinci Türk öğrencisidir), Mahir Tomruk ve Nijad Sirel. Cumhuriyet'in birinci kuruluş yıldönümünde başlayan yurt dışına öğrenci yollama programının ilk yirmi iki kişilik kafilesi içinde heykeltıraş yoktu. Bu sırada kendi imkanlarıyla Paris'te çalışmalarını sürdüren Ratip Aşir Acudoğlu İstanbul'a döndükten kısa bir süre sonra 1925' te Avrupa sınavını kazanarak Paris'e geri dönmüştür. Fransa'da Bourdelle ve Maillol'un etkisinde kalarak, dönemin Avrupa'sında heykel sanatının devingen akımlarından ve düşüncesinden çok farklı olarak ve Türk sanatının gelişim çizgisindeki geriden takip etme sürecine uygun olarak bu etkiyi yurda getiren sanatçılardan biri olmuştur. 1940'lı yılların sonuna doğru Hadi Bara, Zühtü Müridoğlu, Nusret Suman, İlhan Koman Avrupa'ya gönderilmiştir. (Berk ve Gezer, 1973: 12) Bu sanatçılar, Avrupa'da gelişen yeni akımları izlemiş ve özellikle Soyut Dışavurumculuğun etkisi altında çalışmalar yapmışlardır.

Türk heykeltıraşlığını, "İlk Türk Heykeltıraşlar Sergisi" başlıklı, 11 Ağustos 1937 yılında Tan Gazetesi'nde çıkan bir makalesinde Bedri Rahmi (Eyüboğlu, 2003: 154-155) şöyle ifade etmektedir;

Memleketimizde ilk defa olarak yalnız Türk heykeltıraşlarının eserlerinden müteşekkil bir sergi görüyoruz.

Türk heykeltıraşlarıyla bugüne kadar ancak resim sergilerine gönderdikleri birkaç eserle tanıyor ve bu sergilerin arasına giren mesafenin uzunluğu içerisinde onlardan gördüğümüz bu birkaç eser karşısında:

-Bir çiçekle bahar olmaz!.. deyip işin içinden çıkıyorduk.

Halbuki Türk heykeltıraşlığı vardı. Onun elli senelik bir mazisi ve bu maziye sırtında taşıyan bir heykeltıraş İhsan'ı vardı. Bugünkü Türk heykelini yetiştirmek için bir nesil ihtiyarlamıştı. Bu nesli, bugünkü genç ve olgun Türk heykeltıraşlarının hepsine hocalık etmiş olan İhsan temsil eder. Onun yetiştirdiği gençler, Avrupa'da zamanımızın en büyük heykeltıraşları yanında senelerce çalıştıktan sonra gerek oradaki büyük sergilere kabule muvaffak oldukları eserlerin, gerek memleketimizde teşhir ettikleri özlü ve sağlam etütleri ve Anadolu'muzun muhtelif köşelerine diktikleri abidelerle olgunluklarını ve varlıklarını ispat etmişlerdir.

Heykelde formun ve sadeliğin ehemmiyetini fevkalade iyi kavrayan Zühtü Müridoğlu'nun olgun büstleri, Hadi'nin, Nusret'in ve Ratip'in muhtelif vilayetlerimize yaptıkları abideler hakikaten gerek İstanbul'da ve gerek Ankara'da ecnebi sanatkarların elinden çıkan eserleri

kıskandıracak kadar güzeldir. Burada bizim göğsümüzü kabartan da henüz elli senelik bir mazisi olan Türk heykelinin heykele beşiklik eden yerlerde yetişen ecnebi sanatkarlarıyla boy ölçüşmesi, bundan sonra Türk abidelerini ecnebi heykeltıraşlarının değil sinni rüşde vasıl olan ve yaptıkları abidelerle ellerinde tunçtan şahadetnameleri bulunan Türk heykeltıraşlarının yapacağıdır.”

Cumhuriyet’in ilk yıllarında yurt dışına heykel alanında yetiştirilmek üzere gönderilen heykeltıraşların yurda dönerek çalışmaya başlamalarından önce yabancılardan yararlanma yoluna gidilmiştir. Mimaride olduğu gibi heykel alanında da çağdaş kent görünümüne kavuşturmak için çalışmalar yapılmıştır. Cumhuriyet’le kurulan yeni düzenin halka benimsetilmesi için kent meydanlarına heykel anıtlar dikilmeye başlanmıştır, ancak yetişmiş Türk sanatçının bulunmadığı gerekçesiyle yabancı sanatçılardan yararlanma yoluna gidilmiştir. Büyük anıt heykel yapımı çeşitli teknik ve uzmanlık gerektiren özel bir çalışma olduğu için henüz yetişmekte olan Türk heykeltıraşlarının görevlendirilmemeleri doğaldır.

1926-1938 yılları arasında Türkiye’de çalışan yabancı sanatçılar arasında Krippel, İstanbul Sarayburnu ve Konya Atatürk heykelini, Ankara Ulus Meydanı Atatürk anıtını, yine Ankara’da Sümerbank önünde bulunan Atatürk anıtını, Samsun’da Atılı Atatürk anıtını, Afyon’da Zafer anıtını yapmıştır. Bir diğer sanatçı olan Canonica, İstanbul Taksim Cumhuriyet anıtını, Ankara Etnografya Müzesi önündeki Atatürk heykelini İzmir’deki atılı Atatürk heykelini yapmıştır. Ankara Güven anıtını da Hanak ve Thorak adlı iki heykeltıraş yapmışlardır. (Tansuğ, 1999)

Ancak, aydın çevrelerde gelişen fikir, artık teknik sorunları çözmüş ve gerekli uzmanlık becerisini kazanmış Türk heykeltıraşlarının büyük kentlere konulan heykelleri yapmaları şeklinde olmuştur. Bedri Rahmi’nin (Eyüboğlu, 2003: 155) makalesinde söz ettiği böyle bir eleştirinin örneği olarak şöyledir;

“Türk heykeltıraşlarının en muvaffak etüdlerini bir araya toplayan Akademi heykel sergisinde Hadi’nin Adana, Ratip’in Menemen ve Nusret’in Tokat abidelerinin muhtelif cephelerinden alınmış daha büyük fotoğraflarını da görmek isterdik. Memleketimizde ecnebi sanatkarlarının yaptığı eserlere, mecmualarımızdan tutun da şeker ve çikolata kutularının üzerinde bile rastlarken Türk çocuklarının eserleri etrafında en küçük bir alakanın esirgendiğini ekseriya gazetelerimizde görüyor ve üzülüyoruz. Gazete sayfaları arasında kaybolan birkaç satır, mesela filan vilayetimizde bir Türk sanatkarı tarafından bir abide

dikildiği haberini vermekle kalıyor. Gazetelerimizde yapılan eserin, mükemmel birkaç fotoğrafına rastlamak şöyle dursun, eseri yapan Türk sanatkarının ismini bile öğrenmek nasip olmuyor.”

Bu eleştiriler faydasını göstermiş ve kısa bir zaman zarfında sadece kent merkezlerinde değil irili ufaklı bölgelerce ve özel işletmelerce heykel anıtları, büstler sipariş edilmeye başlanmıştır.

Almanya’da Hitler’in iktidara gelmesiyle ülkeyi terk etmek zorunda kalan heykeltıraş Rudolf Belling, Burhan Toprak’ın Akademi müdürü olduğu sıralarda, Heykel Bölüm Başkanlığı’na davet edilmiş ve uzun bir süre görevine devam etmiştir.

1950’lerden sonra Anıt Kabir’in süslenme aşaması anıt heykel alanında en büyük hareketi oluşturdu. Belling de konulacak heykellerin sorumluluğunu üstlenmiştir. Bundan sonraki büyük olay ise Milliyet Gazetesi tarafından açılan heykeli bulunmayan illere heykel dikme kampanyası olmuştur. (Berk ve Gezer, 1973: 14)

4. 1945-1950 YILLARI ARASINDA KÜLTÜREL DEĞİŞİM VE SANATA YANSIMASI

4.1. Türkiye’de 1945’ten Önce Çok Partili Hayata Geçiş Denemeleri

Cumhuriyet’in temel prensiplerinden biri, halkın sözcülüğünü yapacak çok partili bir yönetim biçimi oluşturmaktır. Cumhuriyet’in ilk siyasi partisi olan Cumhuriyet Halk Fırkası’na (CHF) karşı muhalefet rüzgarları daha 1924 yılında esmeye başlamış, Kurtuluş Savaşı sırasında Atatürk’e silah arkadaşlığı da yapmış olan muhalifler ordudan istifa ederek, Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası (TCF) çatısı altında birleşmişlerdir. Yeni parti, Meclisin ikinci döneminde Cumhuriyet Halk Fırkası’ndan ayrılan milletvekillerinin katılması ile Meclis içinde kuruldu. Fırkanın yönetim kurulu başkanlığına Kazım (Karabekir), ikinci başkanlığına H.Rauf (Orbay) ve genel sekreterliğine de Ali Fuat (Cebesoy) getirilmiştir.

TCF'nin programında partinin sisteminin liberal ve hürriyetçi olduğu belirtilmiş ve Hilafetin kaldırılmasından sonra CHF’ye ve Meclise dış bileyen dindar kesimin desteğini sağlamak için “dini düşünce ve inançlara saygılıdır” ifadesini de kullanmışlardır. TCF’nin siyasi hayata girmesiyle birlikte ortaya çıkan gerginlikler nedeniyle İsmet Paşa Hükümeti istifa etmiş, yerine daha liberal görüşlü olan Fehmi Bey hükümeti kurmakla görevlendirilmiş, bu değişiklik de muhalefet partisi tarafından büyük bir başarı olarak tanımlanmıştır. (Koçak ve diğerleri, 2000: 140)

I. Dünya Savaşı’nın Osmanlı aleyhine sonuçlanmasının ardından Kürtler de özerkliklerini kazanma çabası içine girmişler ve Kürt Teali Cemiyeti’ni kurarak, dış güçlerin de yardımlarıyla Doğu bölgelerinde huzursuzluklar çıkarmaya başlamışlardır. Dönemin siyasi gerginliklerinden de yararlanılarak 1925 yılında Doğu Anadolu’da bir ayaklanma başlatılmıştır. Şeyh Sait Ayaklanması olarak bilinen bu ayaklanmanın bastırılmasında Fethi Bey Yönetimi, zayıf kaldığı ve çabuk hareket edemediği gerekçeleriyle, görevden alınmış ve yerine meclisten güven oyu alan İsmet Paşa ve Hükümeti geçmiştir. İsmet Paşa derhal, Doğu illerinde sıkıyönetim

ilan etmiş ve İstiklal Mahkemeleri'nin geniş yetkilerle kurulması kararını almıştır. Ayaklanmanın daha ilk günlerinden itibaren CHF çevreleri ayaklanmadan dine saygılı olduğunu belirtmiş olan TCF'yi sorumlu tutmaya başlamıştır. (Koçak ve diğerleri, 2000: 141) Ayaklanma ile ilgili olarak T.B.M.M. tarafından çıkarılan Takrir-i Sükun Yasası'ndan yararlanarak partinin işlevine, son verilmiştir.

Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nın kapatılmasının ardından mecliste Cumhuriyet Halk Fırkası yine tek parti haline gelmiştir. Çok partili hayata geçişin ilk denemesi başarısızlıkla sonuçlandıktan sonra 1925-1930 yılları arasında tek parti sağlanan huzur ortamında zaman kaybetmeden devrimleri gerçekleştirmek üzere atılımda bulunmuştur. Yapılan tüm bu değişiklikleri hazmetmekte güçlük çeken halkın, bir taraftan da dünya çapında etkili olan 1929 ekonomik kriziyle karşı karşıya kalması hoşnutsuzlukların ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Böyle bir dönemde mecliste bir muhalefet partisinin olmasının demokrasinin sağlanması ve hükümetin denetlenmesi için faydalı olduğu düşünülmüştür. Yine de daha önceki denemenin hazin sonucu nedeniyle muhalefetin kuruluşu, Atatürk'e suikast düzenleme denemesinden henüz beş yıl geçmişken CHF çevrelerinde endişelere mahal vermiştir. Buna rağmen demokrasiyi yeniden kurmak üzere Atatürk, Fethi (Okyar) Bey'le bir araya gelerek, onu yeni bir parti kurmaya ikna etmiş ve Serbest Cumhuriyet Fırkası (SCF) 1930 yılında kurulmuştur. Bu hamle her ne kadar demokratik olsa da daha önceki başarısız denemenin sonucuna benzer olaylarla karşılaşmamak için parti kurucuları, Cumhuriyet'in ve devrimlerin karşısında olmamaları konusunda uyarılmışlardı. Çavdar'ın (1995), "güdümlü muhalefet partisi" olarak adlandırdığı bu muhalefet partisinin yönetimine, Atatürk'ün tanıdığı ve güvendiği aynı zamanda İsmet Paşa Hükümeti'nin uyguladığı politikaya karşı olanları getirdiğini de ifade etmektedir. Hatta Atatürk'ün talimatı ile CHF'den SCF'ye geçen milletvekilleri de olmuştu. (Koçak ve diğerleri, 2000: 148)

SCF'nin kurucuları arasında Genel Başkan olarak Fethi Bey, Genel Sekreter Nuri (Conker) Bey, Tahsin (Uzer), Mehmet Emin (Yurdakul), Süreyya (İlmen), Nakiyettin (Yücegök), Ahmet (Ağaoğlu) bulunmaktaydı. Parti programı CHF'den sadece ekonomi alanında ayrılmış ve liberal ekonomiyi desteklemiştir. Ne yazık ki kısa zaman zarfında, Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nda olduğu gibi, Serbest Cumhuriyet Fırkası da, sırf muhalefet partisi olduğu için, rejime ve Atatürk'e karşı

olanların sığınağı haline gelmiştir. Parti teşkilatının gericilerin eline geçmesi ile din yine rejime karşı ön saflarda, gösterilerin konusu olmuş, olayların büyüyeceğini ve Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası gibi kanlı bir sonucun gelebileceğini düşünen Fethi Bey partisini kapatma kararı almıştır. Serbest Fırka'nın kapatılmasından bir ay sonra, 23 Aralık 1930'da, Ege Bölgesi'nde Nakşibendi tarikatının kışkırtmasıyla, Menemen'e "din elden gitti" sloganı ile yürüyen Mehmet isimli bir tarikat üyesi tarafından başlatılan ayaklanmada, Yedek Asteğmen Kubilay öldürülmüş, olay yerine derhal müdahale edilerek, sıkıyönetim ilan edilmiş, kurulan askeri mahkemelerde olayın sorumluları idam edilmiştir.

Çavdar, Cumhuriyet'in ilk yedi yılını toplumsal ve kültürel bir deprem dönemi olarak değerlendirmiş ve bu durumu şöyle açıklamıştır (Çavdar, 1995: 298);

"Cumhuriyet'in ilk yedi yılı bir anlamda toplumsal ve kültürel deprem dönemidir. Toplumun, yüzyılların içerisinde süzüp getirdiği bazı değerlerle, geleneklerle ters oranlı kararlar alındı. Bunların önde gelenlerini şöyle sıralayabiliriz:

- Halifeliğin kaldırılması.
- Bazı dinsel kurumların kapatılması (Tarikat, tekke, türbeler gibi)
- Şapka giyilmesi ve bunun yasalaştırılması
- Latin harflerinin kabulü

Bunlar başta olmak üzere alınan kararlar bir toplumsal muhalefetin çekirdeğini oluşturmuştu. Bu muhalefetten yararlananlar ise çıkarları önemli ölçüde zedelenen "yüksek İslam" dı. Bu kesim "Halk İslamı" yanına çekmek ve ayaklandırmak için her fırsattan yararlanmıştı. Bu dönüştürücü kararların yarattığı etkiler demokratikleşmeyi de yaralamıştır."

Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası ve Serbest Fırka'nın kapatılmasıyla sonuçlanan çok partili sisteme geçme çabaları, Atatürk'ün ölümü ve II. Dünya Savaşı'nın çıkmasıyla ertelenmek zorunda kalmıştır. Demokrasi her ne kadar Cumhuriyet'in ilanından itibaren kurulması gerekli görülen bir yönetim biçimi olarak görülmüş olsa da halkın buna henüz hazır olmadığı da deneyimlenmiştir.

4.2. Demokrat Parti'nin Kuruluşu ve Etkinliği

II. Dünya Savaşı'nın başladığı 1939 yılından itibaren fiilen savaşa katılmamış olsa da Türkiye için de oldukça zorlu yıllar yaşanmıştır. Atatürk'ün ölümünün ardından

Cumhurbaşkanı olan İsmet İnönü ile “değişmez başkan”, “Millîşef” gibi kavramların lidere yakıştırıldığı bir dönemde iktidarın tek söz sahibi tek parti yönetimi olmuştur. Savaş süresince izlenen ekonomi politikası savaş yıllarının zorlu geçmesinde en önemli nedenlerden biri olmuştur. Timur’un (2003) değindiği gibi bu politikanın temel çelişkisi, enflasyonist girişimlerle baskıcı ve kontrolcü önlemlerin bir arada yürütülmesi çabası olmuştur. Bu dönemde enflasyonun doğal sonucu olarak fiyat artışı baskı altında tutularak engellenmeye çalışılmıştır. Bu engelleme bazı malların çekilmesi ve hatta karaborsaya düşmesi gibi sonuçlar doğurmuş, buna engel olmak amacıyla fiyatların serbest bırakılması bu kez de fiyatların birden fırlamasına neden olmuştur.

Ekonomik hayatta gerçekleşen bu dalgalanmalar yasal olmayan yollarla para kazanan bir “savaş zenginleri” kesiminin ortaya çıkmasına bir taraftan da bunun dışında kalan toplumun alım gücünün düşerek ezilmesine neden olmuştur. Haksız kazanç sağlayan kesimin önüne geçebilmek için Varlık Vergisi ve Toprak Mahsulleri Vergisi gibi önlemler alınması zengin kesimin iktidara karşı tepki duymasına yol açmıştır. 1945 yılı hem II. Dünya Savaşı’nın bitimi hem de çok partili hayat girişimlerine tekrar yer verilmesi açısından önemli bir yıl olmuştur. Faşist Nazizmin başarısızlığa uğraması, Japonya’nın Amerikan atom bombaları ile tanışmasından sonra, bu savaş dünyada Amerikan gücünün bir göstergesi olmuştur. Dünyanın tüm politik sistemini etkileyen bloklar politikası ve Amerika’nın karşısına rakip olarak çıkan komünist Rusya ile güdülen soğuk savaş bu dönemde başlamıştır. Rusya aynı zamanda, Türkiye için de Boğazlar konusunda sorunlar yaratmış, bu sayede komünizm de korku yaratan bir ideoloji haline gelmiştir.

Cumhuriyet Halk Partisi’nin (CHP) ideolojiyi korumak amaçlı tedbirli yönetimi ve uyguladığı ekonomik program nedeniyle toplumun çeşitli kesimlerinde yönetime karşı rahatsızlıklara ve muhalefete neden olmuştur. Yaşanan ekonomik sorunların bir çözümü olarak Amerika’nın yanında görünmek yapılabilecek en doğru hareket olarak görülmüştür. Bu birliktelikten Türkiye, Rusya karşısında kendisini koruyacak bir müttefike, Amerika ise en temelde, hala günümüzde de sıcak etkinliğini sürdüren, Orta Doğu politikasını uygulayabileceği yakın bir merkezle iyi ilişkilere sahip olmuştur.

Böyle bir ortamda çok partili hayata geçişin yeniden gündeme gelmesinin en önemli sebeplerinden biri II. Dünya Savaşı'ndan sonra demokratik olmayan, tek parti, tek adam yönetimlerine dayanan siyasi sistemlerin gözden düşmesidir. Bunun bilincinde olan İsmet İnönü 1 Kasım 1945 tarihinde TBMM'nin açılışında iktidar partisinin karşısında bir muhalefet partisinin gereğinden bahsetmiş, böylece bir siyasi parti kurulmasını teşvik etmiştir.

1945 yılı mecliste muhalif seslerin de yoğunlaşmaya başladığı bir yıldır. Özellikle Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu'nu içine alan toprak reformu görüşmelerinde tepkilerini ortaya koyanlar, birkaç yıl içinde iktidarda söz sahibi olacak olan ve "Dörtlülük" olarak bilinen Celal Bayar, Adnan Menderes, Fuat Köprülü ve Refik Koraltan olmuştur. Henüz İnönü, TBMM'deki açıklamasını yapmadan, meclis içinde bir araya toplanan bazı isimler Milli Kalkınma Partisi'ni kurmuşlar, bu sayede tek parti dönemini resmi olarak sona erdirmişler ancak ne iktidar ne de muhalefet tarafından dikkate alınmamışlardır (Koçak ve diğerleri, 2000: 175). Meclisteki asıl muhalefet 3 Aralık 1945 tarihinde Cumhuriyet Halk Partisi'nden ayrılarak, 7 Ocak 1946'da Celal Bayar'ın başkanlığında D.P.'yi kuran, Adnan Menderes, Fuat Köprülü ve Refik Koraltan olacaktır.

D.P., programı dolayısıyla CHP'den çok farklı olmamakla beraber, ekonominin liberalleşmesi ve serbest piyasanın oluşturulması konusuna programda yer verilmiş, tek dereceli seçim sisteminin getirilmesi üzerinde durulmuştur. Dini konularda ise daha ılımlı bir yaklaşımı sergilenmiştir. Tunçkanat (1996) D.P.'nin zihniyeti, görüşleri ve programı ayrıntılarıyla bilinmediği halde bu partinin başlıca muhalif grupları - aralarındaki bütün fikir ve menfaat ayrılıklarına rağmen- kendine çekmiş olduğunu belirtmiştir. Bunun yanı sıra, köylüler, işçiler, aydınlar ve toprak ağaları bu partinin etrafında toplanarak ona sosyal hareket vasfını (aynı zamanda ekonomik gücü de partiyi destekleyen zengin gruplardan alarak) kazandırmış olduklarına değinmiştir. Buradan hareketle partinin daha ilk adımda, doğrudan doğruya iktidar olmak için politik mücadeleye giriştiğini ifade etmiştir.

4.3. 1950 Seçimi ve Demokrasinin Değişen Çehresi

1950 yılına gelindiğinde daha liberal eğilimli olarak ifade edilen (Kongar, 2001: 148) Şemsettin Günaltay, hükümet programında yeni seçim yasasını meclise sunmuş ve

16 Şubat 1950 tarihinde seçim yasası kabul edilmiştir. 14 Mayıs 1950’de yapılan genel seçimlerde, C.H.P. hiç beklemediği bir şekilde, sandıktan birincilikle çıkan D.P. karşısında muhalefet partisi olarak kalmıştır (Şekil 5.6). Seçim sonucunda, Celal Bayar Cumhurbaşkanlığı’na, Adnan Menderes Başbakanlığa, Refik Koraltan Meclis Başkanlığı’na getirilmiştir. Kabine Adnan Menderes tarafından kurulmuştur.

1950 seçimlerinde D.P.’nin sandıktan birinci çıkmasında 1946-1950 yılları arasındaki halkın tek parti sistemine gösterdiği muhalefetin arttığı bir dönem olması ve D.P.’nin bu muhalefeti kendi yararına kullanmasının önemli bir yeri vardır. Söz konusu yıllara bakıldığında, demokrasinin ve liberalleşmenin başta Amerika tarafından birçok ülkede benimsenmesi ve komünizme karşı duyulan tepkinin artması, halkın tek parti rejiminin seçkinci yapısının, kendi inanç ve yaşam biçimleri üzerinde baskı yaratması, Milli Korunma Yasası ve Varlık Vergisi gibi ağır yükümlülükler altında kalan tüccar ve sanayicilerin hoşnutsuzluğu, işçilerin sendika kurma ve grev hakkı gibi temel haklarının olmaması, kırsal kesimde köylünün, çeşitli vergiler altında ezilmesi ve Çiftçiyi Topraklandırma Yasası’nın, büyük toprak sahiplerini rahatsız etmesi gibi çok çeşitli sebeplerle 1950 seçimi, C.H.P. tarafından beklenmeyen bir şekilde D.P. lehine sonuçlanmıştır.

D.P. iktidara gelir gelmez, Cumhuriyet Halk Partisi’ni oluşturan sivil ve asker bürokrasisini tasfiye ederek bir liberal ve demokrat burjuva sınıfı yaratma girişimlerinde bulunmaya başlamıştır. Kongar’ın bu iktidar değişimi ile ilgili görüşü, devletçi-seçkinciler kesimi ile gelenekçi-liberaller arasında bir yer değiştirme bağlamında şöyledir;

“Demokrat Parti’nin genç Cumhuriyet’in devrimci kadrosunu oluşturan “devletçi-seçkinciler”in çabalarıyla yaratıldığından hiç kuşku yoktur. Aslında bu eylem onlar için büyük bir özveri anlamını taşıyordu. Çünkü, Demokrat Parti’nin kuruluşu sonucu, “devletçi-seçkinciler”in iktidarı bitiyor ve yerine, “gelenekçi-liberaller” geçiyordu. Cumhurbaşkanı ve Halk Partisi’nin Başkanı olarak “devletçi-seçkinci” cephenin önderi durumundaki İsmet İnönü, Türkiyede’ki demokrasinin gerçek kurucusu niteliği ile tarih içinde yerini aldı...Bu anlamda bakıldığı zaman, demokrat partinin kuruluşu, “devletçi-seçkinciler” tarafından yapılan devrimlerden biri olarak görülür. Aslında Demokrat Parti’nin kurucuları da Cumhuriyet Halk Partisi’nin eski üyeleri olarak bir zamanlar, “devletçi-seçkinci” cephe içinde yer almışlardır.

Gelişen ticaret burjuvazisi ile büyük toprak ağaları arasında birlik, Demokrat Parti eylemini yurtiçinde destekleyen ögeydi. Yurtdışında ise destek Batı dünyasından ve özellikle Birleşik Amerika'dan geliyordu.

[...] Demokrat Parti, iktidara gelir gelmez geniş bir atama ve yer değiştirme uygulamasıyla sivil ve asker bürokrasinin denetimini eline almaya başladı. Bu davranış Demokrat Parti yönünden son derece akılcıydı. Çünkü, Halk Partisi “devletçi-seçkinci” grup olarak halktan çok, sivil ve asker bürokrasiye dayanıyordu. Fakat sonraları bu davranış, Halk Partisi'ni destekleyen gruplardan korku biçimine, dolayısıyla duygusallığa dönüştü. Demokratların bu duygusallığı sivil ve asker bürokratlar ve aydın kesim ile parti arasında bir kutuplaşmaya yol açtı. Bu kutuplaşma, giderek sonunda “Menderes İktidarının” yazgısını belirleyen öğelerden biri oldu.”

Adnan Menderes tarafından kurulan ve TBMM’de sunulan ilk hükümet programı Çavdar’a (2004b) göre D.P.’nin 1950-1960 dönemi boyunca sürececek olan ana hatlarını belirlemiştir. Buna göre özetlenecek olursa, D.P. her fırsatta tek parti düzeninin olumsuzluklarını eleştirerek toplumsal tepkiyi canlı tutmuştur. Ekonomide serbest piyasa uygulaması savunulmuş, özel sektör özendirilmiş, yabancı sermaye girişine izin verilmiştir. Altyapı yatırımlarına ağırlık verilmiş, yol yapım projeleri ağırlığını demiryolundan karayolu yapımına bırakmıştır. Tarıma destek verilmiş, dış yardımlarla sağlanan krediyle traktör gibi modern tarım araçlarının çiftçilerce alınması kolaylaştırılmıştır. Halkın yıllarca inançlarını rahatça yaşayamadıklarını öne süren popülist bir yaklaşımla dini istismar ederek oy potansiyelini yüksek tutmuş ve iktidara gelir gelmez ezanın Arapça okunmasına karşı olan yasa kaldırılmıştır. (Çavdar, 2004b: 25,26)

D.P.’nin seçimi kazandığı 1950 yılından itibaren Türkiye’nin dışa açılımı hız kazanmaya başlamıştır. Bu dönemde kurulan en önemli ilişkilerden biri Amerika Birleşik Devletleri’nin yanında saf tutmaktır. Türkiye-Amerika ilişkileri 1945 yılında II. Dünya Savaşı’nın sona ermesi ve Amerika’nın başta olduğu Batı ittifakının dünya politikası üzerindeki etkisinin belirginleşmesi üzerine, daha önce de değinildiği gibi Rusya’ya olan tepki nedeniyle Amerika’nın yanında yer almak Türkiye’nin Amerika ilişkilerini ilerlettiği bir dönem olarak görülebilir. Türkiye-Rusya arasında beliren gerginliğin ardından, Amerika Birleşik Devletleri Başkanı olan Truman’ın, “Truman Doktrini” (12 Mart 1947) olarak bilinen açıklamasında, Türkiye’yi ekonomik, siyasi ve askeri alanlarda destekleyeceğini belirtmesi ile bir antlaşma imzalanmıştır (Koçak ve diğerleri, 2000). Truman Doktrini ardından, Marshall Planı da Avrupa’da

savaştan zarar görmüş ülkelere gıda ve ekonomik yardım yapılması ile ilgili olarak uygulamaya geçilmiştir. Çavdar'a göre (2004: 31) Amerika'dan gelen destek, özellikle karayollarının yapımı, ıslahı ve çiftçilere ucuz tarım araçları sağlanması gibi konularda kullanılmış, 1950 yılına gelince Türkiye, tamamen Amerika çizgisine girmiştir. Bu durum D.P. iktidarı döneminde vazgeçilmez bir ulusal politika niteliği kazanmıştır.

Türkiye'nin ve o dönemde iktidarda olan D.P.'nin dış dünya ile ilişkileri bağlamında NATO'ya giriş süreci de önemlidir. İkinci Dünya Savaşı ardından, Kuzey ve Güney olmak üzere ikiye ayrılmış olan Kore Cumhuriyeti'nde, Kuzey Kore'nin Güney Kore'ye saldırmasıyla başlayan savaşa Birleşmiş Milletler Konseyi, Amerika başta olmak üzere bütün ulusları katılıma çağırmış ve D.P. sonuçlarını düşünmeden, bu durumu NATO'ya girmek için bir fırsat gibi görerek, Kore'ye asker gönderilmesi kararını vermiştir. Düşünüldüğü gibi bu savaş NATO kapılarını Türkiye'ye açmış, 19 Şubat 1952 yılında Türkiye NATO'ya üye olmuştur.

D.P. muhalefet partisi olduğu günden itibaren kendisini demokrasiyi, işçi haklarını, basın özgürlüğünü savunmuş bir parti olarak lanse etmiştir. 1950 yılında iktidara geldiğinde tek parti döneminde sansür uygulanan basına özgürlük getirilmesi konusunda çalışmalar yapılmış, dış yardımlar sayesinde de rahatlayan ekonomik ortam içinde kırsal kesimde üretimin artması, dine hoşgörölü tutumları nedeniyle halkın ilgisini toplamıştır. Bütün bunların yanı sıra C.H.P. ile karşılıklı çatışmalar devam etmiştir. D.P., iktidara gelmeden önce eleştiri yağmuruna tuttuğu ve "solcu yuvaları" tabirini kullanarak C.H.P.'nin, kültür ve eğitim hamlesinin yapı taşlarından biri olan Köy Enstitüleri'nin kapatılmasına neden olmuş ve enstitüler D.P. iktidarında ilköğretim okulları haline dönüştürölmüşlerdir.

1950-1954 döneminde C.H.P.'ye karşı hareketler devam etmiş ve bu kez de 1947 yılından itibaren özerk kuruluşlar haline gelen Halkevleri'ne el konulmuş, bunun ardından C.H.P.'nin tüm mal varlığı hazineye devredilmiştir. C.H.P. her ne kadar bu konuda çok sert tutumlar sergilemişse de bu D.P. ile olan ilişkileri gerginleştirmekten başka bir işe yaramamıştır.

1954 yılındaki seçimlerden de çoğunluğun oyuyla çıkan D.P., 1955 yılında 6-7 Eylül olarak bilinen olaylara da karışmış, parti ileri gelenleri 1960 ihtilalinden sonra Yassıada sorgulamalarında suçlu bulunmuşlardır. Bu olayları tetikleyen en önemli

unsur, Kıbrıs sorununun ortaya çıkmasıdır. II. Dünya Savaşı'ndan sonra sömürgeleri İngiltere'den ayrılmaya başlamıştır, bunlardan biri de Kıbrıs'tır. Yunanistan, Kıbrıs'ın kendisine bağlanmasını istediğinde, Türkler rahatsız olmuş ve Türkiye de bu topraklardan hak istemiştir. Olayların İstanbul'a yansıması, 6 Eylül 1955 yılında, Atatürk'ün Selanik'teki evinin bombalandığı haberlerinin yayılmasıyla başlamıştır. Olaya ilk tepki gösterenler Türk Talebe Federasyonu ve Milli Türk Talebe Birliği üyeleri olmuş, Taksim civarında toplanan kalabalık gayrimüslim halkın dükkanlarını yağmalamış ve kiliseleri tahrip etmiş. Olaylar askerlerin ilk başta tepkisiz kalmasıyla tırmanmış, daha sonra ise müdahale edilemez bir hale gelmiştir. İstanbul, Ankara ve İzmir'de büyüyen tepkiler dolayısıyla hükümetten geç de olsa bir sıkıyönetim kararı çıkmış ve olaylar kontrol altına alınmıştır.

D.P.'nin antidemokratik uygulamaları ilerleyen yıllarda kendisini iyice göstermiş, işçilere grev hakkı tamamen gündemden kaldırılmıştır. Basına da muhalefet yapmasını engellemek amacıyla sansür uygulamış ve çeşitli yöntemlerle gelirlerinin kesilmesi sağlanmıştır. (O yıllarda gazetelerin en büyük gelir kaynağı, resmi ilanlardır. D.P. bu ilanların kendisini destekleyen gazetelere verilmesini sağlamış ve diğerleri güç durumda kalmışlardır. Ayrıca yine aynı dönemde kağıt başta olmak üzere matbaa malzemeleri de muhalif basını susturmak amacıyla kesilen malzemelerdendir.) Bunun yanı sıra, üniversite hocaları üzerinde baskılar uygulanmış, C.H.P.'nin başta İsmet İnönü olmak üzere, ileri gelenlerinin şehirler arası seyahatlerinde çeşitli engeller çıkarılmış, çeşitli aydınlara solcu suçlaması yapılarak olur olmaz nedenlerle hapis yatmaları sağlanmıştır.

Ekonomik sıkıntıların ve dış borç açığının kendisini gösterdiği 1957 senesi içinde yapılan seçimde C.H.P. çok yaklaşmış olsa da D.P. iktidarı elden bırakmamıştır. Ekonomik sorunlar, başta enflasyonun yükselmesi ve devalüasyona gidilmesi, toplumsal tepkinin iktidar üzerinde hissedilmesine neden olmuştur. Başta, dolu bir hazine devralmış olma ve dış yardımlar gibi nedenlerle ekonomide görülen rahatlama, sağlam bir ekonomi programının olmaması nedeniyle yerini hızlı bir enflasyon artışına bırakmış, döviz rezervleri ve hazine neredeyse tükenmiş bir hale gelmiştir. Bu nedenle muhalefet döneminde çok eleştirilen Milli Koruma Yasası yeniden uygulamaya geçmiştir. Tarım alanları genişlemiş olmakla beraber çok fazla traktör alımı, topraksız köylüyü işsiz bırakmış ve göç yollarını açmıştır.

1957'den başlayarak 1960 yılına kadar süren huzursuzluk dönemi içinde halkın umudu olan D.P., muhalefet döneminde en çok eleştirdiği antidemokratik uygulamalar ve yanlış ekonomi uygulamalarıyla bu kez halkın korktuğu bir dikta halini almıştır. Bu sorumsuz gidişat askeri çevreleri de rahatsız etmiş ve Milli Birlik Komitesi adı altında birleşen asker 27 Mayıs 1960'ta yönetime el koymuş, darbe "Kansız Darbe" olarak tarihe geçmiştir. Başta Celal Bayar ve Adnan Menderes olmak üzere D.P.'nin ileri gelenleri tutuklanarak, Yassıada'ya götürülmüş ve yargı süreci boyunca burada tutulmuşlardır. Darbe başta aydınlar olmak üzere halk tarafında sevinçle karşılanmıştır.

4.4. 1945-1960 Yılları Arasında Kültür Hayatı

Türkiye'nin Cumhuriyet tarihinin başlangıcından itibaren, iktidarın kültürel hayatın değişimi üzerine dolaylı ve dolaysız yollardan çeşitli etkilerde bulunduğunu söylemek mümkündür. Cumhuriyet'in ilanından 1950'li yıllara kadar bu değişim kültür politikasının bir gereği olarak görülmüş ve çağdaş uygarlıklar seviyesine ulaşmanın yolunun bu değişimden geçtiğine büyük ölçüde inanılmıştır. Çünkü çağdaşlaşmak sadece bu uygar toplumların bilim ve teknolojisinden yararlanmak değil aynı zamanda bu bilim ve teknolojiyi uygulayacak ve üretecek, bu bilgi birikimine sahip bir kuşağın yetişmesinden geçmektedir. Ama yalnız bu da yeterli olmaz, Batı'daki bilim anlayışı zengin bir kültürel birikimin ürünüdür. Böyle bir birikim Batı aydınlanması bağlamında Türkiye'de bulunmamaktadır. Bu birikimi elde etmenin mihenk taşı eğitimidir. Bütün bu çabalar yönetici kesimin toplum üzerine kurguladığı ve uyguladığı yöntemlerle gerçekleşmiştir. Köklü bir gelenekselliğe sahip olan toplumun, aydın sınıf dışında, Cumhuriyet'in devrimler sürecini hemen benimsemesi ve uygulamaya geçmesi hiç şüphesiz bir takım yaptırım ve yasaklarla gerçekleştirilmiştir. Bu durumun tepkiler yaratması doğal bir sonuç olarak görülebilir. Batı aydınlanması ve modernleşme süreci daha önce de değinildiği gibi toplumdan gelen bir güdülenmedir. Türkiye'de ise bu durum, üst sınıf güdülüdür.

Halkevlerinin Durumu; Cumhuriyet'in ilk evresinin bütünsel kalkınma projesinin yapı taşlarından olan Halkevleri sadece tek taraflı bir hizmetten yana değildir. Aydınlarla, halk kültürünü tanıtmaya ve öğretmeye açısından da önemli olmuştur. Her ne kadar Halkevleri'nin siyasi bir yapı olmadığı söz konusu olsa da Cumhuriyet Halk

Partisi'nin kültür merkezleri olarak etkinlik gösterdiklerini söylemek mümkündür. Prof. Dr. Yavuz Abadan 26 Şubat 1945 yılında Cumhuriyet Gazetesi'nde yazdığı makalesinde, Halkevleri'nin misyonu ve kimliği ile ilgili şu bilgileri vermektedir;

“Halkevleri'nin çalışmaları, milli bünyenin gelişip olgunlaşmış halk kültürünün en seçkin unsurlarını belirtme, değerlendirme ve bunları madde, fikir halinde halka, gençliğe mal etme davasından kuvvet ve kaynak alıyor.

[...]Halk Partisi ve Halkevleri, milliyetçilik, cumhuriyetçilik, halkçılık, devletçilik, laiklik ve devrimcilik esasları etrafında Parti teşkilatı içindeki ve dışındaki bütün yurttaşları iş ve maksat birliği etmek üzere topluyorlar. Bizde her partili başka memleketlerde olduğu gibi bir partizan değil, müşterek ülküyü gerçekleştirme imanıyla Parti dışındakilerle fikir, gönül ve işbirliği yapan bir gönüllüdür.”

Nadir Nadi'nin 27 Şubat 1945 yılında Cumhuriyet Gazetesi'nde yayınlanan “Halkevleri'ni kutlarken” başlıklı makalesinde Halkevleri hakkındaki görüşlerini şu sözlerle bildiriyor;

“Rejimimizin en esaslı eserlerinden biri olan Halkevleri'nin kuruluş yıldönümünü yürekten törenlerle kutladık. On üç yıldır her gün biraz daha çoğalıp kuvvetlendiğini gördüğümüz bu kültür müesseseleriyle övünmekte Cumhuriyet nesilleri haklıdır. Halkevleri'ne varlık veren birlik duygu dediğimiz milli şuurlar, bütün sosyal kalkınma davalarımızda olduğu gibi, burada da hem doğuran, hem de doğandır. İleri görüşlü birlik duygumuz Halkevleri'ni yaratmıştır; Halkevleri de birlik duygumuzu günden güne kuvvetlendirmek, içinde yaşadığımız dünya şartlarına uygun bir seviyeye yükseltmek, milli bütünlüğümüze daha yaratıcı, daha yapıcı bir hız vermek ödeviyle yüklüdür...Aydın ve ileri bir cemiyetin hür düşünceli çocukları kendilerine ve başkalarına faydalı olmak imkanını orada bol bol bulurlar.”

Halkevleri'nin yönetmeliğinde dokuz çalışma kolu oluşturulacağına değinilmiştir. Bunlar; Dil-Edebiyat-Tarih, Güzel Sanatlar, Temsil, Spor, Sosyal Yardım, Halk Dershaneleri ve Kurslar, Kütüphane ve Yayın, Köycülük, Müzecilik ve Sergilemeden oluşmaktaydı. (Katoğlu ve diğerleri, 2000: 434) Bu çok yönlü programla Halkevleri'nin aynı anda birçok kişiye ulaşma stratejisini de gerçekleştirmiş olacaktır. Halkevleri konusunda, 27 Şubat 1945 tarihli bir başka Cumhuriyet makalesi Hıfzı Veldet (Velidedeoğlu) tarafından kaleme alınmış olan “Sosyal Davalarımız ve Halkevleri” başlığı ile yayınlanmıştır. Bu makalede Halkevleri'nin önemine ve hedeflediği değişime şöyle değinilmiştir;

“...sonçağda kurulmaya başlayan ve –ardsız arasız bir çok harplere rağmen- milletlerin hayat ve varlığı bakımından total bir tehlike göstermeyen devletler camiasındaki emniyet havası, Yirminci yüzyılda bozuldu ve fırtınalı esmeğe başladı. Bunun içinde yaşamak, ayakta durabilmek çetinleşti. Serbest ticaret aleminde, ticaret hayatının isteklerine ayak uyduramayan tüccarlar nasıl iflasa mahkum ise, dünyanın bu devirdeki gidişine ayak uyduramayan milletler de toptan kalkınması, memleket davalarını toptan benimsemesi, bu davaları gerçekleştirebilecek ehil elleri ve kafaları milyonların içinden seçip bulmasıyla mümkündür.

İşte bizce, yeni Türk rejiminin en güzel eseri olan Halkevleri bilhassa bu bakımdan önemlidir. Türk demokrasisi, “makine adam”, dama taşı gibi biri ötekisinin yerine konabilen “seri adam” tipi istemiyor. Aksini düşünmek, eski devirdeki absöüüst ve yeni devirdeki faşist rejimlerin işine gelir ki, onların da akıbeti meydandadır. Yeni Türk rejimi “seçkin adam”, “uzman adam”, “karakterli adam”, tipi istiyor. Bu adamları seçecek ve işleyecek olan irili ufaklı kültür kurumlarımızı bir fabrikaya benzetirsek, bunun ilk kalburunu hiç şüphe yok ki Halkevleri teşkil eder. Bu bakımdan ele alınınca derhal anlaşılır ki bu evler hakiki anlamında Türk öğretmeninin, Türk şairinin, Türk artistinin, Türk ressamının, Türk hatibinin ve nihayet Türk idarecisinin birer fidanlığıdır. Esas amaç budur ve bu olmalıdır.”

İlk açıldığında yirmi bir şube ile hizmete başlayan Halkevleri’nin sayısı kapatıldıkları yıl olan 1951’e kadar dört yüz dört sayısını bulmuştu. 1940’lı yılların sonlarına gelindiğinde Halkevleri ile ilgili çeşitli sorunların ortaya çıktığı görülmektedir. Şevket Evliyagil, 23 Şubat 1947 tarihli makalesinde (Cumhuriyet Gazetesi, Serbest Sütun başlıklı bölümde), “Halkevleri’nin Dünü ve Yarını” başlığı altında bu sorunlara şöyle değinmiştir;

“Halkevleri’nin on beşinci kuruluş yıldönümü, bu müesseseler hakkında yapılan dedikoduların ve tartışmaların had dereceye girdiği bir zamana tesadüf etti. Gerçekten Halkevleri meselesi günün mühim mevzularından birisi haline girmiştir. Halbuki on beş yaşına basan sosyal bir müessesenin artık yerine oturması ve hakkında dedikodu yapılmaması gerekirdi.

Tartışma kaynaklarından biri C.H.P. ile D.P. (Demokrat Parti) arasındadır. Diğerleri ise C.H.P.’nin kendi içindedir. D.P.’liler Halkevleri’nin C.H.P.’ye aid olmasını kabul etmemekte, fakat bugün halli icab eden daha birçok işler olduğundan bu meselenin sonra görüşülmesi lazım geleceğini ileri sürmektedirler.

Halkevleri konusunda C.H.P.’nin görüşü ise şu merkezdedir: “Halkevleri ve Halkodaları. Cumhuriyet Halk Partisi’nin prensipleri içinde çalışan kültür kurumlarıdır. Bu prensipler,

Atatürk devrimlerinin bu memlekete getirdiği ve millete mal ettiği yeni dünya görüşünün ve yeni millet rejiminin dayanağı olan ana fikirlerdir. İdeoloji bakımından böylece çerçevelenmiş olan Halkevleri'miz, amaçları, tutumları ve çalışma usulleri bakımından siyasi mahiyetleri olmayan milli kültür ocaklarıdır..." (C.H.P. Genel Sekreterinin 19 Kasım 1946 günü tamiminden) Yahut daha partici bir görüşle, "Halkevleri'nin vücut bulması için Halk Partililer canla başla çalışmışlardır. Parti çocuklarının feragatle elde ettikleri, yılların mahsulü olan bu eseri, üç gün evvel ortaya çıkmış partililere teslim edemeyiz" (Enver Batur, C.H.P. İstanbul İl İdare Kongresi)"

Demokrat Parti'nin (DP) kurulması ile Halkevleri sorunu bir siyasi çekişme malzemesi olmaya başlamıştır. Görülüyor ki bu dönemde Halkevleri'nin geleceğine dair endişeler ortaya çıkmış ve bunun için Evliyagil aynı makalesinde şu önerileri getirmiştir;

"Birinci mesele, Halkevleri'nin C.H.P.'de kalıp kalmaması meselesidir... Halkevleri'nin C.H.P. için hiçbir siyasi fayda ve yardımı yoksa, demek ki, maksat milletçe yükselmeyi sağlamaktır. O halde bu müessese doğrudan merkezde kurulacak, partilerden ayrı, bir kurula bağlanmalı ve oradan yalnız ana prensipler vazedilmek suretiyle idare edilmelidir...Bu suretle Halkevleri bugün hüküm sürmekte olan koyu merkezizetten kurtulmuş olacaklar ve ait oldukları mıntıkların bünyesiyle alakalı çalışma imkanlarını bulacaklardır.

...Halkevleri'nin faaliyetlerinin niçin durduğunu araştırmalı ve bunlara çareler bulmalıyız."

Evliyagil, bu konudaki görüşlerini açıklarken önce sebepleri sıralamıştır, bunlardan birincisi mali yetersizliktir. İlk açıldıkları senelerde sayılarının az olmaları parti tarafından yeterli finansmanın sağlanmasına olanak veremekteydi. II. Dünya Savaşı'ndan sonra zorlaşan ekonomik şartlarla ters orantılı olarak Halkevleri'nin sayısının artmış olduğu görülmektedir. Bu durum C.H.P. Genel Sekreterliğini yeni çözümler üretmeye yöneltmiş ve Halkevleri'nde ücrete tabi olan faaliyetler düzenlenmeye ve ev salonları kiralanmaya başlanmıştır. Evliyagil, bu yöntemin uygun olmadığını ileri sürmektedir. Ona göre, kültür ancak çok ileri memleketlerde ücrete tabi tutulabilir. Zaten, ilk, orta, lise, üniversite eğitiminin ücretsiz olduğu bir ülkede halk eğitiminin paralı olması hiç mantıklı değildir. Onun önerisi şöyledir, her Halkevi, muhitindeki vatandaşların vereceği aidatla yürüyen birer teşkilat haline getirilmelidir.

İkinci sebep ise eleman eksikliğidir. Özellikle Halkevleri'nin başlarında bulunanların çoğunun daha davayı bile benimsemiş olamadıklarına değinen Evliyagil, fazlaca

idealist bir yaklaşımla, yüksek öğrenim için memleketin çeşitli yerlerine giden gençlerin merkezi bir Halkevinde “davayı benimseyerek” eğitilmesi gerektiği ve buradan sonra gideceği diğer Halkevleri’nde de öğrendiklerini uygulayabileceği görüşünü savunmaktadır.

Evliyagil’in makalesinde de uzun uzadıya ve bütün incelikleriyle ele aldığı Halkevleri meselesi, D.P.’nin 1950 yılında iktidara geçmesinin ardından, iktidar tarafından oldukça sert eleştirilmeye başlanmış daha sonra da kapatılmıştır.

Köy Enstitülerinin Durumu: 1940 yılında kurulan Köy Enstitüleri’nin 1945’ten sonra bir tartışma ortamı yaratmıştır. Köy Enstitüleri’nin işlevi, köy öğretmeninin görevleri, dönemin aydınları tarafından ele alınmıştır. Cihat Baban (1945a) bir makalesinde bu konuya şöyle değinmiştir;

“[...] ilköğretim davasını halletmek için, uzun programlara, yarım tedbirlere başvurmaya kalkınca, bu sürat asrında memleket gene zindan içinde kalacaktır. Köylerimizin fakirliği ve hususiyetleri göz önüne getirilmek ve o köyün bünyesine uygun hoca yetiştirmek lazımdır. Bu hoca o köyde öyle bir kimse olacaktır ki akli şehirde ve başka yerlere kaçmakta olmasın. Bu hoca öyle bir kimse olacaktır ki bu davaya imanla sarılsın ve esasen köyün adamı olsun. Bu hoca öyle bir kimse olacaktır ki sırasına göre köyde idareciliği, yapıcılığı, yaratıcılığı temsil etsin. İlköğretim işinin geniş bir memleket konusu olduğunu anlayarak, bütün faaliyet sahalarında, ziraatta, ekonomide, güzel sanatlarda ve hemen her sahada o köyün mürebbisi olabilsin.”

Baban’ın (1945b) bunu takiben yazdığı bir başka makalesinde enstitülerin teşkilat kanununda yer alan maddelerini görebilmek mümkündür;

“[...] köy okulları ve enstitüleri teşkilat kanununun onuncu maddesinde köy eğiten ve öğretmenlerinin ödev ve yetkilerini şöyle göstermektedir:

a-Köy okulu-binasının, işliğinin (atölye) yapılmasında ve bahçesinin kuruluşunda çalışmak...bu okullara verilen eşyayı iyi bir şekilde muhafaza etmek; hayvanlara bakmak ve onları üretmek,

b-Okula mahsus araziye örnek olabilecek şekilde işlemek, boz bırakmamak

c-Köy okulu işliğini, köylülere de faydalı olabilecek şekilde işletmek,

d-Köyde okul talebesinin eğitim ve öğretimle ilgili her türlü tedbirleri almak ve aldartmak,

e- Talebenin sağlık durumlarını tehdit edici vak’aları önlemeye ve gidermeye çalışmak ve bunun icab ettirdiği tedbirleri almak ve aldartmak,

f- Teftiş bölgesine giren köylerin okul binalarını yapmak, fidanlık kurmak gibi elbirliği isteyen işlerde birlikte çalışmak ve yardımlaşmak.

Bundan başka öğretmen ve eğitimcilerin köy halkını yetiştirmekle ilgili ödevleri de vardır.

a-Köy halkının milli kültürünü yükseltmek, onları sosyal hayat bakımından asrın şartlarına ve icaplarına göre yetiştirmek, köy kültürünün müsbet kıymetlerini yaymak ve kuvvetlendirmek için gereken tedbirleri almak, milli bayram günlerinde, okulların açılışlarında, mahalli ve milli adetlere göre kutlanan iş günlerinde törenler yapmak ve bunları; halk türküleri, oyunları marşları ve müzik aletleri esas tutulmak suretiyle tertib, tanzim ve idare etmek, köy halkını radyodan azami derecede faydalandırmak,

b-Köyün ekonomik hayatını geliştirmek için, ziraat, sanat, teknik alanlarda köylülere örnek olabilecek işler yapmak, okullarda sergiler açmak ve diğer münasip yerlerde panayırılar açılmasına yardım etmek; istihsalin artırılması ve ürünlerin kıymetlendirilmesi, köy iş hayatının canlandırılmasıyla ilgili tedbirlerin alınmasında köylülere gereken yardımlarda bulunmak, ormancılığa aid bilgilerin arttırılmasına çalışmak ve ormanları korumak,

c-Köyde ve yakın muhitlerde bulunan tarih eserleriyle memleket güzelliklerini teşkil eden tabii ve teknik kıymeti haiz eser ve anıtların onarılması; neslinin tükenmemesi lazım gelen hayvan ve nebat cinslerinin tespiti ve korunmasıyla ilgili işlerde muhtarlar, köylülerle ve ilgili diğer teşkillere beraber çalışmak...”

Burada sıralanan maddelere ek olarak, köy öğretmenin mensubu olduğu köy halkını gerek çalışma gerekse güvenlik konusunda örgütlemekle yükümlü olduğu, köy gençlerini dinamik ve faydalı olabilecekleri sportif faaliyetlere yönlendirmesi gerektiği gibi konular da ele alınmıştır. Görüldüğü üzere köy öğretmenin misyonu oldukça fazladır, öyle ki bu sıralanan görevler birden fazla insanın bile başarmakta güçlük çecekleri ağırlıktadır. Bu soruna, teşkilatların zamanla birden fazla öğretmenle güçlenebileceği görüşü oldukça idealist olmakla beraber, tek bir ferdin bile bu zor koşullar altında milletine olan borcunu ödemek için canla başla çalışacağı gibi duygusal yaklaşımlar görülmektedir. Köy öğretmenine atfedilen bu görevlere muhalefet eden bazı düşünürler de vardır. Fındıkoğlu (1947) yazdığı bir makalede köy öğretmenlerine, köy işlerinde yetkili içişleri, ziraat ve sağlık bakanlıkları gibi kurumlar varken, yüklenen bazı görevlerin öğretmenin bu kurumlardan bağımsız hareket etmesine yol açtığını, bunun da sağlıklı olmadığını söylemektedir.

Fındıkoğlu (1947) bir makalesinde Sabri Kolçak'ın “Köy hocasını, onun göreceği işi karikatür haline düşürmekten, köylü karşısında kepaze olmaktan süratle kurtarmanın yollarını aramalıyız. Kendisini alakadar etmeyen meşguliyetlerden kurtarılması lazım olan köy öğretmeni gündüzleri normal olarak talebeleri okutsun, geceleri de mektebin salonunu yetişkinlere açsın: Ilık bir hava içinde, radyosu ve zengin

kütüphanesiyle, diğer sosyal teşekkülleriyle aynı zamanda bizim anladığımız manadaki misyoner ruhlu, idealist ve kuvvetli öğretmen ile yeni köy mektebimiz, camiinin yanında, başka bir hayatın, milli ve insani iştiağların mihrakı olsun.” şeklinde 1946 yılında yayınlanan “İlköğretimin Temel Davaları” adlı kitabından bir alıntıya yer vermiş ve bu paragrafla söylemek istediklerini kısaca özetlemiştir.

Bu örnekte olduğu gibi, özellikle 1947 yılında daha da artan eleştirilere karşı Köy Enstitüleri’nin programında değişiklik yapılmış, kültür dersleri attırılarak, ağırlıklı olan pratik dersler azaltılmıştır. D.P.’nin iktidara geldiği 1950 yılında iyice kimliğini yitiren Köy Enstitüleri, 1954 yılında bir takım siyasi sebepler de bahane edilerek kapatılmıştır. Bu siyasi sebeplerin en başında sağ görüşü savunanlar tarafında buraların “solcu yuvaları” olduklarını iddia etmeleridir.

Hasan Pulur (2001), 20 Nisan 2001 tarihli Milliyet Gazetesi yazısında ele aldığı gibi, bu iddianın sadece köylerdeki büyük toprak sahiplerinin, ağaların baskısından kaynaklandığını, zira on yedi bin köy çocuğu öğretmenin köyü canlandırmasını ve köylüyü aydınlatmasını tercih etmeyecekleri görüşündedir. Bu açıdan bakıldığında Pulur’un düşüncesinin haklılığı, D.P. siyasetinin köylüyü kalkındırma politikasının altında yatan ve daha sonraları iyice belirginleşen zaten zengin olan köy ağasını ihya etmek niyetiyle kesinleşmektedir. Köy Enstitüleri, yalnız sağcılar tarafından “solculuk yapılıyor” diye hücumu uğramamış, bazı sol aydınlar da, buradan çıkacak öğretmenleri, tıpkı Nazi Almanya’sı benzeri, tek parti rejimini ve milli şef (İsmet İnönü iktidarda olduğu süre içinde bu unvanla anılmıştır.) kavramını ayakta tutacak, bir güç olarak görmüşlerdir.

Çok partili hayata geçiş yılları olan XX. yüzyılın ikinci yarısı, Türkiye’de halkın yönetimde kendisine uygun olduğunu düşündüğü bir sınıfın var olması, tek partili düzenin baskıcı olarak görülen yönetimine son vermek için bir fırsat olarak görülmüş, böyle bir dönemde kurulan D.P.’ye bir kurtuluş umudu olarak bakılmıştır. II. Dünya Savaşı’nın yaratmış olduğu sıkıntılı ortamın da sona ermesi hem ekonomik, hem siyasi hem de kültürel alanda rahatlamayı sağlamış, C.H.P.’nin “halka rağmen halk için” söyleminin aksine D.P.’nin “halkın inançlarına saygılı olma” söylemi 1950 yılı seçimlerinde onu tercih sebebi yapmıştır.

1950’li yılların Batılılaşma kavramının Amerikanlaşmaya doğru yöneldiğini söylemek mümkündür. II. Dünya Savaşı’ndan sonraki dönemlerde Amerika’nın Türkiye’nin dış siyasetinde önemli bir yeri olmuştur. Günümüzde hala devam eden ilişkilerin temellerinin bugünlerde atıldığını söylemek mümkündür. Dönemin iktidar partisi olan D.P. eski genel başkanı ve o günün Cumhurbaşkanı Celal Bayar ve Başbakanı Adnan Menderes’in Amerika’ya olan ziyaretleri basında geniş yer tutmuştur. Kurulan yakın ilişkiler (ki bunlar çoğunlukla menfaat ilişkilerine dayalıdır) ve Türkiye’ye yapılan parasal yardımlar sayesinde, özellikle kırsal kesimde bir hareketlilik görülmüş, bir taşra burjuvazisi olarak değerlendirilen *Hacıağa* kavramı bu dönemde ortaya çıkmıştır (Kahraman, 2003). Enflasyona dayalı ekonomi siyasetine bağlı olarak alım gücünün artmasıyla, başta radyo olmak üzere günün teknolojisinin nimetlerinden olan dayanıklı tüketim mallarının alımı kolaylaşmıştır.

4.5. Kentlerin Değişen Çehresi ve Mimari

1940’ların sonu ve 1950’li yıllarda II. Dünya Savaşı’nın sona ermesi ve çok partili hayata geçiş süresince Türkiye’de hızla artan bir nüfus ve dolayısıyla hızlı bir kentleşme ortaya çıkmıştır. 1927 yılında yapılan sayımlara göre nüfus 13.648.270’ken, 1955 yılına gelindiğinde bu sayı yaklaşık olarak 24.064.763’e yükselmiştir (Kongar, 200: 523).

Cumhuriyet’in ilk evresinde, genç nüfus uzun süren savaşlar nedeniyle azalmış, çeşitli hastalıklar, kötü beslenme koşulları gibi nedenlerle doğum oranları düşmüştür. 1950’li yıllara gelindiğinde, ekonomik koşulların daha elverişli ve teknolojinin öncekine nazaran daha yaygın olması, hastalıklar için aşılarda gibi çeşitli tedavi yollarının gelişmesi gibi nedenlerle durumun tersine döndüğü ve doğal olarak nüfusun arttığı görülmektedir. Hızla artan nüfus beraberinde konut sorununu da getirmiştir. 1940’lı yılların sonundan itibaren köyden kente göçün de başlaması ve 50’li yıllarda yoğunlaşması da büyük kentlerde gecekondu sorunun ortaya çıkmasına neden olmuştur. Cumhuriyet Gazetesi, 20 Temmuz 1947 tarihli, “Gecekondu evleri niçin ve nasıl yapılıyor?” başlıklı haberinde bu konuya değinmiştir: “Bir müddet evvel Mecidiyeköyü sırtlarında boy gösteren gecekondu evleri belediyenin bütün gayretlerine rağmen pek kısa bir zamanda şehrin diğer mntıkalarına da sirayet

etmiştir. O kadar ki son bir ay içinde Yedikule dışındaki Balıklı Hastanesi arkası ile Gazhane İstasyonu civarı ve Zeytinburnu İskelesi civarındaki araziye bu kabil evlerden en az beş yüz tane kondurulmuştur.” Gazeteye 16 Temmuz 1947’de yansıyan bir habere göre ise vilayet ve belediyenin, o güne kadar yapılan gecekonduların yıkılmayacağı ancak yenilerinin yapılmasına izin verilmeyeceği doğrultusunda kararlar aldıklarını bildirmektedir. Ne yazık ki alınan tedbirler bir işe yaramamış günümüzde de kentlerin en büyük sorunu olan gecekondu olgusu, zamanla siyasi bir rant halini alarak büyümüştür.

Kenti hızla saran gecekondu ve kent ilişkisini ele alan Tekeli (Tekeli ve diğerleri, 1998: 12); “Kentlerin moderniteye uygun olarak gelişen kesimleri ile kendiliğinden gelişen kesimleri birbirinden ayrıldı ve kentler ikili yapıya sahip olma sorunlarıyla karşı karşıya kaldılar” düşüncesini savunmaktadır. Hızlı kentleşmenin 1950’li yıllarda başlayan en önemli sorunlarından biri konut sorunu olmuştur. Bu dönemde kentlerde iki tip oluşum görmek mümkündür: yeni ekonomi politikasının yarattığı zenginlerin lüks apartmanları ve dar gelirli kesimin konutları. Bu soruna bir çözüm getirmek için, Emlak Kredi Bankası, konutsuz halka uzun vadeli, kredili ve taksitli toplu konut yapımı için kurulmuştur. Emlak Kredi Bankası’nın ilk projesi 1947 yılında başlanan İstanbul Levent Mahallesi, bir diğeri ise 1951’de başlanan İstanbul Kuşyolu’dur. (Sey ve diğerleri, 1998a: 285)

1950’li yıllarda mimarlık alanında yaşanan önemli gelişmelerden biri Türk Mühendis ve Mimarlar Odası’nın (1954) kurulmasıdır. 1956 yılında ise İmar Kanunu çıkarılmıştır. Aynı yıl içinde kurulan Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Amerikan modelindeki eğitim sistemini uygulamış ve bu yeni okul aracılığıyla dünyadaki mimarlık hareketleriyle ilişkiler kurulabilmiştir. Bunun yanı sıra İstanbul Teknik Üniversitesi’nden yurt dışına giderek eğitim alan öğrencilerin yurda dönmesiyle mimarlık alanında yeni araştırmalara kapılar açılmıştır. Bruno Zevi, Rolf Gutbrod ve Richard Neutra gibi yabancı mimarların davet edilmesiyle Batı ülkelerindeki mimarlık akımları tanıtılmaya çalışılmış, “Enternasyonal Mimarlık” akımının anlaşılması sağlamıştır. 1958’de devletin kentleşme sorunlarına çözüm getirmek amacıyla kurduğu İmar ve İskan Bakanlığı çalışmalarına başlamıştır. (Sey ve diğerleri, 1998b: 35)

1950’li yıllara doğru, Türk mimarisinde II. Milli Mimarlık Akımı, Batı’daki yeni akımların öğrenilmesiyle, giderek etkisini kaybetmeye başlamıştır. 1948’de Sedat Hakkı Eldem ve Emin Onat’ın ortak projesi olan İstanbul Adliyesi (Sultanahmet), projesi, yine bu iki mimarın öncülüğünü yaptığı II. Ulusal Mimari çizgilerinden arınmış, sade ve işlevsel bir planlama esasına dayanan bir yapı ortaya çıkmıştır. (Batur ve diğerleri, 1998) Bu aşamadan sonra mimari uygulamada “Enternasyonal mimari” olarak adlandırılan fonksiyonel projeleri uygulama dönemi başlamıştır.

4.6. Gecekondu Kültürü

Kırsal kesimden göç eden halkın kent yaşamı ile ters düştükleri tek nokta gecekondu sorunu değildir. Kongar’ın (2001) da değindiği gibi kente gelen bu nüfus kentlileşememiş, kentsel değerleri benimseyememişlerdir. Kentteki yaşama ve kültürel yapıya adapte olamayan bu kesim ile kentliler arasındaki farklılıklar yaşamın her yönüne yansımıştır. Kongar bu kentlileşememiş topluluğun bir “Arabesk Kültür” yarattığını ileri sürmektedir (Kongar, 2001: 151-152).

“Toplumsal açıdan “köylülükten” çıkmış ama “kentleşememiş” olan bu nüfus, bir yandan endüstri için ucuz işgücü sağlarken, öte yandan, hizmet sektörünün ve “marjinal sektör” denilen, işportacılık, simitçilik, ayakkabı boyacılığı gibi işlerin de yaygınlaşmasına yol açtı.

Kültürel açıdan, feodaliteden endüstriyel topluma geçiş aşamasında “iki arada bir derede kalmış gözüken” bu nüfus, “arabesk kültür” denilen, akıldan çok duyuya, kentten çok kasabaya, endüstriyel değerlerden çok fırsatçılığa dayalı olan ve kendine özgü olan bir kültür geliştirdi.

Bir süre sonra “pop kültür” anlayışı içinde evrensel ve ulusal etkileşimlere de açılan bu “arabesk kültür” 21. yüzyılda da hem günlük yaşamda, hem de sanat ve edebiyatta daha uzun süre kendini hissettirecektir.”

1950’lerden başlayarak temelleri atılan böyle bir kültürel oluşum geleneksel olanla bağları hala kuvvetli olan ve aydın kesim tarafından yoz bir kültür olarak değerlendirilmiş bir alt kültür örneğini oluşturmuş, böylece toplumsal sınıflar arasındaki ayrımın hatları biraz daha belirginleşmiştir. Daha sonraları bu alt kültür olarak görülen sınıfın kendine özgü müziği özellikle 70 ve 80’li yıllarda Arabesk Müzik olarak karşımıza çıkmaktadır. Arap ezgilerinin ve bol acılı hayat hikayelerinin

dile getirildiği bu müzik türünün kökenini, 50’li yılların sinema sektöründe geniş bir yer tutan Mısır filmciliğinde aramak mümkündür.

1950’li yılların önemli bir başka kültürel olayı, edebiyatta yaşanmış, köyü gerçekçi bir dille anlatan henüz on yedi yaşındaki, köy enstitülü bir öğretmen olan Mahmut Makal, “Bizim Köy” adlı kitabı ile başta edebiyat dünyası olmak üzere bütün sanat çevrelerinde ilgi ile karşılanmıştır. Köy sorunlarını köyün içinden birinin, gerçekçi bir biçimde ele alması bu dikkati üzerine toplayan en önemli özelliktir. 1951 yılında Mahmut Makal’ın on günlük İstanbul ziyareti, Cumhuriyet Gazetesi yazarı Ferdi Öner’in refakatinde, gün gün gazeteye yansımıştır.

4.7. 1945-1960 Yılları Arasında Sanat Ortamı

Cumhuriyet’in kurulduğu ilk yıllar ve onu takip eden tek partili yönetim süreci içinde sanatın yeri her zaman ayrıcalıklı olmuş, sanat ve sanatçı devlet tarafından desteklenmiş, bu durum kültür politikasının bir gereği ve bütünsel bir kültürel kalkınmanın bir parçası olarak ele alınmıştır. Çok partili dönemde aynı yoğunluğu görmek pek mümkün değildir. Devletin himayesinin sanat alanında neredeyse ortadan kalkmış olması hiç şüphe yok ki sanatçıların bir çıkış yolu olarak bireysel çabalara yönelmesini beraberinde getiren önemli bir etkidir.

Çoğulcu parlamenter sisteme geçildiği 1950’li yıllardan itibaren yetişmiş sanatçı sayısının artışı, toplumun bazı kesimlerinin gelir düzeyinin yükselmiş olmasıyla paralel bir şekilde, sanat yapıtına ilginin çoğalması umudunu da arttırmıştır. 50’lerin başında hala etkinlik gösteren grup eğilimleri, başta D Grubu ve bunlara karşı olarak ortaya çıkmış olan Yeniler grubu, etkinliklerini kısa bir süre devam ettirmişlerdir.

Tansuğ’nun (1993: 7), “Türkiye’nin sanat ve kültür yaşamında, modern evrensel programlara, öncekinden daha yakın ve açık olan bir dönem 1950’li yıllardan başlar ve günümüze değin sürer...İkinci Dünya Savaşı sonlarına kadar süren erken Cumhuriyet döneminde yapılan işlerle kaçınılmaz bağlantı noktaları bulunsa bile, yenilenen üslup programları, ya da yeni sanatsal biçimlendirme yöntemlerinin bireysel çabalarla kanıtlandığı yeni bir dönem açılmıştır...Türk resminin modernleşme temposu, liberal eğilimlerin gündemde kalmasıyla, bireysel üslup

araştırmaları yönünden kesintisiz bir sürekliliği koruyagelmıştır.” şeklindeki düşünceleri bu dönemi ve daha sonraki yıllara etkilerini kısaca özetlemek için yeterlidir.

Sanatta bireysel eğilimlerin önem kazanmaya başladığı 50’li yıllarda belli başlı eğilimleri oluşturanlar arasında, Akademi sanatçıları, Akademi’ye karşı olan yeni bir kuşak, otodidakt ve naif sanatçılar vardır. (Yasa Yaman, 1998: 100)

Bu dönem Akademi’nin 1930’lardan getirdiği kübizm ilkelerine alternatif oluşturacak bireysel çabaların görülmeye başlandığı yıllardır. Yine bu dönemin çok önemli iki girişimi, özel galerilerin ilk adımları olan Maya Sanat Galerisi ve Helikon Derneği’dir.

1950 yılının en önemli olaylarından biri İstanbul’da Maya Galerisi’nin açılmasıdır. Beyoğlu Kallavi Sokak’ta, sanata yakın kişiliği ile tanınan Adalet Cimcoz tarafından açılmış olan Maya, çok önemli bir açığın kapatılmasında ilk adımı oluşturur. Genç sanatçıları desteklemek amacıyla kurulmuş galeri, soyut sanat eğilimlerine yer vermiş ve sadece satışlardan %25 komisyon alarak ayakta durmaya çalışmıştır. Sanata ticari bir meta olarak bakma henüz söz konusu olmadığından ve Maya’nın kuruluşunda idealist bir yanın ağır basmasından galerinin ömrü ne yazık ki çok uzun olmamıştır. Bununla birlikte düzenli sergiler açılması sanat hayatına bir hareketlilik getirdiği gibi sanatçıların ve yazarların bir araya geldikleri bir sanat ortamının da yaratılmasını sağlamıştır. Etkinliğinin dördüncü yılında ekonomik sorunlar nedeniyle kapanma riski altında kalan galeri için bir kurtarma sergisi düzenleme kararı alınmıştır (Andak, 1954a). Adalet Cimcoz, Maya’da o zamana kadar sergi açmış olan ressam ve heykeltıraşlardan birer eser hediye etmelerini istemiş ve bu eserlerden oluşan bir sergi açılacak ve bu serginin geliri galeriye bırakılacaktır. 15 Haziran 1954 tarihinde açılan sergi hedefine ulaşmış, masrafları karşılayacak para toplanabilmiştir. Andak’ın (1954b) “Maya Yaşayacak” adlı haberinde sergiye katılan sanatçılar ve sanat severler şöyle sıralanmıştır;

“Sergiye katılan ressam, heykeltıraş, gravürcü, karikatürist, seramikçiler: Bedri Rahmi Eyüboğlu, Eren Eyüboğlu, Nuri İyem (büyük kompozisyon), Avni Arbaş (Paris’ten eserini yollamış), Füreyya Kılıç (tabak çanakları), Balaban, Leyla Gamsız, Max Meinecke, Pindaros

Platonidis, Nevin Demiryol, Güngör Güven, İhsan Şurdum, Oktay Günday, Ferruh Başağa, İvi S., Nedim Günsür, Adnan Çoker, Lütfi Günay, M. Şadi Çalık, İlhan Uğan, Selma Emiroğlu, Güngör Kabakçıoğlu, Ferruh Doğan, Atilla Altan, Nusret Suman, Mim Uykusuz, Abdurrahman Öztoprak, Asuman Kılıç, Ali Bütün, Aliye Berger, Öz Somer, İ. Bari, Marta Kaya Tözge, Şeref Bigalı, Alis Aş, dekoratör Doğan; fotoğrafları ile iştirak edenler: Nazım İbrişoğlu, Baha Gelenbevi, Ara Güler.

Bundan başka Maya'yı kurtarmak için yapılan yardımlar arasında hayranlık uyandıran olaylara rastlanmıştır: Anadolu'nun Dinar kasabasında "Şairler Yaprağı" adlı dergiyi çıkaran Nedret Gürcan yüz lira ve imzalanmış olarak yayınlarından bir kısmını yollamıştır; Nedret Gürcan bu hediyesini süslediği Nâme ile "...Sat bunları bozdur bozdur harca. Altı ay sonra gene yollayacağız. Ama kapanma." demiştir. Para karşılığı Dinar'a resim gönderilecektir.

[...]

Ayrıca Y. Mimar Ercümend Tarcan, bir ev projesi hediye ederek, projenin tahakkukunda %8'ini Maya'ya bırakacağını vadedmiştir. İstanbul Fetih pulu ve Mekanik Kongresi pulu sanatkarı İsmail İşmen, bu pullardan birer seriyi imzalı olarak hediye etmiştir."

Selmi Andak aynı yazısında, tanınmış piyes yazarı, romancı, hikayeci, şairlerden Cevat Fehmi Başkut, Samim Kocagöz, Rıfat Ilgaz, Haldun Taner'in eserlerini imzalayarak sergiye gönderdiklerini belirtmiştir.

İstanbul'da Maya Sanat Galerisi'nin açıldığı ve etkinlik gösterdiği dönemlerde Ankara'da da Helikon Derneği (1951) sergiler açmaktaydı. Maya gibi Helikon da soyut sanat çalışmalarına ağırlık vermekteydi. Derneğin en temel amacı toplum çağdaş sanat akımlarını tanıtmaktır. (Özsezgin, 1998: 53)

Bu iki galeriden başka, o dönemde sergi açılan mekanlar arasında Fransız Konsoloslugu'nun küçük bir sergi bölümünden, Türk-Alman Kültür Merkezi'nin ve Amerikan Haberler Merkezi'nin sergi salonlarından yararlanılmıştır. Belediye'nin Şehir Galerisi de hizmet veren mekanlar arasındadır. Bunlarla birlikte devletin neredeyse sanatsal tek etkinliği olarak gösterilebilecek Devlet Resim ve Heykel Sergileri de devam etmiştir. Kişisel sergilerin artmış olması mekansal sorunların da gündeme gelmesine neden olmuştur. Bu nedenle bazı sanatçılar atölyelerinde de sergi açmışlardır. Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun Narmanlı Yurdu'nda açtığı sergiler buna örnek olarak gösterilebilir.

1950’li yılların sanat ortamında varlığını sürdüren iki sanatçı grubundan bahsetmek mümkündür. Bunlardan bir tanesi Yeniler Grubu’nun dağılmasından sonra Nuri İyem’in ve Ferruh Başağa’nın öğrencilerinin bir araya gelmelerinden oluşan grup non-figüratif, soyut sanata yönelmişlerdir. 1951-1952 yıllarında, Tavanarası Ressamları adı altında iki kez sergi yapan bu ressamalar, hiçbir akademik eğitim almamış olmalarıyla ünlüdür ve sergilerinde Akademi’ye karşı olan açık tavırları, “soyut” çalışmalarıyla gösterilmiştir.

Bedri Rahmi Eyüboğlu’nun atölyesine devam eden öğrenciler arasından kurulmuş “On’lar Grubu”, akademide 1947 yılı sergisine on kişi katıldıkları için bu adı almışlardır. 1950 yılında sergiye katılanların sayısı ise artmıştır. Bu sanatçılar arasında, Nedim Günsür, Mustafa Esirkuş, Leyla Gamsız, Mehmet Pesen, Hulusi Sarptürk, Ivy Stangali, Alis Aş, Meryem Palavan, Fikret Elpe, Adnan Varınca, Çelebi, Fikret Oytam, Orhan Peker, Turan Erol gibi isimler yer almıştır (Erol, 1984: 96). On’lar Grubu da soyut eğilimli sergilere katılmışlar ancak hocalarının halk el sanatları ve geleneksel Türk sanatları gibi biçimlerden yararlanmışlardır.

1950’li yılların başından itibaren “romantik köylü gerçekçiliği ve otodidakt sanat” şeklinde adlandırılan (Yasa Yaman, 1998: 116) bir anlayış da sanat ortamında yer almaya başlamıştır. Bu yaklaşımın en önemli sanatçılarından biri İbrahim Balaban’dır. Balaban, köyü olduğu gibi, idealize etmeden yansıtmıştır. Bu yaklaşım, Mahmut Makal, Yaşar Kemal, Fakir Baykurt gibi yazarların başlattığı gerçekçi edebiyatla şekillenen köy söyleminin resme yansması olarak görülebilir.

1954 yılında Yapı ve Kredi Bankası’nın düzenlediği “İş ve İstihsal” konulu yarışmaya katılmış olan sanatçının eseri jüri tarafından fark edilmiştir. Resimde, Meksika halk sanatıyla ilişki kurulmuştur. Sergiyi gören Alman Profesör Will Grohmann, sergiye katılan sanatçıların adları eserlerde yer almadığı için muhtemelen bu resmi, “sarı renkli, kapıdan girince göze çarpan” olarak tasvir etmiş ve “ Türk ressamları niçin bilhassa Fransız ressamlarının tesirinde. Yabancılar için bile caiz olan kendi folklor malzemenizden ve geleneklerinizden neden istifade etmiyorlar. Primitif bir resmi şayet şahsi bir araştırmayı belirtiyorsa tercih ederim. Bence derece bile alamayan, fakat Türk köyünü, Türk realitesini canlandıran, sarı renkli, kapıdan girince göze çarpan harman resmi birinci olmalıydı. Çünkü orijinal ve memlekete

uygun araştırma var.” Diye belirtmiştir (Andak, 1954c). Yine aynı dönemde benzer bir yaklaşımı Bedri Rahmi Eyüboğlu’nun öğrencilerinden ve On’lar Grubu öğrencilerinden Fikret Otyam uygulamıştır (Yasa Yaman, 1998). 1959 yılında, Yeniler’in toplumsal içerikli yaklaşımının ikinci evresi olarak İbrahim Balaban etrafında toplanan Yeni Dal hareketi dikkat çekicidir.

4.7.1. Soyut Sanata Yöneliş

Türkiye’de çok partili parlamenter sistemin hakim olmaya başladığı yıllardan itibaren Batı dünyası ile bir çok alanda kurulan yakın ilişkiler ve iletişimde sağlanan imkanlar, sanat alanında da etkilerini göstermeye başlamıştır. Aynı dönem Batı’da soyut sanat akımının etkinliğini arttırdığı ve soyut-dışavurumcu eğilimlerin görüldüğü bir dönemdir. Bu örnekler ışığında soyut sanat Türk sanatçılarının uygulama alanına girmiştir. Bu eğilimler, Non-figüratif, Abstre, Mücerret, Suretsiz gibi adlarla anılmıştır.

1946 ve 1947 yıllarında Paris’e resim öğrenimi için giden Nejad Devrim (Şekil 5.10) ve Selim Turan ile birlikte Fahrünnisa Zeid’in (Şekil 5.11) yapıtlarıyla Türk sanat ortamında soyut sanata ilgi duyulmaya başlanmıştır. (Gültekin, 2000: 180)

Türk sanatçıların, soyut sanat söylemini, Batı’daki soyut sanat kavramını oluşturan felsefe üzerinden gerçekleştirdiklerini söylemek zordur. Akademizme karşı olarak da gösterilebilecek bu yöneliş daha çok Batı’dan kazanılmış biçimle geleneksel sanata yönelme ve bu ikisinin birlikteliğinden yeni bir şey yaratma yolunda olmuştur.

50’li yıllarda soyut resme olan ilginin hızla arttığı görülmektedir. Nurullah Berk, Zeki Faik İzer (Şekil 5.12), Halil Dikmen, Bedri Rahmi Eyüboğlu gibi 1930’lu yıllarda etkinlik göstermiş bir “önceki kuşak” olmalarına rağmen soyut denemelerine girmişlerdir.

Soyut sanatla ilgili olarak sanatçıların önemsedikleri bir başka konu, bu yaklaşıma halkın ilgisinin nasıl olacağıdır. Soyut akımı tanıtmak ve benimsetmek için öne sürülen düşünce, soyutun Türk sanatına yabancı olmadığı, geleneksel sanatların kökeninde hep bu soyutlamanın ve bundan doğan zengin bir dağarcığın olduğudur.

Benzer biçimde Bedri Rahmi Eyüboğlu (1951), soyutlamada nakışın önemini vurgulamıştır. Bedri Rahmi Eyüboğlu görüşlerini, “resim sanatı uzağa gitmiyor, bize geliyor... İster yolda, ister çarşıda pazarda nerede olursa olsun derhal bir nakış imdadıma yetişiyor. Bir çini parçası bir kilim, bir yazma, oyulmuş bir taş, bir tahta ile bugünün resmini anlatmaya çalışıyorum. Bugünün resmini nakışla anlatmak isteyişim bazı ressam arkadaşların tuhafına gidiyor. Onlar hala resim sanatının kalantor yaldızlı çerçevelerden dışarı fırlayıp yalınayak dolaşmasına tahammül edemiyorlar.” Şeklinde dile getirmiş, “fotoğrafçılığın ve sinemanın baş döndürücü ilerleyişi resim sanatını bir taklit sanatı olmaktan kurtarmış, ressamı yalnız gözüyle değil kafası ve sinirleri ile çalışmaya mecbur etmiştir” düşüncesini savunmuştur.

1954 yılındaki İş ve İstihsal sergisinde, Aliye Berger’in birinciliği (bu konuya aşağıda değinilmiştir) aldığı soyuta yakın bir ifade kullandığı çalışmasında, resmin yarattığı biçimsel ve kurgusal etki, jüri üyelerini etkilemiş ve sanatçının iç dünyasını en çok yansıtan eser olarak değerlendirilmiştir. Bu düşünceden hareketle dönemin soyutlama eğilimini, sanatçının iç dünyasına dönüşü olarak değerlendirmek mümkündür. Bu konu dönemin basınında da sanat yazarları tarafından ele alınmıştır. Örneğin Mustafa Şekip Tunç’un (1951) yaklaşımı şöyledir;

“Sanat sanat içindir” şuuru duyulalıdanberi resim sanatı kendine dönmeğe başlamış, yalnız kendine hizmet etmeyi şiar edinmiştir. Resim dehası böylece kendi mihrabına döndükten sonra tabiatı ile kendi kendine yetmek yollarını arayacaktır. Nitekim bu yollar kırk yıldan beri yeni empresyonizm, “Nabisme, Fauvisme, Cubisme” denemelerinden sonra “sürrealisme” denilen “mücerred” (soyut), “non-figuratif” bir resim çığına kadar dökülmüş oldu. Muhit yahut dış alemden gitgide uzaklaşılacak, karşısında tamamiler serbest bir tavır alınacak, istenildiği gibi, istenildiği kadar değiştirilecek, bunlar denendikten sonra artık tamamiler arka çevrilerek resmin ana unsurları olan, renk, çizgi ve hendesi şekillerle başbaşa kalınacak, olanca marifet bunlarla denenecek.

[...] Kırk yıldan beri tutulan yolun ve bu yola önderlik eden fikirlerin neticesi de bu mahiyette bir sanat olacaktı. Bu neticenin mantıki bir netice olduğundan asla şüphe yoktur.

1953 yılında Ankara’da Adnan Çoker ve Lütfü Günay’ın açtıkları “Sergi Öncesi” adlı sergi soyut sanatı benimsetme amacına yönelmiştir (Özsezgin, 1998: 53). Bir yıl sonra aynı ikili Helikon’da bir sergi açmıştır (Tansuğ, 1999). Her iki sanatçının da yaklaşımı geometrik-soyut anlayışına yakındır. Adnan Çoker’in çizgisel, açık-koyu, boş-dolu ilişkileriyle biçimlenen o dönem çalışmaları Alberto Magnelli ve Paul Klee

gibi sanatçıların etkilerini yansıttığı, bunun yanında Lütü Güney'in çalışmalarıyla Villon arasında bağlantı kurulabileceği düşünülmüştür (Gültekin, 2000: 182)

Dönemin önemli sergilerinden biri de 1954 yılında Kuyucu Murat Paşa Medresesi'nde yirmi sanatçının katıldığı ve soyut çalışmaların yer aldığı sergidir. Adnan Çoker, Lütü Güney, Nuri İyem, Ferruh Başağa (Şekil 5.13), gibi sanatçıların yanı sıra bu kalabalık sergiye, Sadi Öziş, Kuzgun Acar gibi genç heykel sanatçıları da katılmıştır. Sergide yayınlanan bildiride, yeni resmin taklitten kurtulup, türkü ve nakış gibi, insanın hislerinin araçsız olarak, doğrudan, içlerinden geldiği gibi verdiğini belirtmişlerdir. (Tansuğ, 1999: 246)

Türk sanatçıların uzun bir süre etkisi altına almış olan soyuta yönelim, 1960'lı yıllarda da görülmeye devam etmiş, bu süreç içinde sanatçıların farklı yönelimleri de olmuş ancak yine de soyut kavramı daha sonraki kuşaklarda da kaybedilmemiştir.

4.7.2. V. Uluslararası Sanat Eleştirmenleri Birliği Kongresi ve İş ve İstihsal Sergisi

1950'li yılların sanat ortamına önemli olarak hareketlilik getiren olay, 8-11 Eylül 1954 tarihli V. Uluslararası Sanat Eleştirmenleri Birliği Kongresi'nin (AICA) İstanbul'da yapılması olayıdır. AICA (Association Internationale des Critiques d'Art) 1948'de kurulmuş, 1949'da Paris'te ilk kongresini yapmış sonra Venedik Bienali, Amsterdam, Lahey, Zürih, Lozan ve Dublin kongre ve toplantılarını gerçekleştirmiştir. Birçok farklı milletin sanat eleştirmenlerinin bir araya gelerek oluşturdukları birliğin o dönem başkanı Belçikalı M. Paul Fierens, birliğin amacını "Gayemiz doğrudan doğruya sanatın savunulmasıdır. Faaliyetimiz UNESCO'nunkine paraleldir" şeklinde açıklamıştır. (Andak, 1954c)

Kongrenin İstanbul'da yapılabilmesi için Muzaffer Ramazanoğlu başkanlığında, Nurullah Berk, Nijad Sirel, Kerim Silivri, Belgan Biran, Ayla Odman, Nejad Diyarbakırlı'dan oluşan bir heyet Güzel Sanatlar Akademisi'ndeki toplantılarda, kongre katılımcılarının ağırlanması ve bütçe konuları ile ilgili olarak çalışmışlardır. (Andak, 1954d)

Kongre katılımcıları arasında, Lionello Venturi (İtalya), Herbert Read (İngiltere), J.J.Sweeney (ABD), G. Hulamann, Pierre Francastel, J. Leymarie, G. Pillement, Gill Delafon (Fransa), Will Grohmann'ın (Almanya) bulunduğu 110 delegeden oluşan ünlü eleştirmenler olduğu gibi Türk delegasyonu içinde, Türkiye Seksiyonu Başkanı Nurullah Berk, Suat Kemal Yetkin, Celal Esad Arseven, Burhan Toprak, Haluk Şehsuvaroğlu, Halil Dikmen, Bülend Ecevid, Cemal Tollu ve Zahir Güvemli yer almıştır. (Andak, 1954e)

8 Eylül 1954'te zamanın Dışişleri Bakanı Fuat Köprülü tarafından Yıldız Sarayı Şale Köşkü'nde açılan kongrede görüşülen konuların neler olduğuna Andak (1954e) şöyle değinmiştir;

“Prof. Celal Esad Arseven açılış konuşmasında, son zamanlara kadar klasik Türk eserlerinin diğer Doğu memleketleri eserleri ile karşılaştırıldığını bu hatanın Paris'te Türk Sanatı sergisi ve daha birçok kitaplarla düzeltilmeğe başladığını ve Tanzimat'la başlayan garblılaştırma hareketinden sonra şimdi de Türk sanatının kendi kaynaklarına doğru dönmeğe meyilli olduğunu belirtmiştir. Nurullah Berk, “Modern Türk Resminde Eski Türk Gelenekleri” adlı raporunda Levni ile Türk minyatürleri devrinden 1900'de başlayan empresyonizm tesiri 1933'te D Grubu'nun modern sanat için mücadelesinden, bahsederek, henüz Türk resminin kendini bulmamış olmasına beraber, grup hareketlerinden ve değerli ressamların varlığından söz açmıştır. Otto Benesch “Doğu ile Batı sanatı arasındaki tarihi münasebetlerden, Françoise Henri İrlanda minyatüründe Doğu unsurlarından, Sweehey “Çağdaş Avrupa Resminde Grafik Unsurlardan” bahsetmiş, Giedion-Welkler modern sanatın semboller dilinin değişimine aid raporu okunmuştur. S. K. Yetkin, “Batı Sanatına Doğu'nun Etkileri”nden bahsetmiştir. Bülend Ecevit “Batı ve Doğu Sanatlarında Perspektiva” hakkındaki raporunu okumuştur.

İkinci günün çalışmaları hayli enteresan olmuş, “Plastik sanatlar tenkidi ve felsefe” konusunda konuşan R. Assunto ve Arsan'dan sonra Lionello Venturi yeni nesil ile eski nesil arasındaki plastik görüş farklarına işaret ederek, eski neslin estetik unsuru genişletmek istediğini halbuki yeni neslin ise tarihi unsuru genişletip estetik unsuru daraltmak gayesinde olduğunu belirterek meselenin “mutlak”ın aranılmasında olduğunu söylemiştir. Bunun üzerine münakaşa açılmış. Pierre Francastel fevkalade enteresan bir konuşmayla Venturi'ye cevap vererek “hayat”, “insan ve gerçek” unsurlarından bahsetmiştir. Münakaşalar kızıymış, C. Leymarie bu meselede “kelime” üzerinde fazla durulduğunu söylemiştir. Gerçekten konuşmaların fazla teorik şekilde uzaması son meselenin bağlanmasına imkan vermemiştir.”

Kongrenin bir başka önemli özelliği, katılımcılar arasından davet edilen üç önemli eleştirmenin, Paul Fierens, Lionelle Venturi, Herbert Read, Yapı ve Kredi Bankası'nın onuncu kuruluş yıldönümü olması dolayısıyla düzenlenen, resim ve afiş yarışmasına katılan 36 ressam arasından seçilerek 16.000 lira ödöl verilecek olan birinciye belirlemek üzere davet edilmeleridir.

Yapı ve Kredi Bankası'nın açtığı yarışma sadece resim ve afiş alanlarında olmamış, müzik, senaryo ve kültür (Türk halk dansları yarışması gibi) temalı yarışmalar da para ödüllü olarak açılmıştır

Resim yarışmasının konusu "İş ve İstihsal" olarak belirlenmiştir. Yarışmaya 2x3 metre boyutlarda 38 tablo ile katılan ressamlar arasında Cemal Tollu, Nurullah Berk, Cevat Dereli, Refik Epikman, Eren Eyüboğlu, Nazlı Ecevit, Zeki Faik İzer, Ferruh Başağa, Abdurrahman Öztoprak, Aliye Berger, Şeref Akdik, İbrahim Balaban gibi isimler yer almıştır.

Yarışmanın sonucunda jürinin belirlediği birinci Aliye Berger'in (Şekil 5.7) resmi olmuştur. Selmi Andak (1954c) jüri üyelerinden P. Fierens'in düşüncelerini, ...seçmek çok zor oldu. Çok kaliteler gördük, fakat hepsinde Lhote, Matisse, Picasso v.s. tesirleri gördük, en çok orijinal gördüklerimizi seçtik zannediyorum" şeklinde aktarmıştır.

Aliye Berger'in soyuta yakın olarak değeriendirilen bu eseri, sergiye katılanlar arasında, hayal gücünün ve yaratıcılığın en çok kullanıldığı resim olarak dikkati çekmiştir. İkincilik ödölünü kazanan Fethi Karakaş (Şekil 5.8) için jürinin görüşü de benzer bir yönelişteyken, bu resmin tek kusuru olarak resmi çerçeveyeyen yuvarlak kenarlığını dönemin mimari anlayışına uzak bulmaları olmuştur. Üçüncülük kazanan eser (Hakkı Anlı, Şekil 5.9) neşeli, renkli ve sağlam kompozisyonlu olarak değeriendirilmiştir. (Elvan, 2005: 29)

Daha çok yaptığı gravür çalışmaları ile bilinmekte olan ve resim alanında yaptığı ilk büyük boyutlu çalışmada böyle önemli bir ödöl kazanan Aliye Berger ve onu ödölle layık gören jüri, Cemal Tollu ve Bedri Rahmi Eyüboğlu gibi ressamlar tarafından tepkiyle karşılanmış. Bu konu dönemin basınına da bu sanatçıların eleştirileriyle

yansımıştır. Bedri Rahmi (1954), “Bir, İki, Üç” başlıklı yazısında tepkisini açıkça şöyle dile getirmektedir;

“Memleketimizin en değerli ressamlarından en aşağı bir düzinesini bir araya toplayan bu yarışmaya sadece gönül eğlendirmek için katılan bir bayan; Aliye Berger birinci oldu. Jüri Avrupa’nın tanınmış üç sanat eleştirmecisinden kurulmuştu. Rivayete göre bir sene emekle ortaya konulan 38 tane; üç metreye iki metrelik tabloyu bir saatte incelemişler ve mükafatları vermişlerdi. Acaba kendi memleketlerinde de bu kadar çabuk mu davranırlardı, pek sanmıyoruz.

İkinci ve üçüncü dereceyi alan ressamlar mesleğin çeşitli çilelerini çekmiş, büyük fedakarlıklar pahasına meslekte tutunabilmiş kimselerdi. Onların derece alması kimseyi şaşırtmadı, ama birinci mükafat başta kazananın kendisi olmak şartile bütün ressamlarımızı şaşırttı, ne yalan söyleyeyim ünlü sanat eleştirmecilerinin Akademideki beşinci kongrelerine katılamadığım için üzüliyordum, ama onlar arasında en önemlilerinden sayılanlarının ne biçim resimden hoşlandıklarını gördüğüm zaman Akademideki konuşmaları kaçırduğuma hiç de üzülmедim.

Kırk kişiyiz, birbirimizi biliriz. Benim bildiğim Aliye Berger sanat çilesine inanmış bir insandır. Biz onun gravürlerini, çinko, bakır üstüne kazarak kağıda bastığı resimlerle bir sanat çilesine bulandığı için sevdik. Ama yüksek jürinin en iyi resim dediği tablosunda bu çileden eser göremedik. Ünlü jüri, sevimli sanatkarımızın ilk defa yağlıboya fırçasını eline aldığını duyduğu zaman her halde çok sevinmiş ve: -Tevekkeli değil henüz çocuk ruhunun tazeliğini saklayan bir tablo oluşu bundan ileri geliyor, demiş olmalıdır.”

Basında eleştirilerin yer alması yanında karşı görüşler de öne sürülmüştür. Bunlardan biri Hasan Ali Yücel’in (1954) “Yarışmaya Alışma” adlı makalesidir. Bu makalede, “Jüri uzun zaman emek verilerek, gayret gösterilerek yapılan, mesleğin çeşidli zahmetlerine göğüs germiş olan onların elinden çıkan 38 tabloyu bir saatte nasıl görmüş, deniliyor. Görür. Bir saat az zaman mı? 38 tablo içinden birinciye seçmek için onların yapılma müddetlerine göre tetkikat lazım gelse jüriyi banka en aşağı on beş gün misafir etmeliydi.”

Aliye Berger’in birinci olan resmine eleştiriler sadece Türkler arasından gelmemiş, kongre sırasında sergiyi gören eleştirmenlerden Prof. Dr. Will Grohmann, birinci ve ikinci olan resimlerde belirgin şekilde Norveçli ressamların ve özellikle Munch ile Krogh etkileri olduğunu belirtmiştir (Andak 1954c).

Yarışmanın sonrasında yapılan tartışmaların, çoğunluğu akademi üyesi ve erkek olan sanatçıların hiç de yabancıları olmadıkları üretim konusunda biçim olarak uygulamaları, Batı'da o dönemlerin ilgi çeken akımı olan soyut eğilimlerden uzak, geometriye dayanan kübist ağırlıklı yaklaşımlarını tekrar gözden geçirdikleri bir sürece kapı açmış olmasıyla dikkat çekicidir.

Yarışmanın önemi sadece sanat ortamında tartışma yaratması değildir. Aynı zamanda, devletin sanata olan desteğinin son derece azaldığı bir dönemde bir bankanın böyle çok kapsamlı kültürel bir harekete girmesi de bir o kadar önemlidir. Günümüzde banka galeri ve koleksiyonlarının hazırlanmasının ve özel bankaların sanata desteklerinin başlangıç noktası olarak bu etkinlik gösterilebilir.

4.7.1.Vilayet Resimleri Sergisi

1950'lerin devlet-sanatçı ilişkisi yönünden değinilmesi gereken önemli olaylarından biri yeni inşa edilen Büyük Millet Meclisi binasına konulmak üzere yapılan Vilayet Resimleri Sergisi'dir. Başlarında Bedri Rahmi'nin olduğu ve Çallı'nın da katıldığı yedi kişiden oluşan bir seçici kurul tarafından her ille istekliler içinden seçilecek bir ya da daha çok sanatçı gönderilecek, her sanatçı masrafları için verilecek bin liranın karşılığında en az 1m² büyüklükte iki tabloyu Meclis Başkanlığı'na verecekti. Jüri tarafından beğenilen yapıtlar beş yüzer liradan satın alınacaklardı. (Erol, 1984: 111)

B.M.M. için resim yapacak olan sanatçıların gidecekleri yerler; Cemal Bingöl Ve Elif Naci Kocaeli, Nurullah Berk Bitlis, Cemal Tollu Muğla, Fethi Karakaş Zonguldak, Haşmet Akal Ordu, İbrahim Çalı, Feyhaman Duran, Hikmet Onat İstanbul, Sabri Berkel Eşref Üren Ankara, Ferruh Başağa Manisa, Cevat Dereli Bursa, Kemal Zeren Adana, Turgut Atalay Uşak, Şeref Akdik Kütahya olarak belirlenmiştir (Andak, 1955).

Gezilere katılan yüz sanatçının iki yüz sekiz yapıtı 5 Mayıs 1956'da Ankara Sergievi'nde sergilenmiştir. Seçici kurulun Meclis Binası'na konulacak resimleri belirlemiş olmasına rağmen, serginin açılış günü D.P Grup Başkanı Burhanettin Onat ve birkaç milletvekili, tabloların hiçbirini Meclis'e layık görmemiş ve hazırlanan açılış töreni gerçekleşmemiştir. Elbette bu olay başta seçici jüri olmak üzere büyük

bir sanatçı ve sanat yazarı kitlesi tarafından oldukça sert bir şekilde eleştirildi. Bülent Ecevit'in Ulus Gazetesi'nde (18 Mayıs 1956) yazdığı yazıda Demokrat Parti'ye tepkisini şöyle dile getirmiştir (Erol, 1984); “Bu resimler bugünkü Meclis üyelerinden birçoğunun zevkini okşamayabilir. Fakat sanat eserinin değeri, zevkleri okşamasında değil, yükseltmesindedir. Zevk bahsinde sanatçılar politikacıların değil, olsa olsa politikacılar sanatçıların ardından yürüyebilir. Sanat önünde bu alçakgönüllülüğü gösteremeyen politikacılar, memleket kültürüne en büyük kötülüğü yapmış olurlar.”

Bu konuyla ilgili olarak Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun (1956a) 1 Ekim 1956 tarihli Cumhuriyet Gazetesi'ne yazdığı “Bizim Koruyucu Meleğimiz” adlı makalesinde, Yugoslavya'ya yaptığı bir gezide, ziyaret ettiği galeride gördüğü bir resmin sanatçısının eskiden ressam olan ama o günlerde Yugoslavya siyasetinin önde gelenlerinden birinin olduğunu öğrenmiş. Yazısında uzun uzun Yugoslavya'yı örnekleyen anlatımından sonra “devlet mekanizmasının her katında sanatkarların koruyucu melekleri var” demiş, Burhanettin Onat'ın gösterdiği tepkiye şöyle değinmiştir;

“Siyaset alanına atılmış kimselerin sanat ve sanatkarlarla münasebetleri konusunda aklıma gelen ilk isim Bay Burhanettin Onat oldu... Bay Burhanettin Onat, Antalya mebusu idi. B.M.M'nin yeni binasına konulacak “yurd gezisi” tablolarından kurulmuş bir sergiyi geziyor, hemen hemen bütün tabloların önünde:

- Felaket! Rezalet! Kepazelik! Bizimle alay ediyorlar! Beş para etmez!

Gibi her biri ötekinden yaman hükümler savuruyordu. Bu sergi; birçok resim meraklısını çileden çıkaran frenkçesi “Non Figüratif” Türkçesi “Has Nakış” yolunda işlenmiş resimlerle dolu bir sergi değildi.”

Bedri Rahmi'nin yazısına cevaben Milletvekili Burhanettin Onat (1956) 10 Ekim 1956'da “Hem Suçlu Hem Güçlü” başlıklı makalesini aynı gazetede yayınlamıştır. Bu makalede, TBMM'ye asılacak resimlerin sadece vilayetleri temsil eden resimlerden ibaret olmayacağını, öncelikle Türklerin Orta Asya'dan başlayarak tarihindeki kurultaylarının, Meşrutiyet'in, Mebusan Meclisi'nin, Kurtuluş Savaşı'nın, ilk B.M.M'nin, Cumhuriyet'in ilanının ve Atatürk inkılaplarının yer alacağını belirtmiş, yapılan resimlerin bunlarla alakası olmadığını söylemiştir. Sözlerine “Akademi'nin nasıl bir akademi olduğunu” anlatarak devam etmiştir.

“Türkiye'den Avrupa'nın muhtelif merkezlerine ve bilhassa Fransa'ya tahsile gönderilen ressamlarımızın memlekete advetinden sonra yepyeni bir hüviyete teessüs eden bu

müessesede her biri büyük bir sanat hocalarile yetiştirdikleri talebeler her tarafta büyük takdirlere mashar olurken... üçüncü sınıf bir sokak ressamını Üstadı Azam payesile getirerek eski hocaların binbir hakarete maruz bırakıldığı, talebelerinin atölyelerinden alınarak Leopold Levi'nin atölyesine gönderildiği ve hocaların daha birçok seneler çalışabilecek çağda olmalarına rağmen emekliye sevk edilerek ve onlarla beraber akademik tedrisat da kapı dışarı edildikten sonra soysuz sanatın yalnız başına yer aldığı bu Akademi'den bu mevzuda meded ummak elbetteki doğru değildi...

Bir ressam fırçasını her zaman ve her yerde istediği gibi kullanır. Hiç kimse “şu çizgiyi neden böyle çizdin, yahud bunun rengini neden böyle koydun” diye sormaz. Ama bunlar keyfine göre çalışan ressamların yaptığı resimler değil, ellerine verilen talimata uyularak yapılıp ortaya konan iddialı resimlerdi. İşte, şurada boyanmış eşek, Kayseri'yi temsil etmek üzere oraya konmuştu. (Non figüratif) denmeye bile değmeyen şu imar planı taslağı Ankara'yı, kıraç bir bayırın ilerisine oturtulmuş çarpık minareli cami resmi Erzurum'u... temsil etmek üzere getirilmişti. Hele benim Antalyam, semalarının ve denizinin rengini minelerden, dağların rengini zümrütlerden, şelalelerinin pırıltısını elmaslardan, çiçeklerinin renk ve kokusunu cennetten alan benim güzel Antalyam, görseniz, orada nasıl çamurlara bulanıp rüsva edilmişti.

[...]

Fakat hayır Bedri Bey ! Ben ne bir koruyucu melek, ne de bir zebani değilim. Ben sadece, meydanı boş bularak memlekette Güzel Sanatların asil şahsiyetini boğarak yerine soysuz sanatı yerleştirmeye yeltenen zihniyet ve harekete karşı isyan etmiş bir Türk vatandaşımı. Ve bu isyanım, bu soysuz sanatın, yalnız Meclise sokulmaması ile tavsayı vermeyecek, o kulağından tutulup ve Güzel Sanatlar Akademimizden kapı dışarı edilmeye kadar kinim sönmeyecektir. Bunu da böylece bilesiniz sayın Bedri Rahmi Eyüboğlu.

Milletvekilinin bu görüşleri açıkça sanat ve akademiye karşı yapılmış sivri dilli eleştirileri içermektedir. Milletvekillerinin halkın sesi olarak bilinmelerinden yararlanarak, Burhanettin Onat'ı sanatı, modern sanatı sınırlı bir çerçeveden izleyen halkın büyük bir kesimi ile özdeşleştirmek yanlış olmayacaktır.

Onat'ın cevabına karşı Bedri Rahmi (1956b) 26 Ekim 1956'da Cumhuriyet Gazetesi sütunlarından bu sefer Başbakan Menderes'e seslenmiştir.

“Asıl mesleği operatörlük olan Bay Onat arasına resim yaparmış. Resim sanatını, bizleri yetiştiren hocalarımızdan, hayatını mesleklerine veren sanatkarlarımızdan daha iyi bilir. B.M.M yeni yapısına ne biçim sanat eserleri konulacağını Teknik Üniversite profesörlerinden, akademi hocalarından, yeni binanın milletlerarası şöhret yapmış mimarından daha iyi anlarmış. Bay Onat bütün bunları on beş gün önce bu sütunlarda çıkan

makalesinde belirttiler. Başından sonuna kadar ağır ithamlar ve iftiralarla dolu tepeleme üç sütun. Öyle bir yazı yazdılar ki sanat konusunda her satırı yanlış, sanat yönünden ileri sürülen ne varsa hepsi sakat...

Akademi hocalığından edindiğimiz tecrübeye dayanarak biz bu ithamlarda kendisine sanat sevgisi, sanat saygısı aşılamanın hiçbir faydası olmayacağına inanıyoruz. Biz hiç durmadan kendisine resimden zerre kadar anlamadıklarını tekrarlayacağız, o da Türk ressamlarının yüzde doksan dokuzunun soysuz resimler yaptığını ileri sürecektir.

Sayın Başbakan eminolunuz ki bütün bunları kendi rahatımı, kendi konforumu korumak için yazmıyorum... ziyan olup giden benim emeğim, benim harçlığım, benim sanat anlayışım değil, yüzlerce kıymetli sanatkarımızın göznuru ve milletimizin yüzbinlerce lirasıdır... Eğer siz bir tek saatçiğinizi bu meseleye verseniz bu mesele kökünden hallolacak yüzbinlerce liraya mal olan dosyalar, yaftalar, projeler, tablolar sergi bodrumlarında sürünmekten kurtulacaktır.”

Bedri Rahmi'nin sesi ne yazık ki başbakana ulaşmamış olacak ki bu sorunun çözümsüz kalmıştır. O dönemde sadece ressamlar değil, binanın yapımında görev alacak, dekoratörler ve mimar için de çok yönlü bu çalışma imkanı oldukça heyecan yaratmıştır. Resim sergisinin sonucu ise sanatçılarla politikacılar arasında sanat düşüncesindeki açığın ne kadar büyük olduğunu da göstermiştir.

4.7.3. Heykel Sanatı Alanında Gelişmeler

Cumhuriyet dönemine özellikle anıt heykel alanında ivme kazanan heykel sanatı 1950'li yıllara gelindiğinde yetişen sanatçı sayısının artması ile Batı'yı yakından takip eden bir gelişme sürecine girmiştir. Akademide Rudolf Belling'in öğrencilerinden oluşan bir kuşak, II. Dünya Savaşı sonrasında yaygınlaşan soyut sanatın etkisi altında çeşitli çalışmalar yapmışlardır. Belling Atölyesi'nin Akademi'deki etkinliğinin azalmaya başladığı dönem olan 1950'lerin başlarında Hadi Bara ve Zühtü Müridoğlu'nun eğitici olarak önemli yer tuttuğu bir dönem olmuş, bu sanatçıları İlhan Koman, Hüseyin Geze ve Şadi Çalık izlemiştir. (Ödekan ve diğerleri, 2000: 577)

Ali Hadi Bara, 1949'da Paris'e ikinci defa gitmeden önce figüre bağlı olarak çalışmış, ancak Paris'te çok etkilendiği soyut, non-figüratif sanat uygulamaları üzerinde, Türkiye'ye döndüğünde çalışmalar yapmıştır. Bu çalışmalarında en çok

kullandığı malzemeler arasında saç levhalar ve demir çubuklar vardır (Şekil 5.14). Soyut heykellerinde boşluk ve doluluk dengesini arayan, dikey ve yatay düzenlemelerin bir arada uygulamalarını yapmıştır. (Berk ve Gezer, 1973: 76)

Zühdi Müridoğlu da Hadi Bara (Şekil 5.15) ile paylaştığı Akademi hocalığından önce gittiği Paris'te benzer bir etkilenim altında kalmış, ağaç ve metali bir arada kullanmış ve daha statik örnekler yapmıştır. (Tansuğ, 1999: 321)

İlhan Koman (Şekil 5.16) 1947-1950 yılları arasında Paris'te bulunmuş ve 1951 yılında Akademi'nin heykel bölümüne asistan olarak atanmıştır. Çalışmalarında yoğun olarak madeni kullanan sanatçının eserleri oldukça hareketlidir. Yurtdışında da adını duyurmuş olan sanatçı, 1959 yılında Stockholm'e taşınmıştır (Tansuğ, 1999: 322). Stockholm Yüksek Mimarlık Okulu önünde yer alan "Leonardo" anıtını yapmıştır.

Figürlü heykeller söz konusu olduğunda dikkat çeken isimlerden biri Hüseyin Gezer'dir. 1948-1950 yılları arasında Paris'te bulunan sanatçı Academié Julian'da Gimond'un ve Ecole des Beaux-Arts'da Saupic'in atölyelerinde çalışmıştır (Berk ve Gezer, 1973: 162). Sanatçı, 1950-1960 yılları arasında yaptığı çalışmalarını; "Heykellerimde kompozisyonu düzenleyen elemanlar net olarak kendilerini hissettirirler (Şekil 5.17). 1950-1960 yılları arasında heykelde oran ve kompozisyon prensiplerinin matematiksel temellerine eğildim" şeklinde açıklamıştır.

Paris'te kısa bir süre kalıp 1950'de yurda dönen Şadi Çalık ise figürlü ve soyut çalışmalarını bir arada yürütmüştür (Şekil 5.18). 1957 yılında Amerikan Haberler Merkezi'nde açtığı bir sergide, kaide üzerine saplanmış bir demirle yaptığı "Minimumizm" adlı çalışmasıyla henüz Batı'da doğmamış olan minimalist bir yaklaşımın öncülüğünü yapmış olarak düşünülmüş olmasına karşılık Gezer'in (Berk ve Gezer, 1973: 172) aktardığına göre biraz da espri olarak yaptığı bu çalışma şakadan öteye gidememiştir.

1953 yılında akademiden mezun olan Kuzgun Acar (Şekil 5.19) kısa süren yaşamı boyunca ağaç, metal, çivi gibi çeşitli malzemeler kullanarak soyut çalışmalar yapmıştır.

Dönemin heykel ve kabartma açısından en hareketli olduğu zaman 1953'te tamamlanan Anıt Kabir'in süsleme programının hazırlanma aşaması olmuştur. Böyle büyük ve önemli bir eserin süslemesinin Türk heykeltıraşlar tarafından yapılması dikkate değerdir. Çalışmalar Belling'in başkanlığında yürütülmüştür. Belling (Anonim, 1953) Anıt Kabir'in Türk heykeltıraşlarına yaptırılmasıyla ilgili olarak düşüncelerini, "Bakanlık heykeller için milletlerarası bir müsabaka açmak istedi. Ben, bu işin Türk heykeltıraşları tarafından yapılabileceğini söyledim. Böylece bu fikir kabul edildi ve müsabaka yalnız Türk sanatçılar arasında açıldı...Türk sanatkarları ilk defa olarak bu çapta bir mimari ve taş işi üzerinde çalıştılar. Bu itibarla, bundan sonra yapılacak olan böyle büyük mimari işlerinde de ilk defa olarak Anıt Kabir işinde görüldüğü gibi, güzel sanatlar şubelerine layık oldukları yerin gene verileceğini ümid ederim." şeklinde belirtmiştir.

Anıt Kabir'de çalışan sanatçılar arasından Nusret Suman, Anıt Kabir kulelerindeki rölyeflerin ikisini, Hüseyin Özkan ise girişin iki yanında bulunan aslan heykellerini ve üçlü heykel gruplarını yapmıştır. İlhan Koman da doğu kanadı rölyeflerinde çalışmıştır. Zühdi Mürüdoğlu ise diğer kanattaki rölyefleri yapmıştır.

4.7.3. Yedinci Sanat

Türk sinemasında Yeşilçam devresinin 1950'li yıllarda başlamasına değinmeden önce, Türk sinema tarihine ve sinemanın geçirdiği değişim sürecine kısaca değinmekte yarar vardır.

Tarih sayfalarında Türkiye'nin sinematografi ile tanışması Osmanlı sarayında II. Abdülhamit döneminde Bertrand adlı bir Fransız tarafından getirilmesi ile olmuştur (Scognanillo, 1987: 11). Batı'ya yönelik sanatın Türkiye'deki ilk uygulama alanı olan saray ve İstanbul'un çoğunluğu Levanten olan Beyoğlu semti, gösteri sanatlarına ilk ev sahipliği etmiş, tiyatro gibi sinemanın da sınırlı izleyicisiyle bulunduğu merkez olmuştur. 1914 yılına kadar Beyoğlu merkezli sinema gösterileri, Vezneciler'deki İstanbul Tiyatrosu, Kadıköy'deki Kuşdili Tiyatrosu, Ortaköy'deki Taş Merdiven gibi salonlara da ulaşmış, Türkler tarafından işletilen ilk sinema da 1914 yılında açılan Milli Sinema olmuştur (Scognanillo, 1987: 15)

Sinematografiyi bir ticaret biçimine sokan Sigmund Weinberg adlı bir tüccar olmuş, ilk konulu filmi de çevirmiştir. Weinberg'in ardından ilk Türk filmi çekene sinemacı Fuat Uzkınay'dır. Uzkınay'dan sonra Muhsin Ertuğrul'a kadar olan sürede birkaç uzun metrajlı film ve belgesel nitelikli kısa filmler çekilmiştir. Türk sinemasında Muhsin Ertuğrul'la birlikte 1920'li yıllara damgasını vuran, tiyatro kökenli sanatçıların çektiği filmlerdir. Bu dönem öncesinde sinemanın izlediği yöntem, uyarlamadır. “Çevrilen az sayıdaki filmlerdeki dolaylı veya dolaysız ‘etki’ özellikle uyarlamalarda ‘yabancı’ etki oranı” dır. Himmet Ağa'nın izdivacı bir Molière uyarlamasıdır; Pençe Fransız toplumsal-ruhbilimsel tiyatroun ağır izlerini taşıyor; Binnaz geniş bir yorumla göre Victor Hugo'dan esinlenmiştir; Bican Efendi ise uyarlama sahne oyunundan çıkmadır (Scognanillo, 1987: 37).

Muhsin Ertuğrul döneminde de bu yabancı tiyatro ve sinema etkili filmler yapılmaya devam etmekle beraber Peyami Safa, Yakup Kadri, Halide Edip Adivar gibi yazarların romanlarından uyarlamalar da yapılmıştır.

Sinema eleştirmeni Engin Ayça'nın (1998: 122) Muhsin Ertuğrul dönemi hakkındaki görüşü “Bu dönemin belirleyici özellikleri; sinemanın Muhsin Ertuğrul ve tiyatrocular tekelinde olması, kentsel olması ve tek parti (CHP) politikasıyla uyumlu olmasıdır. Çekilen filmler çoğunlukla o yıl içinde oynanmış oyunların sinemaya aktarılmış uyarlamalarıdır. Batı tiyatrosu örnek alınarak oynanan oyunlardaki dramatik yapı devam etmektedir. Dönemin sinema oyuncularını arasında, Muhsin Ertuğrul, Vasfi Rıza Zobu, Kemal Küçük, Neyyire Neyyir, Bedi Muvahhit, Emin Belik ve Cahide Songu gibi isimler vardır.

Muhsin Ertuğrul ve tiyatro sanatçıların sinemadaki tekelinin ortadan kalktığı yıllar olan 1950'lere gelindiğinde artık beyaz perdede Yeşilçam dönemi başlamıştır. Çok partili hayata geçiş ve Demokrat Parti'nin iktidar süreci içinde sinema endüstrisi de ekonomik rahatlamadan nasibini almış, büyük kentlerde var olan sinemalar dışında Anadolu'da da sinema salonları açılmaya başlanmıştır. Bu hızlı artışla açığa çıkan talebin karşılanması amacıyla film çekimi işlemleri de artmıştır. Tiyatrocuların yerini herhangi bir eğitim almamış olan oyuncuların çoğunlukta olduğu bir grup almıştır. Dönemin film sektöründe karşılaşılan sıkıntılardan biri artan talebe yönelik senaryo yazımıdır. Bunun için yabancı filmlerin konularına ve romanlarına

başvurulmuştur. Ayça (1998), bu “taklit ve uyarlama dozu yüksek” sürecin Yeşilçam sinemasını oluşturduğu kanısındadır (Şekil 5.20).

Tüketiciye yönelik film yapımı, aydınlar arasında seyirci zevkinden başka bir kaygı gütmeyen, yoz bir sinema olarak gördükleri bu dönemi eleştirmişlerdir. Kırsal kültüre sahip seyircinin talebinin ağırlıklı olması, yapılan filmlerin de bu kitlenin beğenilerine uygun, kendileriyle özdeşleştirebilecekleri, aynı yerden geldiklerine inanacakları bir içeriği beraberinde getirmiştir (Şekil 5.21). Bu nedenle sinema dönemin popüler kültür odaklarından birini oluşturur ve en çok izleyiciye sahip sanat olma özelliği de bu yöneline bağlıdır. Bu konuda Ayça’nın (1998) düşünceleri şöyledir; “Yeşilçam sineması popüler, popülist bir sinemadır; tiplere dayanır, kırsaldır, anonim anlatıma, dile sahiptir, yereldir, sahibidir, kendi geleneğini, kalıplarını oluşturmuş, ve bunları korumuştur. Demokrat Parti anlayışının popülist çizgisiyle uyum içerisindedir.”

Dönemin filmcilik sektöründe Faruk Kenç, Turgut Demirağ, Şadan Kamil, Baha Gelenbevi, Turgut Demirağ, Aydın Arakon daha önceki geçiş döneminden gelenler ve Lütfi Akad, Atıf Yılmaz Batıbeki, Osman Seden, gibi isimler de 50’li yıllarda sinemaya giren yapımcı ve yönetmeler arasındadırlar.

4.7.5. 1950’li Yıllarda Tiyatronun Durumu

1940’lı yılların sonu ve 1950’li yıllar boyunca Türk tiyatro sanatının çizgisi gelişmeye doğru gitmiştir. Sanatın bütün kollarında olduğu gibi dönemin olumlu durumlarından biri de yetişmiş sanatçı çoğunluğunun sağlanmış olmasıdır.

40’lı yıllarda ilk mezunlarını vermiş olan Ankara Devlet Konservatuarı, Tatbikat Sahnesi’nin de kurulması önemli aşamalardır. 1947 yılında ülkesine dönen Carl Ebert ardından Tatbikat Sahnesi yöneticiliğine Muhsin Ertuğrul getirilmiştir. 1949 yılında ise Tatbikat Sahnesi, Devlet Tiyatrosu’na dönüşmüş ve Muhsin Ertuğrul genel müdürlüğe getirilmiştir. Muhsin Ertuğrul 1951-1954 yılları arasındaki üç yıl boyunca görevden ayrılmış, bu süre içinde Cevat Memduh Altar onun yerine geçmiştir. 1954 yılında tekrar Devlet Tiyatrosu’na dönüş yapmış olan Ertuğrul’un görev süresi boyunca (1958’e kadar), Ankara’da Küçük ve Büyük Tiyatro, Üçüncü

Tiyatro ve Oda Tiyatrosu açılmıştır. 1958’de Devlet Tiyatrosu’nun başına, yirmi yıl boyunca hizmet verecek olan Cüneyt Gökçer getirilmiştir.

1950’li yıllarda sergilenen oyunlar arasında hem Türk yazarların yazdıkları hem de dünya tiyatrosundan örneklerin sergilendiği görülmektedir. Bu dönem oyuncular arasında Cüneyt Gökçer, Ulvi Uraz, Ragıp Haykır, Müşfik Kenter, Yıldız Kenter, Yıldırım Önal, Nermin Akagündüz, Asuman Korad, Semih Serken gibi isimler yer almıştır. Bu dönemde sahne tasarımı ile uğraşan isimler arasında ünlü ressam Turgut Zaim’i de görmek mümkündür. (Şener, 1998: 109)

Aynı dönemde etkinlik sürdüren tiyatrolar, İstanbul’da ve İzmir’de Şehir Tiyatrosu, özel tiyatrolar arasında Avni Dilligil’in Ses Opereti, İstanbul Opereti, Muammer Karaca’nın kurduğu Karaca Tiyatrosu, Amerika’da tiyatro eğitimi almış olan Haldun Dormen’in açtığı Dormen Tiyatrosu, Yıldız ve Müşfik Kenter’in Kent Oyuncuları yer almıştır. Yine bu dönemde etkinlik gösteren ve dönemin tiyatrosuna renk getiren amatör gruplar da söz konusudur. Bunlardan biri 1955 yılında kurulmuş Ankara Deneme Sahnesidir. Bir başka grup olan Genç Oyuncular, tiyatrosu olmayan her yere tiyatro götürmek bağlamında başlattıkları harekete örnek olarak Erdek’te iki yıl boyunca (1958-1960) şenlik düzenlemişlerdir. Şener’in (1998: 117) aktardığına göre bu şenlikler, “amatör ve profesyonel tiyatro sanatçılarını buluşturmuş, orkestra konserleri, bale, şan, sinema gösterileri, resim, karikatür, fotoğraf, kitap sergileri, şiir ve fıkra resitalleri, sanatçılarla yapılan söyleşilerle sanatı, birkaç büyük ayrıcalıklı kentin kültür zenginliği olmaktan çıkarıp halk kitlelerine ulaştırma yolunda atılan önemli bir adım olmuştur.”

1950’li yıllarda oyun yazarlığı konusunda da artış olmuştur. Reşad Nuri Güntekin, Vedat Nedim Tör, Necip Fazıl Kısakürek, Cevat Fehmi Başkut, Oktay Rıfat, Necati Cumalı, Mahmut Yesari, Sabahattin Kudret Aksal gibi isimler oyun yazarlığına önceki dönemde olduğu gibi devam etmişler, ayrıca Haldun Taner, Orhan Asena, Çetin Altan, Refik Erduran, Turgut Özakman ve Nazım Kurşunlu gibi isimler de 50’li yıllarda tiyatro yazınına katılan isimler olmuşlardır (Şener, 1998: 119; And 1973: 554).

Bu dönemde yazılan oyunlarda genel olarak toplumsal durumu yansıtan, sorunları dile getiren bir tarz benimsenmiştir. II. Dünya Savaşı sırasında yaşanan zorlukları ve savaş sonrası oluşan vurguncu savaş zenginleri ele alınmıştır. Bu konu üzerine yazılmış olan “Balıkesir Muhasebecisi” Reşat Nuri’nin eseridir ve sözü edilen koşullarda zengin olmuş bir adamın hikayesini anlatmaktadır. Yine dönemin en büyük problemlerinden biri olan, Cevat Fehmi Başkut’un eseri “Kadıköy İskelesi” gecekondular sorununu dile getirmiştir.

1949-1959 yılları arasında yapılan bir istatistiğe göre, 1949 yılında sergilenen oyun sayısı 437, bu oyunları izleyen seyirci sayısı 83.362’iken 1959 yılında oyun sayısı 890’a, seyirci sayısı da 250.997’ye çıkmıştır (And, 1973: 79). Rakamların gösterdiği üzere tiyatrodan, oyun ve oyunları izleyen seyirci sayısı ile ilişkili olarak elde edilen gelir de, on yıl içinde artmıştır. Bu artış, yetişen bir tiyatro kuşağının, tiyatroyu sevdirmek ve benimsetmek üzere giriştikleri çalışmanın bir sonucu olarak görülebilir. Bu çabada da devlet desteğinden söz edilebilecek tek nokta tek parti iktidarı son bulduktan sonra başa geçen Demokrat Parti’nin o güne kadar var olan kurumları kapatmamış olmasıdır. Bundan sonraki bütün başarı tiyatro yöneticilerine, oyunculara ve yazarlara aittir. 50’li yıllarda başlayan bu hareketlenme 60’ların çok hareketli tiyatro etkinliklerine bir başlangıç süreci olmuştur.

4.7.6. 1945-1960 Yılları Arasında Sanat Ortamının Yayın Hayatına Yansıması

Türkiye’de sanat ortamının izlenmesinde önemli rolleri olan kaynaklar arasında basın ve yayın organları yer almaktadır. Özellikle Cumhuriyet’in ilanı ile birlikte sanatın devlet tarafından desteklenen bir çağdaşlaşma aracı olarak görülmesi, gazete ve dergi gibi süreli yayınlar ve aynı zamanda kitap bir artışı başlatmış, bir sanat okuyucusu kitlesinin oluşmasını sağlamaya çalışmış ve bunu da bir ölçüde, sınırlı bir kitle oluşturarak, başarabilmiştir.

Türkiye’de çok partili düzene geçiş sürecinin başlaması ve 1946’da Demokrat Partinin kurulması, 1950’de iktidara gelmesinden 1960 yılına kadar olan süreç içinde basın ve yayın hayatında sanata olan yaklaşımı gazete, dergi ve kitaplardan takip etmek mümkündür. Gazeteler ve dergiler güncel sanat ortamı hakkında fikir

vermeleri, kitaplar ise sanat yazını ile ilgili nasıl bir birikim oluşturulduğunu yansıtmaları açısından önemlidir.

Basın:

Türkiye’de Batı anlamında düzenlenen ilk basın faaliyetleri Osmanlı İmparatorluğu’nda XVIII. yüzyılın sonlarında gerçekleşmiştir. İlk kez İstanbul’da çıkmaya başlayan gazetelerin idli Fransızca olmakla beraber okuyucu kitlesi de burada yaşayan yabancı azınlık olmuştur.

Osmanlı İmparatorluğu’nda çıkan ilk özel, Türkçe gazete 1840’ta yayına başlayan Ceride-i Havadis olarak düşünülmektedir. Ancak gazetenin çıkmasında devletin de katkısı olduğu düşüncesinde olanlar arasında 1860 tarihli, Tercüman-ı Ahval’in ilk özel gazete olduğu görüşü savunulmaktadır. Agah Efendi ve Şinasi tarafından çıkarılan bu gazete dizi yazılara ve siyasi içerikli makalelere yer vermesi açısından kendinden sonrakilere örnek olmuştur (Özgen, 2002: 8).

Cumhuriyet dönemine gelindiğinde ise basınla ilgili ilk yasal uygulamaların 1924 yılında çıkarılan “Teşkilat-ı Esasiye Kanunu” ile başladığı görülmektedir. Bu kanunun basın ile ilgili maddesinde basının sansür edilemeyeceği güvence altına alınmıştır. Ancak bu durum uzun bir süre geçerliliğini koruyamamış, Şeyh Sait ayaklanmasının ardından çıkarılan “Tahrir-i Sükun Kanunu” ile basına yasaklamalar getirilmiştir.

Cumhuriyet döneminde ilk basın kanunu 1931 yılında ilan edilmiş olan Matbuat Kanunu’dur. Bu tarihten itibaren uzun bir süre daha basın, tek parti döneminin tedbirli tutumu ve sıkı denetimi altında tutulmuştur. 1946 yılında çok partili demokratik sisteme geçildiğinde ise yasal bazı düzenlemeler yapılarak basının üzerindeki kısıtlamalar kaldırılmıştır (Özgen, 2002:10). Dönemin siyasal iktidarı gerek dünya genelindeki değişimin teşviki ve ülke içinde demokrasi adına gerçekleştirilmesi zorunlu olan bazı düzenlemelerin yapılması adına basın üzerindeki basında sansür uygulamasını sonlandırmıştır.

Bu dönemde basın yasasında gerçekleştirilen olumlu düzenlemeler, 1950’li yıllarda, özellikle ortalarında, Demokrat Partinin iktidar döneminde, demokrasiyi ikinci

planda bırakan uygulamalarla sekteye uğramıştır. O dönemde basının en önemli gelir kaynağı olan resmi ilanlar, iktidarın elinde bir yaptırım aracına dönüşmüştür. Demokrat Parti liderleri kendilerine muhalif olan yayınların resmi ilanlarını keserek bu geliri Demokrat Parti yanlısı yayınlara bağlamıştır. “Besleme basın” tabiri bu durumun ifadesi olarak doğmuştur. Ayrıca matbaa gereçlerini ve kağıdı temin eden devlet olduğu için, muhalif basının bu ihtiyaçları karşılanmayarak, bu durum aleyhlerinde kullanılmıştır.

Genel olarak 1923’ten 1960’a kadar basının durumu kısaca incelendikten sonra 1945-1960 yılları arasında sanatın basın ve yayın hayatında nasıl yer aldığına değinebiliriz. Bu dönemin günlük gazeteleri arasında Cumhuriyet, Milliyet, Ulus, Akşam, Tan, Tercüman, Hürriyet gibi gazeteler yer almıştır. Bu tez kapsamında, 1945-1960 yılları arasında, gazete üzerinden bir sanat ortamı okuması için Cumhuriyet Gazetesi seçilmiştir. Bu seçimde en temel etken bu gazetenin dönemin aydınlarının bir araya geldiği bir ortam oluşturması ve kültürel içerikli yazılara sıklıkla yer verilmesi olmuştur.

Cumhuriyet Gazetesinin EK-1’de verilen listesinden de görüleceği üzere, çok partili dönem içinde birinci sayfada yer alan başyazılar, genellikle Nadir Nadi, Abidin Daver tarafından yazılmıştır. Nadir Nadi aynı zamanda Demokrat Parti’den Muğla Milletvekili olarak seçilmiştir.

“Sanat Bahisleri”, “Sanat Konuşmaları”, “Sanat”, “Sanat Dünyasında”, “Sanat Musahabeleri”, “Sanat Aleminde”, “Sergiler”, “Fikirler” gibi sütunlar altında haftalık yazılarda rastlanan yazarlar arasında Zahir Güvemli, Ahmet Hamdi Tanpınar, Selmi Andak, Mustafa Şekip Tunç, Fahreddin Kerim Gökay, İsmail Habib Sevük, Samih Nafiz Tansu, Bedri Rahmi Eyüboğlu yer almıştır. Ayrıca yine aynı sütunlar altında Adile Ayda, Necdet Evliyagil, Fakir Baykurt edebiyat, Muhsin Ertuğrul, Suad Taşer, Tevfik Sadullah, Lütfü Ay, Vasfi Rıza Zobu, Zahir Güvemli tiyatro, Refik Ahmed Sevgil opera ve bale, Nurettin Şazi müzik konularında yazılar yazmışlardır. Haluk Şehzuvaroğlu “Tarih, Bahisler” adlı sütunda tarihi olaylardan bahsetmiştir. Kültürel ve siyasi konularda, Hasan Ali Yücel’in düzenli olarak yazdığı “Köşemden” sütunu, “Düşünceler”, “Günün Mevzuları”, “İçtimai Bahisler” başlıklı sütunlarda da İsmail

Kemal Elbir, İsmail Habib Sevük, Cahid Tanyol, Yavuz Abadan, Esat Tekeli, Nurullah Kunter gibi yazarlar yer almıştır.

Fikret Adil, 1945-1947 yılları arasında, resim sergileri hakkında yazılar, 1951-1952 arasında Zahir Güvemli hem tiyatro ile ilgili haberleri hem de resim sergilerini, 1952-1959 arasında Selmi Andak “Sanat Aleminde” başlıklı sütununda, hem resim ve heykel sergilerine değinmiş, tiyatro, müzik ve edebiyat alanında haberlere yer vermiştir. Bedri Rahmi Eyüboğlu 1954-1959 yılları arasında, “Pazar Konuşmaları” daha sonra “Pazartesi Konuşmaları” olarak değişen haftalık sütununda sanat yazılarına yer vermiş, resim, edebiyat ve sergilerle ilgili fikirlerini, yurtdışına gittiği zamanlarda ise gittiği yerleri tanıtan yazılar yazmıştır.

Cumhuriyet Gazetesinde yayınlanan yazılar doğrultusunda, sanata yoğun bir ilginin olduğunu söylemek mümkündür. Özellikle günü gününe sergileri takip etme imkanı sağladığı için, bu dönemde hem grup hem de bireysel sergilerde bir artış olduğu gözlemlenmiştir. Sergilerle ilgili haberlerde eleştirinin ağırlıklı bir yaklaşım olduğunu söylemek mümkün değildir. Hatta bazıları sadece sergi tarihlerinin ve yerinin verildiği kısa ilanlar şeklinde de olabilmektedir. Yazılardan takip edilebildiği kadarıyla bu dönem içinde, basının tiyatroya olan ilgisinin de arttığı söylenebilir. Resim ve tiyatro alanında yazılmış olan yazılar diğer sanat dallarına oranla oldukça fazla yer tutmaktadır.

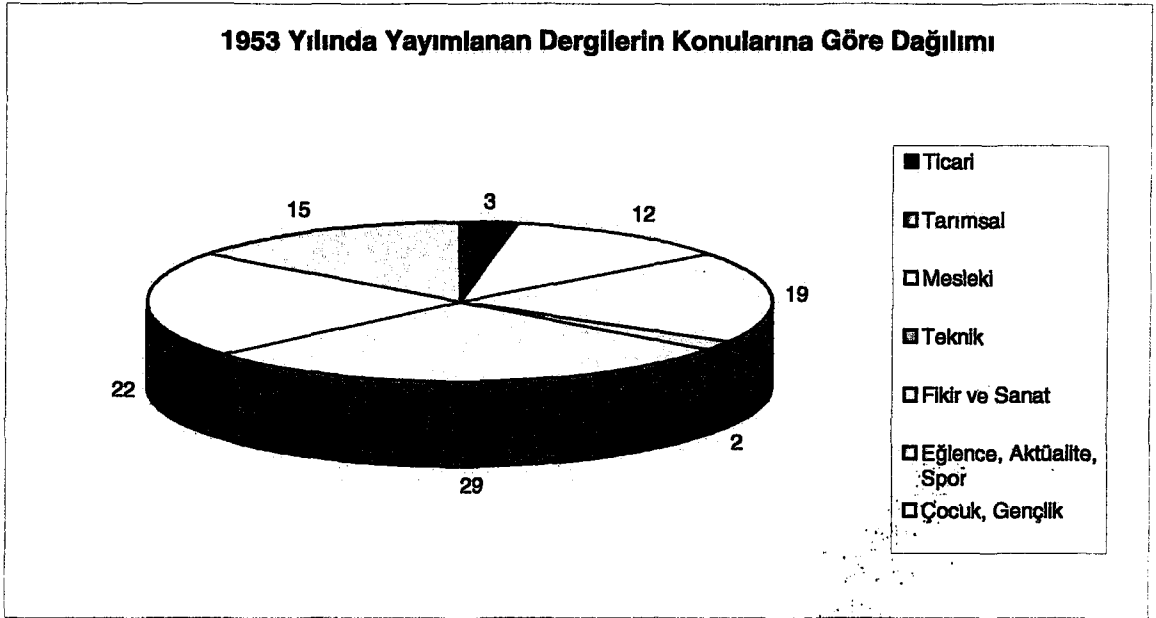
Dergiler

Eski dilde “Mecmua” olarak adlandırılan dergi kavramı yılda birkaç kez yayınlananlardan haftalık ya da aylık olanlarına kadar süreli yayınlara karşılık gelir. Osmanlı döneminde ilk Türkçe yayımlanan dergi olarak 1849 tarihli *Vakây-i Tıbbiye* kabul edilmektedir (Kocabaşoğlu, 1884: 4). Bu konuda bir başka görüş ise ilk derginin Münif Paşa tarafından 1861 yılında çıkarılmış olan Mecmua-i Fünûn olduğudur (Günyol, 1984: 85). Daha çok fen bilimleri ve tıp içerikli olan bu dergilerin arasına, XX. yüzyılın başından itibaren fikir ve sanat içerikli yayınlar da girmeye başlamıştır. Cumhuriyet’in ilk yıllarından itibaren dergi sayısında artış gözlenmiştir.

Genel olarak o dönemde yayımlanan dergilerle ilgili onar yıllık bir süreç izlenecek olursa, 1923-1933 yılları arasında ortalama 45 dergi, 1934-1944 yılları arasında ortalama 61 dergi, 1944-1954 yılları arasında 109, 1954-1964 yılları arasında ortalama 102 dergi yayımlandığı ve bu sayının 1970'lerden itibaren hızla azaldığı görülmektedir (Bu hesaplamalar Kocabaşoğlu, 1984: 4,5'te verilen tabloya göre yapılmıştır). Cumhuriyetin ilk on yılı söz konusu olduğunda en çok sayıda dergi yayımlanan yıl 1931, 69 dergi, ikinci on yıl içinde 1939 yılında 139 dergi, üçüncü on yılda 1948'de 294 dergi yayımlanmıştır. Bütün bu rakamlar incelendiğinde, dergi sayısındaki artış, okuma-yazma bilenlerin sayısının artmış olmasıyla doğrudan ilişkili olarak, 1940 yıllardan itibaren ve çok partili yaşama geçildiği dönemle birlikte özellikle 1960'lı yılların sonuna kadar yükselen bir grafik göstermektedir. Söz konusu olan bu dönem içinde dergilerin dağıtımının büyük bir bölümü Ankara ve İstanbul merkezli olmuştur. Özellikle halkevlerinin kurulması ile birlikte taşrada da dergi yayınında bir artış olduğu tespit edilebilmektedir. Dergilerin Ankara, İstanbul ve taşrada dağılımının nasıl olduğuna dair sayısal değerine bir örnek olarak, 1953 yılında yayımlanan 119 dergiden 90'ının Ankara ve İstanbul'da, 29'unun da taşrada yayımlanmış olması verilebilir.

Dergilerin konulara göre dağılımında dikkati çeken en önemli özellik kültürel ve sanatsal yayınların 1923-1963 yılları arasındaki dönemde en yüksek sayıları vermesidir. 1923 yılında bu sayı 14'ken, 1953 yılında 29'a çıkmıştır. Bunun dışında eğlence, spor, aktüalite konulu dergilerin sayıları da 1950'li yıllarda artış göstermiş, bu sayı 1953 yılında 22'yi bulmuştur. Aynı dönemde, mesleki konularda yayımlanan dergi sayılarında da artış söz konusu olmuştur (1953 yılında 19 dergi). Cumhuriyet'in ilk yıllarından 1950'li yıllara kadar dini içerikli yayın olmamasına karşın 1953'te bu durumun değiştiği görülmekte, 1953 yılında bir dini içerikli dergi olmakla beraber 1963 yılında bu sayı üçe çıkmıştır. 1953 yılındaki verilere göre dergilerdeki konu dağılımı aşağıdaki tabloda, Tablo 1.1, gösterilmiştir.

Tablo 1. 1: 1953 Yılında Yayımlanan Dergilerin Konularına Göre Dağılımı

1923-1933 yılları arasında fikir ve sanat içerikli dergiler arasında, *Resimli Ay*, *Hayat Mecmuası*, *Fikirler*, *Meşale* gibi dergileri saymak mümkündür. Bu dergilerin yazar kadrosunda edebiyatçıların ağırlıkta olması söz konusudur. Bu nedenle edebi sanatlar yoğunlukla işlenmiş, bunun yanında güzel sanatlara da yer verilmiştir. Örneğin, *Hayat Mecmuası*'nın yayın amaçları arasında, "Türk ulusu ruh gücünü büyük edebiyatçıların, ressamların yapıtlarında, yüksek mimarisinde bulacaktır. Hayat, sanat sevgisinin ve zevkinin artmasına çalışacaktır" düşüncesi yer almaktadır (Günyol, 1984:88).

1933 tarihinden itibaren, 15 Ocak – 3 Haziran 1936 yılları arasında çıkan Kültür Haftası, 1938-1943 yılları arasında İnsan dergisi, Çığır (1933-1948) gibi dergileri saymak mümkündür. 1945'ten önce yayın hayatına başlayıp, bu dönem içinde devamlılık gösteren dergiler arasında, 1933'ten 1950'ye kadar yayınlanmış olan Ankara Halkevi'nin "milli bir kültür dergisi" olarak nitelenen *Ülkü*, 1935-1948 yılları arasında Atatürkçü sanat dergisi *Yücel*, 1931 yılında yayınlanmaya başlayan *Arkitekt*, 1939'dan 1948'e kadar çıkan *Güzel Sanatlar Dergisi*, gibi dergileri saymak mümkündür.

1933 yılında Ankara'da çıkarılmaya başlanan Varlık, düşün ve sanat dergisi, Yaşar Nabi Nayır tarafından 1946 yılında İstanbul'a taşınmış ve dönemin sanat ve

edebiyatının gelişiminin izlenebileceği önemli kaynaklardan biri olmuştur. Bu tez kapsamında Varlık Dergisi'nde yapılan taramada derginin güncel sanat ortamını yakından takip ettiği ve çeşitli şekillerde okuyucularını bu konularda bilgilendirdiği tespit edilmiştir. Daha çok edebiyat ağırlıklı olan dergide plastik sanatlarla ilgili olarak, 1950'li yıllara kadar Melih Cevdet Anday'ın "İçeride Sanat ve Fikir Hareketleri" adlı köşesi ile derginin kapak arkasında yer alan, Varlık tarafından hazırlanmış "Aydın Olayları" bölümünde plastik sanatlara dair görüşler ve sergi haberleri, eleştirileri yer almıştır. 1951 yılında dergide yer almaya başlayan "Güzel Sanatlar" adlı bölüm yer almaya başlamış, yine burada dönemin sanat olayları ele alınmıştır. Daha önce Cumhuriyet Gazetesi'nde sergi haberleri yazan Zahir Güvemli 1952 yılından itibaren Varlık'ın sergi haberlerini yazmaya başlamış ve uzun bir süre bu görevi devam ettirmiştir. Bu köşenin ismi zaman zaman, "Aydın Sergileri", "Yeni Sergiler", "Sergiler" gibi isimler almıştır. Bununla birlikte yine Cumhuriyet Gazetesi'nin vazgeçilmez yazarlarından Bedri Rahmi Eyüboğlu, Varlık'ta "Resim Sanatı" başlıklı köşede yer almıştır. Yine aynı başlık altında Nurullah Berk'in makalelerine rastlamak mümkündür. Günümüzde de varlığını sürdüren dergide 1945-1960 yılları arasında çıkan sanat yazılarının dökümü EK- 2'de verilmiştir.

1947 yılında Selçuk Milar'ın kurduğu, sadece iki sayı çıkmış olan sanat dergisi *Eser*, 1949 yılında sekiz sayı olarak yayınlanan *Yaşayan Sanat*, 1954'ten 1984'e kadar yayınlanan edebiyat ve sanat dergisi *Yeditepe*, 1952-1955 yılları arasında 1952-1955 yılları arasında fikir ve sanat dergisi *Yenilik*, 1953 yılında, *Türk Düşüncesi* ve *İstanbul* dergileri, 1954 yılında *Yeni Ufuklar*, *Forum*, haftalık aktüalite dergisi olan *Akis* (Metin Toker) ve aylık sinema-tiyatro dergisi olan *Senaryo* (Tevfik Sadullah), 1955 yılında aylık fikir ve sanat dergisi *Mavi* (Teoman Civelek), 1956-1971 yılları arasında *Sanat Dünyası*, 1956-1978 arasında magazin içerikli *Hayat* dergisi, 1957-1961 arasında kadar *Dost* gibi dergiler yayınlanmıştır.

Görüldüğü üzere, sanat alanında yayınlanan ilk dergi olduğu düşünülen Osmanlı Ressamlar Cemiyeti Mecmuası'ndan 1960'lı yıllara kadar dergi sayısında dikkate değer bir artış vardır. Dergiler de gazeteler gibi, dönemin sanat ortamının nasıl olduğuna, kimlerin, hangi konular üzerinde durduğuna tanıklık ederek bir panorama oluşturulmasına yardımcı olan kaynaklardır.

Bu dönemde fikir ve sanat içerikli dergilerde isimlerine en çok rastlanan yazarlar arasında, Nurullah Berk, Malik Aksel, Abidin Dino, Nuri İyem gibi sanatçılara, Türk sanatı ile ilgili olarak Suut Kemal Yetkin, Celal Esad Arseven ve Oktay Aslanapa vardır. Ayrıca Melih Cevdet Anday, İsmail Hakkı Baltacıoğlu, Burhanettin Batıman, Sabahattin Eyüboğlu, Atilla İlhan, Tahsin Öz, Kaya Özsezgin, Sezer Tansuğ, Cahit Tanyol ve Suat Taşer de dönemin sanat yazınında değinilmesi gereken isimler arasındadır.

1945-1960 döneminde dergilerde, sanat başlığıyla taranmış olan makalelerin çoğunlukla kuramsal ağırlıklı olduğunu söylemek mümkündür. En çok değinilen konular arasında, sanat ve sanatçı ilişkisi, sanatın toplumsal yanı, politika ve sanat arasındaki ilişki, modern sanatlar ve yeni sanat anlayışları, sanat eleştirisinin niteliği, sanatçının kişiliği, ve özellikle 50'lerin ortalarından itibaren soyut sanat anlayışı yer almıştır. Bunların yanı sıra, yabancı eleştirmen ve sanat tarihçilerinin çeviri makalelerine, Avrupa, Osmanlı, Türk ve İslam sanatlarına ve geleneksel el sanatlarına yer verilmiştir.

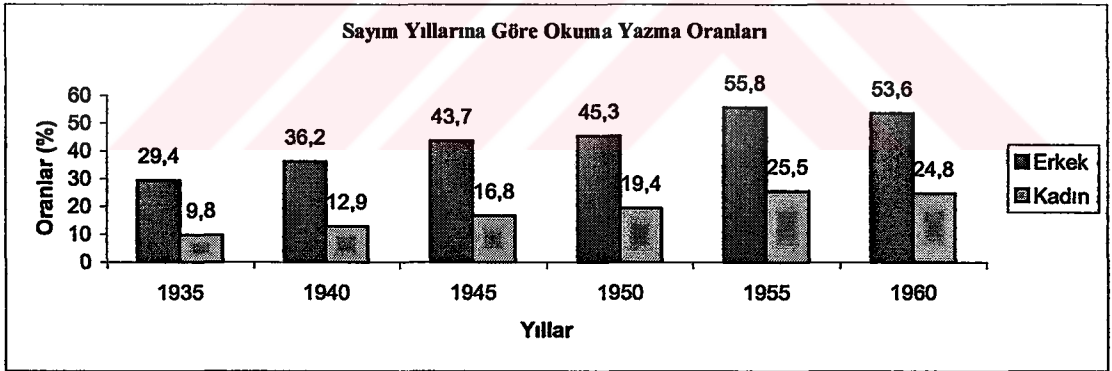
Kitaplar

XVIII. yüzyılda, Sait Efendi ve İbrahim Müteferrika'nın kurduğu ilk matbaa ile yayın hayatına öncelikle dini yayınların basılmasına izin verilerek başlanmıştır. Zamanla çeşitli sözlüklerin ve özellikle gazete, bülten, dergi gibi süreli yayınların basımı ile yaygınlık kazanmıştır. XX. yüzyıla gelindiğinde Osmanlı yayınlanan kitapların çoğunlukla Fransızca yayınlar ve ağırlıklı olarak tarihsel içerikli olduğunu görmek mümkündür. Bunların haricinde Osmanlıca yayınlar da yer almıştır. Bunlara örnek olarak 1901 yılında Mihran matbaasında basılmış olan “Meskukat-ı Kadime-i İslamiye” (İslamiyet'in Eski Sikkeleri), Şemseddin Sami tarafından yazılmış iki ciltlik, “Kamus-ı Türki” (Türkçe Sözlük) verilebilir. Yine, bu yıllarda, Maarif Vekaleti tarafından bastırılmış olan, Halil Edhem'in hazırladığı, “Müze-i Hümayun Kurşun Mühür Kataloğu” (1903), 1908 yılında ise Celal Esad tarafından yazılmış ve daha sonra Sanat Ansiklopedisi adıyla genişletilecek olan “Islıhat-ı Mimariyye”, 1910 yılında yine Celal Esad'ın “Eski İstanbul Abidat ve Mebanisi”, 1915 yılında Matbaa-i Amire tarafından basılan “Resim Usul-i Tedrisi” yayınlanan eserler arasındadır.

XX. yüzyılın ilk çeyreğinden itibaren, Osmanlı topraklarında yapılan, hem dış hem de iç kaynaklı araştırmalar, Osmanlı-İslam-Türk Sanatı ile ilgili sanat tarihi yazımını başlatmakla beraber, Cumhuriyet'in ilk yıllarında bu durum ivme kazanmış ve kültür politikasının bir parçası olarak bir tarih bilinci oluşturulma çabasına girilmiş, bunun sonucu olarak da sanatı konu alan kitapların büyük bir bölümü sanat tarihi konularını oluşturmuştur.

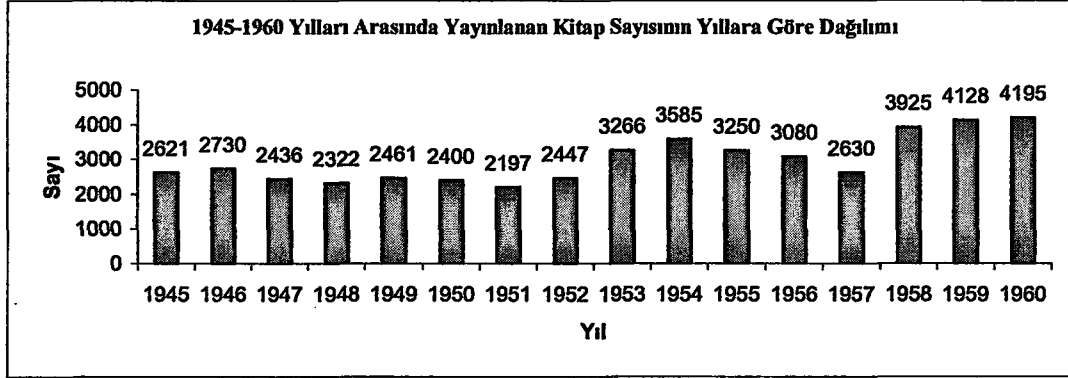
Tezin asıl konusu olan 1945-1960 yıllarında Türkiye’de yayın hayatının bir parçası olan sanat içerikli kitaplara geçmeden önce, belirtilmesi gereken önemli bir nokta, Cumhuriyet’in ilanı ve ardından gelen inkılaplar kapsamında gerçekleştirilen, Latin harflerinin kabulü ve dilin sadeleştirilmesi çalışmaları okuma yazma oranlarında ve bununla bağlantılı olarak kitap basımında bir gelişmeyi beraberinde getirir. Devlet İstatistikleri Enstitüsünün vermiş olduğu rakamlara göre (Kongar, 2001) 1935-1960 yılları arasında yapılan nüfus sayımına göre erkek ve kadınların okuma-yazma oranları yüzde olarak aşağıdaki grafikte (Tablo 2.1) verilmiştir.

Tablo 2.1: Sayım Yıllarına Göre Okuma Yazma Oranları (1935-1960)

1945-1960 yılları arasındaki döneme bakıldığında Türkiye’de basılan kitap sayısında inişli çıkışlı bir grafik izlenmektedir. 1950’lerin son yıllarından itibaren bu oranın yükseldiği ve süreklilik sağladığı görülmektedir. Aşağıdaki grafikte, (Tablo-2.2) basılan kitap sayısının yıllara göre dağılımı, Mülâyim’in (1998) “Cumhuriyet’in Kültür Kronolojisi” adlı kitabında verdiği rakamlarla hazırlanarak gösterilmiştir. Bu dönem okuma-yazma oranının da yükselişe geçtiği bir dönemdir.

Tablo 2.2: 1945-1960 Yılları Arasında Yayınlanan Kitap Sayısının Yıllara Göre Dağılımı

1945-1960 yılları arasında sanat kitaplarına gelindiğinde (EK-4), Türk sanat tarihi yazınına ağırlık verildiğini saptamak mümkündür. Bu yıllarda hazırlanan yayınlar arasında, 1923 yılından itibaren hızlanan kazı çalışmalarının sonuçları olarak Anadolu'nun çeşitli bölgelerinden örnekler içeren arkeolojik kitaplar, bunun yanında mimari ile ilgili kapsamlı yayınlar görülmektedir. Bunlara verilecek en önemli örneklerden olan 1946 yılında basılan Sedat Çetintaş tarafından yazılmış, "Türk Mimari Anıtları, Osmanlı Devri: Bursa'da İlk Eserler" ve "Bursa'da Murat 1 ve Bayezid 1 Binaları" adlı iki kitap yer almaktadır. Mimarlık kitaplarında işlene bir başka konu da dönem mimarlığıdır. Buna örnek olarak, 1950 tarihli Ernst Diez imzalı "Karaman Devri Sanatı" adlı kitap verilebilir. Aynı zamanda konut mimarisi de ele alınan konular arasında gelmektedir. Ayrıca, Türk el sanatları, süsleme sanatları gibi konularda da yayınlara rastlamak mümkündür.

1945-1960 yılları arasında yayınlanan kitapların bir bölümünü de genel sanat tarihi konulu yayınlar oluşturmaktadır. Bunlar arasında Batı sanatlarına rastlamak mümkün olduğu gibi Osmanlı ve İslam sanatları ile ilgili yayınları da görmek mümkündür. Bu dönemde yapılan önemli çalışmalardan biri, 1946 yılında yayınlanmaya başlayan Mazhar Şevket İpşiroğlu tarafından yazılan "Avrupa Sanatı ve Problemleri" adlı eserdir. Yine aynı yıl içinde Burhan Toprak'ın yazmaya başladığı "Sanat Şaheserleri" adlı kitap fasiküller halinde yayınlanmıştır. Celal Esad Arseven'in 1952 yılından başlayarak 1972 yılına kadar sürecek olan "Türk Sanatı Tarihi" adlı on dört fasikülden oluşan eseridir. Ayrıca Arseven, aynı yıllarda "Sanat Ansiklopedisi"

üzerinde de çalışmıştır. Ernst Diez ve Oktay Aslanapa'nın "Türk Sanatı" başlıklı ortak çalışmaları da 1955 yılında yayınlanmıştır. Bu dönemin sanat yazınında, kitaplar bağlamında sanat tarihi enstitünün ağırlığını ve sanat tarihi araştırmalarının yoğunlaşmasını izlemek mümkündür. Ayrıca, yine bu dönem sanat yazınında karşılaştığımız bir diğer yazar grubu da sanatçılardır. 1950 yılında Nurullah Berk'in yazdığı "Peinture Turquie" ve 1951'de "Belliniler", Refik Epikman'ın "Rubens'in Sanatı" gibi kitaplar örnek olarak verilebilir.

Yine aynı dönemde sanat tarihi yazınında değinilmesi gereken noktalardan biri de çeviri yayınlardır. Türk araştırmacılarının yanı sıra sanat tarihi yazınına önemli katkısı olan çeviri yayınlar içinde ağırlığın kuramsal konularda olduğunu söylemek mümkündür. Sanat düşüncesi, sanat yapıtı ve yaratımı gibi konulara yer verilmiştir. Örneğin, 1949 tarihli "Sanatta Yaratıcılığın Sırrı" Stefan Zweig tarafından yazılmıştır. Kuramsal konuların yanında Avrupa Sanatı ve sanatçıları ile ilgili yayınlara da rastlamak mümkündür. 1946'da Ulrich Christoffel tarafından yazılan "Rembrandt", 1949'da Andreas Rumph'un "Yunan ve Roma Sanatı" verilebilecek örnekler arasında yer almaktadır.

1945-1960 yıllarında sanat konulu yayınlarla ilgili olarak, çeşitli konular üzerinde daha sonraki araştırmalara ışık tutacak nitelikte bir kaynak oluşturulması açısından önemli bir dönem olduğunu söylemek mümkündür. Türk sanat tarihi yazınının oluşmasında bu yılların ağırlıklı etkisi görülmektedir. Sözü edilen bir çok kitap günümüzde de araştırmacıların başvuru kitapları arasında yer almaktadır.

5. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Türkiye’de kültürel değişimi, Osmanlı Batılılaşmasından günümüze kadar getirilebilecek bir süreklilik izler. XVIII. yüzyıldan 1923’ e kadar kültürel değişim sürecinin birinci evresidir. 1923’ten günümüze kadar gelen süreç ise ikinci evredir. Her iki evrede de tespit edilebilecek temel kavramlardan biri “ikilem”dir. Yönetici sınıf ve halk arasındaki ikilem Türkiye’de kültürel değişimle belirginleşen bir sorundur.

Yönetim biçimi mutlakiyet olan Osmanlı İmparatorluğu’nda yönetici padişaktır. Halk ise tebaa durumundadır. Batılılaşma ile birlikte yönetimin temel amacı modernleşerek çağı yakalamak olmuştur. Avrupa örnek alınmıştır. Bu yönelim askeri alanda uygulanmıştır. Kültürel değişimin en büyük etki alanı yönetici sınıf olan saray ve Tanzimat’la birlikte yetişen sınırlı bir aydın kesimi üzerindedir. Batının yaşadığı aydınlanma çağı bütün yapılarıyla içselleştirilmemiş sadece biçimsel bir değişim olarak kalmıştır. Batıda toplumsal etkinin büyük payı olan aydınlanma, Osmanlıda sadece bir üst sınıf hareketi olarak gerçekleşmiş, toplumsal fayda düşünülmemiştir.

İkinci evre olan Cumhuriyet ise kendi içinde iki evreye ayrılır. Birinci bölümü, 1923 yılındaki kuruluşundan 1945 yılına kadar getirilebilecek “Tek Parti Dönemi” oluşturur. Tek Parti Dönemi’nde yönetim biçimi devletçilik, laiklik, milliyetçilik, halkçılık, inkılapçılık, cumhuriyetçilik ilkeleriyle belirlenmiştir. Yönetici sınıfı asker ve sivil bürokratlar oluşturur. Halk bu kez tebaa değil yurttaştır. Amaç, modernleşerek çağdaş milletler seviyesine ulaşmaktır. Bu amacın uygulama alanını ekonomik, kültürel, bilimsel, topyekün bir kalkınma alanıdır. Özellikle İnönü döneminde, 1938’den sonra Batı bilimi ve teknolojisi Batı kültüründen bağımsız bir şekilde algılanmamış, bilim ve teknik alanda ilerlemenin bütünsel bir yapı olduğu ön görülerek, bu bütünsel yapının topluma uygulanması amacıyla çok çeşitli alanlarda

devrimler yapılmıştır. Çağı yakalama hedefinde izlenen yol kültürel kalkınmayla modernleşmenin sağlanmasıdır.

Osmanlı'da Yirmisekiz Çelebi Mehmed'in Paris'e elçi olarak gitmesiyle birlikte geleneksel sanat yeni bir esin kaynağıyla karşılaşmıştır: Paris merkezli Avrupa Sanatı. XIX. yüzyıl içinde bu kaynağın alanı tüm Avrupa'ya yayılmıştır. Cumhuriyet'in kurulması aşamasında Avrupa'nın etkisi özellikle kültürel değişime katkısı açısından önemlidir. Osmanlı döneminde XIX. yüzyılın ikinci yarısında başlayan sanatçı trafiği -gelen ve giden- Cumhuriyet döneminde ivme kazanmıştır. Cumhuriyet'in bütüncül kültürel kalkınma politikasında sanat, bir ulusun kurulmasında ana araçlardan biri olarak görülmüş ve sanatın yaygınlaşması devlet tarafından desteklenmiştir.

Cumhuriyet modernleşmesinin Osmanlı modernleşmesinden en belirgin farkı, bu çağdaşlaşmanın merkezine halkın eğitilmesinin konulmasıdır. Yöneticilerden ve aydınlardan oluşan üst sınıf ile halk arasındaki ikilemi eğitim yoluyla kapatılmaya çalışılarak, kültürel değişim yaygınlaştırılmaya çalışılmıştır. Geleneksel olanın yerini modernin alması doğrultusundaki bu çaba, toplumun büyük bir kesimi için içselleştirilmiş bir dönüşüm değildir. Bunun en temel nedeni ise bu dönüşümün, toplumsal gereksinimlerden dolayı, toplumun içinde kendiliğinden gelişmemiş olmasıdır. Bunu aksine kültürel değişim iktidarın empoze ettiği bir dönüşümdür ve bu bağlamda Cumhuriyetin ilk döneminde "halka rağmen halk için" söylemi ön plana çıkmıştır.

1940'lı yılların sonlarına doğru toplumun önemli bir kesiminde değişimin benimsenmemiş olması, halkın kendisine yakın bir iktidar söylemi arayışına cevap bulması ile yeni bir süreç başlamıştır. 1946 yılında kurulan Demokrat Parti ile tek partili yönetime muhalif bir yapı oluşmuş, demokrasi adına önemli bir hamle yapılmıştır. Demokrat Parti'nin 1950'de seçimleri kazanarak iktidara geçmesi ile yeni bir dönem başlamıştır.

Bu dönemde de hedef modernleşerek çağı yakalamaktır. Amerika ile ilişkilerin bu dönemde yoğunlaşması, Avrupa temelli çağdaşlaşma modelinin yerine Amerika'yı getirmiştir. Bu yaklaşım iktidarın dışa açılma politikasını biçimlendirmiştir. Bunun

en belirgin göstergesi, ekonomide devletçilik ilkelerinden uzaklaşılması ve liberal ekonominin ön plana çıkmasıdır. Liberal ekonomi ile kırsal kesim öne çıkmış, bir ticaret burjuvazisi yaratılmaya çalışılmıştır. Dışa açılma politikasının sonucu olarak, Amerika ile kurulan yakın ilişkiler ve alınan para yardımlarıyla, teknolojik gelişme sağlanmıştır. Bunun sonucu olarak tarımsal alanda makineleşme hız kazanmıştır. Bu hızla, tarım alanlarında genişleme sağlanmış, ihracat ve ithalat artmıştır. Diğer taraftan makineleşme kırsal kesimde topraksız veya küçük toprak sahibi olan köylüyü işsiz bırakmış, sanayileşme hızı tarımdaki gelişmeye yetişemediği için yeni iş imkanları oluşmamıştır.

Köylünün yeni iş imkanları arayışına girmesi kentlere doğru göçü beraberinde getirmiştir. 1950’li yıllarda nüfusun da hızlı bir artış göstermesi ile birlikte göç, kentlerde konut sıkıntısı başlamasına ve köyden gelen yığınların konut sorunu ile karşılaşmasına neden olmuştur. Günümüzün çarpık kentleşme sorunlarının temeli olan gecekondulaşma bu dönemde başlamıştır. Köyden göç edenler kent koşullarına uyum sağlayamamış, kentlileşememiş, gecekondulaşma varoş olarak bilinen, bir “kent içinde kent” olgusunu yaratmıştır. Bütün bunlarla ilişkili olarak, müziği ve yaşam biçimi (racon) ile birlikte Arabesk kültür olarak tanımlanan kendine özgü bir popüler kültür oluşmaya başlamıştır.

Kültürel değişim, XVIII. yüzyıldan, itibaren sanat ortamına etki eden bir olgudur. Cumhuriyetin ilk evresinde kültür politikasının bir parçası olan sanat, 1950’lerde ekonomik kalkınmaya yönelik iktidarın desteğinden yoksun kalmıştır. Kültür politikasındaki gerilemeye karşın, Cumhuriyet’in birinci evresinde kültürel ve sanatsal alanda yetişmiş olan sanatçı kuşakları, 1945-1960 yılları içinde sanat ortamında etkinliği verimli bir biçimde sürdürmüşlerdir. Gelişen iletişim olanakları, sergi, yayın, kongre ve çeşitli konularda tartışma ortamlarının yaratılmasında etkili olmuştur.

1945-1960 yılları arasında yayın hayatının sanat ortamına etkisi değerlendirildiğinde, özellikle basının sanat olaylarını yakından takip etmesi dikkati çekmiştir. Sanat ve basının birbiriyle ilişkisi dinamik bir ortamı oluşturmuştur.

Dışa açılma, ivmenin artmasında etkilidir. Sanatçılarımız Avrupa ve Amerika sanat merkezlerinde daha etkin rol almaya başlamışlardır. Bu dönemde, Cumhuriyet'in ilk evresinde sanat eğitiminin gelişmesi için getirilen Leopold Levi ve Rudolph Belling gibi yabancı sanatçılar akademideki yerlerini yetişen bu kuşağa devretmişlerdir. Böylece dışarıdan sanatçı beklentisi olmadan sanat ortamı, sanatçılarımızla gelişme göstermiştir. Sanatta devlet desteğinin azalması bireysel yönelimleri beraberinde getirmiştir. Plastik sanatlar alanında, galerilerin açılması, bankalar gibi özel sektör kuruluşlarının koleksiyon oluşturmaya başlamaları bu hareketliliğin göstergelerindendir. Ekonomide olduğu gibi sanatta da dışa açılma söz konusu olmuş, bazı sanatçılar yurtdışındaki belirli sanat merkezlerine yerleşmişlerdir. Bununla beraber, yurtdışından sergiler gelmesi ve buradaki sanatçıların dışarıdaki sergilere katılmaları karşılıklı iletişimi arttırmıştır. Dönemin etkin sanat yaklaşımı olan soyut akım, bütün bu sebeplerden ötürü eşzamanlı olarak uygulama alanı bulmuştur. Sanat için sanat söyleminin önem kazanmasıyla, halkla zaten tam anlamıyla bir ilişki, yakınlaşma sağlayamamış olan sanat, belirli bir aydın kesimin zevki olarak kalmıştır.

Demokrat Parti'nin demokrasi anlayışı 1950-1960 yılları arasında diktaya doğru bir yönelen ve kuruluş söylemiyle kesinlikle çelişen bir yapı göstermiş, 1960'a doğru üniversiteler başta olmak üzere, aydın çevreler iktidarın antidemokratik yönetimine tepki göstermeye başlamıştır. İşsizlik, yüksek enflasyon, , hazine açığı ve dış borçlar gibi ekonomik nedenlerle toplumun tüm kesimlerinde görülen hoşnutsuzluk, demokrasinin yeniden ayağa kalkması adına askeri bir hamle, bir ihtilalle sonuçlanmıştır. Bu askeri darbe Türkiye için yeni bir evrenin başlangıcıdır.

Sonuç olarak kültürün değişken ve devingen bir olgu olduğunu ve toplumsal alanda bir yayılım gösterdiği sürece etkili olabileceğini söylemek mümkündür. Güvenç'in (2003:103) de değindiği gibi; "Kültür değişir. Değişime uyum yoluyla gerçekleşir...kültürler zaman boyutu içinde, doğal çevreye uyum gösterir. Kültürler, yayılma, ödünç alma, öykünme, vb. yollarla komşularına da benzerler...Sistemin belli bir kesimindeki değişimler, geri kalan kurumları, bu yeni duruma uymaya zorlar". Cumhuriyetin ilk evresinde görülen değişimin niteliği eğitimle toplumsal değişimi sağlamak olmuştur. Bu süreç 1950'den itibaren sekteye uğrar. Bunun sebebi de Güvenç'in sözüne ettiği uyum sürecinin bu dönemde sarsılmasıdır. Osmanlı

Batılılaşmasının başlattığı değişim sürecinde çağı yakalama düşüncesine, Cumhuriyetin ilk evresinde kurumsallaşma ile süreklilik kazandırılmaya çalışılmış, 1950’ler ise bu sürekliliği kesintiye uğratmıştır.

KAYNAKLAR

- Abadan, Y.**, 1945. Halkevleri ve Rejimimiz, *Cumhuriyet*, 26 Şubat, 2.
- Alsaç, Ü.**, 1976. Türkiye'deki Mimarlık Düşüncesinin Cumhuriyet Dönemindeki Evrimi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Akşin, S.**, 2002a. Siyasal Tarih (1908-1923), *Türkiye Tarihi 4 Çağdaş Türkiye 1908-1980*, 27-127, Cem Yayınevi, İstanbul.
- And, M.**, 1973. 50 Yılın Türk Tiyatrosu, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- Andak, S.**, 1954a. Mayanın Kapanmaması İçin Sergi, *Cumhuriyet*, 8 Haziran, 5.
- _____, 1954b. Maya Yaşayacak, *Cumhuriyet*, 26 Haziran, 4.
- _____, 1954c. V. Beynelminel Sanat Tenkidçileri Kongresi, *Cumhuriyet*, 17 Eylül, 9.
- _____, 1954d. Beşinci Milletlerarası Sanat Tenkidçileri Kongresi, *Cumhuriyet*, 17 Temmuz, 4.
- _____, 1954e Milletlerarası Sanat Tenkidçileri Kongresi, *Cumhuriyet*, 11 Eylül, 4.
- _____, 1955. B.M.M. İçin Tablo Yapacak Ressamların Gidecekleri Vilayetler, *Cumhuriyet*, 13 Eylül, 4.
- Anonim**, 1953, Prof. Belling Ne Diyor?, *Cumhuriyet*, 1 Kasım, 3. Anıt Kabir İlavesi.
- Arsal, O.**, 2000. Modern Osmanlı Resminin Sosyolojisi (1839-1924), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul
- Asiliskender, B.**, 2003. Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Mimaride "Modern" Kimlik Arayışı; Sümerbank Kayseri Bez Fabrikası Örneği, *Yüksek Lisans Tezi*, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Atabek, E.**, 2003. Modern Dünyada Değer Kayması ve Gençlik, Alkım Yayınevi, İstanbul.
- Ateş, T.**, 2003. Cumhuriyet'in 80 Yılı, *İktisat Dergisi*, 404, 89-94.
- Ay, L.**, 1949, Devlet Tiyatrosu Nasıl Doğdu, *Cumhuriyet*, 23 Ağustos, 2.
- Ayça, E.**, 1999. Sinemamız Yerlidir..., *Cumhuriyet'in Renkleri, Biçimleri*, 120-130, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul.

- Baban, C.**, 1945a. Köy Enstitüleri, *Cumhuriyet*, 1 Nisan, 2.
- _____, 1945b. Köy Enstitülerindeki Öğretmen ve Ödevi, *Cumhuriyet*, 7 Nisan, 2.
- Batur, A.**, 1998. 1925-1950 Döneminde Türkiye Mimarlığı, *75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık*, 209-234, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- Berk, N. ve Özsegin, K.**, 1983. Cumhuriyet Dönemi Türk Resmi, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- Berk, N. ve Gezer, H.**, 1973. 50 Yılın Türk Resim ve Heykeli, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- Cezar, M.**, 1971. Sanatta Batı'ya Açılış ve Osman Hamdi, Türkiye İş Bankası kültür Yayınları, İstanbul
- Çavdar, T.**, 1995. Türkiye'nin Demokrasi Tarihi (1839-1950), İmge Kitabevi, Ankara.
- _____, 2004. Türkiye'nin Demokrasi Tarihi (1950'den Günümüze), İmge Kitabevi, Ankara.
- Duben, İ. A.**, 1983. Türk Resmi ve Eleştirisi 1900-1950, *Doktora Tezi*, Mimar Sinan Üniversitesi, İstanbul.
- Elvan, N.**, 2005. 50'ler Dönüşüm Yıllarıdır, *Resim Tarihimizden: İş ve İstihsal 1954 Yapı Kredi Resim Yarışması Sergi Kataloğu*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Erbay, F., Erbay, M., Erbay, N.Ö.**, 2004. Cumhuriyet Dönemi Sanatsal Değişiminin Yayınlar Yansıması, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Erol, T.**, 1984. Günümüz Türk Resminin Oluşum Sürecinde Bedri Rahmi Eyüboğlu, Cem Yayınevi, İstanbul.
- Evliyagil, Ş.**, 1947. Halkevlerinin Dünü ve Yarını, *Cumhuriyet*, 23 Şubat, 2.
- Eyüboğlu, B.R.**, 1951. Bugünkü Resim, *Cumhuriyet*, 26 Aralık, 2.
- _____, 1954. Bir İki Üç, *Cumhuriyet*, 20 Eylül, 2.
- _____, 1956a. Bizim Koruyucu Meleğimiz, *Cumhuriyet*, 1 Ekim, 2.
- _____, 1956b. Başbakana Mektup, *Cumhuriyet*, 26 Ekim, 3.
- _____, 1993. Bu Anadolu Var Ya, Bilgi Yayınevi, Ankara.
- _____, 1995. Resim Yaparken, Bilgi Yayınevi, Ankara.
- _____, 2003. Kiraz Ayı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- Kültür Yayınları, İstanbul.

- Eyüboğlu, S., 1997.** Sanat Üzerine Denemeler ve Eleştiriler, Cem Yayınevi, İstanbul.
- Fındıkoğlu, Z. F., 1947.** Köy Enstitülerinin Dayandığı Esaslar, *Cumhuriyet*, 22 Mart, 2.
- Giray, K., 1997.** Müstakil Ressamlar ve Heykeltıraşlar Birliği, Akbank Kültür ve Sanat Yayınları, İstanbul.
- Gültekin, G., 2000.** Türk Resminde Soyut Eğilim (Batı'dan Etkilenme Durumu), *Celal Esad Arseven Anısına Sanat Tarihi Semineri Bildirileri*, Mimar Sinan Üniversitesi, İstanbul.
- Günyol, V., 1984.** Cumhuriyet Sonrası Sanat ve Edebiyat Dergileri, *Türkiye'de Dergiler Ansiklopediler (1849-1984)*, 85-122, Gelişim Yayınları, İstanbul.
- Güvemli, Z., 1968.** Başlangıçtan Bugüne Türk ve Dünya Sanat Tarihi, Varlık Yayınları, Ankara
- Güvenç, B., 2003.** İnsan ve Kültür, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Haydaroğlu, M., 2001.** 101 Dergi Dünden Bugüne Türkiye'nin Dergileri, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Hilav, S., 2002.** Düşünce Tarihi (1908-1980), *Türkiye Tarihi 4 Çağdaş Türkiye 1908-1980*, 383-414, Cem Yayınevi, İstanbul.
- Hobsbawn, E., 1996.** Kısa 20. Yüzyıl 1914-1991 Aşırılıklar Çağı, Sarmal Yayınevi, İstanbul.
- İskender, K., 1990.** 1950-1990: Türk Resminin Gelişim Süreci İçinde "Çağdaşlık" Kavramının Anlamı, *Sanat Çevresi*, 140, 22-24
- Kaçmazoğlu, H.B., 1988.** Demokrat Parti Dönemi Toplumsal Tartışmaları, Birey Yayıncılık, İstanbul.
- Kahraman, H.B., 2003.** Kitle Kültürü Kitlelerin Afyonu, Agora Kitaplığı, İstanbul.
- Katoğlu, M., 2002.** Cumhuriyet Türkiye'si'nde Eğitim, Kültür, Sanat, *Türkiye Tarihi 4 Çağdaş Türkiye 1908-1980*, 417-523, Cem Yayınevi, İstanbul.
- Kocabaşoğlu, U., 1984.** Cumhuriyet Dergiciliğine Genel Bakış, *Türkiye'de Dergiler Ansiklopediler (1849-1984)*, 3-12, Gelişim Yayınları, İstanbul.
- Koçak, C., 2002.** Siyasal Tarih, *Türkiye Tarihi 4 Çağdaş Türkiye 1908-1980*, 127-215, Cem Yayınevi, İstanbul.

- Kongar, E., 2001. 21. Yüzyılda Türkiye 2000'li Yıllarda Türkiye'nin Toplumsal Yapısı, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Köktener, A., 2005. Bir Gazetenin Tarihi: Cumhuriyet, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Mardin, Ş., 1994a. Türk Modernleşmesi, İletişim Yayınları, İstanbul
- _____, 1994b. Jön Türklerin Siyasi Fikirleri 1895-1908, İletişim Yayınları., İstanbul.
- Mülayım, S., 1998. Cumhuriyet'in Kültür ve Sanat Kronolojisi, 188T Lions Yönetim Çevresi Yayını, İstanbul.
- Nadi, N., 1945, Halkevlerini Kutlarken, *Cumhuriyet*, 27 Şubat, 1.
- Oktay, A., 1995. Türkiye'de Popüler Kültür, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Onat, B., 1956. Hem Suçlu Hem Güçlü, *Cumhuriyet*, 10 Ekim, 3.
- Ödekan, A., 1974. Türkiye'de 50 Yılda Yayımlanmış Arkeoloji Sanat Tarihi ve Mimarlık Tarihi ile İlgili Yayınlar Bibliyografyası (1923-1973), İstanbul Teknik Üniversitesi Matbaası, İstanbul.
- _____, 2002. Mimarlık ve Sanat Tarihi (1908-1980), *Türkiye Tarihi 4 Çağdaş Türkiye 1908-1980*, 523-599, Cem Yayınevi, İstanbul.
- Öndin, N., 2003. Cumhuriyet'in Kültür Politikası ve Sanat 1923-1950, İnsancıl Yayınları, İstanbul.
- Öymen, A., 2004. Değişim Yılları, Doğan Kitap, İstanbul.
- Özgen, M., 2004. Türkiye'de Basının Gelişimi ve Sorunları, İ.Ü. İletişim Fakültesi Yayınları, İstanbul.
- Özsegin, K., 1998. Cumhuriyet'in 75 Yılında Türk Resmi, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- Pulur, H., 2001. Bozkırdaki Kıvılcım, *Milliyet*, 20 Nisan.
- Sey, Y., 1998a. Cumhuriyet Döneminde Konut, *75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık*, 273-300, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- _____, 1998b. Cumhuriyet Döneminde Türkiye'de Mimarlık ve Yapı Üretimi, *75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık*, 25-40, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- Scognamillo, G., 1987. Türk Sinema Tarihi, Metis Yayınları, İstanbul.
- Sirel, N., 1953. "Anıt-Kabir" deki Heykeller, Kabartmalar, Mozaikler, ve Bunların Tenkidi, *Cumhuriyet*, 1 Kasım, 3, Anıt Kabir İlavesi.

- Sönmez, N., 2005.** Çoksesli Bir Görsel Sanat Ortamına Doğru İlk Adımlar, *Resim Tarihimizden: İş ve İstihsal 1954 Yapı Kredi Resim Yarışması Sergi Kataloğu*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Sözen, M., ve Tapan, M., 1973.** 50 Yılın Türk Mimarisi, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- Şener, S., 1998.** Cumhuriyet'in 75 Yılında Türk Tiyatrosu, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- Tanpınar, A.H., 2000.** Yaşadığım Gibi, Dergah Yayınları, İstanbul.
- Tansuğ, S., 1993.** Türk Resminde Yeni Dönem, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- _____, 1999.** Çağdaş Türk Sanatı, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Tekeli, İ., 1998.** Türkiye'de Cumhuriyet Döneminde Kentsel Gelişme ve Kent Planlaması, *75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık*, 1-25, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- Timur, T., 2003.** Türkiye'de Çok Partili Hayata Geçiş, İmge Kitabevi, Ankara.
- Tunç, M. Ş., 1951.** Türk Resim Sanatı Nereye Gidiyor, *Cumhuriyet*, 16 Şubat, 2.
- Üstünipek, M., 1998.** Cumhuriyet'ten Günümüze Türkiye'de Sanat Yapıtı Piyasası, *Doktora Tezi*, Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Velidedeoğlu, H.V., 1945.** Sosyal Davalarımız ve Halkevleri, *Cumhuriyet*, 27 Şubat, 3
- Yaman, Z. Y., 1998.** 1950'li Yılların Sanatsal Ortamı ve "Temsil" Sorunu, *Toplum ve Bilim*, 79, 94-137
- Yücel, H.A., 1954.** Yarışmaya Alışma, *Cumhuriyet*, 26 Eylül, 2.

EK-1. 1945-1960 Yılları Arası Cumhuriyet Gazetesi Kùltür ve Sanat Yazıları Listesi

YIL-SAYFA	YAZAR ADI	MAKALE ADI
2 Ocak1945-2	Fikret Adil	Yeni senenin ilk sergisi
13 Ocak1945-1+3	Yavuz Abadan	Kùltür seferberliğinin isterleri
17 Ocak1945-2	A.Sami Boyar	Büyük ressam ve kıymetli hoca: Sami Yetik
26 Ocak 1945-2	Celaiddin Ezine	Neden bizde milletlerarası roman müellifi yok
7 Şubat 1945-2	Ahmet Hamdi Tanpınar	Bir resim sergisinden
26 Şubat 1945-1+3	Yavuz Abadan	Halkevleri ve rejimimiz
26 Şubat 1945-2	Hıfzı Veldet	Sosyal davalarımız ve halkevleri
27 Şubat 1945-1	Nadir Nadi	Halkevlerini kutlarken
1 Nisan 1945-2	Cihad Baban	Köy Enstitüleri
4 Nisan 1945-2	Z.Fahri Fındıkoğlu	Folklorun, sanat, edebiyat ve bilgi kaynağı olarak değeri
7 Nisan 1945-2	Cihad Baban	Köy Enstitülerindeki öğretmen ve ödevi
10 Nisan 1945-2	-	Konferanslara dair
17 Nisan 1945-2	Cihad Baban	Köy Enstitüleri için ileri sürölen tenkidler
21 Nisan 1945-2	B. Süha Edipoğlu	Yeni şiirin iyi ve kötü tarafları
22 Nisan 1945-2	M. Şekip Tunç	İftihar edilecek bir resim sergisi
12 Mayıs 1945-2	B. Süha Edipoğlu	Yeni şiirin iyi ve kötü tarafları
17 Mayıs 1945-2	Oktay Rifat	Yeni Şiiri müdafa
25 Mayıs 1945-2	Oktay Rifat	Yeni Şiiri müdafa
28 Temmuz 1945-2	-	Folklorun, tarihi ve içtimai hadiselerle alakası
21 Eylül 1945-4	Fikret Adil	Muhtelif sanat ve mesleklerle mensup münevverler ne düşünüyorlar?
10 Ekim 1945-4	Fikret Adil	Cemal Nadir Güler Sergisi
26 Ekim 1945-2	Z.Fahri Fındıkoğlu	Ziya. Gökalp'in Türk matbuatındaki mevkii
26 Ekim 1945-4		Büyük bir bale eseri hazırlandı
31 Ekim 1945-2	Fikret Adil	Merhum Sami Yetik'in evindeki müzayede
4 Aralık 1945-2	Kenan Temizan	Süsleme sanatları ve seviye davamız
8 Aralık 1945-2	Ahmet Hamdi Tanpınar	Zeki Faik ve büyük resim
16 Aralık1945-2	Peride Celal	Sanatkar bir Türk kadınının İsviçre'de verdiği bir konferans
21 Aralık 1945-2		Bir sanat yurdu
21 Aralık 1945-4	Fikret Adil	Zeki Faik İzer Resim sergisi
28 Aralık 1945-3	Ahmet Hamdi Tanpınar	Sanatkar Zeki. Kocamemi'ye dair
13 Ocak1946-1	Nadir Nadi	Yeni partinin iyi ve kötü yanları
19 Ocak 1946-3	Fikret Adil	Bedri Rahmi'nin Ankara Sergisi
26 Ocak 1946-3	Fikret Adil	Cemal Tollu resim sergisi
20 Şubat 1946-3	Fikret Adil	Türk ressam ve heykeltıraşları sergisi

YIL-SAYFA	YAZAR ADI	MAKALE ADI
27 Şubat 1946-3	Fikret Adil	Zahire Özar Sergisi
6 Mart 1946-2	Z.Fahri Fındıkoğlu	Tiyatro ve cemiyet
18 Mart 1946-2	Metin Toker	Devlet Tiyatrosu sanatkarları terfi edilmelidir
13 Nisan 1946-2	Fahreddin Kerim Gökay	Sanatkarlar deli midir?
24 Nisan 1946-	Fahreddin Kerim Gökay	Hakikatten uzaklaşan sanat
11 Mayıs 1946-3	Fikret Adil	Eren Eyüboğlu sergisi
3 Temmuz 1946-	A. Başman	Üniversite seçimlerinde ecnebi profesörler
10 Ağustos 1946-2	A. Hamdi Başar	Demokrat Parti ve muhalefet fikri
29 Eylül 1946-2	M. Şekip Tunç	Büyük sanatkar ve büyük münekkid
13 Ekim 1946-2	M. Şekip Tunç	Anıtlarımızı ölmezliğe kavuşturan eser
27 Ekim 1946-4	Fikret Adil	Zevk seviyesi
29 Ekim 1946-3	Fikret Adil	Birleşmiş milletler resim sergisi ve biz
3 Kasım 1946-3	Fikret Adil	Paris sergisine eser gönderen Türk ressamı
15 Kasım 1946-4	Fikret Adil	Türk modern sanat sergisi
22 Aralık 1946-2	Fikret Adil	Zeki Kocamemi'nin açtığı sergi
25 Aralık 1946-2	Tahsin Öz	Türk Sanatı adlı eseri dolayısıyla Prof. Diez iddalarını ispat etmelidir!
27 Aralık 1946-2	Ernst Diez	Türk Sanatı eseri dolayısıyla Prof. Diez cevap veriyor
1 Ocak 1947-5	Fikret Adil	Pariste Türk resmi
12 Ocak 1947-2	Fikret Adil	Paris'teki Türk ressamı
31 Ocak 1947-4	Doğan H. Aker	Milli Kültür filmcilik sanayi
1 Şubat 1947-2	Z.Fahri Fındıkoğlu	Köy enstitüleri ve dayandığı fikirler
6 Şubat 1947-2	Abidin Daver	Türk filmciliği himaye edilmelidir
7 Şubat 1947-4	Fikret Adil	Başaga ve Karakaş sergisi
23 Şubat 1947-4	Şevket Evliyagil	Halkevlerinin dünü ve yarını
25 Şubat 1947-		Türk ressam ve heykeltıraşları sergisi
8 Mart 1947-4	Fikret Adil	Okullar arası resim sergisi
9 Mart 1947-2	M. Şekip Tunç	Resmi anlamının güçlüğü
16 Mart 1947-2	M. Şekip Tunç	Kültür mirasları
21 Mart 1947-4	Fikret Adil	Nejad'ın sergisi ve iştirak edemediğimiz bir sergi
22 Mart 1947-2	Z.Fahri Fındıkoğlu	Köy Enstitülerinin dayandığı esaslar
27 Mart 1947-2	Z.Fahri Fındıkoğlu	Tiyatromuz ve içtimai meselelerimize dair
16 Nisan 1947-3	Fikret Adil	Akademi Profesörleri sergisi
2 Mayıs 1947-4	Fikret Adil	Bedri Rahmi Eyüboğlu Sergisi
4 Mayıs 1947-	Haber	Bir gecede yapılan evler
10 Temmuz 1947-	Fikret Adil	Nuri İyem sergisi
13 Temmuz 1947-2	Metin Toker	Emekliye ayrılan Çallının hayatı
20 Temmuz 1947-1+3		Gecekondu evleri nasıl ve niçin yapılıyor
25 Temmuz 1947-4	Fikret Adil	Güzel sanatlar birliğinin senelik sergisi
26 Temmuz 1947-2	Haber	Gecekondu evleri için yeni bir karar
29 Temmuz 1947-2	Nizameedin Ali Sav	Yabancı bilgiden istifade zamanıdır
9 Ağustos 1947-2	Muhsin Ertuğrul	İstanbul Açık hava tiyatrosu açılırken
7 Eylül 1947-1+4	Haber	Hasan Ali Yücel ve Kenan öner arasındaki dava
17 Eylül 1947-4	Fikret Adil	Ruhi Bey sergisi
4 Ekim 1947-4	Şehir Haberleri	Gecekondular peyderpey yıktırılacak
8 Ekim 1947-2	Şükrü Kaya	CHP ve DP'nin karşılıklı durumları

YIL-SAYFA	YAZAR ADI	MAKALE ADI
9 Ekim 1947-2	Şükrü Kaya	CHP ve DP'nin karşılıklı durumları
14 Ekim 1947-3	Metin Toker	Devlet Operası'nın ilk temsili ile ilgili yazı
17 Ekim 1947-4	Leopold Levi	Türk Resmi
19 Ekim 1947-2	Haber	D grubu resim sergisi açıldı
4 Kasım 1947-4	Fikret Adil	D grubunun on beşinci yıldönümü sergisi
7 Kasım 1947-2	H. Tefvik Gönensoy	Hasan Ali Yücel'e açık mektup
17 Kasım 1947-2	H.Ali Yücel	Bay Hıfzı Tefvik Gönensoy'a cevap
29 Kasım 1947-	Haber	Kenan Öner beraat etti
7 Aralık 1947-5	Fikret Adil	İlk resim sergisi
16 Aralık1947-4	Fikret Adil	Bir Resim hocası ve resim aşkı (Hasan Kavruk)
16 Aralık 1947-2	Refik Ahmed Sevengil	Devlet tiyatrosu ve operasına düşen üç vazife
8 Ocak 1948-	Haber	Bale okulu açıldı
2 Nisan 1948-1+2	Haber	Güzel Sanatlar akademisi yandı (1Nisan 1948)
3 Nisan 1948-1+3	Haber	Güzel Sanatlar yangınında kasıt var mı?
4 Nisan 1948-2	Sedat Çetintaş	Akademi yangını gibi daha bir çok yangın görecekiz
10 Haziran 1948-3	Haber	Dün açılan Amerikan resim sergisi
30 Haziran 1948-2	Sedat Çetintaş	Akademi külleri üzerinde açılan sergi
18 Temmuz 1948-2	M. Şekip Tunç	İslam sanatı
20 Temmuz 1948-3	Metin Toker	Sanatkar müteakidi: Çallı İbrahim
25 Temmuz 1948-2	Abidin Daver	Erkek sanat enstitüleri
7 Kasım 1948-2	Lütfü Ay	25 yılda tiyatromuz
23 Kasım 1948-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Sergiler açarken
22 Ocak 1949-2	Lütfü Ay	Aşk uyumaz
10 Şubat 1949-2	Adile Ayda	Sanat bahisleri
23 Şubat 1949-2	Lütfü Ay	Karanlık
6 Mart 1949-2	Tiyatro	Viyana Opereti ve Karaca tiyatrosunda yenilikler
13 Mart 1949-	Lütfü Ay	Ankara'da Pirandello
29 Mart 1949-2	Lütfü Ay	Olan Oldu
31 Mart 1949-2+3	Lütfü Ay	Jean Bertran turnesi ve menedilen Elektra
10 Nisan 1949-5	Lütfü Ay	Ankara'da Anton Usta
12 Nisan 1949-2	Cevad Fehmi	Bir tiyatro
16 Nisan 1949-2	Lütfü Ay	Ankara'da Sevil berberi
27 Nisan 1949-3	Lütfü Ay	40. Sanat yıl dönümünde Muhsin Ertuğrul
3 Mayıs 1949-2	Lütfü Ay	Büyük Baba
6 Mayıs 1949-2	Lütfü Ay	Coteau'ya ve Marais turnesine dair
12 Mayıs 1949-2	Lütfü Ay	Ankara'da tiyatro
22 Mayıs 1949-2	H. Namık Orkun	Prof. Diez ve eseri
25 Mayıs 1949-2	M. Şekip Tunç	"Onlar" sergisi
1 Temmuz 1949-2	Lütfü Ay	Hüseyin Kemal
23 Ağustos 1949-2	Lütfü Ay	Devlet tiyatrosu nasıl doğdu
2 Eylül 1949-4	Lütfü Ay	Devlet tiyatrosu nasıl doğdu
16 Eylül 1949-2	Metin Toker	İstanbul sergisinin isimsiz kahramanları
20 Ekim 1949-2+5	Albert Gabriel	Sanatkar ustalar gittikçe azalıyor
12 Kasım 1949-1+3	Haber	Bedestende bir torba içinde açılan resim sergisi
2 Ocak1950-2	Z.Fahri Fındıkoğlu	Geçen yılın fikir hayatı
9 Ocak 1950-3	Lütfü Ay	Ankara'da "Bir Komiser Geldi" ve Küçük tiyatronun 2. Yıl dönümü

YIL-SAYFA	YAZAR ADI	MAKALE ADI
17 Ocak1950-	Haber	İstanbul sergisi için hazırlıklar
19 Ocak 1950-2	Lütfü Ay	32 yıl sonra tekrarlanan piyesin düşündürdükleri
20 Ocak 1950-5+6	Lütfü Ay	Tebeşir daresi
18 Şubat 1950-5	Vasfi Rıza Zobu	Şehir Tiyatrosunda oynanan eski eserler
20 Şubat 1950-3	N.	Modern Türk bestecileri
26 Şubat 1950-5	Lütfü Ay	Ankara'da mevsimin ilk opereti
8 Mart1950-2	Lütfü Ay	Hanımlar Terzihanesi Münasebeti ile
19 Mart 1950-2	Lütfü Ay	Kaatil
21 Mart1950-2	M. Şekip Tunç	Genç bir ressamımızın sergisi münasebeti ile
24 Mart 1950-2	Necdet Evliyagil	Hasan Kaptanın sergisinde harika çocukla mülakat
25 Mart 1950-2		Yeni Resim
26 Mart 1950-2	Falih Rıfkı Atay	Köyden
30 Mart1950-5	Lütfü Ay	Atina yolunda
7 Nisan 1950-2	M. Şekip Tunç	Resme de sirayet eden ideoloji salgını
13 Nisan 1950-2	Lütfü Ay	Ölüm yıldönümünde Hazım
17 Nisan1950-1-4	Haber	Bizim Köy müellifi hayatını anlatıyor (Mahmut Makal)
20 Nisan 1950-5	Haber	Işıkla resim- Picasso hakkında
21 Nisan1950-2	Lütfü Ay	Deli Saraylı
22 Nisan 1950-2	M. Şekip Tunç	Yirmi yıllık bir resim hayatının sergisi
27 Nisan1950-2	Adile Ayda	Bizim Köy
2 Mayıs 1950-2	Lütfü Ay	Ankara' da tiyatro
9 Mayıs 1950-2	Lütfü Ay	Mevsim Sonunda
9 Mayıs 1950-4	Haber	Demokrat Partinin dün seçim beyannamesi hazırlandı
11 Mayıs 1950-4	İ. Galip Arcan	Şehir Tiyatromuzun Konya temsilleri
17 Mayıs 1950-4	Lütfü Ay	Ankara'da son temsiller
19 Mayıs 1950-5	İ. Galip Arcan	Şehir Tiyatromuzun Adana temsilleri
21 Mayıs 1950-2	Falih Rıfkı Atay	İktidar
23 Mayıs 1950-	Haber	Mahmut Makal Cumhuriyetin misafiri olarak İstanbul'da
24 Mayıs 1950-	Ferdi Öner	Makal İstanbul'u geziyor
25 Mayıs 1950-	Ferdi Öner	M. Makal'ın dün yaptığı gezintiler
26 Mayıs 1950-	İ. Galip Arcan	Şehir Tiyatromuzun Mersin temsilleri
27 Mayıs 1950-	Ferdi Öner	M. Makal büyük şehrin gece hayatını tetkik etti
28 Mayıs 1950-	Ferdi Öner	Mahmut Makal Bursa'da
29 Mayıs 1950-	Ferdi Öner	Makalın uçak yolculuğu
30 Mayıs 1950-	Ferdi Öner	Makal Üniversite gençlerinin verdikleri çayda
31 Mayıs 1950-	Ferdi Öner	Makal Gazeteciler cemiyetini ziyaret etti
3 Haziran 1950-2	Mahmut Makal	İstanbul'dan ayrılırken
18 Temmuz1950-	Haber	Af kanunu, Nazım Hikmet serbest kalıyor
4 Ağustos1950-2	İsmail Habib Sevük	İstanbul Sergisinin sanat tarafı
5 Ağustos 1950-2	Lütfü Ay	Talimatname derdi
11 Ağustos 1950-2	İsmail Habib Sevük	Sergideki resim salonu
12 Ağustos1950-2	Cevat Fehmi Başkut	Türk sahnesinin birinci kadını
26 Ağustos 1950-2	Lütfü Ay	Bedia'nın 25. Sanat yıl dönümünü bugün kutluyoruz
9 Eylül 1950-2	Vasfi Rıza Zobu	Rahmetli Kınar Hanım
9 Kasım 1950-2	Reşat Nuri Güntekin	Tiyatro Binaları
12 Kasım 1950-2+6	Reşat Nuri Güntekin	Bizim Tiyatro binalarımız
25 Kasım1950-2+7	Reşat Nuri Güntekin	Piyes ve Müellif

YIL-SAYFA	YAZAR ADI	MAKALE ADI
16 Aralık1950-2+6	Reşat Nuri Güntekin	Devlet tiyatrosu için neler yapılabilir?
27 Aralık 1950-2+4	Reşat Nuri Güntekin	Netice Nedir?
4 Ocak 1951-2	Falih Rıfkı Atay	Kapak-kızı
16 Şubat 1951-2	M. Şekip Tunç	Türk Resim sanatı nereye gidiyor?
24 Şubat 1951-	Haber	D grubu devlet sergisine iştirak etmiyor.
16 Mart 1951-3	Zahir Güvemli	"Zorlu" sergisi
18 Mart 1951-3	Zahir Güvemli	İki sergi daha
26 Mart1951-2	İsmail Habib Sevük	Konamayan heykel
28 Mart 1951-3	Zahir Güvemli	Yazmalar
12 Nisan 1951-3	N.	Walter Giesecking
18 Nisan 1951-1+7	Ahmet Hamdi Tanpınar	Eren Eyüboğlu Sergisi
22 Nisan 1951-3	Güvemli	İkinci Kaptan
29 Nisan 1951-3	Güvemli	Dövme ve Toprak
3 Mayıs 1951-3	Güvemli	Yeniler
9 Mayıs 1951-3	Güvemli	Galeri Teklifi
10 Haziran 1951-3	Güvemli	Tavanarası resamları
24 Haziran 1951-3	Güvemli	Arbaş
28 Haziran 1951-6	Ferdi Öner	Adalet Sarayı inşaatında tahrib edilen eserler
3 Temmuz 1951-	Haber	İstanbul Sergisi yarın açılıyor
6 Temmuz 1951-1	Metin Toker	Paris'te Türk Sanatkarları
11 Temmuz 1951-2	Ferdi Öner	Şehir Tiyatrolarındaki kaynaşma devam ediyor
17 Temmuz 1951-2	Reşat Nuri Güntekin	Şehir Tiyatrosunu yeni rejimi
18Temmuz1951-4	Güvemli	Buhranın Sonu
25Temmuz1951-1+4	Haber	Genç ressamlar tanınmış sanatkarları kopyacılıkla itham ediyorlar
30 Temmuz1951-5	Haber	Bir ressam kızımızın açacağı sergi (Münevver Gürkan)
21 Ağustos1951-2	Cevad Fehmi Başkut	40 yıllık Galip
24Ağustos1951-3	Güvemli	Çocuklar, karikatürler
30 Ağustos1951-3	Güvemli	Değerlendirme
27 Eylül1951-2	Faruk Fenik	Tiyatrolarımızda yeni mevsim zarfında neler göreceğiz
30 Eylül1951-	Güvemli	Yeniler 18
4 Ekim1951-3	Güvemli	Bir gemim var
5 Ekim 1951-	Reşat Nuri Güntekin	Fransız Tiyatrosunun kork kayı
16 Ekim 1951-2	Albert Gabriel	Halk elbiseleri sergisi ve Türk sanatı
17 Ekim1951-3	Güvemli	İnal-Karakaş
20 Ekim1951-1+5	Haber	Sanata narh koyan madde değiştirildi
27 Ekim1951-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Paris Paris dedikleri
31 Ekim1951-5	Güvemli	Giacomino Kendine gel
1 Kasım1951-4	Güvemli	Anetten selam
3 Kasım1951-4	Güvemli	Ara seçimi
5 Kasım1951-2	Samih Nafiz Tansu	Güzel sanatların perişanlığı
5 Kasım1951-3	Güvemli	İki Resim
6 Kasım1951-2	Safa M. Yurdanur	Türk çinicilik sanatı ve Füreya Kılıç
7 Kasım1951-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Lourv'da gece
8 Kasım 1951-4	Güvemli	Guguk
11 Kasım1951-1+5	Necdet Evliyagil	Güzel sanatlar için verilen yeni kararlar, Akademi'de bir Sanat Tarihi Enstitüsü kuruluyor

YIL-SAYFA	YAZAR ADI	MAKALE ADI
11 Kasım1951-Pazar	Zahir Güvemli	Ressam Cemal Koçura ve o devrin resmi (1)
13 Kasım1951-2	Albert Gabriel	Sanat ve zanaat
13 Kasım1951-	Haber	Falih Rıfık Atay Askeri mahkemede
13 Kasım1951-		Sanat Müesseseleri ile ilgili kısa Haber
17 Kasım 1951-2	Reşat Nuri Güntekin	Tiyatromuzun sakat ve tehlikeli tarafı
18 Kasım1951-2	Güvemli	"D"
18 Kasım1951-3	Pazar İlavesi	D grubu sergisi
13 Aralık 1951-	Güvemli	Dimyata Giderken
16 Aralık 1951-	Reşat Nuri Güntekin	İstanbul'daki büyük Fransız trubundan alacağımız dersler
1 Ocak 1952-2	Zahir Güvemli	Bir yılın rüyası
1 Ocak 1952-1+6	Haber	Fikir ve sanat eserleri kanunu bugünden itibaren meriyete girdi
2 Ocak 1951-2	İsmail Kemal Elbir	Fikir ve sanat eserleri kanunu
5 Ocak 1952-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Güzel ile Faydalı
5 Ocak 1952-2	Güvemli	Karakolda
13 Ocak 1952-2	Cevad Fehmi Başkut	Artık konuşabilirim
13 Ocak 1952-3	Güvemli	Şiirli sergi
14 Ocak 1952-2	İsmail Habib Sevük	Büyük kültür hamlesi
14 Ocak 1952-3	Güvemli	İkinci tavanarası sergisi
19 Ocak 1952-2	Samih Nafiz Tansu	Ressam ve heykeltıraşların istikbali ne olacak?
23 Ocak 1952-5	Güvemli	Miras
24 Ocak 1952-5	Güvemli	Elena İmaz
25 Ocak 1952-5	Güvemli	Pembe Evin kaderi
28 Ocak 1952-5	Güvemli	Ciro
31 Ocak 1952-5	Güvemli	Jean Marchat ve Ötesi
2 Şubat 1952-4	Güvemli	Hind sergisi
11 Şubat 1952-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Sinema ve Resim
14 Şubat 1952-4	Güvemli	Bir kavuk devrildi
15 Şubat 1952-2	Zahir Güvemli	Muhsin Ertuğrul 60 yaşında
23 Şubat 1952-3	Güvemli	Üç sergi
25 Şubat 1952-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Halk sanatı ve yazmalar
27 Şubat 1952-3	Güvemli	Dram kısmındaki "şakacı"
2 Mart 1952-5	İsmail Habib Sevük	Hind Sanatına dair
5 Mart 1952-1+4	Necdet Evliyagil	Türk Sanat tarihi enstitüsünün faaliyetleri
5 Mart 1952-3	Güvemli	İki sergi
11 Mart1952-2	Güvemli	Dün gelen Fransız trupu
12 Mart1952-5	Güvemli	Fotoğrafla İstanbul
13 Mart1952-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Mozayik hakkında
18 Mart1952-3	Güvemli	İki sergi
20 Mart1952-3	Güvemli	Kasımpaşa'dan Maçkaya
23 Mart1952-3	Güvemli	Yedi ev
23 Mart1952-5	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Usta-Çırak
28 Mart1952-5	Güvemli	500. Yıl ve Pindaros
1 Nisan 1952-5	Haber	Haşmet Orbay fotoğrafane açtı
6 Nisan1952-2	Necdet Evliyagil	20. Asrı edebiyatının en güzel şiirlerinden örnekler
13 Nisan1952-5	Tevfik Sadullah	Şehir tiyatrosuna niçin bir ecnebi rejisör getirilemez
18 Nisan1952-5	Haber	Vedat Nedim Kôr Piyesi Almanyada oynadı

YIL-SAYFA	YAZAR ADI	MAKALE ADI
20 Nisan1952-5	Tevfik Sadullah	Tekrar yabancı rejisör ve müdür meseleleri
26 Nisan 1952-2	A.Adnan Adıvar	500.doğum yılı münasebetiyle Leonardo da vinci
30 Nisan1952-1+5	Kazım Kip	Sergi Mütahhasısına ne lüzum var?
1 Mayıs1952-5	Tevfik Sadullah	Rejisör muammasını çözmeye çalışırken
18Mayıs1952-5	Zahir Güvemli	Gizli Ressamlar
25 Mayıs1952-1	Yaşar Kemal	Bir ressamın atelyesinde doğan yan bir sanat kolu: Yazmacılık
1 Haziran1952-1	Aydemir Balkan	Paris'te 20. Asrın eserleri festivali
9 Haziran1952-5	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Halk Anlamıyormuş
15 Haziran 1952-5	Selmi Andak	Ne alaturka ne de alafranga sadece musikimiz
4Ağustos 1952-5	Samih Nafiz Tansu	Modern resmin üstadı Van Gogh
17 Eylül1952-4		Hamasi resim sergisinde rahmetli Hayri Çizel
25 Eylül1952-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Kağı
1 Ekim 1952-4		Hamasi resim sergisinde muvaffak eserler
3 Ekim 1952-2	Samih Nafiz Tansu	Liselerde Sanat Tarihi tedrisatı
10 Ekim1952-4	Suad Taşer	Türk Tiyatrosunun dört şartı
24 Ekim1952-5	Suad Taşer	Yaslı Kız Elektra
26 Ekim 1952-		Hasan Kaptan hakkında Haber
13 Kasım 1952-2+4	A.Hamdi Tanpınar	İki Mühim sergi
3 Aralık1952-2	Süreyya Özek	Köy enstitülerine verilecek yeni şekil iyi mi olacak
25 Aralık1952-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Sanat ve Şöhret
8 Ocak 1953-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Geçime dair
15 Ocak 1953-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Ufak tefek Şeyler
22 Ocak 1953-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Sanat ve politika
25 Ocak 1953-2	Muhsin Ertuğrul	Görünmeyen Kahramanlar
29 Ocak 1953-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Biz ve Dünya
10 Şubat 1953-	Tevfik Sadullah	Şehir tiyatrosunu yıkmak istedikleri söylenenlere
11 Şubat 1953-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Sipariş Üstüne
12 Şubat 1953-	Suad Taşer	Ankara'da İngiliz oyuncular ve sahnelerimizden Haberler
18 Şubat 1953-6	Samih Nafiz Tansu	Ölüm yıldönümü üzerine Michelangelo ve eserleri
25 Şubat 1953-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Küçük akademi
3 Mart 1953-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Şiir ve nesir
4 Mart 1953-2	Samih Nafiz Tansu	Eugène Delacroix
13 Mart 1953-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Öğretici bir roman
19 Mart 1953-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Sergiler dolusu
26 Mart 1953-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Sevgili karagöz
29 Mart 1953-2		Paris'te Türk Sanatı
2 Nisan 1953-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Ah bu çingeneler
9 Nisan 1953-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Tasarlama gücü
19 Nisan 1953-5+6	Haber	Picasso yine sahnede
22 Nisan 1953-2	Reşad Enis	Tiyatro alemimizden bir anket, Muammer Karaca'nın verdiği cevaplar
23 Nisan 1953-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Sabır ile Koruk
3 Mayıs 1953-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Dufy'nin ölümü
10 Mayıs 1953-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Saz ile gelenek
17 Mayıs 1953-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Ağla güzel çocuk
24 Mayıs 1953-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	İki sergi

YIL-SAYFA	YAZAR ADI	MAKALE ADI
31 Mayıs 1953-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Beş sergi
7 Haziran 1953-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Donanma
19 Haziran 1953-2	Suad Taşer	Sınıfa giren tiyatro
21 Haziran 1953-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Çocuk resimleri
28 Haziran 1953-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Siyah-Beyaz
5 Temmuz 1953-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Sanattan Anlamak
12 Temmuz 1953-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	konuşmaları bereketli müze
14 Temmuz 1953-5	Bedri Rahmi Eyüboğlu	4 resimde eski-yeni
19 Temmuz 1953-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Mürşüd'ün evi
20 Temmuz 1953-4	Suad Taşer	Gönüllüler tiyatrosu
26 Temmuz 1953-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Ağaçlar ve biz
29 Temmuz 1953-7	Suad Taşer	Devrimci gençlik ve tiyatro
2 Ağustos 1953-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Loenar'ın köpeği
9 Ağustos 1953-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Işık oyunları
16 Ağustos 1953-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Arkadaş dökümü
21 Ağustos 1953-8	Elif Naci	Türk resmine dair tebliğ resmi
23 Ağustos 1953-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Alo alo burası deniz dibi
24 Ağustos 1953-4	Tevfik Sadullah	Şehir tiyatroları yeni mevsime hazırlanıyor.
28 Ağustos 1953-4		Şehir tiyatrosunun hazırlığı hakkında Mahmud Morali ile mülakat
31 Ağustos 1953-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Gün ışığına hasret çeken tablolar
6 Eylül 1953-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Belalı gerçek
13 Eylül 1953-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Çıplak Modeller
20 Eylül 1953-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Sanat ve Zanaat
27 Eylül 1953-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Çırılçıplak
5 Ekim 1953-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Dilimizin köşesi bucağı
11 Ekim 1953-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Sergi hatıraları
18 Ekim 1953-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Karabiber
25 Ekim 1953-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Nazilli destanı
1 Kasım 1953-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Memleket haritası
1 Kasım 1953-3	Nijad Sirel	Anıtkabir'deki heykeller, mozaikler ve bunların tenkidi
8 Kasım 1953-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Sanat ve fabrika
13 Kasım 1953-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Denizliye selam
22 Kasım 1953-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Akademi hatıraları
29 Kasım 1953-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Şu bizim Akademi
6 Aralık 1953-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Kaplan postu
13 Aralık 1953-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Gene Picasso
20 Aralık 1953-2+6	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Bir Garip kişi
27 Aralık 1953-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Fikret Mualla
3 Ocak 1954-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Bıkmak konusu üzerine
10 Ocak 1954-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Hizaya gel!
17 Ocak 1954,		İsmail Habib Sevük'ün ölümü
17 Ocak 1954-2+4	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Bir Senaryonun Hikayesi
24 Ocak 1954-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Bir Senaryonun Hikayesi
24 Ocak 1954-	Yaşar Kemal	(Sanat) Dost Elif Naci, Ressam Elif Naci
4 Şubat 1954-	Selmi Andak	Ressamlar Derneği toplantısı (Haber)
8 Şubat 1954-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Pembe vinç

YIL-SAYFA	YAZAR ADI	MAKALE ADI
8 Şubat 1954,		Abidin Daver'in ölümü
15 Şubat 1954-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Kınıldayan heykel
22 Şubat 1954-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Fotoğraf hakkında
27 Şubat 1954-	Selmi Andak	Maya galerisinde Abdurrahman Öztoprak (Haber)
1 Mart 1954-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Seven kazanıyor
8 Mart 1954-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Çilli ampuller
15 Mart 1954-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	İmza peşinde
22 Mart 1954-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Abide yerine heykel
29 Mart 1954-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Sanat Böceği
12 Nisan 1954-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Başbozuk ressamlar
19 Nisan 1954-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Lambri hazretleri
26 Nisan 1954-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Konuşan kazanıyor
3 Mayıs 1954-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Turnalar ve uçaklar
6 Mayıs 1954-5	Selmi Andak	10lar grubunun 8. Sergisi (Haber)
10 Mayıs 1954-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Mavi Portakal
15 Mayıs 1954-5	Selmi Andak	14 genç ressam sergisi
16 Mayıs 1954-	Zeynel Akkoç	(Sanat) Güzel Kadınlar şehri ve minicik heykeller
17 Mayıs 1954-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Said için
18 Mayıs 1954-	Selmi Andak	Öz Sömer'in sergisi (Haber)
19 Mayıs 1954-5	Selmi Andak	A. Arad-Fehmi Karakaş Sergisi
22 Mayıs 1954-5	Selmi Andak	Maya sezonu kapatıyor
22 Mayıs 1954-6	Aydemir Balkan	Pariste Türk Sanatkarlar
23 Mayıs 1954-5+6	Refik Ahmed Sevengil	Türk Bale Sanatçıları nasıl yetişiyor?
24 Mayıs 1954-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Üst üste
25 Mayıs 1954-5	Selmi Andak	Güzel Sanatlar Akademisine bağlı....
25 Mayıs 1954-6	Burhan Felek	Melek Hanım'ın kıskançlığı ve münakkidlerden bir rica
28 Mayıs 1954-5	Selmi Andak	Şehir Tiyatrosunun Gülhane parkındaki temsilleri
29 Mayıs 1954-5	Selmi Andak	Gülhane Parkında Heykel sergisi
31 Mayıs 1954-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Uçan Hollandalı
4 Haziran 1954-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Said Faik'a dair hatıralar/El ile Gelen
6 Haziran 1954-	Selmi Andak	(Sanat) İstanbul Konservatuvarı Bale istidadları
7 Haziran 1954-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Yaşasın Renkler
8 Haziran 1954-	Selmi Andak	Mayanın kapanmaması için sergi
14 Haziran 1954-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Turistik pastırma
16 Haziran 1954-7	Selmi Andak	5. Milletlerarası Sanat Tenkidçileri Kongresi
21 Haziran 1954-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	İrmak Türküsü
22 Haziran 1954-7	Selmi Andak	Yugoslav Ressamın sergisi
24 Haziran 1954-4	Sermet Sami Uysal	Eren Eyüboğlu Bedri Rahmi'yi anlatıyor
26 Haziran 1954-6	Selmi Andak	Maya yaşayacak
28 Haziran 1954-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Kadın meselesi
29 Haziran 1954-6	Selmi Andak	Güzel Sanatlar Akademisinde yıl sonu sergisi
5 Temmuz 1954-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Garsonlar saltanatı
6 Temmuz 1954-6	Selmi Andak	Mayaya devamlı bir yardım
12 Temmuz 1954-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Şenlik
13 Temmuz 1954-4	Selmi Andak	Devlet Resim ve Heykel sergisi
17 Temmuz 1954-4	Selmi Andak	5. Milletler arası sanat tenkidçileri kongresi 1-8 Eylül...
19 Temmuz 1954-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Şu bizim Fransızcamız

YIL-SAYFA	YAZAR ADI	MAKALE ADI
25 Temmuz 1954-5	Selmi Andak	15.Devlet Resim ve heykel sergisi
26 Temmuz 1954-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Açık mektup
30 Temmuz 1954-8	Haber	Amerikan ressamın Dong Kingman'ın ziyareti
2 Ağustos 1954-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Yapıdır her işin başı
3 Ağustos 1954-4	Selmi Andak	Türk Ressamları beynelminel sanat jürisi karşısına çıkacak
7 Ağustos 1954-	Selmi Andak	Beynelminel sanat tenkitçileri kongresine 17 devlet katılacak
9 Ağustos 1954-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Hikayemsi
15 Ağustos 1954-4	Selmi Andak	Köylerimizde faydalı bir sanat teşebbüsü
16 Ağustos 1954-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Punduna getirerek
18 Ağustos 1954-6	Selmi Andak	Amerikalı Ressam Dong kingman geldi
23 Ağustos 1954-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Sinanın sillesi
30 Ağustos 1954-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Ne atarsan aşına
1 Eylül 1954-	Selmi Andak	İstanbul'da 8-17 Eylül arasında toplanacak olan Beynelminel Sanat Tenkitçileri Kongresine
6 Eylül 1954-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	İncik boncuk
9 Eylül 1954-1+6	Selmi Andak	Sanat münekkiddleri kongresi dün açıldı
11 Eylül 1954-4	Selmi Andak	Milletlerarası sanat tenkitçileri...
13 Eylül 1954-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Davul Zurna
17 Eylül 1954-9	Selmi Andak	Beşinci Beynelminel sanat tenkitçileri...
20 Eylül 1954-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Bir, İki, üç
20 Eylül 1954-4	Selmi Andak	Tenkkidçiler kongresinde görüşülen meseleler
26 Eylül 1954-2	Hasan Ali Yücel	Yarışmaya alışma
27 Eylül 1954-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Hem perçin hem nakış
27 Eylül 1954-4	Selmi Andak	Teknik Üniversite büyük duvar freski
2 Ekim 1954-	Selmi Andak	Bedri R. Eyüboğlu'nun eserleri New York'ta
4 Ekim 1954-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Al gözüm seyreyle
9 Ekim 1954-5	Selmi Andak	Ghirlandaio'ya ait Önemli bir sergi
11 Ekim 1954-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Gelenek ve Kişilik
18 Ekim 1954-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Herkes Pasifini Korusun
25 Ekim 1954-2	Cahid Tanyol	Ziya Gökalp
26 Ekim 1954-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Yeşilin Hakkını yeşile verelim
28 Ekim 1954-6	Selmi Andak	Maya sezonu açıyor
1 Kasım 1954-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Ben bir küçük kilimim
1 Kasım 1954-5	Selmi Andak	William A. Smith'in sergisi
4 Kasım 1954-5		Devlet Tiyatrosu neler yapacak
5 Kasım 1954-2	Cahid Tanyol	Reşid Paşa ve bugün
7 Kasım 1954-2	Hasan Ali Yücel	Tanzimat
8 Kasım 1954-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Güle güle Matisse
11 Kasım 1954-2	Emin Ali Çavlı	Ziya Gökalp ve fikirlerinin menşei
12 Kasım 1954-6	Selmi Andak	Mayada yeni sergi
15 Kasım 1954-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Öğrenmek mi zor öğretmek mi?
22 Kasım 1954-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Zorla Güzellik
23 Kasım 1954-	Selmi Andak	Sergi Haberleri

YIL-SAYFA	YAZAR ADI	MAKALE ADI
29 Kasım 1954-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Herşeyin yenisi
3 Aralık 1954-		Mayada Nuri İyem sergisi
6 Aralık 1954-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Uçan müzeler
13 Aralık 1954-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Al yeni baştan
14 Aralık 1954-4	Selmi Andak	Wappler, Bellet, David Sergisi
17 Aralık 1954-6	Selmi Andak	Şükriye Dikmen Sergisi
20 Aralık 1954-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	İlahi Nişabürek
27 Aralık 1954-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Hikaye-i Kesikbaş
2 Ocak 1955-4		Birleşik Grubu sergisi
3 Ocak 1955-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Değerlendirme
10 Ocak 1955-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Aldı da bir yağmur
15 Ocak 1955-6		Mayada yeni sergi (Yüksel Aarsal)
17 Ocak 1955-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Şiir Balı
24 Ocak 1955-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Esir kuşa mektup
26 Ocak 1955-2	Doç Dr. Mehmet Oluç	Almanya'ya işgücü ihracı çarelerini aramalıyız.
31 Ocak 1955-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Mana Murad olundukda
7 Şubat 1955-	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Bir türkünün peşinde
10 Şubat 1955-		Haşmet Akal sergisi
14 Şubat 1955-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Başboş yapılar
17 Şubat 1955-		Mayada yeni sergi, (Oktay Günday)
21 Şubat 1955-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Akademimiz
28 Şubat 1955-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Dilimizin pası
3 Mart 1955-4		Mayada yeni sergi (A. Öztoprak)
7 Mart 1955-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	İn misin cin misin?
9 Mart 1955-6		Amerikan resmine ait sergi
12 Mart 1955-	Eski Bir Öğretmen	Güzel Sanatlar akademisi Hakkında kanun tasarısı
14 Mart 1955-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Güveneceksin
21 Mart 1955-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Gol değil güvercin
24 Mart 1955-7		Fikir yuvasında konferans
28 Mart 1955-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Bir tutam mavi
31 Mart 1955-7		Mayada Sergi Ferruh Başağa
4 Nisan 1955-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	İki fidan boyu
11 Nisan 1955-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Sağdan fındık say
12 Nisan 1955-		14 Genç ressam ve Zahir Güvemli
15 Nisan 1955-4		Marta Közge Şehir galerisinde
17 Nisan 1955-2	Hasan Ali Yücel	Köy Enstitüleri
18 Nisan 1955-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Yerli beze yeni nakış
19 Nisan 1955-5	Selmi Andak	Resim Heykel Sergisi
25 Nisan 1955-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Biri yalan biri gerçek

YIL-SAYFA	YAZAR ADI	MAKALE ADI
2 Mayıs 1955-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Merhaba Yeşil
9 Mayıs 1955-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Çinimini Hanım
16 Mayıs 1955-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Can Eriği
23 Mayıs 1955-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Turgutlar dolusu
6 Haziran 1955-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Ne duruyorsunuz
7 Haziran 1955-3	Haber	Eyüboğullarının resim sergisi
11 Haziran 1955-		Güzel sanatlar akademisi öğrencilerinin sergisi
13 Haziran 1955-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Evlere şenlik
20 Haziran 1955-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Mavi kaplumbağa
22 Haziran 1955-		Paris'te Türk Sanatkarlarının sergisi
27 Haziran 1955-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Bir yerine bin
4 Temmuz 1955-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Ya karikatürcülerimiz
19 Temmuz 1955-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Elif, Lam, Mim
10 Ağustos 1955-5	Şakir Sırmalı	Türk filmciliğinde bir yılan hikayesi
15 Ağustos 1955-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Hah Şöyle!
26 Ağustos 1955-6		1940'tan bugüne resim
29 Ağustos 1955-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Aband Çağırıyor
29 Ağustos 1955-		İki sanatçımızın başarısı
5 Eylül 1955-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	İnsaf 1955
13 Eylül 1955-4	Selmi Andak	B.M.M. için tablo yapacak ressamların gidecekleri vilayetler
13 Eylül 1955-7	Suad Taşer	Yeni sezona girerken
14 Eylül 1955-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Derme Çatma
16 Eylül 1955-1+3	Haber	Bizans tenkidçileri kongresi açıldı
19 Eylül 1955-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Hey gidi Leger Reis
19 Eylül 1955-4	Selmi Andak	Norberist Kricke'nin sergisi
20 Eylül 1955-2	Cahid Tanyol	Yığın Psikolojisi ve son hadiseler
23 Eylül 1955-	Haber	Amerikalılarla alay eden adam (Norman Rockwell)
23 Eylül 1955-	Samih Nafiz Tansu	Bizans sanatı
24 Eylül 1955-2	Cahid Tanyol	Kongre tiryakiliği
25 Eylül 1955-2	Hasan Ali Yücel	Geçmeyen mazi
25 Eylül 1955-4	Selmi Andak	B.M.M. tabloları yapıyor
26 Eylül 1955-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Şu beyaz yok mu?
3 Ekim 1955-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Hasır İskemle
6 Ekim 1955-2	Cahid Tanyol	Üniversite ve hürriyet
9 Ekim 1955-5		Orhan Tamer sergisi
10 Ekim 1955-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Plastik hediyelik
13 Ekim 1955-4		16. Devlet resim ve heykel sergisi
17 Ekim 1955-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Kaç mumluk aydın
21 Ekim 1955-		Elif Naci İzmit'te sergi açacak

YIL-SAYFA	YAZAR ADI	MAKALE ADI
24 Ekim 1955-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Altın taş
31 Ekim 1955-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Mernuş'un kolu
7 Kasım 1955-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	İnsanca Otca Atomca
14 Kasım 1955-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Tez canlıyız
21 Kasım 1955-2+5	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Güzelin politikası
26 Kasım 1955 -4		Aliye Berger'in sergisi
27 Kasım 1955-2	Hasan Ali Yücel	Garba Yaklaşma
28 Kasım 1955-2+5	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Kişinin damgası
4 Aralık 1955-2	Hasan Ali Yücel	Bu da böylesi
5 Aralık 1955-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	İpecik köyü
11 Aralık 1955-2	Hasan Ali Yücel	Meselemiz nedir?
12 Aralık 1955-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Yüzünüze güller
13 Aralık 1955-2	Esad Tekel	Yeni Kabine yeni bütçe
19 Aralık 1955-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Şehrin yüzü
20 Aralık 1955-2		Salih Acar'ın fresk, resim, mozaik sergisi
26 Aralık 1955-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Biçim Bizden
2 Ocak 1956-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Turan Erol'a mektup
5 Ocak 1956-1+5	Haber	Basın Hürriyeti
7 Ocak 1956-2	Cahid Tanyol	Fikir Hürriyeti
9 Ocak 1956-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Değerlendirme
13 Ocak 1956-2	Nurullah Kunter	Basın hürriyetini daha sağlayacak hükümler
19 Ocak 1956-4		Çağdaş Alman sanatları sergisi
23 Ocak 1956-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Hüzün Müzün
23 Ocak 1956-4		Şehir galerisinde iki yeni sergi
26 Ocak 1956-4		İspanyol ressamların sergisi
27 Ocak 1956-2	Hüseyin Nail Kubalı	Bir Müdafa bie tavsiye
29 Ocak 1956-2	Hasan Ali Yücel	Murakabe
30 Ocak 1956-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Fosforlu ve Ziftinpeki
2 Şubat 1956-2	Cahid Tanyol	Son havadisler ve üniversite hürriyeti
6 Şubat 1956-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Ağlayan Narla gülen ayva
13 Şubat 1956-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	4 Kardeş
17 Şubat 1956-		Abdurrahman Öztoprak'ın yeni sergisi
20 Şubat 1956-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	6 numaralı koğuş (Anton Chehov ile ilgili)
12 Mart 1956-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Habudiyar (türkülerle ilgili)
13 Mart 1956-		Prof. Dr. Mustafa Şekip Tunç'un resim sergisi
19 Mart 1956-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Çizgi Hazretleri
22 Mart 1956-		14 genç ressamın sergisi
23 Mart 1956-2	Cahid Tanyol	80. Doğum yıldönümünde Ziya Gökalp ve kürsüsü
26 Mart 1956-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Bir şiirin hikayesi

YIL-SAYFA	YAZAR ADI	MAKALE ADI
2 Nisan 1956-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Sevince gel
9 Nisan 1956-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Kara kedi
11 Nisan 1955-6		Zerrin Bölükbaşı heykel sergisi
16 Nisan 1955-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Kapalıçarşı
18 Nisan 1956-4		Resim Sergisi
23 Nisan 1956-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Sahibinin sesi
30 Nisan 1956-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Sıkı tutunun geliyor
7 Mayıs 1956-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Ankara'da iki sergi
7 Mayıs 1956-4		Orhan Peker'in ikinci şahsi sergisi
11 Mayıs 1956-		Nurullah Berk'in Kare grubu....
21 Mayıs 1956-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Sanat alışverişi
21 Mayıs 1956-5		Nurullah Berk Amerikan Haber bürosunda
4 Haziran 1956-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Belalı sadelik
4 Haziran 1956-4		Türk Sanatkarları Venedik sergisinde
11 Haziran 1956-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Saygılı sevgi
27 Haziran 1956-		Amerikalı tanınmış ressam Habshon Pittman şehrimize geldi
4 Temmuz 1956-5		Dünya şaheserlerinde röpröduksiyonlar sergisi
11 Temmuz 1956-2	Arslan Tufan Yazman	Sanatkarlarımızın Polonya'daki başarıları
14 Temmuz 1956-2	Sabahattin Eyüboğlu	Sinema, Dünya ve Biz
4 Ağustos 1956-		Türk Sanatı hakkında Amerikada bir eser
10 Eylül 1956-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	15 gün 15 gece yeşil
17 Eylül 1956-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Hey miralay hey (Belgrad gezisi hakkında)
24 Eylül 1956-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Çanlar kimin için çalışıyor (Balkan gezisi hakkında)
29 Eylül 1956-	Muhsin Ertuğrul	Bölge tiyatrolarına doğru
1 Ekim 1956-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Bizim koruyucu meleğimiz
10 Ekim 1956-3	Burhanettin Onat	Hem suçlu hem güçlü (Bedri Rahmi'ye)
11 Ekim 1956-5		Resim ve Heykel müzesi
13 Ekim 1956-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Cahid Sıtkı için
22 Ekim 1956-2	Muhsin Ertuğrul	İstanbul Opera geleneği üzerine uza ve yakın hatıralar
26 Ekim 1956-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Başbakana mektup
29 Ekim 1956-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Yarısı kilim yarısı ilim
5 Kasım 1956-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Kanadında gümüş var (Balkan gezisi ve turizm üzerine)
12 Kasım 1956-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Sanat Pazarı (Venedik Bienali)
14 Kasım 1956-2	Muhsin Ertuğrul	I. Dünya Tiyatro konferansı
17 Kasım 1956-2	Haluk Şehzuvaroğlu	Tanzimat fermanı ve yabancı devletler
19 Kasım 1956-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Sanat eskicileri
23 Kasım 1956-4		Ertem galerisi
24 Kasım 1956-3	Muhsin Ertuğrul	Strasbourg ve Konya
26 Kasım 1956-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Roma'da birkaç gün

YIL-SAYFA	YAZAR ADI	MAKALE ADI
3 Aralık 1956-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Küçük Kurbağa
5 Aralık 1956-		Ertem Galerisi karma sergiyle açılıyor
10 Aralık 1956-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Resim, Şiir ve Zanaat
17 Aralık 1956-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Filinta ve Nenli Tilcikler(Şeyli kelimeler)
18 Aralık 1956-4	Selmi Andak	Ertem'de ikinci sergi
25 Aralık 1956-5	Selmi Andak	Prof. Celal Esad'ın sergisi
4 Ocak 1957-	Selmi Andak	Nuri İyem- Şadi Çalık müşterek sergisi
7 Ocak 1957-3		Bir çift renk
11 Ocak 1956-3	Nurettin Şazi	Devrimimiz ve musikimiz
14 Ocak 1956-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Orta şekerli
16 Ocak 1956-2	A. Hamdi Tanpınar	Nuri İyem'in son sergisi
23 Ocak 1956-		Eren ve Bedri R. Eyüboğlu'nun mozaik panolar sergisi
28 Ocak 1956-	Haber	Eren ve Bedri R. Eyüboğlu'nun sergisi
4 Şubat 1957-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Dolanı geyik (ölen sanatkarlar hakkında)
7 Şubat 1957-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Herkesin güzeli
13 Şubat 1957-4	Selmi Andak	Merakla beklenen sergi
18 Şubat 1957-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Hasır örtüler üstüne
25 Şubat 1957-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Tonguç reise mektup
2 Mart 1957-2	Haluk Şehzuvaroğlu	Musikimize Dair
2 Mart 1957-5	Selmi Andak	Ferruh Başağa sergisi
4 Mart 1957-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Böyleyiz işte
11 Mart 1957-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Adsız ağaçlar
16 Mart 1957- 2	Haluk Şehzuvaroğlu	Ordumuzda garp musikisi
18 Mart 1957-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Sergiden sergiye
23 Mart 1957-4	Selmi Andak	Başarılı sergiler haftası
25 Mart 1957-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Aman boyacı boyacı!
27 Mart 1957-		Amerika'da Türk resmi
1 Nisan 1957-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Zonguldaklı Feriştah
8 Nisan 1957-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Ne kaza ne kader
22 Nisan 1957-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Bir kilim uçurdum
29 Nisan 1957-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Vay Anam vay!
6 Mayıs 1957-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Güvercinleri Boyasın
13 Mayıs 1957-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Yüzlerce binlerce
14 Mayıs 1957-5		Necati Cumalı kazandığı armağanı aldı
20 mayıs 1957-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Sevgili Ataç usta
26 Mayıs 1957-2	Hasan Ali Yücel	Nurullah Ataç Hakkında
27 Mayıs 1957-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Cam yavruları
3 Haziran 1957-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Sahibinin sesi
10 Haziran 1957-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Bir sevdadır her işin başı

YIL-SAYFA	YAZAR ADI	MAKALE ADI
24 Haziran 1957-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Yaşasın yüzde doksandokuz
1 Temmuz 1957-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Bir kutunun hikayesi
13 Temmuz 1957-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Haşmetli Nikotin hazretleri
12 Ağustos 1957-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Bir yolculuk
19 Ağustos 1957-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Kuş Bakışı
26 Ağustos 1957-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Islak güneş
2 Eylül 1957-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Kırmızı biber
16 Eylül 1957-2	Hasan Ali Yücel	Genç Sanatçılarımıza
23 Eylül 1957-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Dar kapı
7 Ekim 1957-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Çini köy
21 Ekim 1957-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Güzel Dedigin
4 Kasım 1957-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Yaşasın JoJo
18 Kasım 1957-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Hayatın ta kendisi
25 Kasım 1957-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Hasan Kaptan Merhaba
2 Aralık 1957-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Zıkkımın Peki
9 Aralık 1957-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Zor Şeneltiriz
16 Aralık 1957-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Savulun Geliyor
20 Aralık 1957-		Nuri İyem sergisi
29 Aralık 1957-2	Hasan Ali Yücel	1957 biterken
30 Aralık 1957-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Hediyelik
4 Ocak 1958-2	A. Hamdi Tanpınar	Çocuk dünyası
6 Ocak 1958-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	İnsancıklar
13 Ocak 1958-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Gözinden Anlarmış
15 Ocak 1958-	Selmi Andak	Kuzgunun heykelleri
17 Ocak 1958-	Selmi Andak	Ferruh Başağa sergisi
27 Ocak 1958-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	İbrikli Kavanoz
28 Ocak 1958-2	Hasan Ali Yücel	Şekip Hocamız
2 Şubat 1958-2	Reha Oğuz Türkkan	Amerikalıları hayran bırakan Türk sanatı ve sanatkarları
3 Şubat 1958-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Resimde karikatür
20 Şubat 1958-1	Haber	Bedri Rahmi Eyüboğlunun Brüksel uluslararası sergisine yollanan mozaik pano
21 Şubat 1958-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Cıvıl cıvıl (Futbol konulu)
3 Mart 1958-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Bir büyük elçi
10 Mart 1958-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Karasaban ve Rouault
19 Mart 1958-3	Muhsin Ertuğrul	Tiyatro Enstitüsü
24 Mart 1958-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Cam pazarı
31 Mart 1958-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Bir eksiklik var ama
9 Nisan 1958-4	Selmi Andak	Zerrinin heykel sergisi
16 Nisan 1958-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Üçgen salgını
20 Nisan 1958-1+5	Haber	50 milletin katıldığı Brüksel sergisi
27 Nisan 1958-1+5	Haber	Bruxells sergisinde asrımızın senbolü
4 Temmuz 1958-2	Hasan Ali Yücel	Şark neresi, garp neresi, Şarklı mıyız, garplı mıyız?
18 Temmuz 1958-3	Hüsnü Sadık Durukal	1958 Bruxells sergisi için sarf edilen para

YIL-SAYFA	YAZAR ADI	MAKALE ADI
20 Temmuz 1958-2	Hasan Ali Yücel	Türk edebiyatına kendi giren köylü
24 Ağustos 1958-2	Hasan Ali Yücel	Kültür gelişmemizi kesmiyelim
	Fakir Baykurt	Köydeki okulun verimi
20 Eylül 1958-2	Cahit Tanyol	Ertuğrul Muhsin'e dair
28 Eylül 1958-2	Muhsin Ertuğrul	Eski ve yeni bölge tiyatroları
12 Ekim 1958-2	Hasan Ali Yücel	Devlet tiyatromuzun hali ve istikbali
15 Ekim 1958-4	Selmi Andak	İstanbul sahnelerinde ümid verici hadiseler (Genç oyuncular..)
19 Ekim 1958-2	Hasan Ali Yücel	Din ve Türk kültürü
11 Kasım 1958-3	Aziz Uras	Sayın Adnan Menderes'e bir mektup vebir teklif
14 Kasım 1958-2	A. Hamdi Tanpınar	Füreya'nın seramik sergisi
2 Aralık 1958-2	Selmi Andak	12. Yıl sergisi (Güzel sanatlar birliği)
8 Ocak 1959-1+5	Haber	İstanbul'da dün 26 gazeteci yargılandı
29 Ocak 1959-4	Selmi Andak	Yeni Dal grubu
7 Şubat 1959-2	Cahit Tanyol	Batılılaşmanın neresindeyiz
19 Şubat 1959-		Vatan gazetesi kapatıldı
23 Şubat 1959-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	İster yaz ister yazma
6 Mart 1959-4	Selmi Andak	Nasip İyem sergisi, Türkiye ressamlar cemiyeti sergisi
9 Mart 1959-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Arsanlar Dolusu
16 Mart 1959-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Ressamı Uçuran
23 Mart 1959-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Sil yeni baştan
30 Mart 1959-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Her gönülde bir motör
6 Nisan 1959-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Fotoğrafın kolları
8 Nisan 1959-2	Aydemir Balkan	Sanat aleminde bizim katılmadığımız bir olimpiad
13 Nisan 1959-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Mavi Tohum
20 Nisan 1959-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Gözümüzün önü ve arkası
21 Nisan 1959-		Muhsin Ertuğrul şehir tiyatrolarına dönüyor
9 Mayıs 1959-2	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Hey gidi Kocamemi
11 Mayıs 1959-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Sevmek Sevdirmek
18 Mayıs 1959-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Cezmiler, Hüsnüler
1 Haziran 1959-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Canımıza tak eden
1 Haziran 1959-		Zafer gazetesi kapatıldı
2 Haziran 1959-4	Refik Ahmet Sevensil	İlk tiyatro eseri hangisidir?
8 Haziran 1959-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Elde var:2 (Unicef Anadoluda)
15 Haziran 1959-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Güzel Bindiri bindiri
22 Haziran 1959-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Örgü
29 Haziran 1959-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Şiirle Çalışmak
6 Temmuz 1959-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Duran düşünüyor
9 Temmuz 1959-		Ulus gazetesi 2 ay kapatılma cezası aldı
13 Temmuz 1957-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Mutluluk üstüne
18 Temmuz 1959-3	Tevfik Remzi Kazancıgil	Nijat Sirel için
20 Temmuz 1959-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Komşuda pişer
27 Temmuz 1959-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Çatalkara
3 Ağustos 1959-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Çok Şükür
10 Ağustos 1959-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Üç Bayram
17 Ağustos 1959-3	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Uzak Reis

**EK-2. 1945 –1960 Yılları Arasında Varlık Dergisi Kültür ve Sanat Yazılları
Listesi**

YIL-SAYI-SAYFA	YAZAR ADI	K��� ADI	MAKALE ADI
1 Aralık 1947-329,2	Anonim	Ayın Olayları	Bir Sergi: B. R. Eyüboğlu öğrencilerinden 20 genç ressamın sergisi
1 Ocak 1948-330, 14	Melih Cevdet Anday	�cerde Sanat ve Fikir Hareketleri	Pablo Picasso
1 �ubat 1948-331,14	Melih Cevdet Anday	�cerde Sanat ve Fikir Hareketleri	Bir Resim Sergisi: 9. Devlet Resim ve Heykel Sergisi
1 Nisan 1948- 333, 2	Anonim	Ayın Olayları	Ey�bo�ulu'nun Sergisi
1 Mayıs 1948-334, 4	Zahir Güvemli		�leri-Geri
1 Mart 1950-356, 7	Sabahattin Kudret		Sanat �zerine D���nmek
2 Mart 1950-356, 15	Vedat Nedim T�r	�cerde Sanat ve Fikir Hareketleri	Vedat Nedim T�r'�n Yeni İstanbul'da yazdığı "Sanat ve Cemiyet" Adlı yazısı
1 Ocak 1951-366, 11	Yavuz �smet Anıl		Gerçek Sanatın �ilesi
1 Ocak 1951-366, 14	Samuel Barlow		Sanatta Nasyonalizm
1 Mart 1951-368, 7	Orhan Hançerlioğlu		Sanatta Konu
1 Mart 1951-368, 22-23	Anthony Blunt	Güzel Sanatlar	Matisse ve Picasso: Heykel ve �anak�ılık
1 Mart 1951-368, 22-23	Vahdet Sipahio�lu	Güzel Sanatlar	Aliye Berger Gravür Sergisi
1 Nisan 1951- 369, 22-23	Jean Sezneg	Güzel Sanatlar	Van Gogh ve Edebiyatı (Magazine of Art'tan)
1 Temmuz 1951-372, 22	Orhan Hançerlioğlu	Güzel Sanatlar	Non-figüratif Sanat
1 Ağustos 1951-373,22-23Mustafa Baydar		Güzel Sanatlar	Hasan Kavrukla Bir Konuşma
1 Eylül 1951-374, 5	Muzaffer Hacıhasano�lu		Sanatkar ve politika
1 Eylül 1951-374, 22	A. K. Lawrence	Güzel Sanatlar	Akademik Sanat Nedir?
1 Kasım 1951-376		Güzel Sanatlar	Bir Resim Sergisi: Maya'da Fethi Karakaş
1 Aralık 1951-377,23		Güzel Sanatlar	D Grubu Sergisi (Fransız Konsoloslu�u)
1 Aralık 1951-377,23		Güzel Sanatlar	Füreya Kılıç Sergisi (Maya)
1 �ubat 1952, 379-20	Fikret Oytam	Güzel Sanatlar	Nurullah Berkle Konuşma
1 �ubat 1952, 379-20	Ahmet Mazılık	Güzel Sanatlar	Tavanarası Ressamlarının İkinci Sergigi
1 Mart 1952-380, 19	Mustafa Baydar	Güzel Sanatlar	Hind Resim Sergisi �zerine
1 Nisan 1952-381, 5	Cahit Tanyol		Sanatta Fayda
1 Nisan 1952-381, 22	Mustafa Baydar	Güzel Sanatlar	Ferruh Ba�a�a Sergisi (Maya)
1 Nisan 1952-381, 22	Mustafa Baydar	Güzel Sanatlar	Azra �nal Sergisi (Maya)

YIL-SAYI-SAYFA	YAZAR ADI	KÖŞE ADI	MAKALE ADI
1 Mayıs 1952-382, 11	B. R. Eyüboğlu		Geri Kaldığımız Bir Sanat: Gravürcülük
1 Mayıs 1952-382, 23	Zahir Güvemli	Güzel Sanatlar	Eyüboğullarının sergisi (Kendi Atölyeleri)
1 Mayıs 1952-382, 23	Zahir Güvemli	Güzel Sanatlar	Tahta Tabaklar-Aloş (Maya)
1 Mayıs 1952-382, 23	Zahir Güvemli	Güzel Sanatlar	Nuri İyem (Maya)
1 Mayıs 1952-382, 23	Zahir Güvemli	Güzel Sanatlar	Fethi Karakaş (Fransız Konsolosluğu)
1 Haziran 1952-383, 21	Zahir Güvemli	Güzel Sanatlar	Yeni Sergiler
1 Haziran 1952-383, 21	Zahir Güvemli	Güzel Sanatlar	Sabiha Bozcalı (Amerikan Haberler Merkezi)
1 Haziran 1952-383, 21	Zahir Güvemli	Güzel Sanatlar	Yeniler (Fransız Konsolosluğu, 20. Sergileri)
1 Haziran 1952-383, 21	Zahir Güvemli	Güzel Sanatlar	Maya'da Monoyudis
1 Haziran 1952-383, 21	Zahir Güvemli	Güzel Sanatlar	13. Devlet Sergisi
1 Temmuz 1952-384, 5	Necip Aslan		Sanatın Kişiliği
1 Temmuz 1952-384, 21	Zahir Güvemli	Güzel Sanatlar	Yeni Sergiler
1 Temmuz 1952-384, 21	Zahir Güvemli	Güzel Sanatlar	Semih Balcıoğlu (Maya'da karikatür sergisi)
1 Temmuz 1952-384, 21	Zahir Güvemli	Güzel Sanatlar	Kemal Sönmezler (Maya)
1 Temmuz 1952-384, 21	Zahir Güvemli	Güzel Sanatlar	Waalko Dingeman (Kemal Sönmezler ile aynı zamanda Maya'da)
1 Temmuz 1952-384, 21	Zahir Güvemli	Güzel Sanatlar	Hamit Görele (Fransız Konsolosluğu)
1 Temmuz 1952-384, 21	Zahir Güvemli	Güzel Sanatlar	Hakkı Anlı (Flarmoni Derneği)
1 Ağustos 1952-385,4	Cahit Tanyol		Sanatkarın Kaderi
1 Ağustos 1952-385,14	Nurullah Berk	Güzel Sanatlar	Mücerret Resme Dair Notlar
1 Eylül 1952- 386, 10	B. R. Eyüboğlu		Resim Sanatı ve Ticareti
1 Eylül 1952- 386, 12	Yavuz İsmet Anıl		Sanatçının Beklediği
1 Eylül 1952- 386, 13	Anonim		Bedri Rahmi'nin Veysel Filmi
1 Eylül 1952- 386, 19	Zahir Güvemli	Güzel Sanatlar	Ölü Mevsim
1 Ekim 1952-387,	George Jean Nathan		Sanat ve Tenkit Üzerine (Çev. Suat Taşer)
1 Ekim 1952-387, 11	B. R. Eyüboğlu		Ressam Léger'nin Atölyesinde
1 Ekim 1952-387, 21	Zahir Güvemli	Güzel Sanatlar	Yeni mevsim Başlarken
1 Ekim 1952-387, 21	Zahir Güvemli	Güzel Sanatlar	Karikatür Sergisi
1 Ekim 1952-387, 21	Zahir Güvemli	Güzel Sanatlar	Kahramanlık Resimleri Sergisi (Hamasi resim sergisi)
1 Ekim 1952-387, 21	Zahir Güvemli	Güzel Sanatlar	Fikret Oytam (Maya)
1 Aralık 1952-389,	Zahir Güvemli	Güzel Sanatlar	Ferruh Başağa Sergisi (Maya)
1 Aralık 1952-389,	Zahir Güvemli	Güzel Sanatlar	Nuri İyem (Maya)

YIL-SAYI-SAYFA	YAZAR ADI	KÖŞE ADI	MAKALE ADI
1 Ocak 1953-390,	Zahir Güvemli	Güzel Sanatlar	Güzel Sanatlar Birliği Sergisi (Amerikan Haberler Merkezi)
1 Ocak 1953-390,	Zahir Güvemli	Güzel Sanatlar	Afiş Sergisi (Beyoğlu Olgunlaşma Ens.)
1 Ocak 1953-390,	Zahir Güvemli	Güzel Sanatlar	Maya'da Üç Kişi: Ömer Uluç, Haluk ve Kuzgun
1 Ocak 1953-390,	Zahir Güvemli	Güzel Sanatlar	UNESCO tarafından düzenlenen röpröduksiyon sergisi (R.H.Müz)
1 Ocak 1953-390,	Zahir Güvemli	Güzel Sanatlar	Fikret Adil kolaksiyonu (Maya)
1 Şubat 1953-391, 4	Nurullah Ataç	Alı ile Konuşmalar	Davalı Sanat
1 Mart 1953-392, 6	Anonim		Suut Kemal Yetkin ile Bir Konuşma (Edebiyet üzerine)
1 Mart 1953-392, 12	Cahit Güçbilmez	Paris Mektubu	Paris'te Türk Sanatı
1 Mart 1953-392, 21	Zahir Güvemli	Güzel Sanatlar	Üç Sergi ve Bir Kayıp Daha
1 Mart 1953-392, 21	Zahir Güvemli	Güzel Sanatlar	Maya'da Fotoğraflı Şiirli Sergi
1 Mart 1953-392, 21	Zahir Güvemli	Güzel Sanatlar	On'lar (Amerikan Haberler Merkezi)
1 Mart 1953-392, 21	Zahir Güvemli	Güzel Sanatlar	Mozayik Sergisi (Pindaros Platonidis, Maya)
1 Mart 1953-392, 21	Zahir Güvemli	Güzel Sanatlar	Kenan Temizhan (ölümü üzerine)
1 Nisan 1953-393, 6	Anonim		Bedri Rahmi ile Bir Konuşma (röportaj)
1 Nisan 1953-393, 22	Zahir Güvemli	Güzel Sanatlar	Bu Ayın Hareketleri
1 Nisan 1953-393, 22	Zahir Güvemli	Güzel Sanatlar	Mediha Akarsu (Beyoğlu Olgunlaşma Ens.)
1 Nisan 1953-393, 22	Zahir Güvemli	Güzel Sanatlar	Resimlenmiş Şiirler (F. Karakaş, B. Necatigil'in şiirlerini resimlemiş Beyoğlu Küçük Galeri)
1 Nisan 1953-393, 22	Zahir Güvemli	Güzel Sanatlar	Nevin Demiryol (Maya, B. Rahmi'nin öğrencisi)
1 Nisan 1953-393, 22	Zahir Güvemli	Güzel Sanatlar	Azra İnal'ın Atölyesinde
1 Nisan 1953-393, 22	Zahir Güvemli	Güzel Sanatlar	Sanat Tenkitçileri Birliği (Kuruluşu)
1 Mayıs 1953-394, 3	Yaşar Nabi		Fikir ve Sanat Hayatımız Tehlikede mi?
1 Mayıs 1953-394, 22	Zahir Güvemli	Güzel Sanatlar	Yeni Sergiler
1 Mayıs 1953-394, 22	Zahir Güvemli	Güzel Sanatlar	Şeref Bigalı (Maya)
1 Mayıs 1953-394, 22	Zahir Güvemli	Güzel Sanatlar	Yüksel Özgür (Maya'da 7 yaşındaki ressam)
1 Mayıs 1953-394, 22	Zahir Güvemli	Güzel Sanatlar	Paralel (Maya, müziğin resim ve heykele tercümesi, B.Rahmi-Bela Bartok'tan, Eren Beethoven'dan, Hasan Kavrık Bach, Şadi Çalık, İgor Strawinsky'den etkilenerek yaptıkları eserleri sergiliyorlar)
1 Mayıs 1953-394, 22	Zahir Güvemli	Güzel Sanatlar	Çallı, Bedia ve Salih Turan Sergisi (Beyoğlu Olgunlaşma Ens.)
1 Haziran 1953-395, 22	Zahir Güvemli	Güzel Sanatlar	En Verimli Ay, Maya'daki Sergiler: Güngür Kabakçıoğlu (karikatür)
1 Haziran 1953-395, 23	Zahir Güvemli		Bugünkü İtalyan Sanatı

YIL-SAYI-SAYFA	YAZAR ADI	KÖŞE ADI	MAKALE ADI
1 Haziran 1953-395, 23	Zahir Güvemli		Yugoslav Resim Sanatı
1 Temmuz 1953-396, 30	Zahir Güvemli	Güzel Sanatlar	Mevsim Sonu Sergileri
1 Temmuz 1953-396, 30	Zahir Güvemli	Güzel Sanatlar	Fetih Yılı Sergileri, İstanbul'un 500. Fetih yıldönümü üzerine
1 Temmuz 1953-396, 30	Zahir Güvemli	Güzel Sanatlar	Fetif Dışı Sergiler, Nurullah Berk Atölyesi mensuplarının sergisi (Amerikan Haberler Merk.), Fethi Karakaş (Fransız Kons.), Atıf Hancıoğlu (Maya)
1 Ağustos 1953-397, 3	Yaşar Nabi		Sanat ve Teşvik (Edebiyat hakkında)
1 Ağustos 1953-397, 5	Yıldırım Keskin		Sanat Kavgası (Edebiyat hakkında)
1 Ağustos 1953-397, 22	Zahir Güvemli	Güzel Sanatlar	Bu Ayın Sergileri, Maya: Eli Yağcıoğlu, Fransız Kons.: Adnan Varınca, Amerikan Hab. Mer.: Türk Ressamlar Derneği, Beyoğlu Olgunlaşma Ens: Afiş Sergisi
1 Eylül 1953-398, 18	Zahir Güvemli	Güzel Sanatlar	Karikatür ve Resim
1 Ekim 1953-399, 10	Zahir Güvemli	Güzel Sanatlar	Resimdeki Gelişme
1 Kasım 1953-400, 17	Zahir Güvemli	Ayın Sergileri	Maya: Nuri Usta ve Kuzgun Acar (seramik), İhsan Ç. Karaburçak
1 Aralık 1953-401, 13	Zahir Güvemli	Beş Yeni Sergi	Maya: Ferruh Başağa ve Nuri İyem, Frans. Kons.: Balaban, Azra İnal
1 Ocak 1954-402, 13	B. R. Eyüboğlu	Resim Sanatı	Yolu Bulmanın Güçlüğü
1 Ocak 1954-402, 23	Zahir Güvemli	Yeni Sergiler	Amerikan Hab. Mer.: Güzel Sanatlar Birliğinin 37. Sergisi, Maya, Pindaros Platonidis
1 Şubat 1954-403, 2	Anonim	Ayın Olayları	Sanat Sayfaları (Vatan Gazetesinin sanat sayfaları hakkında)
1 Şubat 1954-403, 11	B. R. Eyüboğlu	Resim Sanatı	Eski-Yeni Meselesi
1 Şubat 1954-403, 29	Zahir Güvemli	Ayın Sergileri	Modern Fransız Ressamları Röprodüksiyon sergisi (Frans. Kon.) Kaya Tözge (Maya), Karikatür (Maya)
1 Mart 1954-404, 18	B. R. Eyüboğlu	Resim Sanatı	Klasikler Meselesi
1 Mart 1954-404, 28	Zahir Güvemli	Ayın Sergileri	Haşmet Akal (Sıraselviler Sanat Dostları Derneği), Sadı Diren(Maya) Elif Naci (Galatasaray Lisesi), Aloş (Maya, resim, heykel seramik)

YIL-SAYI-SAYFA	YAZAR ADI	KÖŞE ADI	MAKALE ADI
1 Nisan 1954-405, 17	B. R. Eyüboğlu	Resim Sanatı	Yeni Kalsikler
1 Nisan 1954-405, 23	Zahir Güvemli	Aydın Sergileri	Oktay Günday (Maya), Abdurrahman Öztoprak (Maya)
1 Mayıs 1954-406, 16	B. R. Eyüboğlu	Resim Sanatı	İlkçağların Sanatı
1 Mayıs 1954-406, 21	Zahir Güvemli	Aydın Sergileri	Vincent Breton (Fran. Kons.), Nevin Demiryol (Maya), Adnan Çoker-Lütfü Günay "abstre-nonfigüratif" resim sergisi (Maya)
1 Haziran 1954-407			Sait Faik'in Ölümü üzerine dergi ona atfedilmiş
1 Temmuz 1954- 408,14/27	B. R. Eyüboğlu	Resim Sanatı	Resmin Tarifi
1 Temmuz 1954- 408,27	Zahir Güvemli	Yeni Sergiler (2 aylık)	Fethi Karakaş (Fran.Kons.), On'lar (Amerikan Hab. Mer.), 14 Geç Ressam sergisi (Amerikan Hab. Mer.), Füreyya Kılıç çini, seramik, guaj sergisi (Beyoğlu Olgunlaşma Ens.)
1 Ağustos 1954-409, 13	Zahir Güvemli	Aydın Sergileri	Japon Estamları (Resim ve Heykel Müzesi), Güzel Sanatlar Akademisi yıl sonu sergisi
1 Ağustos 1954-409, 15	B. R. Eyüboğlu	Resim Sanatı	Taklit ve İcat
1 Eylül 1954-410, 2	Anonim		Sanat Çalışmaları
1 Eylül 1954-410, 5	Nurullah Berk		Sanat Tenkitçileri İstanbul'da
1 Ekim 1954-411, 12	B. R. Eyüboğlu	Resim Sanatı	Orta Malı
1 Ekim 1954-411, 16	Zahir Güvemli		Sanat Tenkitçileri Kongresi
1 Ekim 1954-411, 17	Herbert Read		Sanat ve Terbiye
1 Ekim 1954-411, 17	Zahir Güvemli	Yeni Sergiler	Yapı ve Kredi Bankası resim müsabakası
1 Kasım 1954-412, 2	Anonim	Aydın Olayları	B.Rahmi Amerika'da (New York'ta eserleri sergilenmiş)
1 Ocak 1955-414, 22	Çeşitli		Matisse'in Ardından
1 Ocak 1955-414, 27	Zahir Güvemli	Güzel Sanatlar	Marta Kaya Tözge (Maya), Orhan Peker (Tiyatro Derneği), İbrahim Safi (Şehir Galerisi), Maya Galerisinde karma sergi Cafer Yazdırın, İvi Stangali, İhsan Şurdum, Adnan Varınca, Oktay Günday, Orhan Peker, Nevin Demiryol, İrfan Aslanoğlu, Seta Hidiş, İlhan Uğan, Kuzgun Acar)
1 Şubat 1955-415, 10	İhsan Akay		Sanat ve Ahlak
1 Şubat 1955-415, 19	Germain Bazin	Resim Sanatı	Empresyonist Resmin Tarihçesi Kuruluş (1860-1870) Çev. İ. Akay

YIL-SAYI-SAYFA	YAZAR ADI	KÖŞE ADI	MAKALE ADI
1 Mart 1955-416,2	Anonim	Ayın Olayları	Sanat Hayatımızda Gelişme
1 Mart 1955-416, 8	Zübeyir Bensen (Avukat)		Sanat Eserlerini Koruyan Hükümler
1 Mart 1955-416, 17	Zahir Güvemli	Ayın Sergileri	Haşmet Akal (Şehir Galerisi), Yüksel Aslan (Maya), Aloş (Maya)
1 Mart 1955-416, 21	Germain Bazin	Resim Sanatı	Empresyonist Grup (1871-1880) Çev. İhsan Akay
1 Nisan 1955-417, 19	Germain Bazin	Resim Sanatı	Empresyonistler Grubunun Dağılması Çev. İhsan Akay
1 Nisan 1955-417, 22	Zahir Güvemli	Ayın Sergileri	Abdurrahman Öztoprak (Maya), Amerikan Resim Sanatından Seçmeler (Amerikan Haber Merkezi)
1 Nisan 1955-417, 22	Zahir Güvemli		Ankara'da Bir Sergi (Neşet Günel -Helikon Galerisinde)
1 Nisan 1955-417, 24	Fikri Özsever		Güdümlü Sanat-Saf Sanat
1 Mayıs 1955-418, 12	Zübeyir Bensen (Avukat)		Fikir ve Sanat Eserleri Mülkiyeti
1 Mayıs 1955-418, 27	Zahir Güvemli	Ayın Sergileri	Nuri Özgiray (Şehir Gal.), İsmail Hakkı Öcal (Şehir Gal.), Baha Gelenbevi (Maya, fotoğraf), Ferruh Başağa (Maya)
1 Haziran 1955-419, 24	Germain Bazin	Resim Sanatı	Empresyonizme Karşı Tepki, Çev. İhsan Akay
1 Temmuz 1955-420, 22	Germain Bazin	Resim Sanatı	Çağdaş Resim Sanatı, Çev. İhsan Akay
1 Ağustos 1955-421, 28	Robert Ray	Resim Sanatı	Picasso'nun Elli Yılı
1 Eylül 1955-422, 8	Zahir Güvemli		AICA'nın Yedinci Toplantısı
1 Eylül 1955-422, 26	Zahir Güvemli	Son Ayların Sergileri	Türk Ressamları Derneği (Şehir Gal.), Adnan Çoker-Ali Durutan (Maya-nonfigüratif), B.Rahmi-Eren Eyüboğlu (Narmanlı Yurdu)
1 Ekim 1955-423, 13	Zahir Güvemli		AICA'nın Yedinci Toplantısı II
1 Ekim 1955-423, 30	Zahir Güvemli		Fernand Leger Öldü
1 Kasım 1955-424, 28	Zahir Güvemli		Henry Moore'u Ziyaret
1 Aralık 1955-425, 10	Mustafa Baydar	Her Ay 1 Konuşma	B.Rahmi Eyüboğlu Anlatıyor
1 Aralık 1955-425, 26	Zeyyad Selimoğlu		Salih Acar Sergi Açıyor
1 Aralık 1955-425, 27	Zahir Güvemli	Mevsim Açıldı	Ali Sami Boyar (Fran. Kos.), Orhan Peker
1 Ocak 1956-426, 8	Tektaş Ağaoğlu		Toplum ve Sanat Üzerine
1 Ocak 1956-426, 24		Resim Sanatı	Yirminci Yüzyıl Sanatı, Çev. İhsan Akay
1 Ocak 1956-426, 25	Zahir Güvemli	Yeni Sergiler	Üç Ressam, Aliye Berger, Carotti, Salih Acar (Şehir Gal.)

YIL-SAYI-SAYFA	YAZAR ADI	KÖŞE ADI	MAKALE ADI
1 Mart 1956-428, 9	Aldous Huxley		Sanat ve Belli Gerçekler, Çev. Önay Sözer
1 Mart 1956-428, 15	Zahir Güvemli	Ayın Sergileri	Nuri İyem (Şehir Gal.), Türk Ressamlar Derneği (Şehir Gal.), Aloş, Bayram Küçük, Kuzgun Acar, Oktay Günday (Amerikan Hab. Mer.), Alman Ressamların Desen ve Grafik Sergisi (Güzel Sanatlar Akademisi)
1 Nisan 1956-429, 5	Selahattin Batu		Sanatta Fikirsizlik
1 Nisan 1956-429, 23	Zahir Güvemli	Ayın Sergileri	Abdurrahman Öztoprak (Şehir Gal.), Aloş, Bayram Küçük, Kuzgun Acar, Oktay Günday, Adnan Çoker (Şehir Gal.)
1 Mayıs 1956-430, 17	Zahir Güvemli	Ayın Sergileri	Prof. Mustafa Şekip Tunç ve eşi Rana (Galatasaray Lisesi) Zerrin Bölükbaşı
1 Haziran 1956-431, 11	Zahir Güvemli		Biennale'e Gidiyoruz (Venedik Bienali)
1 Haziran 1956-431, 17	Zahir Güvemli	Ayın Sergileri	Paris'te Yaşayan Türk Sanatçıları Sergisi (Filarmoni Der. Haz. Fikret Adil, Sanatçılar: Abidin Dino, Fikret Mualla, Fahrünnisa Zeyd, Nejad Melih, Avni Arbaş, Cihat Burak, Remzi Başa, Hale Asaf, Alber Bitran)
15 Haziran 1956-432, 21	Zahir Güvemli	Son Sergiler	Azra İnal (Şehir Galerisi), Nurullah Berk (Amerikan Haber Merkezi)
1 Temmuz 1956-433, 15	René Huyghe		Büyük Bir Ressam: Van Gogh (Çev. İhsan Akay)
15 Temmuz 1956- 434, 15	Fred Berence		Yeni Resim Nereye Gidiyor? (Çev. T.Y)
15 Temmuz 1956- 434, 18	Zahir Güvemli	Resim Sanatı	Sabri Berkel
1 Ağustos 1956-435, 10	Zahir Güvemli	Resim Sanatı	Cemal Tollu
1 Eylül 1956-437, 14	Zahir Güvemli	Resim Sanatı	Yeni Türk Resmi
15 Eylül 1956-438, 11	Zahir Güvemli	Resim Sanatı	Leyla Gamsız
15 Ekim 1956-440, 15	Zahir Güvemli	Güzel Sanatlar	Zühtü Müridoğlu
15 Kasım 1956-442, 21	Zahir Güvemli	Resim Sanatı	Meclis Resimlerinden Çıkan Gerçekler
15 Aralık 1956-444, 11	Zahir Güvemli	Ayın Sergileri	Şükriye Dikmen (Şehir Galerisi), Celal Esat Arseven (Şehir Galerisi)

YIL-SAYI-SAYFA	YAZAR ADI	KÖŞE ADI	MAKALE ADI
1 Ocak 1957-445, 15	Zahir Güvemli	Resim Sanatı	Cevat Dereli
15 Ocak 1957-446, 2	Anonim	15 Günün Olayları	Resim Sergisi: Nuri İyem ve Şadi Çalık (Şeh. Gal.)
15 Ocak 1957-446, 13	Hasan Kavruk		Ertem Galerisi
1 Şubat 1957-447,2	Anonim	15 Günün Olayları	Azra İnal Sergisi (Paris)
1 Şubat 1957-447,13	Zahir Güvemli	Aydın Sergileri	Nuri İyem (Şeh. Gal.), Kristin Saleri (Ertem Galerisi)
15 Şubat 1957-448, 2	Anonim	15 Günün Olayları	Salih Acar Sergisi (Şeh. Gal.)
15 Şubat 1957-448, 15	Zahir Güvemli		Köylü Heykeltraş (Cevat Bilgin)
1 Mart 1957-449, 2	Anonim	15 Günün Olayları	Gazete ve Dergi Bolluğu
1 Mart 1957-449, 19	Zahir Güvemli	Aydın Sergileri	Bayram Küçük, Salih Acar (Şeh. Gal.), Ferruh Başağa, Şadi Çalık, Nuri İyem, İlhan Koman, Ömer Uluç (Amerikan H. Mer.)
15 Mart 1957-450, 15	Duran Karaca	Sanatçılarla Konuşmalar	15 Yaşın Hünnerli Kaptanı (Hasan Kaptan)
15 Mart 1957-450, 21	Zahir Güvemli	Güzel Sanatlar	Ben Nicholsan
1 Nisan 1957-451, 13	Mustafa Aslier		Cezanne'la Van Gogh
15 Nisan 1957-452, 21	Zahir Güvemli	Aydın Sergileri	Ferruh Başağa Sergisi (Şeh.G.), Cihat Burak'ın ilk şahsi sergisi (Ş.G.)
1 Mayıs 1957-453, 2	Anonim	15 Günün Olayları	Eyüboğlu'nun Sergileri (Narmanlı Yurdu)
1 Haziran 1957- 455, 2	Anonim	15 Günün Olayları	Sabri Berkel Sergisi (Amerikan H.Mer.), Zahir Güvemli (Şeh. Gal.)
1 Temmuz 1957-457, 2	Anonim	15 Günün Olayları	Sanat ve Politika
1 Temmuz 1957-457, 15	M.C. Lacoste	Resim Sanatı	Braque Yetmiş Yaşında (Çev. Ferhan Oğuzkan)
1 Ağustos 1957-459,2	Anonim	15 Günün Olayları	Sanat Festivalleri (Yunanistan)
1 Eylül 1957-461, 2	Anonim	15 Günün Olayları	İngiltere'de Türk Resmi (Modern Türk Ressamları Sergisi)
15 Eylül 1957-462, 2	Anonim	15 Günün Olayları	Brüksel Sergisi (B.R.Eyüboğlu'nun Mozaik Panosu); Amerika'da Türk Resmi (Sabri Berkel'in Amerikan Haberler
1 Ekim 1957-463, 8	İsmail Biret	Sanatçılarla Konuşmalar	Turgut Zaim Anlatıyor
15 Ekim 1957-464, 8	İsmail Biret	Sanatçılarla Konuşmalar	Eşref Üren Anlatıyor
1 Aralık 1957-467, 2	Anonim	15 Günün Olayları	Nurullah Berk Sergisi (Şeh. Gal.), Hamdi Bey Sergisi (Resim ve Heykel Müzesi koleksiyonunda bulunan eserlerden)
1 Aralık 1957-467, 16	Zahir Güvemli	Güzel Sanatlar	Bir Kongre Dolayısıyla (AICA VI. Kongresi hakkında)

YIL-SAYI-SAYFA	YAZAR ADI	KÖŞE ADI	MAKALE ADI
15 Aralık 1957-468, 11	Zahir Güvemli	Aydın Sergileri	Yeni Mevsime Giriyoruz: Lerzan Bengisu (Şeh. Gal.), Hüseyin Bilişik (Şeh. Gal.), Zeytune Gabbar (Moderno), Nurullah Berk (Şeh. Gal.)
15 Aralık 1957-468, 18	Zahir Güvemli	Güzel Sanatlar	Dolayisiyle II (AICA VI. Kongresi hakkında)
1 Ocak 1958-469, 2	Anonim	15 Günün Olayları	İki Sergi: Nuri İyem (Şeh. Gal.), Celal Esad Arseven (Moderno)
1 Ocak 1958-469, 9	Nurullah Berk		Diego Rivera'nın Ölümü
1 Ocak 1958-469, 10	İsmail Biret	Sanatçılarla Konuşmalar	Sabri Berkel Anlatıyor
1 Ocak 1958-469, 15	Zahir Güvemli	Aydın Sergileri	Çoğunluk Eskilerde
15 Ocak 1958-470, 11	Zahir Güvemli	Güzel Sanatlar	Dolayisiyle III (AICA VI. Kongresi hakkında)
1 Şubat 1958-471, 2	Anonim	15 Günün Olayları	Sergiler (Ferruh Başağa. Şehir Galerisi)
1 Şubat 1958-471, 2	Anonim	15 Günün Olayları	1957 Yayınları
1 Şubat 1958-471, 17	Zahir Güvemli	Aydın Sergileri	Aralık 1957-Ocak 1958, Bedri-Eren Eyüboğlu, Zerrin Bölükbaşı, Sabri Berkel, Lerzan Bengisu, Taksim'de Faruk Sırmalı ve arkadaşlarının kurduğu IDE mimarlık bürosunun açılış etkinliği olarak sergi düzenlemişlerdir.
1 Şubat 1958-471, 17	Zahir Güvemli	Aydın Sergileri	Cumhuriyet'te Beri Türk Resmi Sergisi (Türk-Alman Dostluk Der)
1 Şubat 1958-471, 17	Zahir Güvemli	Aydın Sergileri	Nuri İyem (Şeh. Gal.); Bayram Küçük-Metin Eloğlu (Şeh. Gal.)
15 Şubat 1958-472, 2	Anonim	15 Günün Olayları	İki Sergi: Salih Acar (Şeh. Gal.), Orhan Tamer (Şeh. Gal.)
15 Şubat 1958-472, 2	Zahir Güvemli	Resim Sanatı	Dolayisiyle AICA VI. Kongresi hakkında)
1 Mart 1958-473, 2	Anonim	15 Günün Olayları	Sergiler: Malik Aksel (Olgunlaşma Ens.), Nasip İyem (Şeh. Gal.)
1 Mart 1958-473, 15	Zahir Güvemli	Resim Sanatı	Dolayisiyle V (AICA VI. Kongresi hakkında)
15 Mart 1958-474, 18	Zahir Güvemli	Aydın Sergileri	Ahmet Uzelli (Fransız Konsolosluğu salonlarını yeniden resim meraklılarına açıyor), Salih Acar, Orhan Tamer, Nasip İyem, Edit Asa (Şehir Galerisi)
1 Nisan 1958-475, 2	Anonim	15 Günün Olayları	Azra İnal (Şehir Galerisi)

YIL-SAYI-SAYFA	YAZAR ADI	KÖŞE ADI	MAKALE ADI
15 Nisan 1957-476, 10	İsmail Biret	Sanatçılarla Konuşmalar	Nurullah Berk Anlatıyor
15 Mayıs 1958-478, 2	Anonim	15 Günün Olayları	Tercüman Gazetesi Sanat Sayfası
15 Mayıs 1958-478, 20	Zahir Güvemli	Ayın Sergileri	
1 Haziran 1958-479, 2	Anonim	15 Günün Olayları	Bizans Sergisi (1958 Milletlerarası Edinbourg Festivali)
1 Haziran 1958-479, 7	İsmail Biret	Sanatçılarla Konuşmalar	Azra İnal Anlatıyor
15 Haziran 1958-480, 7	Erdal Öz		Sanatçı Yazıları
15 Haziran 1958-480, 11	Nuri Tarhan		Toplumcu Sanat
15 Haziran 1958-480, 14	İsmail Biret	Sanatçılarla Konuşmalar	Zeli Faik İzer Anlatıyor
1 Temmuz 1958-481, 2	Anonim	15 Günün Olayları	Halk Sanatı Sergisi
1 Temmuz 1958-481, 5	Nurullah Berk		Sanat Tenkidimiz Ne Halde?
15 Temmuz 1958-482, 2	Anonim	15 Günün Olayları	Aslıer'in Sergisi (Mustafa Aslıer, Stuttgart Galerie Senatore)
15 Temmuz 1958-482, 15	Nurullah Berk		Serpmeye
15 Ağustos 1958-484, 6	İsmail Biret	Sanatçılarla Konuşmalar	Cemal Tollu Anlatıyor
1 Eylül 1958-485, 8	Albert Camus		Sanatçı ve Sanatı
15 Eylül 1958-486, 9	Albert Camus		Sanatçı ve Çağı (Çev. Yıldırım Keskin)
1 Ekim 1958-487, 8	Albert Camus		Sanatçı ve Çağı (Çev. Yıldırım Keskin)
15 Ekim 1958-488, 10	Zahir Güvemli		Resimden Anlamak
1 Aralık 1958-491, 2	Anonim	15 Günün Olayları	Sergiler: Füreyya (Olgunlaşma Ens.), Fethi Karakaş (Şeh.Gal.)
15 Aralık 1958-492, 2	Anonim	15 Günün Olayları	Hamburg'da Bir Sergi (Adnan Turani, Berlin Bremer Galerisi)
15 Aralık 1958-492, 2	Zahir Güvemli	Geçen Ayın Sergileri	Füreyya (Olgunlaşma Ens.), Fethi Karakaş (Şeh.Gal.)
1 Ocak 1959-493, 2	Anonim	15 Günün Olayları	Sergiler: Malik Aksel (Resim Heykel Müz.), Yüksel Aslan (Şeh.Gal.)
1 Ocak 1959-493, 19	Zahir Güvemli	Ayın Sergileri	1958'i Kaparken
1 Şubat 1959-495, 2	Anonim	15 Günün Olayları	Sergiler: Yeni Dal Grubunun İlk sergisi
1 Şubat 1959-495, 6	Tektaş Ağaoğlu	Güzel Sanatlar	Kızıldenizde Gemiler
15 Şubat 1959-496, 2	Anonim	15 Günün Olayları	Sergiler: Nedim Günsür (Türk-Alman Kültür Derneği)
15 Şubat 1959-496, 14	Nurullah Berk	Resim Sanatı	Süslemeye Bezemeye Doğru
1 Mart 1959-497, 2	Anonim	15 Günün Olayları	Gazete ve Dergiler
1 Mart 1959-497, 11	Necdet Sander		Paris'te Sanat Hayatı

YIL-SAYI-SAYFA	YAZAR ADI	KÖŞE ADI	MAKALE ADI
1 Mart 1959-497, 14	R. Arsebük	Resim Sanatı	Bizdeki Soyut Resim Üzerine
1 Mart 1959-497, 21	Zeyyad Selimoğlu		Salih Acar'ın Sergisi
15 Mart 1959-498, 2	Anonim	15 Günün Olayları	Sergiler: Türk Ressamlar Cemiyeti (Şeh. Gal.), Nasip İyem (Türk-Alman Kültür Derneği)
1 Nisan 1959-499, 2	Anonim	15 Günün Olayları	Sergiler: Ferruh Başağa, Nuri İyem, Ömer Uluç, Şadi Çalık (Amerikan Haberler Merkezi.), Oprhan Peker (Türk-Alman Kül.D.)
1 Nisan 1959-499, 15	Zahir Güvemli	Resim Sanatı	Resimden Anlamak III: Anlamadığımız
1 Nisan 1959-499, 19	G. Charensol		Soyut Sanat Nedir?
15 Nisan 1959-500, 2	Anonim	15 Günün Olayları	Aloş Germaner (Türk-Alman Kültür Derneği)
15 Nisan 1959-500, 4	Memduh Balaban		Sanatçı ve Eserini Anlamak
15 Haziran 1959-504, 2	Anonim	15 Günün Olayları	Aliye Berger Sergisi (Türk-Alman Kültür Derneği)
15 Temmuz 1959-506, 7	Nurullah Berk		Resimde Yenilik Üzerine
1 Ağustos 1959-507, 8	Nurullah Berk		Sanat Ahlakımız
1 Ağustos 1959-507, 15	André Maurois		Sanat Hayatla Beslenir
1 Eylül 1959-509, 3	Tahsin Yücel		Çağımız Sanatı
1 Eylül 1959-509, 4	Nurullah Berk		Soyut Sanat Üstüne
1 Ekim 1959-511, 2	Anonim	15 Günün Olayları	Türk Kadın Ressamları Almanya'da
15 Ekim 1959-512, 2	Anonim	15 Günün Olayları	Sergiler: Balaban (Fransız Kon.), Bayram Küçük (Şeh. Gal.)
15 Ekim 1959-512, 6	İbrahim Ersaraç	Sanatçılarla Konuşmalar	Mustafa Aslier Anlatıyor
1 Kasım 1959-513, 17	Zahir Güvemli	Son Sergiler	Nazmi Ziya ve Başkaları
15 Kasım 1959-514, 11	Adnan Turani		Modern Sanat Neden Soyutlaşmaya Gitti
1 Aralık 1959-515, 3	Nurullah Berk		Sanat Göçü Üstüne
1 Aralık 1959-515, 11	Zahir Güvemli	Sergiler	Ercüment Kalmık
1 Aralık 1959-515, 19	Pablo Picasso		Sanat Anlaşılabilir mi?
15 Aralık 1959-516, 2	Anonim	15 Günün Olayları	Resim: Kaya Özsezgin'in Ankara Milli Kütüphanesindeki sergisi
15 Aralık 1959-516, 18	Adnan Turani		Sanat Neden Soyutlaşmaya Gitti II

EK-3. Milli Kütüphane Makaleler Bibliyografyası Listesi

1945

- Duru. Modern Sanatı Anlamak İçin. İklim Kültür Dergisi, İstanbul, (3), 15.01.1945, 11.
- Esatoğlu, S. Hakkı. Yarın. Yaratış, İstanbul, (5), 23.01.1945, 3.
- Ruşenay, Doğan. Fikir ve Sanat Dünyasında. Yaratış, İstanbul, (5), 23.01.1945, 11, 15.
- Esatoğlu, S. Hakkı. Sanat Sandalye. Yaratış, İstanbul, (6), 08.02.1945, 3.
- Ruşenay, Doğan. Fikir ve Sanat Dünyasında. Yaratış, İstanbul, (6), 08.02.1945, 12-13.
- Gözler, Fethi. San'at ve Realitenin İlgisi. Karacadağ, Diyarbakır, 7, (76), -.03.1945, 15-16.
- Edebiyat ve San'atta Disiplin. İklim Kültür Dergisi, İstanbul, (4), 03.1945, 3-4.
- Sözer, Mihriban- Orgun, Zarf. Türk Minyatürleri ve Levni. Geçit Review, İstanbul, (3), -.03.1945, 10-28.
- Öz, Tahsin. Türk Çiniciliği Tarihi. Geçit Review, İstanbul, (4), 04.1945, 13-25.
- Yetişkin, Hulusi. Sanatın Güzelliği Güçlüğü Nisbetindedir. Karacadağ, Diyarbakır, 7, (77), -.04.1945, 6-8.
- Baydur, S. Nazif. Güzel Sanat Üzerine. Yaratış, İstanbul, (8), 23.05.1945, 11.
- Bilenoglu, Esat. Güzel Sanatlarda Kadın Vücudu. Uludağ, Bursa, (71), .05.1945, -.06.1945, 15-17.
- Demren, Mustafa. Sanat ve Sanatkâr. 19 Mayıs, Samsun, 7, (71), -.06.1945, -.08.1945, 16-17.
- Altar, Cevat Memduh. Debussy'nin Sanat Tarihi Bakımından Önemi. Ankara, Ankara, (2), 01.08.1945, 26-28, 38.
- Alain. Güzel Sanatlar Üzerinde Dersler. Çeviren: K. Domaniç, İstanbul, İstanbul, 4, (42), 15.08.1945, 8-9.

- Alain. Muhayyile ve Yaratma. Çeviren: K. Domaniç, İstanbul, İstanbul, 4, (43), 01.09.1945, 7-9.
- Yetkin, Suut Kemal. Snat Eserinde Şekil. Görüşler, Adana, 8, (79-80), 01.09.1945, 7.
- Yabancı Gözü ile Modern Türkiye Sanatlarına Bir Bakış. Geçit Review, İstanbul, (8-9), -.09.1945, -.10.1945, 7-12.
- Şehsuvaroğlu, Haluk Y. XIX. Asırda İstanbul'da Sergiler. Yücel Aylık Sanat ve Fikir Mecmuası, İstanbul, 19, (107), -.09.1945, 8-11.
- Alain. Mutlak Dil, İşaretler; Mutlak İşaretler, Dans. Çeviren: K. Domaniç, İstanbul, İstanbul, 4, (45), 01.10.1945, 9-11.
- Sönmez, Gazanfre. Sanatçı ve Eseri. Ankara, Ankara, (4), 01.10.1945, 67-68.
- Özgü, Melahat. Yaratıcılık. Ankar, Ankara. (4), 01.10.1945, 61-62.
- Sunar, Orhan. Sanatımızda Konu Hakkında İncelemeler. Amaç, Ankara, (3), 25.10.1945, 14-15, 23.
- Genceli, Ali. Bursa'da Yeşil Cami ve Yeşil Türbe. Nilüfer, Bursa, (6), -.10.1945, 7-9.
- Kaplan, Mehmet. Hazır Fikir ve Yaratma. İstanbul, İstanbul, 4, (47), 01.11.1945, 7-8.
- Nazif, Nizamettin. Sanatta Kadın. Yedigün, İstanbul, 14,(664), 25.11.1945, 5.
- Genceli, Ali. Bursa'da Yeşil Cami ve Yeşil Türbe. Nilüfer, Bursa, (7), 11.1945, 7-9-10.
- Yada, Sait. Bizde Sanat Rönesansı Mümkün müdür?. Ankara, Ankara, (6), 01.12.1945, 99-102.
- Kaplan, Mehmet. Düşünce ve Yaratma. İstanbul, İstanbul, 5, (50), 15.12.1945, 4-5.
- Aslanapa, Oktay. Sanatta Romantizm ve Bugünkü Avrupa. İleri Yurt Kültür Dergisi, Ankara, (9-10), -.12.1945, 9.
- Mortaş, Abidin. İnsan ve San'at. Arkitekt, İstanbul, 15, (3-4), --.1945, 47-55.
- Reese, Childe. Sanatkarlar Anlaşamıyorlar. Çeviren: Celile Berk, Arkitekt, İstanbul, 15, (7-8), --.1945, 175-178.
- Öz, Tahsin. Türk Çiniciliği Tarihi. Geçit Review, İstanbul, (1), --.1945, 14-24.

1946

- Baykurt, Şerif. Sanatın Faydası. Damla, İstanbul, (30), -.01.1946, 6-7.
- Nietzsche. Sanat Hakikaten Kıymetlidir. Çeviren: Sait Yada, Ankara, Ankara, (8), 01.02.1946, 149-152.
- Çorum'da Dokumacılık. Çorumlu, Çorum, (57), 30.03.1946, 23-24.
- Diez, Ernst. İlk Devirlerden Beri Türk Maden Sanatı. Çeviren: Aslan Apa, İstanbul, İstanbul, 5, (58), 15.04.1946, 9-11.
- Kaplan, Mahmet. Sanat Eseri ve Çevresi. İstanbul, İstanbul, 5, (57), 15.04.1946, 7-8.
- Kaplan, Mahmet. Sanatçı ve Amacı. İstanbul, İstanbul, 5, (58), 15.04.1946, 7-8.
- Aksel, Malik. Sanat Eseri, Tabiat Eseri. Ankara, Ankara, (11), 01.05.1946, 179-180.
- Alain. Tezyinat, Kıyafet, Mobilya. Çeviren: Çeviren: K. Domaniç, İstanbul, İstanbul, 5, (59), 01.05.1946, 12-13.s
- B. F. G.. Su, Hayat ve Sanat. Nilüfer, İstanbul, (13), -.05.1946, 9-10.
- Oğuz, Halit. Kadınlar ve Güzel Sanatlar. Nilüfer, İstanbul, (14), -.06.1946, 2-5.
- Losy, Jean. Sanatın Ferdî veya İctimaî Oluşu. İstanbul, İstanbul, 6, (70), 01.11.1946, 15-16.
- Losy, Jean. Sanatın Ferdî veya İctimaî Oluşu. İstanbul, İstanbul, 6, (71), 01.11.1946, 15-16.
- Korlu, Muzaffer. Sanat ve Sanatkâr. İnan, Trabzon, (26), -.11.1946, 6.
- Dino, Abidin. Sanat ve Politika/ Tip, Karakter, İhtiras İnsanlar Arasında Paylaşılmış Duyguların Çerçevesi İçinde, Yani İctimaî ve Siyasî Şartların Işığında ve Yalnız Bu Yolda Ebediliğe Yol Alır. Yığın, İstanbul, (5), 01.12.1946, 5.
- Kaplan, Mehmed. Sanat Vasıtasıyla Terbiye. İstanbul, İstanbul, (72), 01.12.1946, 6-7.
- Kaplan, Mehmed. Sanat Vasıtasıyla Terbiye. İstanbul, İstanbul, (73), 01.12.1946, 6-7.
- Hatko, Nevzat. Sanat-Siyaset-Politika/ Esas İtibariyle, Bugün, Sanatta Politika ve Siyasetin Düşmanı Kesilenler; Halk Yığınlarının ve Bu Yığınların

Menfaatını Güden Sanatçıların Yürüttüğü Siyasetin Kendileri İçin Tehlikeli Olduğunu Sezenlerdir. Yığın, İstanbul, (6), 15.12.1946, 13-14.

- Boran, Behice. İleri Sanat, Geri Sanat/ İleri Sanat Realist ve İnkılâpçı Sanat Olduğu İçin Zamanın Sosyal Meselelerine Lâkayt Kalamaz. İleri Olmak İçin Sanatkârın Mutlaka Her Eserinde İstismardan, Sefaletten, Hürriyetten Bahsetmesi Gerekmez Ama İstismarın, Hürriyetsiz!. Yığın, İstanbul, (6), 15.12.1946, 4-5, 15.
- Edip, Kemal. Sanat. Özleyiş Bilim, Sanat, Ülkü, Ankara, 1, (3), -.12.1946, 12, 21.
- Temizan, Kenan. Güzel Sanatlarda Süsleme Sanatları. Arkitekt, 16, (1-2), -.1946, 19-24.
- Özişik, Talât. Güzel Sanatlar Davamız. Mimarlık, Ankara, (1-2), -.1946, 6-7.

1947

- Özgür, Şahin. Bursa Bir San'at Şehri midir? Bursa'da Akademi Açmak Kararı Bunun En Kuvvetli İşaretidir. Uludağ, Bursa, (81), -.01.1947, -.02.1947, 12-15.
- Rıfat, Oktay. Sanat ve Sosyal Meseleler. Hür Fikirler Mecmuası, İstanbul, (1), 01.02.1947,
- Hulusi, Şerif. Sanatçının Hürriyeti Meselesi. Hür Fikirler Mecmuası, İstanbul, (2), 08.02.1947,
- Tümel, E.. Sanatçı Sınıfı. Yücel Aylık Sanat ve Fikir Mecmuası, İstanbul, 12, (130), -.08.1947, 244-245.
- Tümel, E.. Sanatçı Sınıfı. Yücel Aylık Sanat ve Fikir Mecmuası, İstanbul, 12, (131), -.09.1947, 244-245.

1948

- Süsoy, m. Hüdâî. Sanatkâr ve Güzel. İnsan ve Dünya, İstanbul, (1), -.01.1948, 12-13.
- Aslanapa, Oktay. Anadolu Türk San'atı Devirlerine Genel Bir Bakış. Hareket Fikir ve Sanat Mecmuası, İstanbul, (11), -.01.1948, 12-13.
- Kelly, Lady. İngiltere'de Güzel Sanatlar. Muhit, İstanbul, (6), 18.03.1948, 9.
- Dulkadirli, T.. Küçük Sanatlar. Nilüfer, Ankara, (34), -.03.1948, 3, 14.
- Pamirli, Osman Turgut. San'atkar ve Dünya İşleri. Damla, İstanbul, (42, (1)), 15.04.1948, 12-13.

- Ongun, C. Sena. Sanatta Ebedilik. 19 Mayıs, Samsun, 8, (90), -.04.1948, 1-3.
- Özçelik, Tahir Sacit. Sanat ve Sanatkâr Hakkında. Yücel Aylık Sanat ve Fikir Mecmuası, İstanbul, 23, (138), -.04.1948, 90-92.
- Teleme, A.. Sanatçının Mesuliyeti Üzerine. Yücel Aylık Sanat ve Fikir Mecmuası, İstanbul, 23, (141-142), -.07.1948, -.08.1948, 263-264.
- Burian, Orhan. Renaissance. Yücel Aylık Sanat ve Fikir Mecmuası, İstanbul, 23, (143-144-145), -.09.1948, -.11.1948, 322.
- Kaplan, Mehmed. San'at ve Cemiyet. Hareket Fikir Ve Sanat Mecmuası, İstanbul, (20), -.10.1948, 2-3.
- Arık, Remzi Oğuz. Türk Medeniyet ve San'at Tarihi. Hareket Fikir Ve Sanat Mecmuası, İstanbul, (22), -.12.1948, 2, 13.
- Baysal, Jale. Sanatsever Hakkında. Erciyes, Kayseri, (71), -.12.1948, 13-14, 21.
- Erden, T. Fethi. Sanatı Doğuran İki Şey: Madde ve Ruh. Yeni Tiyatro, İstanbul, (2), -.1948, 15.

1949

- Ögel, Bahaddin. Sanat Tetkiklerinde Metod. Pınarbaşı, Ankara, (2), 10.01.1949, 2-3.
- Tugay, Asım. Cumhuriyet Devrinde Sanat Okulları. İnan, Trabzon, (48), -.01.1949, 5-6.
- Baysal, Jale. Günün San'atı. Erciyes, Kayseri, (72), -.01.1949, 39-40, 45-48.
- Yaşayan Sanat ve Eleştirme. Yaprak, Ankara, (3), 01.02.1949, 2.
- Fırtınalı, M.. Toplum İçinde Sanatkâr. Yaprak, Ankara, (3), 01.02.1949, 1.
- Denizaslan, Fikret. Kadın ve Sanat. 19 Mayıs, Samsun, 10, (112), -.02.1949, 8-9.
- Dıranas, Muhip Ahmet. Sanat Üzerine. Pınarbaşı, Ankara, (3), -.02.1949, 1.
- Hızır. Realizme II. Yaprak, Ankara, (5), 01.03.1949, 2.
- Eyüboğlu, Sebahattin. İki Düşünce. Yaprak, Ankara, (5), 01.03.1949, 1.
- Anday, Melih Cevdet. Sanatta Gafil Avlanmak. Yaprak, Ankara, (5), 01.03.1949, 1.
- Demirkent, M.N.. Bizde San'at ve San'atkar. Yurd Üniversiteliler Dergisi, İstanbul, 14, (6), -.03.1949, 10-11.

- Topçu, Nurettin. Sanatta İrade. Hareket Fikir ve Sanat Mecmuası, İstanbul, (25), -.03.1949, 4-5.
- Par, Arif Hikmet. Sanatı Teşvik. Kaynak, Balıkesir, (11), -.03.1949, 3.
- Rıfat, Oktay. Ölümsüz Sanatçı. Yaprak, Ankara, (7), 01.04.1949,
- Özeydın, Ö.. “Güzel Sanatlar Dergisi”. Bakırköy Halkevi Dergisi, İstanbul, (21-22), -.04.1949, -.05.1949, 6.
- Barutçu, Şınası. İstikbalin Fotoğraf Makinesi. Ülkü, Ankara, 3, (28), -.04.1949, 20-24.
- Sanatkâr Sorumludur. Yaprak, Ankara, (10), 15.05.1949, 1.
- Taşer, Suat. Kurutu Sanat ve Edebiyat. Yaprak, Ankara, (11), 01.06.1949, 2.
- Hızır, Humanizma. Yaprak, Ankara, (12), 15.06.1949, 1.
- Bulut, Rıza. Sanat Cemiyet İçindir. Damla, İstanbul, (56), 25.06.1949, 96.
- Aksel, Malik. Eski Minyatörlerimiz ve Tab’at. Ülkü, Ankara, 3, (32), -.08.1949, 21-23.
- Berk, Nurullah. Sanat Davamız. Yeni Sanat, İstanbul, (1), -.1949, 1.

1950

- Capeau, Jacques. Sanata ve Mesleğe Dair. Çeviren: Mihrimah Günyol, Yücel Aylık Sanat ve Fikir Mecmuası, İstanbul, 1, (1), -.01.1950, 42.
- Aslanapa, Oktay. Modern Sanatı Nasıl Anlamalıyız. Yücel Aylık Sanat ve Fikir Mecmuası, İstanbul, 1, (6), -.01.1950, 16-18.
- Aslanapa, Oktay. Modern Sanat Bizi Nereye Götürüyor. Yücel Aylık Sanat ve Fikir Mecmuası, İstanbul, 1, (7), -.01.1950, 20-22.
- Engin, M.O.. Sanatta Yerlilik Davası. Yücel Aylık Sanat ve Fikir Mecmuası, İstanbul, 1, (8), -.01.1950, 39.
- Sabahaddin, Kudret. Sanat Üzerine Düşünmeli. Varlık, Ankara, 17, (356), 01.03.1950, 7.
- Pamirli, Osman Turgut. Sanatta Sipariş. Damla, İstanbul, (65), 25.03.1950, 36, 47.
- Gürses, Muzaffer. Gelenekçi Sanat ve Gerçek Sanatçı. Uludağ, Bursa, (100-1), -.03.1950, -.04.1950, 3-4.
- Taşer, Suat. Sanatta Yenilik Meselesi. Yeditepe, İstanbul, (1), 01.04.1950, 1.
- Kocagöz, Samim. Telif Hakları. Yeditepe, İstanbul, (2), 15.04.1950, 3.

- Gökşen, Enver Naci. Milli Sanat Yolu. Yeni Adam, İstanbul, 17, (647), 27.04.1950, 5.
- Tonguç, Saim. Sanatın Dününe ve Bugününe Dair. Gediz, Manisa, 9, (104), -04.1950, 11.
- Berk, Nurullah. Picasso ile Konuşma. Yeditepe, İstanbul, (3), 01.05.1950, 1, 3.
- Uren, Eşref. Sanat ve Tenkit. Yeditepe, İstanbul, (3), 01.05.1950, 3.
- Çığ, Kemal. İslam Güzel Sanatları. Tarih Dünyası, İstanbul, (3), 15.05.1950, 123-124.
- Ertam. Sanat ve Tenkiye Tahayyül Hakkında Birkaç Söz. Nilüfer, Ankara, (61), -06.1950, 5-7.
- Dıranas, Muhip. Ölü Sanatlar. Karaay, Adana, (1), 01.08.1950, 10, 15.
- Gazimihal, Mahmut R.. Halk San'atında Hayvan -Sevgisi. Türk Folklor Araştırmaları, İstanbul, 1, (14), 01.09.1950, 210-212.
- Faik, Bedü. Sanatın Kaderi. Yeditepe, İstanbul, (9), 01.10.1950, 1.
- Keskin, Yıldırım. Kübizm ve Braque. Yeditepe, İstanbul, (9), 01.10.1950, 1, 3.
- Dilligil, Turhan. Anlayış Çarpışması. Yeditepe, İstanbul, (10), 15.10.1950, 3.
- Ünver, A. Süheyl. Kalemıraşçılık Tarihimiz. Tarih Dünyası, İstanbul, 2, (13), 15.10.1950, 545-549.
- Kocagöz, Samim. Sanatkârın Mesuliyeti. Yeditepe, İstanbul, (11), 01.11.1950, 3.
- Birken, Vahide. Sa'atkârın İstismarı. Türkiye Endüstri Ticaret Mecmuası, İstanbul, (43), 01.11.1950, 16.
- Bozuk, Hüsamettin. Sanatkârdan Beklediğimiz. Yeditepe, İstanbul, (12), 15.11.1950, 1.
- Birken, Vahide. Sa'atkârın İstismarı. Türkiye Endüstri Ticaret Mecmuası, İstanbul, (44), 01.12.1950, 16.

1951

- Barlow, Samuel. Sanatta Nasyonalizm. Çevirmen: Orhan Azizoğlu, Varlık, Ankara, (366), 01.01.1951, 14-45.
- Anıl, Yavuz İsmet. Gerçek Sanatın Çilesi. Varlık, Ankara, (366), 01.01.1951, 11.
- Hatipoğlu, Ömer. Bugünkü Tabiat Görüşüyle Sanattan Beklediğimiz. Genç Kalemler, İstanbul, (4), 15.01.1951, 2.

- Ünsal, Mulaim Behçet. San'at Bir Oyundur. Arkitekt, İstanbul, 21, (3-4), -05.1951, -08.1951, 93, 115.
- Hançerlioğlu, Orhan. Yüzyılın Sanat Cereyanları. Varlık, Ankara, (371), 01.06.1951, 10-11.
- Hançerlioğlu, Orhan. Non-Figüratif Sanat. Varlık, Ankara, (372), 01.07.1951, 22.
- Baydar, Mustafa. Hasan Kavrula Bir Konuşma. Varlık, Ankara, (373), 01.08.1951, 22-23.
- Lawrence, A.K.. Akademik Sanat Nedir? Çeviren: Orhan Azizoğlu, Varlık, Ankara, (374), 01.09.1951, 22.
- Hacıhasanoğlu, Muzaffer. Sanatkâr ve Politika. Varlık, Ankara, (374), 01.09.1951, 5.
- Buruşuk, Nihat. Sanata Dair. Yeryüzü, İstanbul, (1), 15.09.1951, 2.
- Örensez, Seren. İnsan- Sanat. Beş Sanat, İstanbul, (19), -10.1951, 1.
- Yeni Meksika'da Rönesansının Yaratıcıları. Yeryüzü, İstanbul, (2), 01.11.1951, 3.
- Sanat ve Sanatçı Üzerine. Yeryüzü, İstanbul, (3), 15.11.1951, 1.
- Hançerlioğlu, Orhan. Sanatta Şarkı Söylemek. Varlık, Ankara, (377), 01.12.1951, 9.
- Sanatın Çeşitli Durumu. Yeryüzü, İstanbul, (5), 15.12.1951, 1.
- Buruşuk, Nihat. Sanat ve Kişilerin Tavrı. Yeryüzü, İstanbul, (5), 15.12.1951, 2.
- Renan. Sanat Hakkında Düşünceler. Çeviren: Naci Meltem, Arkitekt, İstanbul, 21, (1-2), -.-.1951, 11.

1952

- Baltacıoğlu, İsmayıl. Hakkı. Türklerin Sanat Dehaları Üzerine Düşünceler. Ulus, Ankara, 32, (11020), 02.03.1952, 2.
- Tollu, Cemal. Yenileşmek İhtiyacı. Yeni Sabah, İstanbul, 13, (5046), 19.03.1952, 2.
- İlter, Şahap Sıtkı. Doğu-Batı Sanatında İnsan Anlayışı. Akın, İstanbul, 1, (208), 26.03.1952, 2.
- Tollu, Cemal. Dış Münasebetlerin Değeri. Yeni Sabah, İstanbul, 13, (5059), 02.04.1952, 2.

- Banarlı, Nihad Sami. Sanatta Adilik. Hürriyet, İstanbul, 4, (1434), 16.04.1952, 2.
- Abadan, Nermin. Sanatın Günlük Hayatımıza Girişi. Mülkiye, Ankara, 1, (3), -04.1952, 5.
- Newton, Eric. Doğu- Batı. Küçük Dergi, İstanbul, 1, (1), -04.1952, 7-8.
- Tanyol, Cahit. Sanatta Fayda. Varlık, İstanbul, 19, (381), -04.1952, 5.
- Darago, Reşat Nuri. Zoraki Sanat. Dünya, Ankara, 1, (89), 28.05.1952, 2.
- Öñür, Ethem. Sanat ve Kültür. Nilüfer, Ankara, 7, (73), -05.1952, 6.
- Duru, Kazım Nami. Güzel Sanat, Teknik Sanat. Teknisyenlerin Sesi, İstanbul, 4, (37), -05.1952, 12-13.
- Erdost, Muzaffer. Sanatta İyimser Olmak. Merhem Veteriner Dergisi, Ankara, (9), -05.1952, 5.
- Batu, Salahattin. Milli, Yani Seviyeli Sanat. Devlet Tiyatrosu, Ankara, (4), -05.1952, 13.
- Tollu, Cemal. Tenkidin Faydası. Yeni Sabah, İstanbul, 15, (4749), 04.06.1952, 2.
- Tollu, Cemal. Telâkki Farkı ve Hakikat. Yeni Sabah, İstanbul, 15, (4756), 11.06.1952, 2.
- Siyavuşgil, Sabri Esat. Hayal Kurmak ve Yaratmak. Yeni Sabah, İstanbul, 15, (4760), 15.06.1952, 2.
- Aslan, Necip. Sanatçının Kişiliği. Varlık, İstanbul, (384), -07.1952, 5.
- Kaplan, Mehmet. Sanat Düşmanlığı. Hisar, Ankara, 2, (27), -07.1952, 3-4.
- Gündüz, Mehmet. Sanatın Hayata Müdahalesi. Siyaset, İstanbul, 2, (75), 02.08.1952, 15.
- İlter, Şahap Sıtkı. Sanatın Hayata Uyarlığı. Akın, İstanbul, 1, (348), 15.08.1952, 2.
- Arzal, Asım Adil. Sanatta Güzel Meselesi. Doğu ve Batı, İstanbul, (1), -08.1952, 10, 16.
- Deniz, Oktay. Sanatta İyimserlik. Beraber, İstanbul, (2), 15.09.1952, 1-2.
- Bergson, Henri. Sanat Üzerine. Mavi, Ankara, (1), -11.1952, 3.
- Tollu, Cemal. Sanatta “Güzel”. Yeni Sabah, İstanbul, 15, (4932), 10.12.1952, 2.
- Myers, Bernard S.. Modern Sanatçı ve Toplum. Beraber, Ankara, (7-9), -12.1952, -01.1953.

1953

- Karakoç, M. Sezai. Sanatkârın Aşk Tarafı. Mülkiye, Ankara, 1, (11), 08.01.1953, 20-21, 30-31.
- Varyanos, Marios. Yunanistan'daki Sanat Hareketleri. Çeviren: İsmet Mardan, La Turquie Moderne, İstanbul, (74), -.01.1953, 48.
- Chastel, André Sanat Eserlerinin Muhafazası. Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Belleteni, İstanbul, (133), -.02.1953, 31-32.
- Atillâ, Osman. Gençlik ve Sanat. Merhem Veteriner Dergisi, Ankara, (10), -.05.1953, 5.
- Aksel, Malik. Mücerret Üzerine. Hisar, Ankara, 2, (43), -.11.1953, 4-5.

1954

- Newton, Eric. Sanat Tenkitçisi ve Ödevi. Vatan, İstanbul, 14, (4540), 03.01.1954, 38-40.
- Tollu, Cemal. Sanat Eserlerinde Mitoloji Mevzuu. Yeni Sabah, İstanbul, 16, (5326), 05.01.1954, 2.
- Houston, James A.. Çağdaş Eskimo Sanatı. Çeviren: Alâeddin Bilgi, Yeditepe, İstanbul, (58), 01.04.1954, 8.
- Batıman, Burhaneddin. Alman Klasik Sanatının Özellikleri. Yeni İstanbul, İstanbul, 5, (1620), 22.05.1954, 6.
- Özgü, Melahat. Heinrich Wölfflin (1864-1945). Kültür Dünyası, Ankara, (7), 15.07.1954, 16-18.
- Arseven, Celâl Esat. Sanat Ansiklopedisi. Türk Dili, Ankara, 3, (34), -.07.1954, 616-618.
- Batıman, Burhaneddin. Sanatta Talihin Önemi. Yeni İstanbul, İstanbul, 5, (1699), 14.08.1954, 6.
- Matisse, H.. Yaratıcılık. Dünya, İstanbul, 3, (884), 17.08.1954, 1-2.
- Levebvre, Henri. Estetiğin Başarısızlığı. Çeviren: A. İlhan, Yeni Ufuklar, İstanbul, 3, (11), -.08.1954, 84-88.
- Read, Herbert. Sanat ve Güzellik. Çeviren: Muzaffer Aşkın, Dünya, İstanbul, 3, (1019), 19.09.1954, 1-5.
- Safa, Peyami. Yeni Sanatlar Üzerine Bir Konuşma. Türk Düşüncesi, İstanbul, 2, (10), -.09.1954, 241, 249.

- Batıman, Burhaneddin. Almanya’da Modern Sanatın İnkişarı. Yeni İstanbul, İstanbul, 5. (1755), 09.10.1954, 6.
- Milletlerarası V. Sanat Tenkitçileri Kongresi. Türk Düşüncesi, İstanbul, 2, (11), -.10.1954, 393-395.
- Batıman, Burhaneddin. Zevk Subjektif midir? Yeni İstanbul, İstanbul, 5,(1783), 06.11.1954, 6.
- Özgü, Melahat. Milletlerarası V. Sanat Tenkitçileri Kongresi. Türk Dili, Ankara, 4, (38-40), -.11.1954, -.01.1955.
- Alsan, Necip Celal Esat Arseven. Türk Sanat Tarihi I. Fask.. Dünya, İstanbul, 3, (989), 01.12.1954, 4.
- Yurdaydın, Hüseyin Gazi. Türk Sanatının Varlığını İnkâr Eden Batılı Sanat Tarihçileri. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Ankara, 3, (1-2), -.1954, 55-57.
- Yetkin, Suut Kemal. Doğunun Batı Sanatına Tesiri. Les Influences Orientales sur l’Art de l’Occident. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Ankara, 3, (1-2), -.1954, 97-100.

1955

- Arseven, Celâl Esat. Türk Sanatı ve Modern Sanat. Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Belleteni, İstanbul, (156), -.01.1955, 3-4.
- Bill, Aydın Z.. San’at ve Psikanaliz. Tıbbiyeli, İstanbul, 2, (1), -.01.1955, -.02.1955, 44-49.
- Yetkin, Suut Kemal. Profesör Suut Kemal Yetkin’in Yeni İslam Sanat Tarihi Hakkında. Türk Dili, Ankara, 4, (41), -.02.1955, 296-298.
- İtalyan Kültür ve Sanatında İslamlık. Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Belleteni, İstanbul, (158), -.03.1955, 16-18.
- Naci, Elif. Sanattan Anlamak. Türk Yurdu, Ankara, (242), -.03.1955, 718-719.
- Hançerlioğlu, Orhan. Sanatta Gerçeklik. Yeni İstanbul, İstanbul, 6, (1937), -.09.1955, 6.
- Tanyol, Cahit. Sanat ve Ahlak (Örf ve Adetler Sosyolojisi Bakımından Sanat ve Ahlak Adlı Eser Hakkında). Türk Dili, Ankara, 4, (43), -.04.1955, 449-452.

- Bara, Hadi. Plastik Sanatların Sentezi. Arkitekt, İstanbul, 25, (279), -.04.1955, 21, 24.
- İlhan, Attilâ. Atatürkçü Sanat Tutumunun Toplumculuk ve Gerçekçiliği. Kaynak, Ankara, 9, (106), -.05.1955, 120-124.
- Baltacıoğlu, İsmayıl Hakkı. Türk Sanat Geleneği ve Sürrealizm. Kültür, Dünyası, Ankara, (17-18), -.05.1955, -.06.1955, 6-8.
- Baltacıoğlu, İsmayıl Hakkı. Türk Sanat Yazarları. Ulus, Ankara, 33, (11709), 26.07.1955, 2.
- Çelikman, Mehmet G.. Teknikleşen Toplumda Sanatçının Yeri. Türk Sanatı, İstanbul, 3, (37-38), -.07.1955, -.08.1955, 10-11.
- Tansu, Samih Nafiz. Bizans Sanatı. Cumhuriyet, İstanbul, 31, (11189), 23.09.1955, 2.
- Nayır, Yaşar Nabi. Yeni Sanat Üzerine.Varlık, İstanbul,21, (422), -.09.1955, 3.
- Yesâri, Afif. Geleceğin Sanatı Üzerine Düşünceler. Türk Sanatı, İstanbul, 2, (39-40), -.09.1955, -.10.1955, 4-5.
- Tansu, Samih Nafiz. Bizans Sanatı. Siyasi İlimler Mecmuası, Ankara, 25, (295), -.10.1955, 252-254.
- Aslanapa, Oktay. Sanatkâr Yetiştirmek. Türk Yurdu, Ankara, (249), -.10.1955, 266-267.
- Tollu, Cemal. Yeni Bir Sanat Teşekkülü. Yeni Sabah, İstanbul, 18, (5982), 02.11.1955, 2.
- Tunç, M. Şekip. Sanat Fonksiyonu ve Mahiyeti. Türk Yurdu, Ankara, (251), -.12.1955, 403-407.

1956

- Aksel, Malik. İnsansız Sanatlar. Türk Düşüncesi, İstanbul, 5, (26), 01.01.1956, 75-77.
- Ağaoğlu, Tektaş. Toplum ve Sanat Üzerine. Varlık, İstanbul, (426), 01.01.1956, 8.
- Aslanapa, Oktay. Sanat Yoluyla Kalkınma. Türk Yurdu, Ankara, (252), -.01.1956, 503-504.
- Altar, Memduh. Güzel Sanatlar ve Türkiye’de Musiki Tekâmülü ve Ziya Gökalp’le Alâkası. İş ve Düşünce, İstanbul, 22, (175), 01.01.1956, 218-221.

- Huxley, Aldous. Sanat ve Belli Gerçekler. Çeviren: Önay Sözer, Varlık, İstanbul, (428), 01.03.1956, 9.
- Leymarie, Jean. Soyut Sanat Anlamı. Çeviren: Aydın Macarlıoğlu, Türk Sanatı, İstanbul, 3, (45), -.03.1956, 8-9.
- Batıman, Burhaneddin. Sanatta Eski ve yeni Problemler. Başkent Ankara, Ankara, (2), -.05.1956, 3-4.
- Batıman, Burhaneddin. Sanatta Eski ve yeni Problemler. Başkent Ankara, Ankara, (3-4), -.06.1956, -.07.1956, 3-4.
- Berk, Nurullah. Unesco ve Sanat. Kültür Dünyası, Ankara, (26-27), -.07.1956, -.08.1956, 8-10.
- Öz, Tahsin. Atatürk ve Türk Sanatları. Belleten, Ankara, 20, (80), -.10.1956, 585-598.
- Hauser, Arnold. Çağdaş Sanat ile Bilimde Zaman Kavramları. Çeviren: Bilge Karasu, Forum, Ankara, 6, (63-65), 01.11.1956, 01.12.1956.
- Diez, Ernst. Türk San'atı < Başlangıcından Günümüze Kadar>. Vakıflar Dergisi, İstanbul, (3), --.1956, 265-283.

1957

- Habasque, D.. Sanat ve Matematik. Esi, İstanbul, (14), -.02.1957, 8.
- Aksel, Malik. Türk Sanatında Üsluplaşma. Türk Düşüncesi, İstanbul, 7, (6), -.05.1957, 12-14.
- Tokad, Mustafa Turgut. Sanat Ekollerine Genel Bir Bakış. Sanat Dünyası, İstanbul, 2, (38), 16.09.1957, 6.

1958

- Karabey, Laika. San'atta Milliyet. Türk Sanatı, İstanbul, (2), 01.01.1958, 7.
- Olcay, Necdet Ekrem. Sanat ve Felsefe. Türk Mason Dergisi, İstanbul, 8, (29), -.01.1958, 1586-1592.
- Sena, Cemil. Ölmezlik ve Sanatçı. Dost, Ankara, 1, (5), -.02.1958, 8-11.
- Alain. Güzelin Kaynağı. Çeviren: Halis Acarı, Dost, Ankara, 1, (5), -.02.1958, 12-13.
- Güvemli, Zahir. Modern Sanatın Sınır Tutmazlığı. Varlık, İstanbul, 25, (475), 01.04.1958, 9.

- İlhan, Atilla. Soyut Sanat Üzerinde İleri Geri Düşünceler. Dost, Ankara, 2, (8), -.05.1958, 18-20.
- Biret, İsmail.Zeki Faik İzler Anlatıyor. Varlık, İstanbul, 25, (480), 15.06.1958, 14.
- Camus, Albert. Sanatkâr ve Zamanı. La Turquie Moderne, İstanbul, (139), -.06.1958, 12-13, 30.
- Berk, Nurullah. Sanat Tenkidimiz Ne Halde. Varlık, İstanbul, 25, (481), 01.07.1958, 5.
- Croce, Benedetto. Estetik ve Sanatın Eleştirmesi. Çeviren: T. Pamir, Yeditepe, İstanbul, 9, (162), 01.09, 1958, 2.
- Camus, Albert. Sanatçı ve Çağrı. Çeviren: Yıldırım Keskin, Varlık, İstanbul, 26, (485-487), 01.09.1958, -.10.1958.
- Karpat, kemal. Amerika'da Kültür ve Montana Milasli. Forum, Ankara, 10, (109), 01.10.1958, 12-15.
- Mehmet, Fuat. Sanatçının Eleştirmeciliği. Varlık, İstanbul, 26, (488), 15.10.1958, 5.
- Köksal, Ahmet. Atatürk ve Sanat. Dost, Ankara, 3, (14), -.11.1958, 8-10.
- Tansuğ, Sezer. Halk Motiflerinden Sonra. Yeni Ufuklar, İstanbul, 7, (78), -.11.1958, 194-196.
- Anday, Melih Cevdet. Sanatçı ile Bilimci. Yeditepe, İstanbul, 9, (168), 22.12.1958, 1, 7.
- Oktay Rifat. Gerçekçilik. Yeditepe, İstanbul, 9, (168), 22.12.1958, 1, 7.

1959

- Seyda, Mehmet. Sanatçının Yayılması. Forum, Ankara, 10, (116), 15.01.1959, 17.
- Aksel, Malik. Yenilik Sanattan da mı Öncedir?. Türk Sanatı, İstanbul, 4, (68), -.01.1959, 4.
- Tansuğ, Sezer. Kavramları Açıklamak. Yeni Ufuklar, İstanbul, 7, (81), -.02.1959, 299-300.
- Yetkin, Suut Kemal. Suut Kemal Yetkin'le Konuşma. Çağrı, Ankara, 8, (14), -.02.1959, 8-9.

- Seyda, Mehmet. Sanatçının Yayılması. Forum, Ankara, 10, (120), 15.03.1959, 21-22.
- Günyol, Vedat. Bu da Öyle Bir Eleştirme. Yeni Ufuklar, İstanbul, 7, (82), -.03.1959, 333-337.
- Gülekli, N. Can. Sanatın Kaynağı. Birlik, İstanbul, 2, (8), -.03.1959, 18-27.
- Charensol, G.. Soyut Sanat Nedir?. Çeviren: Tahsin Yücel, Varlık, İstanbul, 26, (499), 01.04.1959, 19.
- Balaban, Memduh. Sanatçıyı ve Eserini Anlamak. Varlık, İstanbul, 26, (500), 15.04.1959, 4.
- İyem, Nuri. Soyut. Yeditepe, İstanbul, 10, (4), 16.05.1959, 31.05.1959, 3, 15.
- Okkalı, Mehmet. Sanat Yapıtları ve Toplum. Özsü, İstanbul, 1, (4), -.05.1959, 1.
- Halıcı, Mehdi. Norveç'te Kültür ve Sanat. Çağrı, Ankara, 2, (17), -.05.1959, 8-9, 16.
- İyem, Nuri. Nasıl Davranalım?. Yeditepe, İstanbul, 10, (5), 01.06.1959, 15.06.1959, 3, 11.
- Erdoğan, Mustafa. Sanatta Gelenek. Anahtar, Ankara, 1, (2), -.06.1959, 3, 23.
- İyem, Nuri. (İzm)ler ve Kişilik. Yeditepe, İstanbul, 10, (7), 01.07.1959, 15.07.1959, 3, 13.
- Moore, Henry. Henry Moore'la Bir Konuşma. Çeviren: Rasih Güran, Yeditepe, İstanbul, 10, (8), 16.07.1959, 31.07.1959, 6.
- Tansuğ, Sezer. Çevre ile İlgili Sanat. Yeditepe, İstanbul, 10, (8), 16.07.1959, 31.07.1959, 7.
- Önder, Mehmet. Türk Sanatı Üzerine. Çağrı, Ankara, 2, (19), -.07.1959, 2.
- Berk, Nurullah. Tenkit Ahlakımız. Varlık, İstanbul, 27, (508), 15.08.1959, 10-11.
- Yücel, Tahsin. Çağımızı Yansıtmak. Varlık, İstanbul, 27, (509), 01.09.1959, 3.
- Berk, Nurullah. Soyut Sanat Üstüne. Varlık, İstanbul, 27, (509), 01.09.1959, 4-5.
- Yetkin, Suut Kemal. Tarihte Türk Sanatı. Tarih Coğrafya Dünyası, İstanbul, 2, (8), 30.09.1959, 100-105.
- Berk, Nurullah. Orient-Occident. (Doğu-Batı). Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Belleteni, İstanbul, (212), -.09.1959, 26-27.

- Berk, Nurullah. Türk Sanatları Kongresi. Varlık, İstanbul, 27, (511), 01.10.1959, 8.
- Özsezgin, Kaya. I. Türk Sanatları Kongresinin Getirdiği. Forum, Ankara, 12, (135), 01.11.1959, 16.
- Sanat Sohbetleri II. Türk Yurdu, Ankara, 1, (8,(278)), -.11.1959, 9, 64.
- Picasso, Pablo. Sanat Anlaşılabilir mi?. Varlık, İstanbul, 27, (515), 01.12.1959, 19.
- Tansuğ, Sezer. Somut Yanlış Anlaşıyor. Yeditepe, İstanbul, 10, (14), 01.12.1959, 15.12.1959, 8-9.
- Turani, Adnan. Modern Sanat Neden Soyutlaşmaya Gitti?. Varlık, İstanbul, 27, 15.12.1959, 18-19.
- Gürekli, Nurettin Can. Sanatın Kaynağı. Mesleki ve Teknik Öğretim, Ankara, 7, (82), -.12.1959, 16-20.
- Ulaş, Bahri. Sosyalist Realizm ve Sürrealizm. Türk Yurdu, Ankara, 1, (9, (279)), -.12.1959, 57-58.
- Sayar, Zeki. Milletlerarası I.Türk Sanatları Kongresi. Arkitekt, İstanbul, 27, (296), -.1959, 87, 116.
- Berk, Nurullah. Sanatların Eşitliği. Arkitekt, İstanbul, 27, (296), -.1959, 114.

1960

- Özsezgin, Kaya. Somut Derken. Forum, İstanbul, 12, (140), 15.01.1960, 22-23.
- Hoerburger, Felix. Milletlerarası Birinci Sanat Kongresi. Türk Yurdu, Ankara, 1, (10, (280)), -.01.1960, 55-56.
- Parinaud, Andre. Surrealisme'den Arta Kalan. Çağrı, Ankara, 3, (26), -.02.1960, 8-9.
- Ökten, Rüçhan. Birinci Türk Sanat Kongresi Akisleri. Türk Yurdu, Ankara, 1, (11, (281)), -.02.1960, 51-52.
- Silan, Zeki. Sanat ve Cemiyet. Dost Işıklar, Mersin, 1, (3), -.03.1960, 3, 15.
- Kuranel, Nüzhet. Sanatta Yaratıcılık. Dost Işıklar, Mersin, 1, (3), -.03.1960, 6-7.
- Günyol, Vedat. Topluma Ayna Tutanlarla Işık Tutanlar. Yeni Ufuklar, İstanbul, 1, (1), -.03.1960, 13-15.

- Gaxotte, Pierre. Şu Ebedi <Yeni Dalga>. Çeviren: Orhan Gürsel, varlık, İstanbul, 27, (524), 15.04.1960, 8.
- Parinaud, Andre. surrealistme Nereye Gidiyor?. Çeviren: M. H, Çağrı, Ankara, 3, (28), -.05.1960, 28-29, 47.
- Uyguner, Muzaffer. Eski Türk Sanatı Üstüne Söyleşiler. Dağarcık, Ankara, 1, (2), -.05.1960, 8-9.
- Cou, Jean. Gerçek Üstüncülük. Çeviren: Selahattin Hilav, A Dergisi, İstanbul, 3, (28), -.05.1960, 1-7.
- Ernst, Max. Ismarlama Esin. Çeviren: Doğan Türker, A Dergisi, İstanbul, 3, (28), -.05.1960,1-2.
- Berk, Nurullah. Plastik Sanatların Bugünkü Durumu. Varlık, İstanbul, 27, (528), 15.06.1960, 14.
- Hautcoer, Louis. Vandalism. Çeviren: Cihat Bura, Teknik Haberler, Ankara, 3, (132), 21.06.1960, 2.
- Karpat, Kemal. Sanatsız Eğitim. Varlık, İstanbul, 27, (530), 15.07.1960, 6-7.
- Read, Herbert. Sanat ile Töre. Türkçe, İstanbul, (8), -.08.1960, 2.
- Çağlar, Behçet Kemal. Türk Sanatı ve Devrimleri. Türk Dili, Ankara, 9, (108), -.09.1960, 625-630.
- Abadan, Yavuz. Sanatın Hürriyet Üzerindeki Rolü. Yeni Musiki Mecmuası, İstanbul, 13, (151), -.09.1960, 580, 604.
- Türk Sanatının Dertleri. Dost, Ankara, 8, (37), -.10.1960, 3-15.
- Özgören, Veysel. Yenilik Tutkusu. Dost, Ankara, 8, (38), -.11.1960, 21-25.
- Ateşoğlu, Mehmet. Türk Ruhunun Güzel Sanatlardaki, Tezahürleri I. Türk Yurdu, Ankara, 2, (9, (291)), -.12.1960, 49-50.

EK- 4. 1945-1960 Yılları Arasında Yayınlanan Kitaplardan Seçmeler¹

1945

- Arseven, Celal Esad, Sanat Ansiklopedisi, Maarif Matbaası, İstanbul
- Tanışık, İbrahim Hilmi, İstanbul Çeşmeleri, Maarif Matbaası, İstanbul
- Yetkin, Suut Kemal, Sanat Meseleleri, Nebioğlu Yayınevi, İstanbul.
- Yetkin, Suut Kemal, Leonardo da Vincinin Sanatı, Maarif Matbaası, Ankara

1946

- Sedat Çetintaş, Türk Mimarî Anıtları, Osmanlı Devri: Bursa'da İlk Eserler, Bursa'da Murat 1 ve Bayezid 1 Binaları (2 Kitap) Eski Eserler ve Müzeler Umum Müdürlüğü Rölöve Bürosu Yayınları
- İpşiroğlu, Mashar Şevket, Avrupa Sanatı ve Problemleri, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul
- Toprak, Burhan, Sanat Şaheserleri, Kenan Matbaası, İstanbul
- Ünver, Süheyl, Fatih Külliyesi ve Zamanı İlim Hayatı, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul
- Cristoffel, Ulrich, Rembrant, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, Çeviren: Melahat Özgü

1947

- Hatice Bozkurt, Muazzez Çığ, H. G. Güterbock, İstanbul Arkeoloji Müzesinde Bulunan Boğazköy Metinleri 2 = Boğazköy - Tafeln im Archaeologischen Museum zu İstanbul 2, Milli Eğitim Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü Yayınları, İstanbul
- Arseven, Celal Esad, Sanat Ansiklopedisi, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul

¹ Listesi verilen bu yayımlar, Milli Kütüphane Veritabanı, Selçuk Mülâyim'in "Cumhuriyet'in Kültür ve Sanat Kronolojisi" ve Prof. Dr. Ayla Ödekan'ın "Türkiye'de 50 Yılda Yayımlanmış Arkeoloji Sanat Tarihi ve Mimarlık Tarihi ile İlgili Yayınlar Bibliyografyası (1923-1973) kitaplarından derlenerek hazırlanmıştır.

1948

- Kemal Balkan İstanbul, Ankara Arkeoloji Müzesinde Bulunan Boğazköy Metinleri Boğazköy – (Tafeln im Archäologischen Museum zu Ankara) Milli Eğitim Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü Yayınları
- Boyar, Pertev Türk Ressamları, Jandarma Basımevi, Ankara
- Young, Georges Constantinople: des Origines à nos Jours, Paris
- Arif Müfit Mansel, Türkiye'nin Arkeoloji, Epigrafi ve Tarihi Coğrafyası İçin Bibliyografya, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara

1949

- Robert Howard, Mimari Kompozisyonun Prensipleri İstanbul Teknik Üniversitesi Yayınları İstanbul
- Oktay Aslanapa, Osmanlılar Devrinde Kütahya Çinileri, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul
- Oktay Aslanapa, Edirne'de Osmanlı Devri Abideleri, Üçler Basımevi, İstanbul
- Emin Ali Çavlı, Yunan Sanatı Problemleri, Ülkü Basımevi, İstanbul
- Güzel Sanatlar, Maarif Vekilliği, İstanbul
- Güzel Sanatlar Sergisi, Milli Eğitim Yayını, İstanbul
- Ünver, Süheyl, Ressam Ali Rıza, Kemal Yayınevi, İstanbul
- Zweig, Stefan, Yaratıcılığın Sırrı, Remzi Kitabı, İstanbul, Çeviren: Melahat Özgü
- Rumpf, Andreas, Yunan ve Roma Sanatı, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları İstanbul, Çev: Jale İnan

1950

- Alp, Sedat, Hitit Hiyeroglif Mühür ve Kitabelerindeki Bazı Şahıs Adlarının Okunuşları Hakkında = Zur Lesung Von Manchen Personennamen Auf Den Hieroglyphenhethitischen Siegeln Und Inschriften, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları
- Diez, Ernst; Oktay Aslanapa, Mahmut Mesut Koman, Karaman Devri Sanatı, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul
- Çağlarca, Saadettin, Yağlıboya Resim Nasıl Yapılır, Tan Matbaası, İstanbul

- Ramazanoğlu, Muzaffer, Katolik ve Ortodoks Kiliselerinde Resim, Milli Mecmua Matbaası, İstanbul
- Öz, Tahsin, Turkish Textiles and Velvets, Ankara
- Berk, Nurullah, Peinture Turquie, Publication de la Directi

1951

- Berk, Nurullah, Bellini'ler, İstanbul
- Refik Epikman, Rubens'in Sanatı, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul
- Altar, Cevad Memduh, Sanat Yolculukları, Milli Eğitim Yayınları, İstanbul
- Ünver, Süheyl, Turkish Designs, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul

1952

- Bayatlı, Osman, Bergama Tarihinde Sanat ve Abideler, İstanbul
- Ayverdi, Ekrem Hakkı, Fatih Devri Mimari Eserleri, İstanbul Matbaası, İstanbul
- Ayverdi, Ekrem Hakkı, Fatih Devri Hattatları, İstanbul Matbaası, İstanbul

1953

- Resimli Rehber: İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yunan Roma Bizans Heykeltraşlık ve Mimarlık Eserleri Koleksiyonları Milli Eğitim Basımevi, İstanbul
- Akverdi, Hamdi, Sanatta Yaratma, Ankara

1954

- Lechat, Henri, Yunan Heykeli, Güzel Sanatlar Akademisi Neşriyatından İstanbul, Çeviren : Ahmet Hamdi Tanpınar, Zühtü Müritoğlu
- Yetkin, Suut Kemal, İslam Sanatı Tarihi, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Ankara
- Gabriel, Albert, Kayseri Türk Anıtları, Güneş Matbaası, Ankara

1955

- İstanbul Arkeoloji Müzeleri Resimli Rehber: Sümer, Akat, Asur, Babil, Hitit Eski Mısır ve Arabistan Eserleri Koleksiyonları
Maarif Vekaleti Eski Eserler ve Müzeler Umum Müdürlüğü Yayınları, İstanbul

- Fıratlı, Nezih, İstanbul Arkeoloji Müzeleri Seçme Bizans Eserleri Rehberi, 10. Milletlerarası Bizans Teknikleri Kongresi Tertip Komitesi Neşriyatı, İstanbul
- Diez, Ernst; Oktay Aslanapa, Türk Sanatı, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul
- Aslanapa, Oktay, Türk Sanatı, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul
- Eldem, Sedat Hakkı, Türk Evi Plan Tipleri, İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Yayınları, İstanbul

1956

- 100 Senelik Türk Resmi Sergisi, Maarif Basımevi, İstanbul

1957

- Ünver, A. Sühey, İlevni, Turkish Press Broadcasting and Tourist Department, İstanbul
- Kösemihal, Nurettin Şazi, Sanat ve Düşünce, Anıl Yayınevi, İstanbul

1959

- Altuna, Sadun, Büyük Ressamlar: Hayatları ve Eserleri, Hayat Yayınları, İstanbul

EK-5. Şekiller

Şekil 5. 1: Sanayi-i Nefise Mektebi'nin ilk binası

Şekil 5. 2: Abdülmecid Efendi, *Haremde Beethoven*, tarihsiz, tuval üzerine yağılıboya, 155.5x211 cm

Şekil 5. 3: Refik Epikman, *Bar*, tuval üzerine yağlıboya, 1937,
(İstanbul Resim Heykel Müzesi)

Şekil 5. 4: Ali Avni Çelebi, *Silah Arkadaşları*, tarihsiz, tuval üzerine
yağlıboya (İstanbul Resim Heykel Müzesi)

Şekil 5. 5: Nurullah Berk, *Nargile İçen Adam*, 1958,
tuval üzerin yağlıboya, 93.5x60 cm

Şekil 5. 6: Cumhuriyet Gazetesi, 15 Mayıs 1950, sayı: 9255

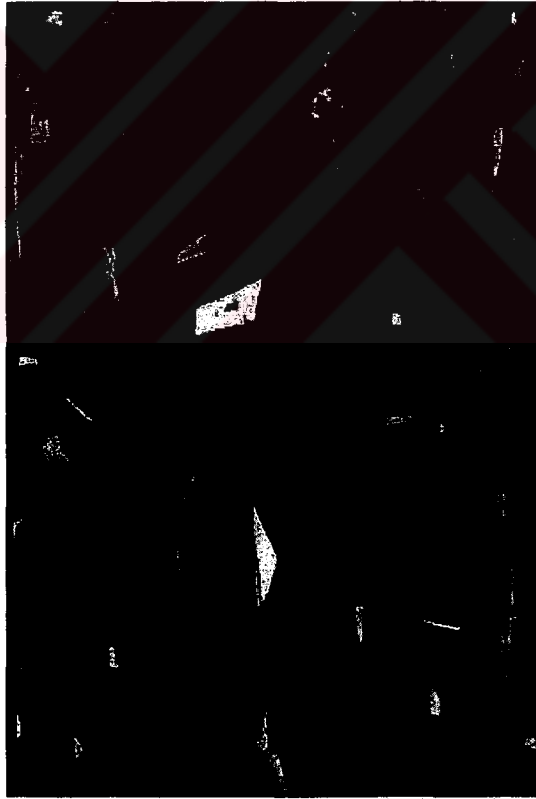
Şekil 5. 7: Aliye Berger, *İstihsal*, 1954, tuval üzerine yağlıboya, 200x300 cm. Yapı Kredi Resim Koleksiyonu

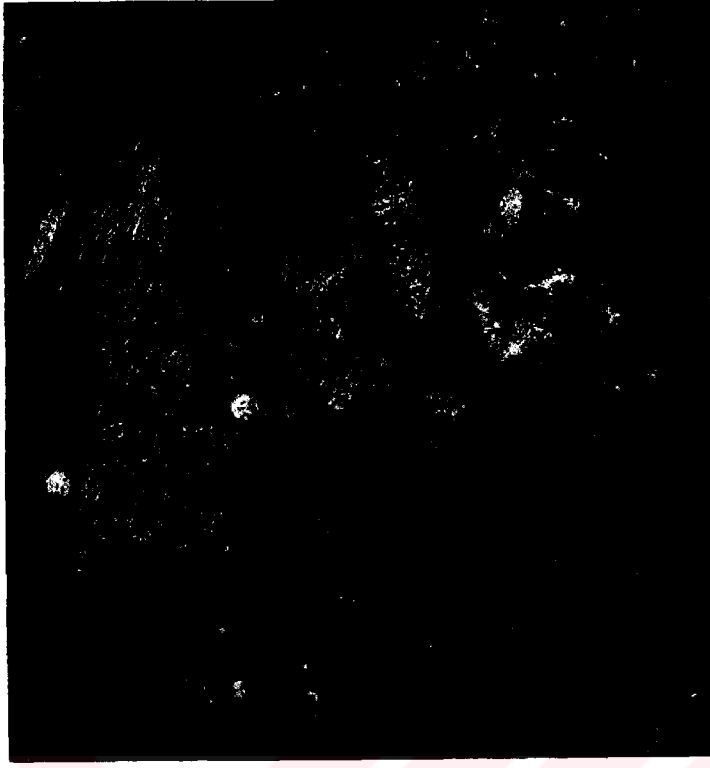
Şekil 5. 8: Fehmi Karakaş, *İstihsal*, 1954, tuval üzerine yağlıboya, 200x300 cm. Yapı Kredi Resim Koleksiyonu

Şekil 5. 9: Hakkı Anlı, *İstihsal*, 1954.

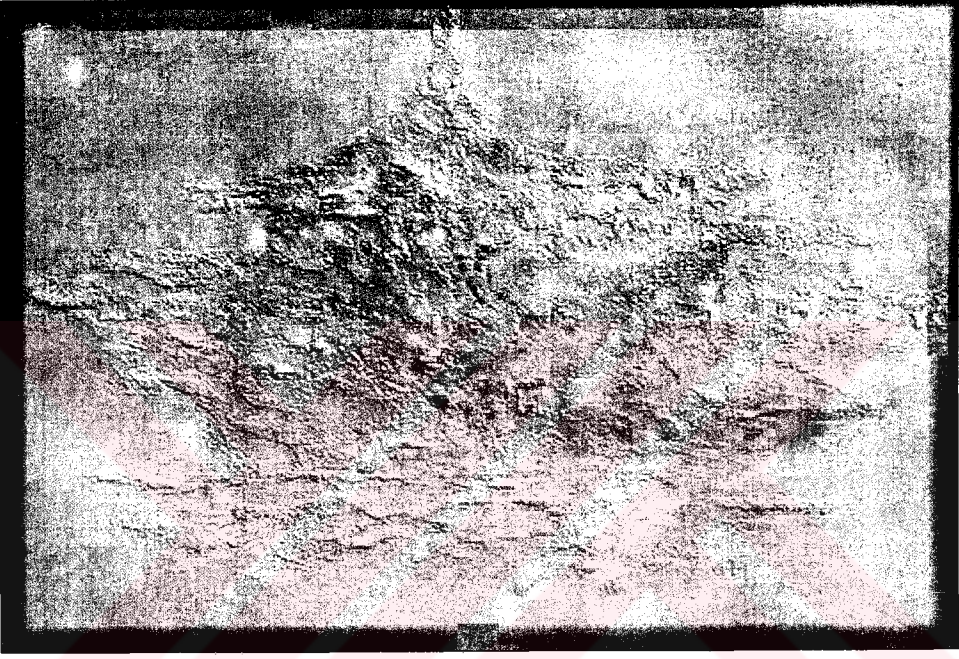
Şekil 5. 10: Nejat Melih Devrim, *Kompozisyon*, 1953.

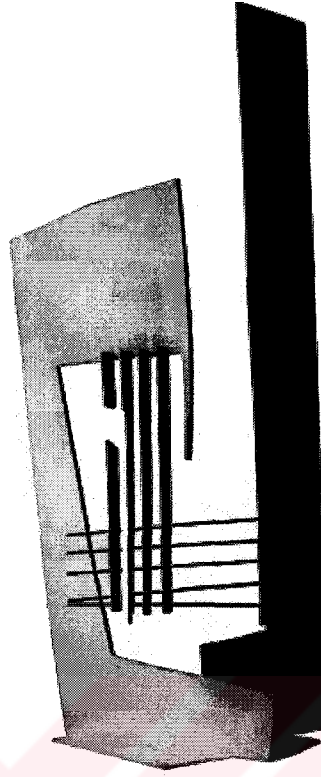
Şekil 5. 11: Fahrünisa Zeid, *Kompozisyon*, 1953, tuval üzerine yağlıboya, 187x175 cm.

 ekil 5. 12: Zeki Faik  zer, *Kendi Boşluğundaki Kuş*, 1964, 130.5x100 cm, tuval üzerine yağlıboya, ( stanbul Resim-Heykel Müzesi)

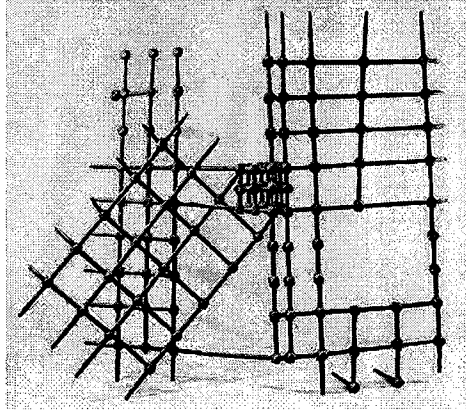
Şekil 5.13: Ferruh Başağa, *Kompozisyon*, 1960, Tuval üzerine yağlıboya, 65.5x91.5 cm

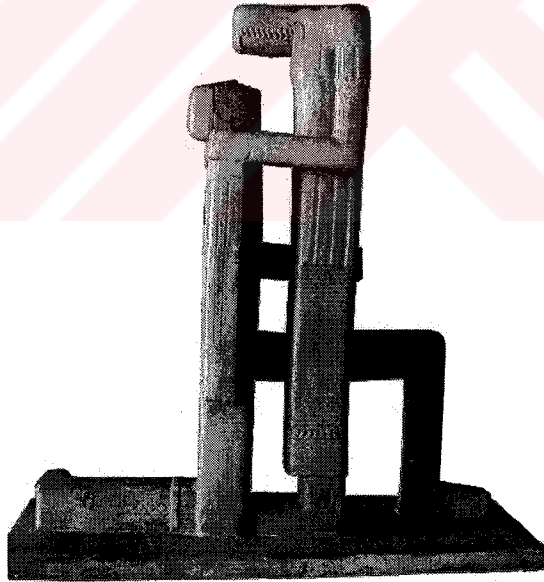
Şekil 5. 14: Ali Hadi Bara, *Soyut Kompozisyon*, - Demir, 150x60x60 cm.

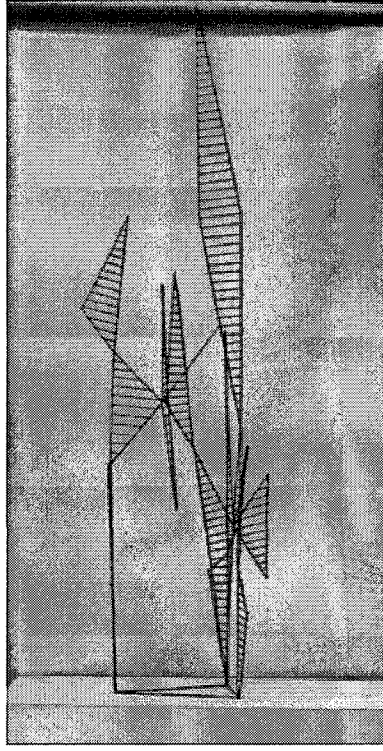
Şekil 5.15: Zühtü Müridoğlu ve Ali Hadi Bara

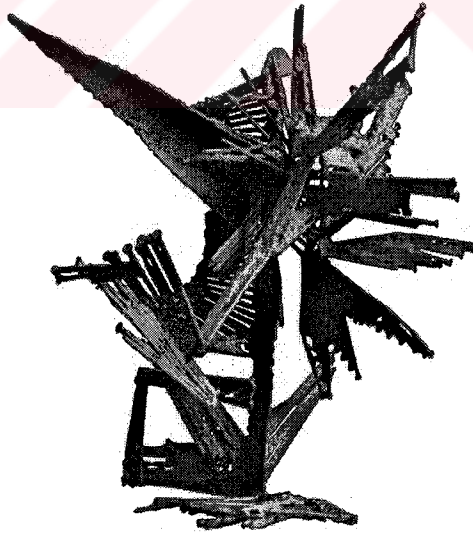
Şekil 5. 16: İlhan Koman, *Ülkemde güneş doğuyor*, 1957, İstanbul'dan toplanan eski pencere demirleri ile yapılmıştır, (MOMA, New York)

Şekil 5. 17:Hüseyin Gezer, *Efenin Aşkı*, tarihsiz, Alçı, 110x94x46 cm

Şekil 5. 18: Şadi Çalık, *Kompozisyon*, Demir, 95x55x35 cm.

Şekil 5. 19: Kuzgun Acar, *Soyut Kompozisyon*, tarihsiz, Demir, 50x56x61 cm.

Şekil 5. 20: *Görünmeyen Adam İstanbul'da*, 1955, Akad.

Şekil 5. 21: *Beyaz Mendil*, 1955, Akad, Ruth Elisabeth.

ÖZGEÇMİŞ

08.07.1978'de İstanbul'da doğdum. İlköğrenimimi Ataköy 60. Yıl İlköğretim Okulunda, orta öğrenimimi Medeni Berk Orta Okulunda, Lise öğrenimimi Ataköy Lisesinde tamamladım. 1997 yılında başladığım Mimar Sinan Üniversitesi Sanat Tarihi Bölümünü 2001 yılında bitirdim. 2001-2002 öğretim yılında başladığım İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalında Yüksek Lisans derecesi alabilmek için tezimi sunmaktayım.

